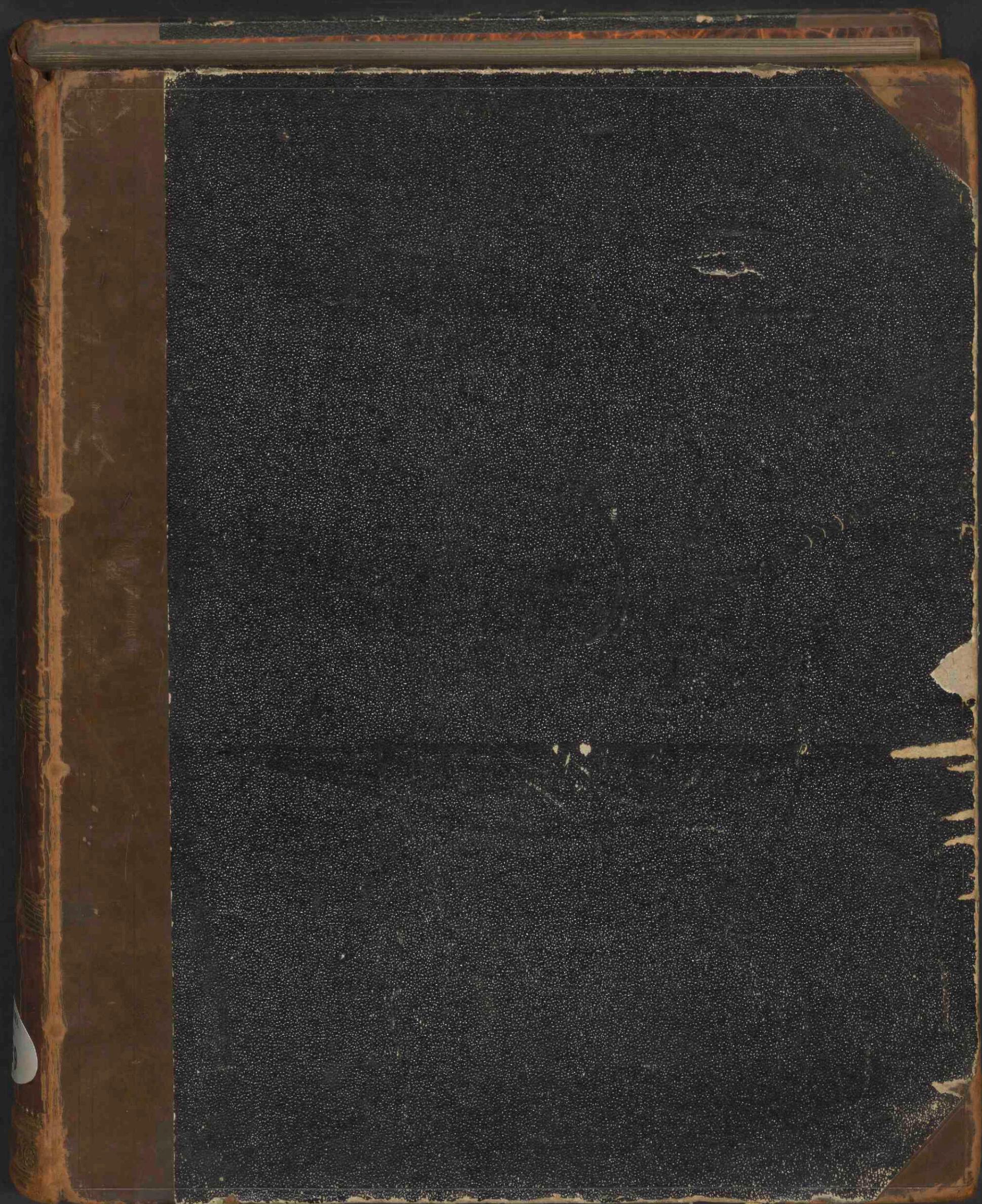

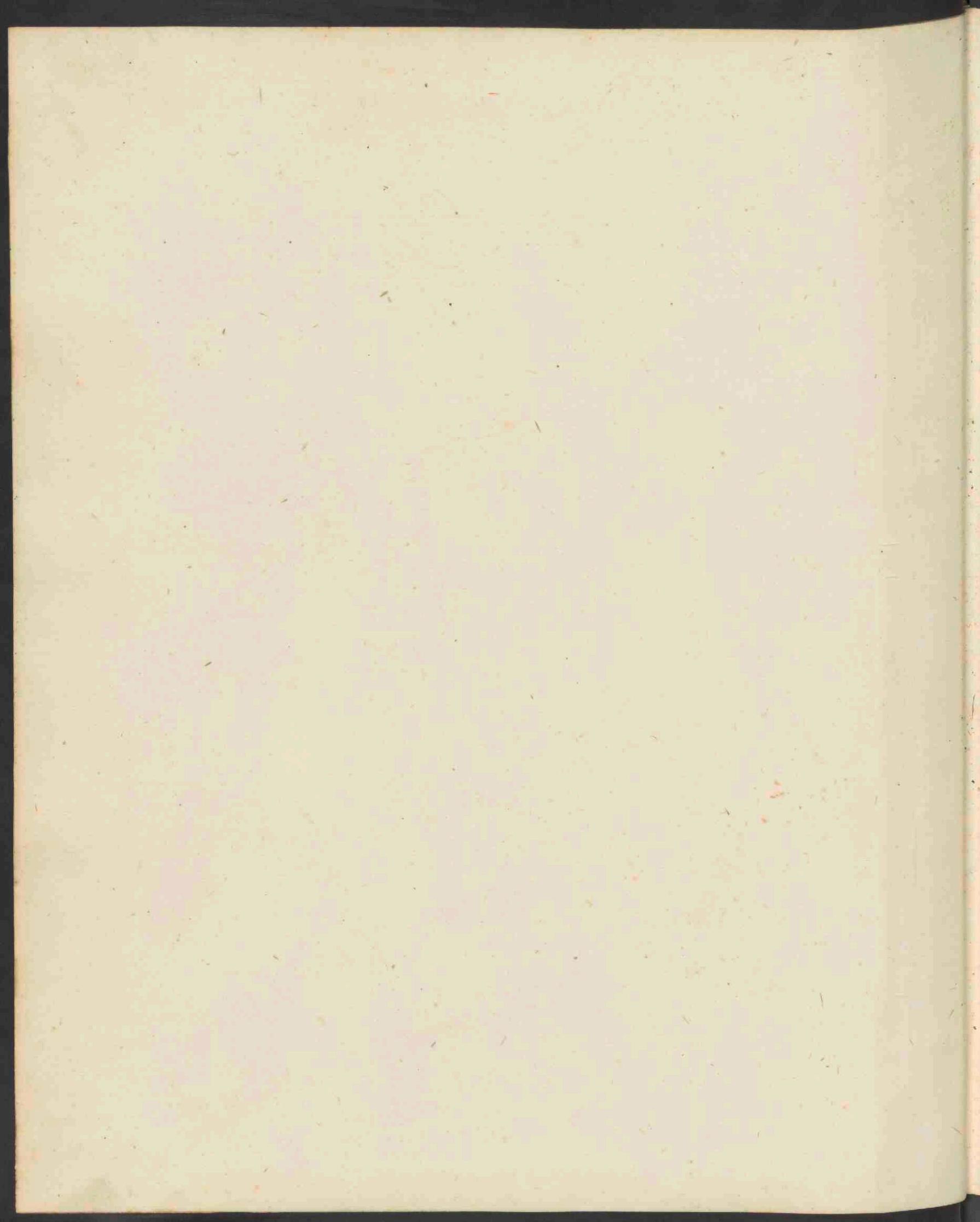
Flora Batava

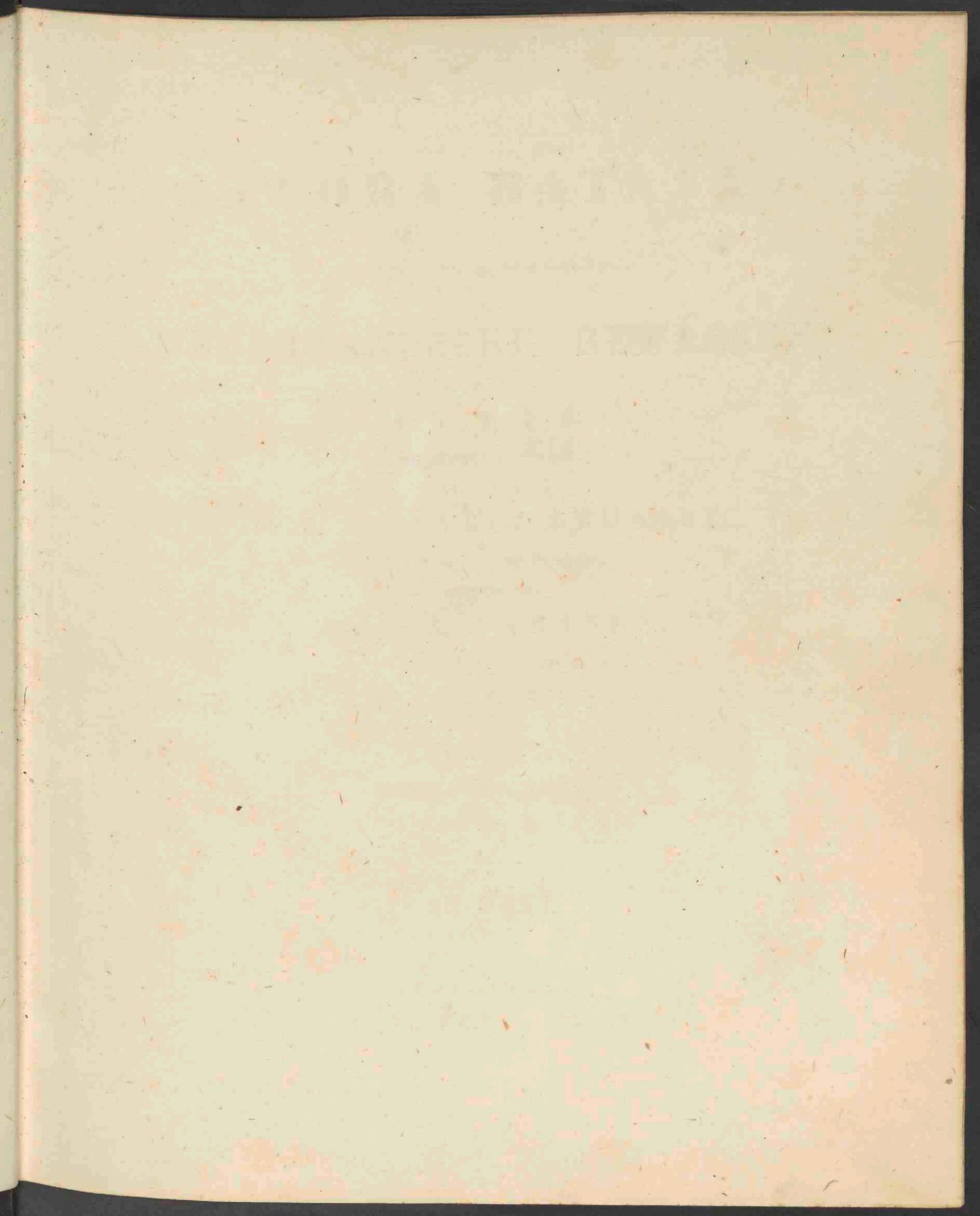
<https://hdl.handle.net/1874/426623>

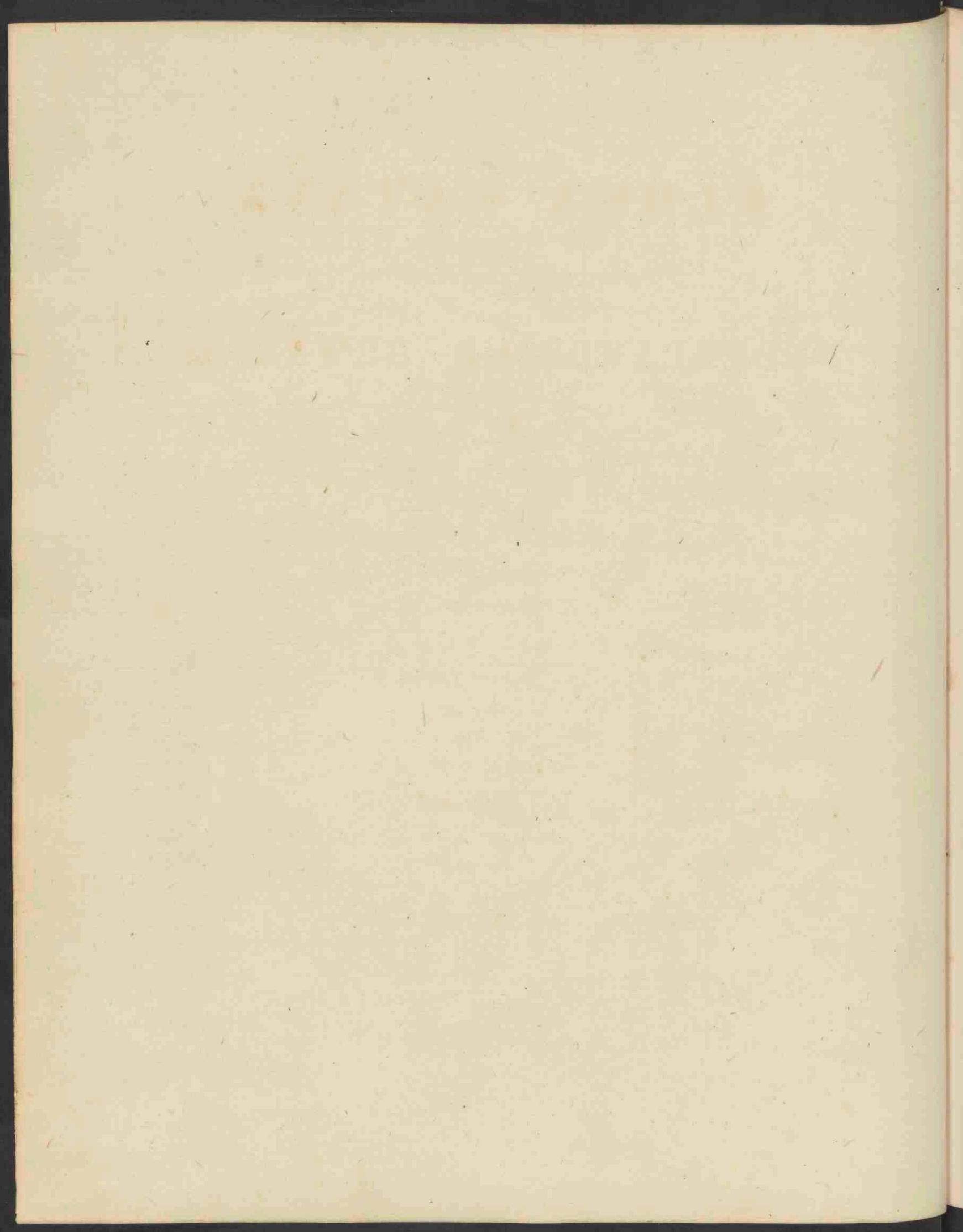

Raniora dn *II* 89

FLORA BATAVA
OF
AFBEELDING EN BESCHRIJVING
VAN
NEDERLANDSCHE GEWASSEN,

DOOR WIJLEN
J A N K O P S,
Hoogleeraar te Utrecht;
VERVOLGD DOOR
P. M. E. G E V E R S D E I J N O O T,
Op Heidepark bij Nijmegen.

VOORTGEZET DOOR
Jhr. F. A. H A R T S E N,
Med. Doct. te Utrecht.
van pl. 935—960.

AFGEBEELD ONDER OPZIGT VAN
J. C. S E P P E N Z O O N.

XII D E E L.

A M S T E R D A M,
J. C. S E P P E N Z O O N.
1 8 6 5.

МЕРЫДО. ИЗВЕДАНИЯ

СИЛАНГИ

VOORBERIGT

VOOR HET

XIIe Deel

VAN DE

FLORA BATAVA. FLORE BATAVE.

Een tweetal jaren geleden vatte de Heer SEPP het lofbaarlijk voornemen op, de uitgave van de Flora Batava, die gedurende eenigen tijd gestaakt was, te hervatten. Wie echter zoude de redactie op zich nemen? Dit was eene moeijlijke vraag. De uitvoering toch van genoemd werk had in den laatsten tijd nog al een en ander te wenschen overgelaten! Te vergeefs wendde de uitgever zich tot eeneige botanici van beroep bij ons te lande, met verzoek, dat ze hem een van allen als redacteur zouden ter zijde staan. Eenstemmig verklaarden zij hunne respectieve namen niet tot "vlag" voor een werk, als de Flora Batava in veler oog geworden was, te willen leenen.

Schier ten einde raad vervoegeerde zich de uitgever eindelijk bij den Hoogleeraar MIQUEL om voorlichting. En zoo kwam eindelijk de schrijver van deze regelen aan de beurt om tot het redacteurschap aangezocht te worden. Het was, zoo dacht ik, juist eene goede bezigheid voor mij. Ik had, helaas, geen naam om te compromitteren en geen waardigheid om op het spel te zetten. Geen hogeren wensch kende ik dan nuttig te zijn. Daarenboven was er iets streeelends in voor het vaderlandlievend hart, het zijne te doen om de Flora Batava in stand te houden. Immers de namen, welke aan de Flora Batava zijn verbonden, zoowel die van de firma, welche haar uitgeeft, als die van de abonnés en die van de vroegere redacteurs, ze geven ons het volle recht, dat wetenschaplike werk te beschouwen als een klassiek monument van den Nederlandischen geest. Met gretigheid dan ook werd het voorstel, door den Hoogleeraar MIQUEL mij gedaan, aangenomen. En met een zekere opgewondenheid toog ik aanstands aan het werk.

Het berouwt mij geenszins, aldus gehandeld te hebben. Eene zwakke gezondheid, dit is waar, maakte, dat het verzamelen van de noodige planten mij niet zonder belangrijke uitgaven mogelijk was. Winstgevend is dan ook tot dusver de onderneming voor mij niet geweest! Ruimschoots daar tegen zag ik mij beloond — zoo hier althans van belooning sprake zijn kan — door de aangename uren, die het werk mij verschafte, en door de betuigingen van tevredenheid over dat werk, welche ik nu en dan vernemen mocht. En heb ik

P R É F A C E

AU

Volume XII

DE LA

FLORA BATAVA. FLORE BATAVE.

Il y a près de deux ans, M. SEPP conçut le projet louable, de reprendre en son œuvre l'édition de la Flore Batave, interrompue depuis longtemps. Mais qui se chargerait de ce travail? La question n'était pas facile à résoudre. Car l'exécution de cet ouvrage avait pendant les dernières années laissé considérablement à désirer. Vainement l'éditeur s'adressa-t-il à quelques botanistes de profession de notre pays, en les priant de lui prêter leur concours comme rédacteurs. Tous sans exception refusèrent, en déclarant ne pas vouloir prêter leur nom comme drapeau à un ouvrage pareil. Découragé et près d'abandonner son œuvre, l'éditeur vint consulter alors M. le Professeur MIQUEL qui l'adressa à celui qui écrit ces lignes et voulut bien m'inviter à me charger d'un ouvrage que semblaient dédaigner les hommes les plus autorisés. N'ayant hélas ni nom qui put être compromis, ni dignité à sauvegarder, n'ayant qu'un désir, celui d'être utile, j'acceptai. Il y avait d'ailleurs quelque chose de doux pour moi dans la pensée de contribuer à soutenir la Flore Batave. Car les noms qui sont liés à cet ouvrage, tels que ceux de l'éditeur, des abonnés et des rédacteurs antérieurs, nous autorisent à considérer cet ouvrage scientifique comme un monument classique de l'esprit Néerlandais.

Aussi la proposition de M. MIQUEL fut elle avec empressement acceptée par moi, et ce fut avec une certaine exaltation que je me mis immédiatement à l'œuvre.

Je n'ai jusqu'ici éprouvé nul regret d'avoir agi de la sorte. Ma mauvaise santé en m'empêchant, il est vrai, d'aller à pied récolter les plantes que j'avais à décrire, m'entraîna par là dans des dépenses considérables. Aussi l'entreprise est-elle loin d'avoir été lucrative jusqu'à ce moment. Mais j'ai été en revanche largement récompensé (s'il peut être question ici de récompense), par les heures agréables que le travail m'a procurées et par les témoignages de satisfaction qu'il m'a été permis de recevoir de temps en temps. Et si, au début j'ai eu quelque contrariété qu'accusent par trop l'état des premières livrées qui ont paru sous ma direction, je puis aujourd'hui être assez content de l'exécution.

D'ailleurs je dois avouer avec tristesse que je n'ai pu être

aanvankelijk al met moeijelijkheden te kampen gehad, die gemaakt hebben, dat mijne eerste afleveringen veel te wenschen overlieten, in den laatsten tijd ben ik over de uitvoering vrij wel tevreden geweest.

Overigens moet ik tot mijn leedwezen erkennen, voor de Flora Batava niet datgene te hebben kunnen zijn, wat ik wel wenschen zou te wezen. Ziekte en gedwongen verblijf in het buitenland waren ook hier weder lastige hinderpalen. Ja, ware de welwillendheid van goede vrienden mij niet te hulp gekomen, het zou mij onmogelijk geweest zijn, voor de Flora Batava ook maar het geringste te doen. Ik kan dan ook niet nalaten, hier mijn warmen dank te brengen aan de HH. F. J. L. SCHROEDER VAN DER KOLK, J. G. MEZGER en F. W. VAN EEDEN, voor hetgeen zij, ieder op zijne wijze, tot het welslagen van mijne pogingen hebben bijgedragen.

Vooral gevoel ik mij verpligt jegens mijn achternaar-digen voorganger, Dr. J. E. VAN DER TRAPPEN, die, na een geruimen tijd lang een der steunpilaren van onze inland-sche botanie geweest te zijn, later eene andere rigting heeft gekozen, maar die mij toch op het overtuigendst van zijne voortdurende belangstelling in de botanie en hare jeugdige beoefenaars heeft doen blijken.

Wat nu de uitvoering van dit deel betreft, is er hierin iets goeds, dan geldt zulks zeker in de eerste plaats van de planten. Enkele uitgezonderd heb ik deze alle te danken aan de bemoeijingen van den Heer P. W. VAN DE WEIJER, Steendrukker te Utrecht. Van dezen Heer ondervond ik eene welwillendheid en onbaatzuchtigheid, die mij de hoogste bewondering afdwingen.

De analytische afbeeldingen van de mossen zijn vervaardigd door den in onze wetenschappelijke wereld gunstig bekenden Heer KOUWELS te Leiden een man wiens teekentalent misschien slechts door zijn botanischen blik geëvenaard wordt.

Met eene zoodanige medewerking dan is het mij mogelijk geweest, de laatste afleveringen van de Flora Batava in een dragelijk kleed te doen voor den dag komen en, heb ik al beneden de eischen moeten blijven, welke ik mij zelven gesteld had, ik meen toch te mogen zeggen dat niemand zich zal behoeven te schamen, als mijn opvolger dienst te doen.

Cannes 18 Februarij 1865.

F. A. HARTSEN.

pour la Flore Batave ce que j'aurais désiré. La maladie et le séjour involontaire à l'étranger, ont été pour moi des obstacles considérables. Je reconnais aussi que sans la bienveillance de quelques amis sincères, qui sont venus à mon secours, il m'aurait été impossible de faire la moindre des choses en faveur de la Flora Batave. Je sais aussi avec empressement l'occasion de témoigner ma vive et profonde reconnaissance à M. J. G. MEZGER d'Amsterdam, M. F. J. L. SCHROEDER VAN DER KOLK d'Utrecht et M. F. W. VAN EEDEN de Haarlem pour le concours qu'ils m'ont prêté, chacun à sa manière, et je n'oublierai pas surtout tout ce que je dois à mon vénérable prédécesseur M. J. E. VAN DER TRAPPEN de Naaldwijk, qui après avoir été pendant longtemps un des plus puissants appuis de la botanique dans notre pays, a pris plus tard une autre direction, mais n'a pas laissé que de prouver hautement et toujours l'intérêt qu'il ne cesse de prendre à la botanique et à ceux qui la cultivent. Quant à ce qui regarde l'exécution matérielle de ce volume — et c'est des planches surtout que je veux parler — ces éloges reviennent en grande partie à M. P. W. VAN DE WEIJER, lithographe d'Utrecht, à qui je suis heureux ici de rendre hommage pour la bienveillance et le désintéressement parfait dont il a fait preuve envers moi.

Les planches analytiques des mousses ont été faites par M. KOUWELS de Leide, avantagereusement connu dans notre monde scientifique et dont le talent de dessinateur est peut-être égalé seulement par son oeil botanique. Avec de pareils collaborateurs, il m'a été permis de présenter les dernières livraisons sous une forme convenable et si j'ai été obligé de rester au deçà du programme que je m'étais tracé je crois cependant pouvoir dire que personne n'aura à rougir de me succéder.

Cannes, 18 Février 1865.

F. A. HARTSEN.

L I J S T V A N D E P L A N T E N,

die afgebeeld en beschreven zijn, in Deel XII der FLORA BATAVA, naar tijd van uitgaaf gerangschikt.

HONDERD VIJF EN ZEVENTIGSTE AFLEVERING.

N°.		Klasse
881.	<i>Linaria arvensis</i> P.	XVI.
882.	{ 1. <i>Dicranum spurium</i> , Hedw. 2. <i>Bryum spurium</i> , Dicks.	XXIV. XXIV.
883.	<i>Adonis autumnalis</i> .	XIII.
884.	<i>Equisetum sylvaticum</i> .	XXIV.
885.	<i>Asplenium Adianthum nigrum</i> .	XXIV.

HONDERD ZES EN ZEVENTIGSTE AFLEVERING.

886.	{ 1 <i>Hypnum triquetrum</i> . 2 " <i>squarrosum</i> .	{ 1 <i>Driekantig Dekmos</i> . . . . . 2 <i>Rappig Dekmos</i> . . . . .
887.	<i>Clematis Vitalba</i> .	<i>Hegge Clematis</i> . . . . .
888.	<i>Malva Alcea</i> .	<i>Vijfdeelige Malowe</i> . . . . .
889.	<i>Borago officinalis</i> .	<i>Gewone Bernagie</i> . . . . .
890.	<i>Adianthum Capillus Veneris</i> .	<i>Vrouwenhaar</i> . . . . .

HONDERD ZEVEN EN ZEVENTIGSTE AFLEVERING.

891.	<i>Helminthia Echioides</i> Gärt.	<i>Ruwe Dubbelkelk</i> . . . . .
892.	<i>Ervum gracile</i> , Dec.	<i>Tengere Linze</i> . . . . .
893.	<i>Lychnis Coronaria</i> .	<i>Gekroonde Koekoeksbloem</i> . . . . .
894.	{ 1 <i>Chordaria flagelliformis</i> , Ag. 2 <i>Confervula rupestris</i> , Linn. 3 " <i>linum</i> .	{ 1 <i>Zweepvormig Zeekoord</i> . . . . . 2 <i>Rots Brondraad</i> . . . . . 3 <i>Vlas Brondraad</i> . . . . .
895.	{ 1 <i>Griffithsia corallina</i> , Ag. 2 <i>Zygnema quinatum</i> , Ag.	{ 1 <i>Koraal Griffithsie</i> . . . . . 2 <i>Schoone Ladderdraad</i> . . . . .

HONDERD ACHT EN ZEVENTIGSTE AFLEVERING.

896.	<i>Rubus odoratus</i> .	<i>Breedbladerige Braambes</i> . . . . .
897.	<i>Sempervivum tectorum</i> .	<i>Gemeen Dakenlook</i> . . . . .
898.	<i>Ribes alpinum</i> .	<i>Alpische Aalbes</i> . . . . .
899.	<i>Boletus luridus</i> .	<i>Pijpzwam</i> . . . . .
900.	{ 1 <i>Zostera marina</i> Roth. 2 " <i>nana</i> "	{ 1 <i>Gemeen Zeelint</i> . . . . . 2 <i>Klein Zeelint</i> . . . . .

HONDERD NEGEN EN ZEVENTIGSTE AFLEVERING.

Nº.		Klasse.
901.	<i>Cucubalus bacciferus.</i>	
902.	{ 1 <i>Chara vulgaris</i> , Ag. 2 " <i>foetida</i> , Braun.	Zwarte Besvrucht. . . . . X.
903.	{ 1 <i>Nitella syncarpa</i> L. 2 <i>Chara capitata</i> Ez. 3 " <i>glomerata</i> Bischoff.	{ Gemeene Paardenstaart . . . XXIV. Vruchtrijke Nitella. . . . . XXIV.
904.	<i>Asarum europaeum.</i>	
905.	{ 1 <i>Secale cornutum</i> L. 2 <i>Sphacelia segetum</i> Lev.	Europeesch Mansoor . . . . . XI. Spoor of Moederkoorn . . . . . XXIV.

HONDERD TACHTIGSTE AFLEVERING.

906.	<i>Erica arborea.</i>	Groote Heide. . . . . VIII.
907.	<i>Erica cinerea.</i>	Graauwe Heide. . . . . VIII.
908.	<i>Ribes nigrum.</i>	Zwarte Aalbes. . . . . V.
909.	{ 1 <i>Badiaga fluviatilis</i> Schwab. Spreng. 2 <i>Spongia fluviatilis et lacustris</i> L. G.	{ Water Stinkspons. . . . . XXIV.
910.	{ 1 <i>Marchantia polymorpha</i> L. 2 " <i>stellata</i> March. 3 " <i>umbellata</i> Scopoli.	{ 1 Veelvormige Marchantia. . . . . XXIV. 2 . . . . . XXIV. 3 Steenleverkruid. . . . . XXIV.

HONDERD EEN EN TACHTIGSTE AFLEVERING.

911.	<i>Silene Armeria.</i>	Getropte Silene. . . . . X.
912.	<i>Allium Schoenoprasum.</i>	Bieslook. . . . . VI.
913.	<i>Spergula pentandra.</i>	Vijfheldige Spurrie. . . . . X.
914.	<i>Lycopodium Selago.</i>	Achtzijdige Wolfsklauw. . . . . XXIV.
915.	{ 1 <i>Orthotrichum affine</i> . 2 " <i>Lyellii</i> .	{ 1 Aanverwante Haarmuts. . . . . XXIV. 2 Lyells? Haarmuts. . . . . XXIV.

HONDERD TWEE EN TACHTIGSTE AFLEVERING.

916.	<i>Lathyrus Aphaca</i> Linn.	Naakte Lathyrus. . . . . XVII.
917.	{ 1 <i>Botrychium Lunaria</i> Swartz. 2 <i>Osmunda Lunaria</i> Linn.	{ 1 Trotdragend Maankruid. . . XXIV. 2 " " " " " XXIV.
918.	{ 1 <i>Asplenium Filix femina</i> . Bernhardi. 2 <i>Polypodium</i> Linn. 3 <i>Aspidium Filix femina</i> . Swartz.	{ Fijn getand Streepvaren. . . . . XXIV.
919.	<i>Lathyrus Nissolia</i> . Sph.	Lathyrus Nissolia. . . . . XVII.
920.	{ 1 <i>Jungermannia Sphagni</i> , Dicks. 2 " <i>platyphylla</i> .	{ 1 Veenmossige Jungermannia. . XXIV. 2 Breedgelede Jungermannia. . XXIV.

HONDERD DRIE EN Tachtigste AFLEVERING.

Nº.		Klasse.
921.	Dianthus barbatus.	Gewone Duizendschoon Anjelier. . . . . X.
922.	Papaver somniferum.	Slaapwekkende Maankop. . . . . XIII.
923.	Hesperis matronalis.	Bloemen van Damast. . . . . XV.
924.	{ 1 Jungermannia tomentella, Ehrb. { 2 " ciliaris, de Gorter.	{ Viltbladige Jungermannia . . . . . XXIV.
925.	{ 1 Aspidium cristatum, Swartz. { 2 Polypodium " Linn.	{ Kamvormend Boschvaren. . . . . XXIV.

HONDERD VIER EN Tachtigste AFLEVERING.

926.	Colutea arborescens	Struik- of boomvormige Colutea . . . . . XVII.
927.	Clematis erecta.	Opgerigte Clematis . . . . . XIII.
928.	{ 1 Cetraria islandica. { 2 " aculeata.	{ 1 IJlandsch Kraakloof . . . . . XXIV. { 2 Stekelig " . . . . . XXIV.
929.	Aesculus Hippocastanum.	Gewone Paardenkastanje. . . . . VII.
930.	{ 1 Pertusaria communis. { 2 " " var. amara.	{ 1 Gewoon Poriënmos . . . . . XXIV. { 2 " Bittermos . . . . . XXIV.

HONDERD VIJF EN Tachtigste AFLEVERING.

931.	Castanea vesca.	Tamme Kastanjeboom. . . . . XXI.
932.	Pisum arvense.	Veld-Erwt . . . . . XVII.
933.	Polygonum Fagopyrum.	Boekweit . . . . . VIII.
934.	{ 1 Pertusaria Wulfenii. { 2 Calycium hyperellum.	{ 1 Wulfens Poriënmos, groot ge- open Poriënmos . . . . . XXIV. (2 Lensvormige Kelkkiem . . . . . XXIV.
935.	Nicandra physaloides.	Blaaskersachtige Nicandra . . . . . V.

HONDERD ZES EN Tachtigste AFLEVERING.

936.	Boletus Oudemansii, Hartsen.	XXIV.
937.	Agaricus volvaceus, Bull.	XXIV.
938.	Amblystegium serpens.	XXIV.
939.	" Juratzkanum.	XXIV.
940.	Carex distans L.	XXI.

HONDERD ZEVEN EN Tachtigste AFLEVERING.

941.	Hieracium pratense. Tsch.	XIX.
942.	Elodaea canadensis. Michx.	XXII.
943.	Geaster rufescens, Pers.	XXIV.
944.	Orobanche minor. Sut.	XIV.
945.	Buxbaumia aphylla, Haller.	XXIV.

REGISTER.

HONDERD ACHT EN TACHTIGSTE AFLEVERING.

N°.		Klasse.
946.	<i>Carex paludosa</i> , Good.	Moeras-Rietgras . . . . . XXI.
947.	" " " var pendula.	XXI.
948.	<i>Lentinus suffutescens</i> , Brot.	XXIV.
949.	{ 1 <i>Barbula muralis</i> . 2 " <i>laevipila</i> .	{ 1 Muur-Kronkeltand . . . . . XXIV. 2 Gladharige-Kronkeltand . . . XXIV.
950.	<i>Senecio erucifolius</i> L.	XIX.

HONDERD NEGEN EN TACHTIGSTE AFLEVERING.

951.	<i>Carex vulgaris</i> , Fr.	Gewoon Rietgras . . . . . XXI.
952.	<i>Pimpinella magna</i> L.	Groote Steenbreek Bevernaart . . . V.
953.	<i>Polypodium Dryopteris</i> .	Eik-Boomvaren . . . . . XXIV.
954.	<i>Tillaea muscosa</i> .	Mosachtige Tillaea . . . . . IV.
955.	<i>Thalictrum siliticum</i> , Koch.	Bosch Thalictrum . . . . . XIII.

HONDERD NEGENTIGSTE AFLEVERING.

956.	<i>Senecio aquaticus</i> , Rb.	Water-Kruiskruid . . . . . XIX.
957.	<i>Corispernum Marshallii</i> , Hev.	Marshall's Vliessaad . . . . . I.
958.	<i>Pimpinella saxifraga</i> , L.	Kleine Steenbreek . . . . . V.
959.	<i>Monotropa Hypopitys</i> , L.	Wockerend Stofzaad . . . . . X.
960.	<i>Crepis virens</i> , Vill.	Groenachtig Streepzaad . . . . . XIX.

L I J S T V A N D E P L A N T E N,

die in dit Deel voorkomen, gerangschikt volgens het Stelsel van LINNÆUS.

	Nummers van Planten, volgens hare uitgaaf.
I. <i>Classis Monandria</i>	Eenhelmigen.
<i>Corispernum Marshallii.</i>	<i>Marshall's Vlieszaad</i> . . . . . 957.
IV. <i>Classis Tetrandria.</i>	Vierhelmigen.
<i>Tillaea museosa.</i>	<i>Mosachtige Tillaea</i> . . . . . 954.
V. <i>Classis Pentandria.</i>	Vijfhelmigen.
<i>Borago officinalis.</i>	<i>Gewone Bernagie</i> . . . . . 889.
<i>Ribes alpinum.</i>	<i>Alpische Aalbes</i> . . . . . 898.
" <i>nigrum.</i>	<i>Zwarte Aalbes</i> . . . . . 908.
<i>Nicandra physaloides.</i>	<i>Blaaskersachtige Nicandra</i> . . . . . 935.
<i>Pimpinella magna.</i>	<i>Groote Steenbréek Bevernaart</i> . . . . . 952.
" <i>saxifraga.</i>	<i>Kleine Steenbreek</i> . . . . . 958.
VI. <i>Classis Hexandria.</i>	Zeshelmigen.
<i>Allium Schoenoprasum.</i>	<i>Bieslook</i> . . . . . 912.
VII. <i>Classis Heptandria.</i>	Zevenhelmigen.
<i>Aesculus Hippocastanum</i>	<i>Gewone Paardenkastanje</i> . . . . . 929.
VIII. <i>Classis Octandria.</i>	Achthelmigen.
<i>Erica arborea</i>	<i>Groote Heide</i> . . . . . 906.
" <i>cinerea.</i>	<i>Graauwe Heide</i> . . . . . 907.
<i>Polygonum Fagopyrum.</i>	<i>Boekweit</i> . . . . . 933.
X. <i>Classis Decandria.</i>	Tienhelmigen.
<i>Lychnis Coronaria.</i>	<i>Gekroonde Koekoeksbloem</i> . . . . . 893.
<i>Cucubalus bacciferus.</i>	<i>Zwarte Besvrucht</i> . . . . . 901.
<i>Silene Armeria.</i>	<i>Getropte Silene</i> . . . . . 911.

Spergula pentandra.
Dianthus barbatus.
Monotropa Hypopitys.

XI. *Classis Dodecandria.*

Serpervivum tectorum.
Asarum europaeum.

XII. *Classis Icosandria.*

Rubus odoratus.

XIII. *Classis Polyandria.*

Adonis autumnalis.
Clematis Vitalba.
Papaver somniferum.
Clematis erecta.
Thalictrum siliticum, Koch.

XIV. *Classis Didynamia.*

Orobanche minor.

XV. *Classis Tedradynamia.*

Hesperis matronalis.

XVI. *Classis Monadelphia.*

Linaria arvensis P.
Malva Alcea.

XVII. *Classis Diadelphia.*

Ervum gracile, De.
Lathyrus Aphaca, Linn.
 " *Nissolia.*
Colutea arborescens.
Pisum arvense.

XIX. *Classis Syngenesia.*

Helminthia echooides, Gart.
Hieracium pratense.
Senecio erucifolius, L.
 " *aquaticus.*
Crepis virens, Vill.

Nummers van de Planten,
 volgens de uitgaaf.

Vijfheldige Spurrie. . . . . . 913.
Gewone duizendschoon Anjelier . . 921.
Woekerend Stofzaad . . . . . 959.

Twaalfheldigen.

Gemeen Dakenlook. . . . . . 897.
Europeesch Mansoor . . . . . 904.

Twintigheldigen.

Breedbladige Braambes . . . . . 896.

Veelheldigen.

Éénjarige Adonis . . . . . 883.
Heggen-Clematis . . . . . 887.
Slaapwekkende Maankop . . . . . 922.
Opgerigte Clematis . . . . . 927.
Bosch Thalictrum . . . . . 955.

Tweemagtigen.

944.

Viermagtigen.

Bloemen van Damast . . . . . 923.

Eenbroederigen.

Veld Leeuwenbek . . . . . 881.
Vijfdeelige Malowe 888

Tweebroederigen.

Tengere Linze . . . . . 892.
Nuakte Lathyrus . . . . . 916.
 " 919.
Struik- of boomvormige Colutea . . 926.
Veld Erwt . . . . . 932.

Zaâmhelmigen.

Ruwe Dubbelkelk . . . . . 891.
 " 941.
 " 950.
Water Kruiskruid . . . . . 956.
Groenachtig Streepzaad . . . . . 960.

Nummers van de Planten,
volgens de uitgaaf.

XXI. *Classis Monoecia.*

- Zostera marina.*
" *nana*
Carex distans, L.
" *vulgaris*, Fr.
Castanea vesca.
Carex paludosa, Good.
" " " var. *pendula*.

XXII. *Classis Dioecia.*

- Udora occidentalis*, Purch.
Elodaea canadensis, Mich.

XXIV. *Classis Cryptogamia.*

- Dicranum spurium*, Hedw.
Bryum " *Dicks.*
Equisetum silvaticum.
Asplenium Adianthum nigrum.
Hypnum triquetrum.
" *squarrosum*.
Adianthum Capillus Veneris.
Chordaria flagelliformis, Ag.
Conferva rupestris, Linn.
" *Linum*.
Griffithsia corallina, Ag.
Zygnema quinimum, Ag.
Boletus luridus.
Chara vulgaris, Ag.
" *foetida* Braun.
Nitella syncarpa, L.
Chara capitata, Ez.
" *glomerata*, Bischoff.
Secale cornutum, L.
Sphaecelia segetum, Lev.
Badiaga fluviatilis, Schwab, Spreng.
Spongia fluviatilis et lacustris, L. G.
Marchantia polymorpha, L.
" *stellata*, March.
" *umbellata*, Scopoli.
Lycopodium Selago.

Eenhuizigen.

- Gemeen Zeelint* . . . . . 900, 1.
Klein " . . . . . 900, 2.
940.
Gewoon Rietgras . . . . . 951.
Tamme Kastanjeboom . . . . . 931.
Moeras Rietgras . . . . . 946.
947.

Tweehuizigen.

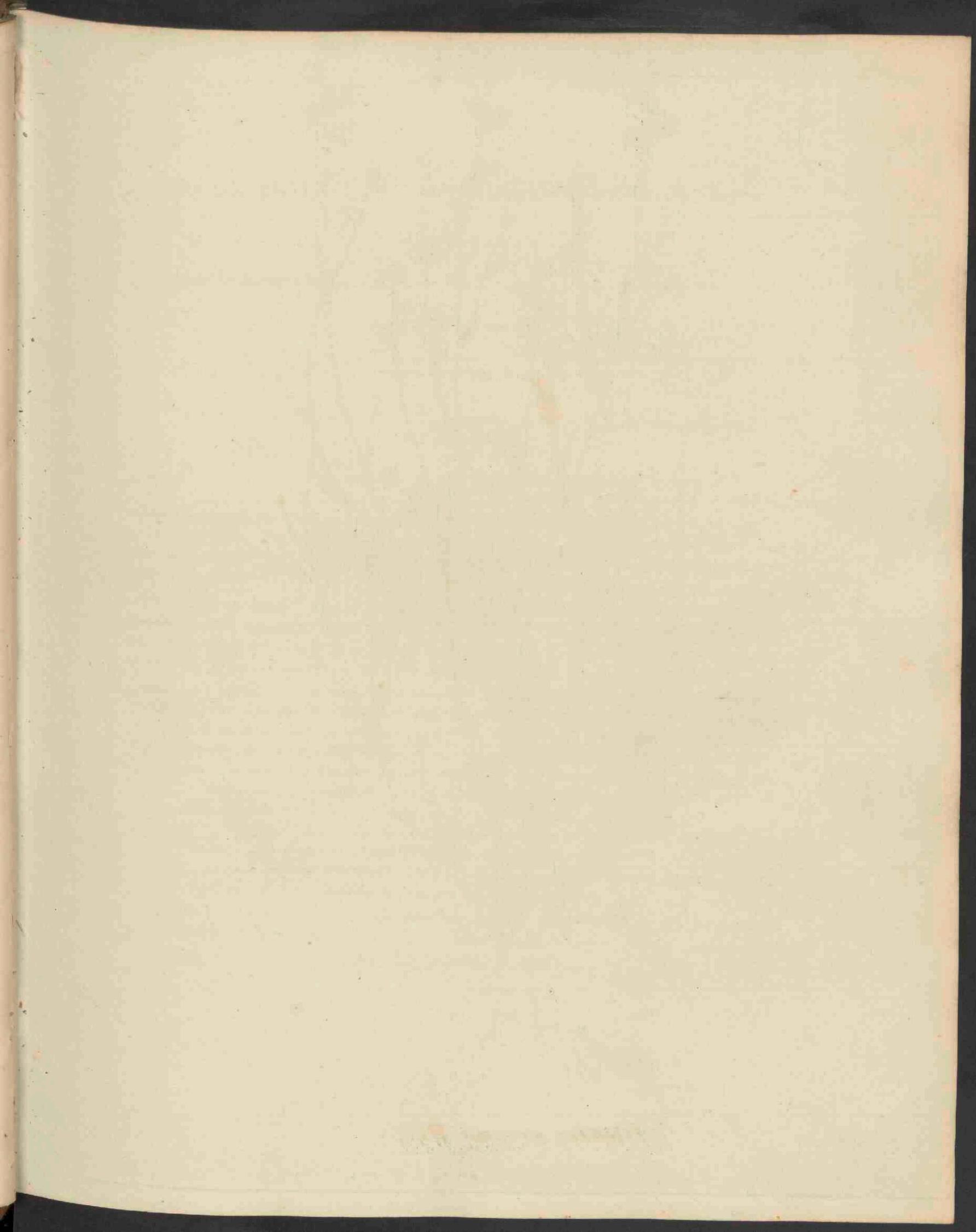
- { 942.

Bedektbloeijenden.

- Bleekblaauwe Gaffeltand* . . . . . 882, 1.
Basterd " . . . . . 882, 2.
Bosch Paardenstaart . . . . . 884.
Streepvaren . . . . . 885.
Driekantig Dekmos . . . . . 886, 1.
Rappig " . . . . . 886, 2.
Vrouwenhaar . . . . . 890.
Zweeppvormig Zeekoord . . . . . 894, 1.
Rots Brondraad . . . . . 894, 2.
Vlas Brondraad . . . . . 894, 3.
Koraal Griffithsie . . . . . 895, 1.
Schoone Ladderdraad . . . . . 895, 2.
Pijpzwam . . . . . 899.
{ *Gemeene Paardenstaart* . . . . . 909.
- { *Vruchtrijke Nitella* . . . . . 903.
- { *Spoor of Moederkoorn* . . . . . 905.
- { *Water Stinkspons* . . . . . 909.
- { *Veelvormige Marchantia* . . . . . 910.
- Steelleverkruid* . . . . .
Achtzijdige Wolfsklaauw . . . . . 914.

Orthotrichum affine.
 " *Lyellii.*
Botrychium Lunaria, Swartz.
Osmunda Lunaria, Linn.
Asplenium Filix femina, Bernhardi.
Aspidium Filix femina, Swartz.
Jungermannia Sphagni, Dicks.
 " *platyphylla.*
 " *tomentella*, Ehr.
 " *ciliaris*, de Gorter.
Aspidium cristatum, Swartz.
Polypodium " Linn.
Cetraria islandica.
 " *aculeata.*
Pertusaria communis, Linn.
 " " var. *amara.*
 " *Wulfenii.*
Calycium hyperellum.
Boletus Ondemansii, Hartsen.
Agaricus volvaceus, Bull.
Amblystegium serpens.
 " *Juratzenkum.*
Geaster rufescens, Pers.
Buxbaumia aphylla, Haller.
Lentinus suffutescens, Brot.
Barbula muralis.
 " *laevipila.*
Polypodium Dryopteris.

	Nummers van de Planten, volgens de uitgaaf.
<i>Anverwante Haarmuts</i>	915, 1.
<i>Lyell's? Haarmuts</i>	915, 2.
<i>Trosdragend Maankruid</i>	917, 1.
	917, 2.
{ <i>Fijngestand Streepvaren</i>	918.
<i>Veenmossige Jungermannia</i>	920, 1.
<i>Breedgeleede</i> "	920, 2.
{ <i>Viltbladige Jungermannia</i>	924.
{ <i>Kamvormend Boschvaren</i>	925.
<i>Yslands Kraakloof</i>	928, 1.
<i>Stekelig</i> "	928, 2.
<i>Gewoon Poriënmoss</i>	930, 1.
" <i>Bittermos</i>	930, 2.
{ <i>Wulfens Poriënmoss</i>	
{ <i>Groot geopend Poriënmoss</i>	934, 1.
<i>Lensvormige Kelkkiem</i>	934, 2.
	936.
	937.
	938.
	939.
	943.
	945.
	948.
<i>Muur-Kronkeltand</i>	949, 1.
<i>Gladharige Kronkeltand</i>	949, 2.
<i>Eik-Boomvaren</i>	953.

Linaria arvensis. P 881.

LINARIA ARVENSIS. P. ANTIRRHINUM ARVENSE. LINN.

Veld Leeuwenbek.

Hoogduitsch. Blaues Leinlöwenmaul. Maulblume.

Bloeit Julij—Augustus. ◎.

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*, Ordo II. *Lobiflorae*, Formatio II. *Limatae*, Fam. 79.
Personatae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVI. *Didynamia Angiosperma*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx 5-partitus. Corolla ringens, basi calcarata, palato bifido. Capsula ovata, bilocularis, dentibus dehiscens. — De kelk is vijfdeelig. De bloemkroon kaakvormig, aan den voet gespoord, met eene tweespletige bovenlip. De zaaddoos is eirond, tweehokkig, zich met tanden openende.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Erecta, foliis linearibus, inferioribus quaternis, calycibus acutis pilosis-viscosis, floribus racemosis, calcare recurvo. — Regtstandig. Met lijnvormige bladen, de onderste viervoudig, de kelken zijn scherp gepunt kleverig behaard, de bloemen trosvormend, met eene omgekromde spoor. a. De geheele plant. b. Eene bloem vergroot. c. De vrucht vergroot.

Linnaeus heeft het geslacht antirrhinum en linaria vereenigt, dat Tournefort onderscheiden had.

De soorten van dit geslacht hebben werkelijk zooveel overeenkomst, dat de onderscheidingen uit den vorm der sporen getrokken, niet genoegzaam zijn om hen te scheiden. Plaatselijke omstandigheden, of liever eene te groote overvloed van sappen, doen aan de bloemen van onderscheidene soorten eene vreemde gedaanteverwisseling ondergaan, zoo als men b. v. in de var. Peloria zien kan; ook bloemen van andere planten, zijn aan zoodanige gedaanteverwisseling onderhevig, b. v. die der Rhinanthus cristagalli.

De kelk in dit geslacht heeft vijf diepe verdeelingen, waarvan de twee onderste verwijderd zijn; de bloemkroon is onregelmatig met eene gezwollen buis. De hier beschreven soort is omtrent een voet hoog, de kleur der geheele plant is zeegroen, de bloemen zijn ligt paarsch. Gewoonlijk vindt men in de bloemkroon het beginsel eener vijfde helmstijl.

GROENPLAATS. In de velden omstreeks Hatert bij Nijmegen, DE GORTER, DE BEIJER. Waar ook ik alsmede den Hr. v. D. TRAPPEN dezelve gevonden hebben.

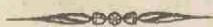
GEBRUIK. Zij behooren tot de twijfelachtig vergiftige gewassen.

LINARIA ARVIENSIS. P. ANTIRRHINUM ARVENSE. LINN.

Muflier, Linaire des champs.

Nom Allemand. Blaues Leinlöwenmaul. Maulblume.

Fleurit Juillet—Août. ☽

Système Naturel. *Synpetalae*, Ordo II. *Lobiflorae*, Formatio II. *Limbatae*, Fam. 79. *Personatae*, REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XIV. *Didynamia Angiospermia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice a cinq divisions. La corolle est ringente, épéronnée à sa base, le palais est bifide. La capsule est ovale, biloculaire, s'ouvrant avec des dents.

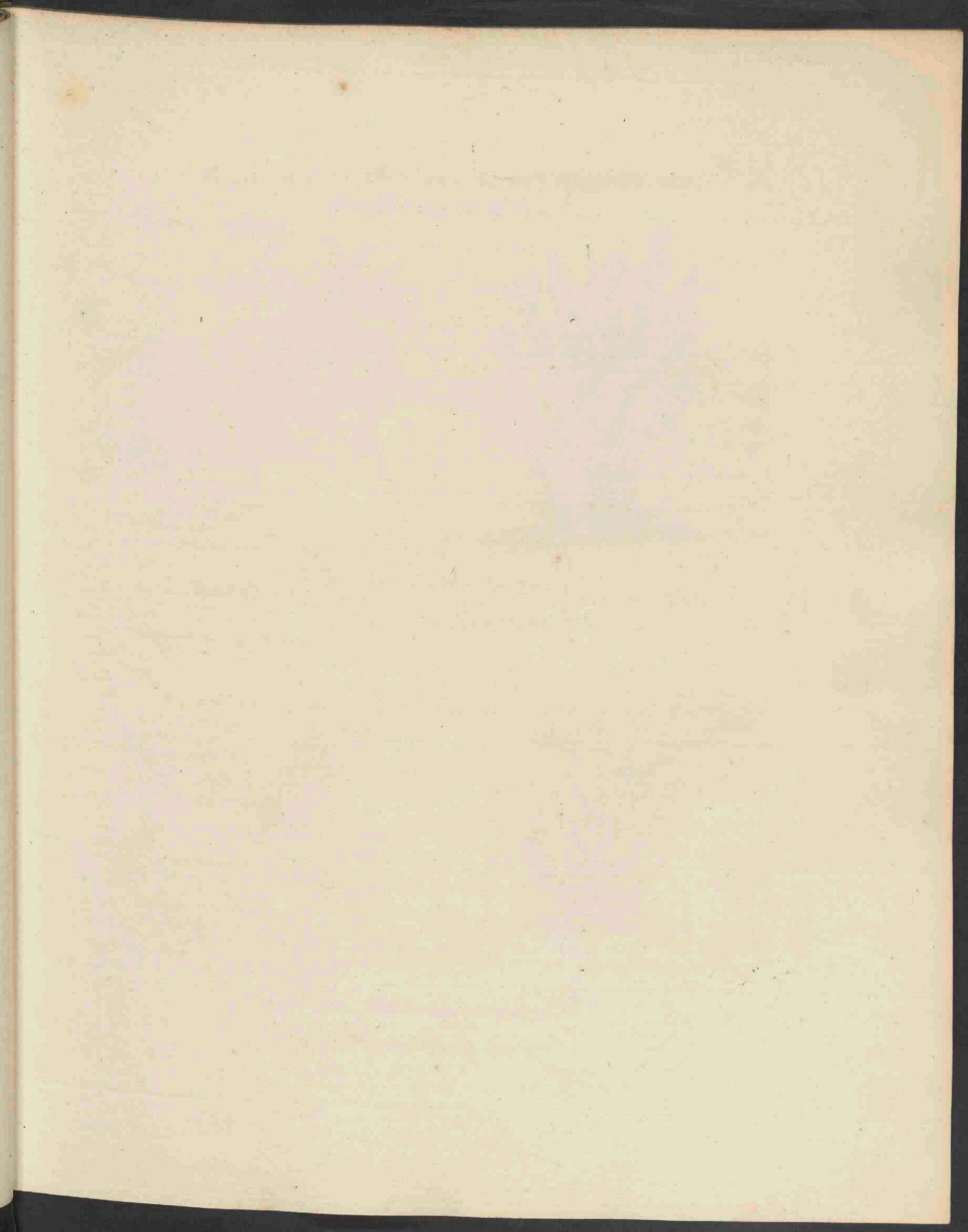
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La plante est érigée. Les feuilles sont linéaires, les inférieures quaternes, avec des calices aigus poilus et visqueux, les fleurs en forme de grappe, avec l'éperon recourbé. *a*. Toute la plante. *b*. Une fleur grossie. *c*. Un fruit grossi.

LINNÉ a réuni le genre antirrhinum et linaria, que TOURNEFORT avait distingué. Les espèces de ces deux genres ont en effet tant de rapports, que les différences tirées de la forme des épérons, ne sont point suffisantes pour les séparer. Des circonstances locales, ou plutôt une trop grande abondance de suc, font subir aux fleurs de plusieurs espèces, une étrange métamorphose, comme on peut voir dans la var. peloria; plusieurs fleurs d'autres genres de plante sont sujettes à cette métamorphose pr. ex. celles du Rhinanthus crista galli.

Le calice dans ce genre à cinq divisions profondes, dont deux inférieures écartées. La corolle est irrégulière à tube ensflé. La sorte ci décrite parvient à la hauteur d'environ un pied, toute la plante est d'une couleur glauque, les fleurs sont d'un violet pâle. On trouve ordinairement dans la corolle le rudiment d'une cinquième étamine.

LIEU NATAL. Dans les champs aux environs de Hatert, près de Nimègue, DE GORTER, DE BEIJER, Mr. v. D. TRAPPEN et moi-même nous l'avons retrouvé à la même place.

USAGE. Elles appartiennent aux plantes suspectes vénéneuses.

Dicranum glaucum. Hedw.
Brijum glaucum Linn.

Dicranum spurium. Hedw.
Brijum spurium. Dicks. 882.

DICRANUM GLAUCUM HEDW. BRIJUM GLAUCUM LINN.

Bleekblaauwe Gaffeltand.

Hoogduitsch. Gabelzahn.

Met Vrucht. Augustus. September. 2.

Natuurlijk Stelsel. Pt. Crypt. Cl. III. Chlorophyta. Ordo II. Musci. Formatio II Sporangiobrya Fam. 28. Bryoidea. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pt. Crypt. Cl. XXIV. Sect. II. Ordo I.

GESLACHTS KENMERKEN. Capsula oblonga vel ovato oblonga. Peristoma simplex, dentibus 16-lanceolatis, bifidis. Calyptra dimidiata. Gemmae capituliformes vel gemmaeformes, in eodem, vel in diverso individuo. De zaaddoos is langwerpig of langwerpig-eirond. De binnenmond is enkeld, met 16 lancetvormige tweespletige tanden. Het huikje is gehalveerd. De knoppen zijn kop- of knopvormig, in dezelfde of in eene verschillende plant.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto ramoso, pallide glauco, dense caespitoso, foliis erectis, imbricatis, lanceolatis, integerrimis, enerviis, capsulae ovatae, operculi rostro longo. — Met eene opgerigte getakte steng, bleekblaauw van kleur en digt zodevormend, de bladen zijn opgerigt, overéenliggend, lancetvormig, gaafrandig en ongeverfd, de zaaddoozen eirond, het deksel lang-gesnaveld, a. vertoont ons eenige planten. b. Een takje met de bladen vergroot.

Zij gelijkt veel door hare houding en kleur op het eerste gezigt naar de Sphagnum's en brengt misschien ook veel toe tot de vorming der turf.

GROEIPLAATS. Algemeen op veenachtige heidegronden, doch zelden met vrucht. Wijlen de Heer J. VAN SPIJK VERMEULEN vondt haar met vrucht bij 's Gravenhage.

DICRANIUM SPURIUM. HEDW. BRYUM SPURIUM. DICKS.

Basterd? Gaffeltand.

Hoogduitsch. Gabelzahn.

Met Vrucht Augustus, September. 2.

Natuurlijk Stelsel, Stelsel van LINNAEUS en GESLACHTS-KENMERKEN, zoo als de voorgaande.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto ramoso, foliis fassiculato-imbricatis erectis oblongo-lanceolatis acuminate apice subserrulatis, nervo apicem attingente, capsulae curvatae operculo rostrato. — De steng is opgerigt en takkig, de bladen zijn bundelsgewijze overéenliggend opgerigt, langwerpig-lancetvormig, gepunt, aan den top eenigzins gezaagd, de nerf bereikt den top van het blad, de zaaddoozen zijn gekromd het deksel is gesnaveld. a. Vertoont ons de geheele plant. b. Eene tak met de bladen vergroot.

De kleur der geheele plant is bijna stroo-geelachtig. — De bloemen der Gaffeltanden zijn (volgens LAMARCK en MIRBEL) tweeslachtig.

De mannelijke bloemen zijn somtijds aan het einde der takken en hoofdvormig; of komen soms te voorschijn in de oksels der bladen, zij zijn gesteeld en als knoppen verlengd. De vrouwelijke bloemen zijn eindelings; de binnenmond heeft zestien gespleten tanden, voor de helft meer naar voren in twee ongelijke delen.

LINNAEUS vereenigde het geslacht der Dicranum's met dat der Bryum's.

GROEIPLAATS. Ik vond dezelve met de Heeren V. D. SANDE LACOSTE, V. D. TRAPPEN en KRAAMWINKEL in de heide achter Westbroek, bij Utrecht, als ook bij Nieuw Loosdrecht, de Bildt, Soestdijk en Rijzenburg. Later werd zij gevonden bij Doorn en Renkum, BÜSE. Bij Harderwijk, BONDAM. Als ook te Groesbeek, bij Nijmegen.

DICRANUM GLAUCUM. HEDW. BRIJUM GLAUCUM LINN.

Dicrane ou bifurque glauque.

Nom Allemand. Gabelzahn.

En Fruit. Août. Septembre 4.

Système Naturel. *Pl. Crypt. Cl. III. Chlorophytia. Ordo II. Musci. Formatio II. Sporangiohypota. Fam. 28, Bryoidea. REICH.*

Système de LINNAEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. II. Ordo I.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La capsule est oblongue ou ovoïde oblongue. Le péristome est simple, avec 16 dents lancéolées et bifides. La coiffe est partagée par moitié. Les gemmes sont en formes de capitules ou de bourgeons, sur le même, ou sur un autre individu.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est érigée et rameuse, d'une couleur glauque-pâle, et serrée en touffes, les feuilles sont érigées, imbriquées, lancéolées, intègres, sans nervures, les capsules sont ovoïdes, l'opercule à bec long. *a.* Nous montre quelques plantes. *b.* Un rameau avec les feuilles grossies.

Elle ressemble beaucoup au premier abord au genre des Sphagnum's et contribue peut-être beaucoup à la formation des tourbes.

LIEU NATAL. Généralement dans les Bruyères qui contiennent les propriétés de la tourbe, mais rarement en fruits. Feu Mr. J. VAN SPIJK VERMEULEN l'a rencontrée en fruit proche de la Haye.

DICRANUM SPURIUM. HEDW. BRYUM SPURIUM DICKS.

Dicrane ou Bifurque faux?

Nom Allemand. Gabelzahn.

En Fruit Août, Septembre. 4.

Système Naturel. Système de LINNAEUS, et CARACTÈRES GÉNÉRIQUES, comme la précédente.

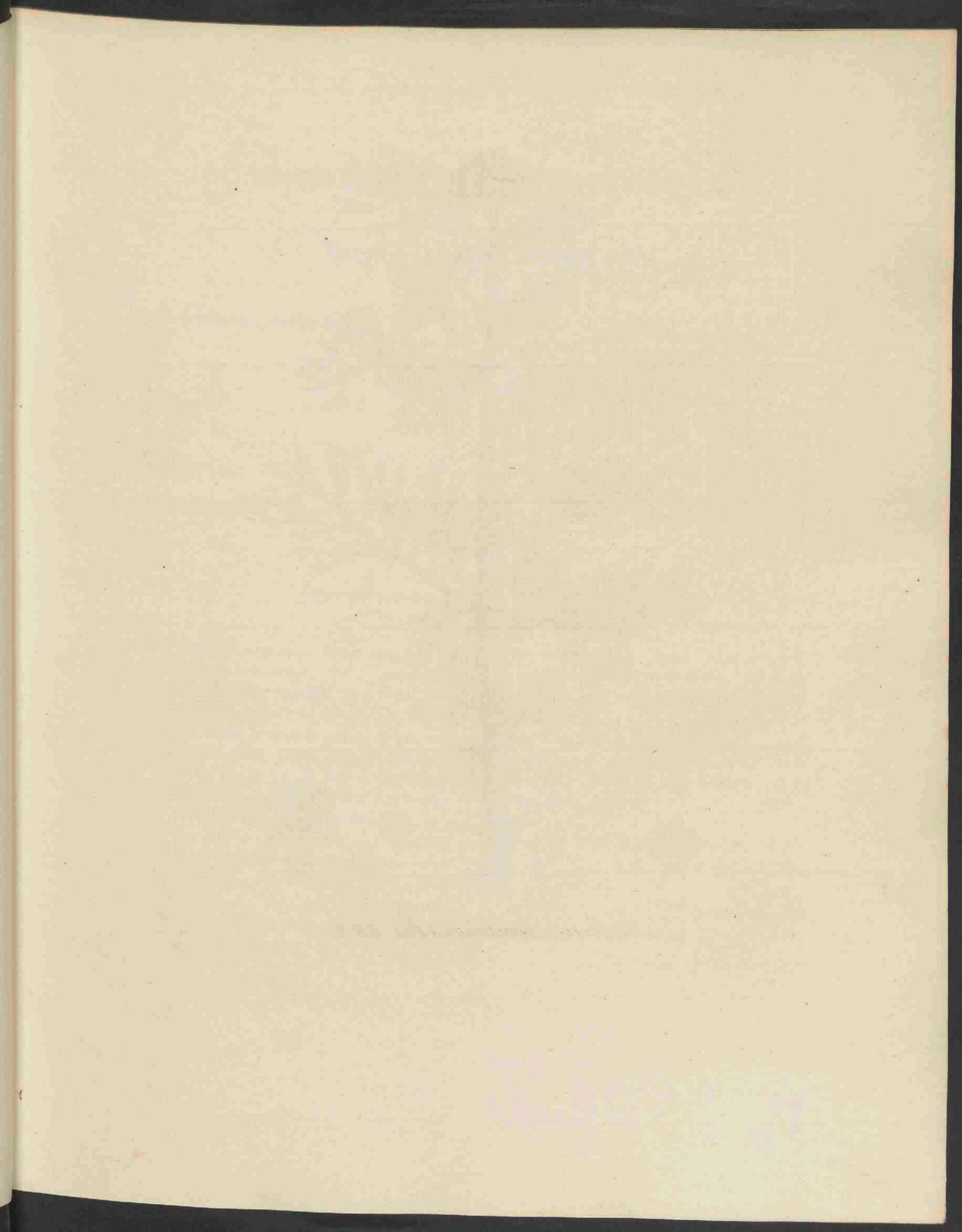
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est érigée et rameuse, les feuilles sont fasciculées-imbriquées, érigées, oblongues-lancéolées acuminées, presque dentées en scie au sommet, la nervure se prolonge jusqu'au sommet de la feuille, les capsules sont courbées l'opercule est en forme de bec. *a.* Nous montre toute la plante. *b.* Un rameau avec les feuilles grossies.

Toute la plante est presque d'une couleur de paille. Les fleurs des Dicranes sont (selon LA MARCK et MIRBEL) dioïques.

Les mâles terminent quelquefois les rameaux et sont en tête, et quelquefois naissent dans l'aiselle des feuilles, sont pedonculées et allongées en bourgeons. Les fleurs femelles sont terminales; le péristome a seize dents fendues plus avant que la moitié en deux parties inégales.

LINNÉ ne sépare pas les Dicranes de son genre Bryum.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvé ainsi que Mess. V. D. SANDE LACOSTE, V. D. TRAPPEN et KRAAMWINKEL dans les Bruyères près de Westbroek, proche d'Utrecht, ainsi qu'aux environs de Nieuw Loosdrecht, du Bildt, Soestdijk et Rijnsburg. Plus tard elle est rencontrée proche de Doorn et Renkum, par Mr. BÜSE. Proche de Harderwick par Mr. BONDAM. Et aux environs de Groesbeek, près de Nimègue.

Adonis autumnalis. 283.

ADONIS AUTUMNALIS. L. AESTIVALIS. M.B.

Eenjarige Adonis. Kooltje vuur.

Hoogduitsch. Sommer Adonis.

Bloeit Julij — Augustus. ◎

Natuurlijk Stelsel. *Thalamantae*, Ordo II. *Schizocarpiae*, Formatio I. *Ranunculiflorae*, Fam. III.
Ranunculaceae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XIII. *Polyandria. Polygynia.*

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx 5-sepalus. Cor. 5 petala, interdam plura, semina ungue nudo numerosae, submucronatae. Folia tenuissime supradecomposita. — De kelk is vijf-bladig. De bloemkroon heeft vijf, somwijlen meer bloembladen, met eene naakte nagel. De zaden zijn talrijk, bijna gepunt. De bladen zijn zeer dun en veelvuldig zamengesteld.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule glabro, superne sulcato, foliis multifido-linearibus; corolla sanguinea sub 8-petala, petalis obovato-oblongis, seminibus glabris. — De steng is onbehaard, van boven gesleufd, de bladen zijn lijnvormig-veelsplettig; de bloemkroon bloedrood, bijna 8-bladig, met de bloembladen omgekeerd eirond langwerpig, de zaden zijn glad. *a.* De bloemsteng met de bladen. *b.* Eene geopende bloem. *c.* Een bloemblad. *d.* De Zaden.

De geheele plant is eene voet hoog, de bloembladen zijn zwart gevlekt aan den voet. Het is waarschijnlijk eene soort uit de tuinen ontvlugt, doch thans bij ons aan de luchtgesteldheid gewoon. Men vindt haar niet als op kleigronden.

GROEIPLAATS. Zij is zoo algemeen niet bij ons als DR GORTER dit opgeeft. Bij Baarn vindt haar den Heer VROLIJK. Zelf vond ik haar te Weurt, bij Nijmegen.

GEbruIK. Oubekend.

ADONIS AUTUMNALIS. L. AESTIVALIS. M.B.

Adonis annuel.

Nom Allemand. Sommer Adonis.

Fleurit Juillet—Août. ☺

Système Naturel. *Thalamantae*, Ordo II. *Schizocarpiae*. Formatio I. *Ranunculiflorae*, Fam. 111.
Ranunculaceae, REICH.

Système de LINNAEUS Cl. XIII. *Polyandria*. *Polyginia*.

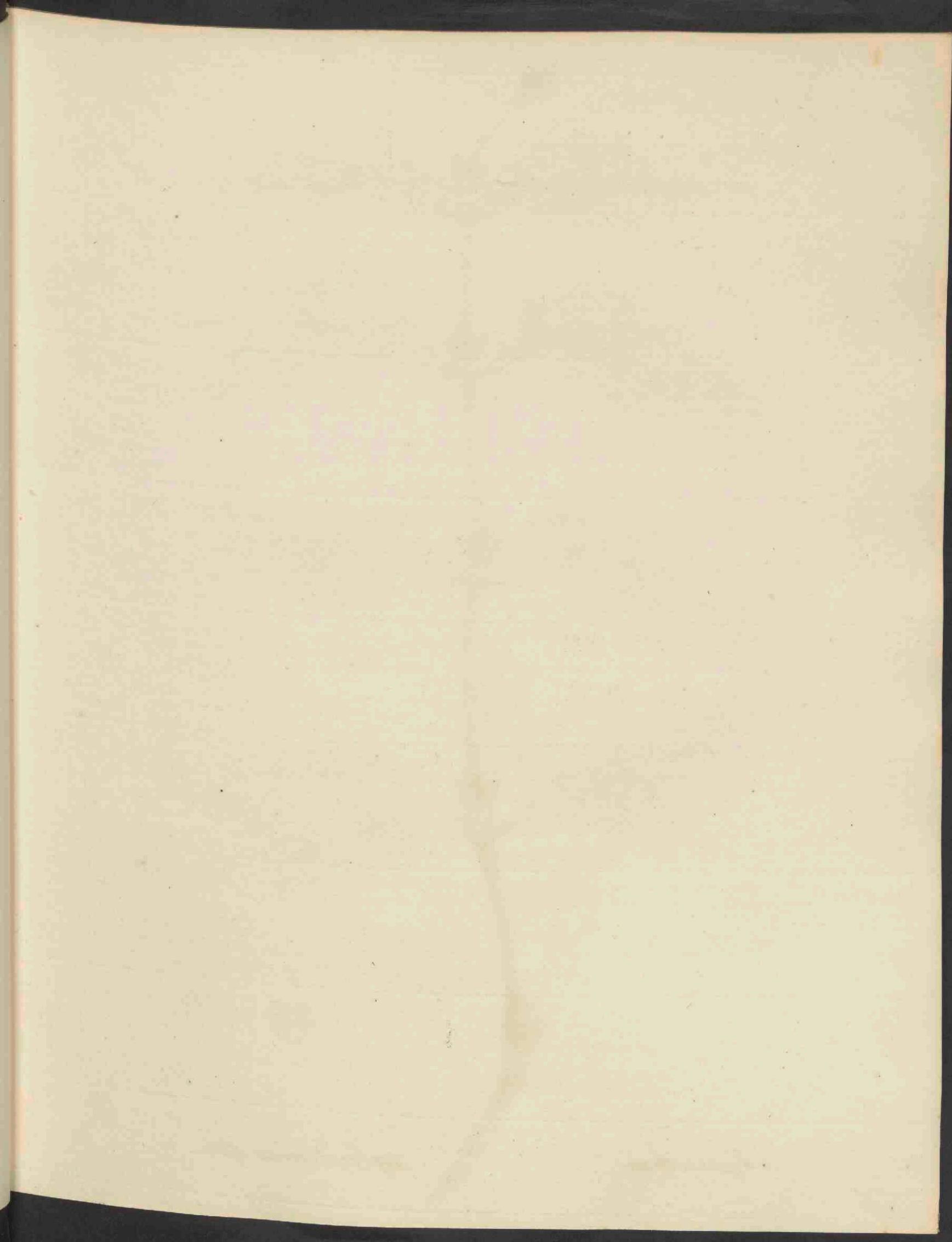
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est 5-sépales. La corolle a 5 pétales, parfois elle en a plus, l'onglet est nu. Les fruits sont nombreux, à peu près mucronés. Les feuilles sont très minces et triplement composées.

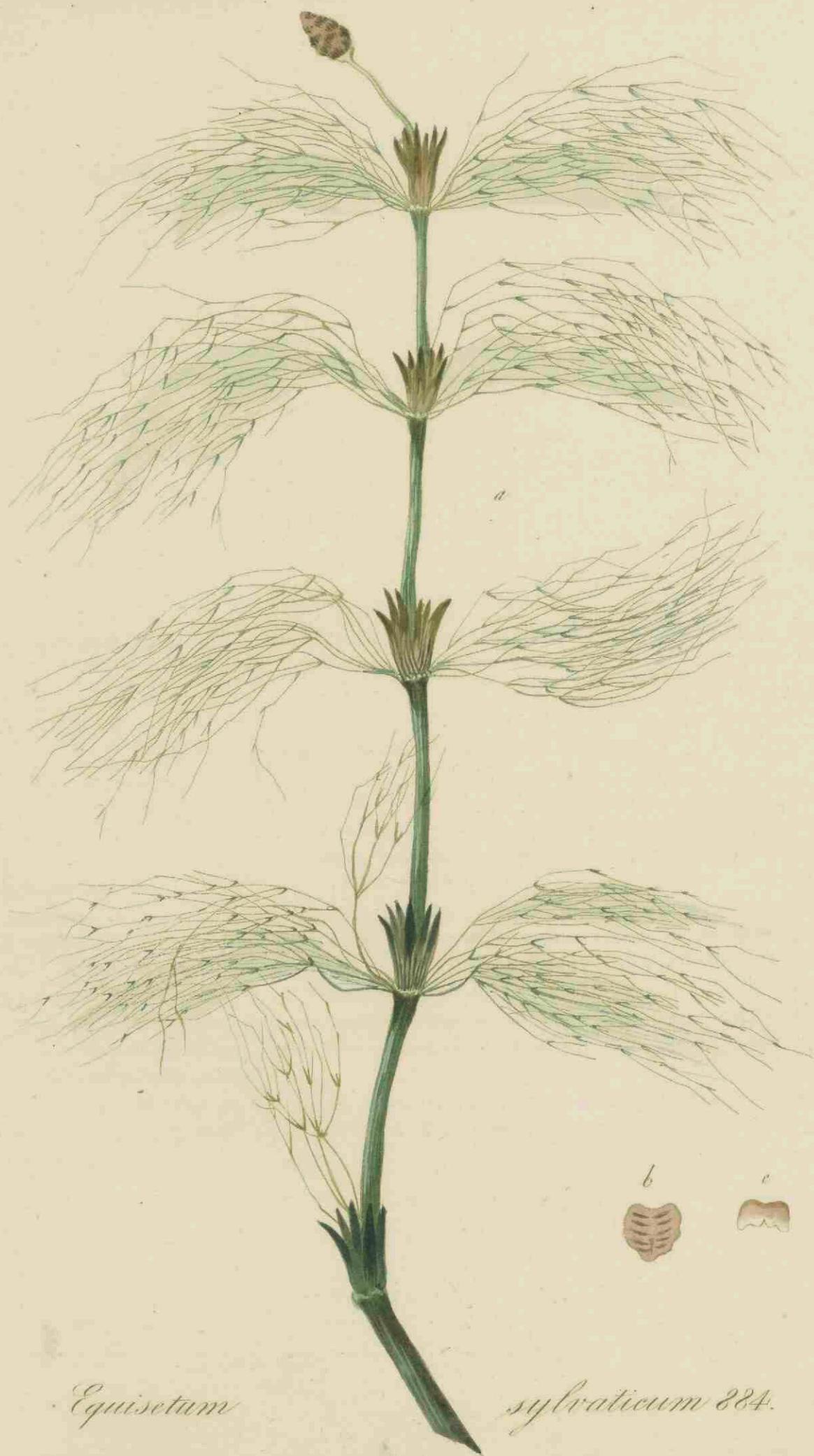
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est glabre, sillonnée à sa partie supérieure, les feuilles sont linéaires-multifides (divisées en un grand nombre de lanières); la corolle est d'une couleur de sang presque à 8-pétales, les pétales sont obovés-oblongs. Les fruits glabres. *a*. La tige florale avec les feuilles. *b*. Une fleur ouverte. *c*. Un pétale. *d*. Les fruits.

Toute la plante est haute d'un pied, les pétales ont une tache noire à leur base. C'est un genre probablement effugie des jardins mais maintenant acclimaté chez nous. On ne la trouve que dans des terrains argileux.

LIEU NATAL. Elle n'est pas si commune chez nous que le dit DE GORTER. Mr. VROLIK l'a trouvée proche de Baarn. Moi-même je l'ai rencontré à Weurt près de Nimègue.

USAGE. Inconnu.

sylvaticum 884.

EQUISETUM SYLVATICUM. LINN. EQUISETUM CAPILLARE. HOFFMANN.

Bosch Paardestaart.

Hoogduitsch. Wald Schafthalm.

Met Vrucht April, Mei. 24.

Natuurlijk Stelsel. *Synchlamydeae*, Ordo II. *Rigidifoliae*, Formatio I. *Inconspicuae*, Fam. 57.
Equisetaceae, REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. I.

GESLACHTS-KENMERKEN. Fructificationes terminales in amentum conicum dispositae, squamis peltatis intus floriferis constans. Involucella bivalvia. Semina sphaerica. Plantae aphyllae ramis verticillatis sulcatis articulatis. — De deelen der vruchtmaking zijn eindelingsch, vereenigd in een kegelvormig katje, bestaande uit schildvormige van binnen bloeiende schubben. De omwildseltjes zijn tweekleppig. De zaden kogelrond. Het zijn planten zonder eigentijke bladen met kransvormende gesleufde geleedde takken.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fronde duplicato-ramosa, caule fistuloso striato, ramis deflexis 4-gonis scabriusculis, ramulis sub-3 quetris, dentibus et ramis circiter 12, vaginis laxis. — Het loof is dubbeld getakt, met eene pijpachtige gestreepte steng, de takken zijn nedergebogen 4-kantig en scherp op het gevoel, de takjes zijn bijna driehoekig, met de tanden en de takken omtrent twaalf in getal, de scheiden zijn wijd. — a. De vruchtdragende steng met de takjes en het katje. b. Een der schildvormige vruchtbodem aan de buitenzijde op zijde met de daaronder geplaatste zakvruchten. c. De onderzijde met de opengesprongen zakvruchten.

De bewerkting der aar (katje) is zeer verwonderlijk; kleine ligchaampjes gelijkende naar bruine zeshoekige spijkers, vormen zeer digt bij elkaar geplaatste ringen rondom eene algemeene spil, met welke zij eene regte hoek maken. Het onderste gedeelte der kop derer spijkers is aan de rand voorzien van vrieschzige hoorntjes, die zich naar de algemeene spil rigten, en zich aan de binnenzijde door eene overlangche spleet openen om eene fijne stof te verspreiden waarmede zij gevuld zijn.

Deze stof onder het Mikroscoop gezien, vertoont groene vrij dikke kogeltjes, aanvankelijk omgeven door spiralsgewijze gedraaide of gerolde draadjes, die, wanner zij zich beginnen te ontrollen, zich als glinsterende blaadjes vertoonen, aan het einde verbreed en lepelsgewijze gegroefd, en, even als de kogeltjes, bedekt door zeer fijne ligchaampjes. Deze blaadjes zijn meestal twee aan twee kruisgewijze op elkaar geplaatst, en aan het kogeltje vastgehecht. Zij zijn zeer vochtaantrekend. De adem b. v. heeft op hen hetzelfde uitwerksel als een prikkelend middel, b. v. het sout op eene aardwurm.

De schrijvers zijn het niet eens omtrent de plaats die zij bekleeden in de bevruchting. Sommige zien er niet in als de mannelijke deelen, en veronderstellen de vrouwelijke onbekend. Andere daarentegen, houden hen voor de vrouwelijke deelen.

HEDWIG beschouwt de kogeltjes als stampers, de blaadjes die hen omringen als meeldraadjes, en hunne verbreede einde als de meelknopjes.

De vruchtdragende stengen zijn eenigzins bleekachtig. Dit geslacht kan door haren bouw eenigzins met de halm der Grassen, door de plaatsing der takken met de Kegeldragenden vergeleken worden.

GROEIPLAATS. Bij Nijmegen en Amersfoort, DE GORTER. Te Ubbergen, bij Nijmegen, v. HALL. Bij Oostmarsum, MIQUEL. Zelf vond ik haar bij Beek, Ubbergen en Groesbeek, bij Nijmegen.

GEBRUIK. Men schrijft aan dit geslacht zamentrekende en waterafdrijvende krachten toe.

EQUISETUM SYLVATICUM. LINN. EQUISETUM CAPILLARE. HOFFMANN.

Prèle des Bois.

Nom Allemand. Wald Schafthalm.

En Fruit Avril, Mai. ¼.

Système Naturel. *Synchlamydeae*. Ordo II. *Rigidifoliae*. Formatio I. *Inconspicuae*, Fam. 57.
Equisetaceae, REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. I.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les organes de la fructification sont terminaux, disposés en un chatoncoique, formé d'écailles peltées portant en dessous les fleurs. Les involucelles sont bivalves. Les semences sphériques. Ce sont des plantes proprement dites sans feuilles avec des rameaux verticillés sillonnés et articulés.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La fronde est deux fois rameuse, la tige est fistuleuse et striée, avec des rameaux s'inclinent, scabres, et 4-gones, les ramules sont presque à trois faces, avec les dents et les rameaux environ au nombre de 12, avec des gaïnes lâches. *a*. La tige fructifère avec les ramules et le chaton. *b*. Un des réceptacles peltés vu en dehors de côté avec ses cornets membraneux en dessous. *c*. Le côté inférieur avec les cornets ouverts.

L'organisation de cet épi (chaton) est très singulière; de petits corps semblables à des clous à tête hexagone et brunâtre, forment des anneaux très serrés autour d'un axe commun, avec lequel ils font un angle droit. Le dessous de la tête de ces petits clous est garni vers le bord d'un rang de cornets membraneux, qui pointent vers l'axe commun, et s'ouvrent intérieurement par une fente longitudinale pour laisser échapper une fine poussière dont ils sont remplis.

Cette poussière vue au Microscope, offre des globules verts assez gros, ceints d'abord de filets tournés en spirale, qui, venant à se dérouler, se montrent en lames brillantes, élargies et creusées en cuiller à leur extrémité, et couvertes ainsi que les globules, de corpuscules d'une finesse extrême. Ces lames sont ordinairement deux à deux posées en croix l'une sur l'autre, et adhèrent au globule. Ils sont fortement hygrométriques. L'haleine p. ex. produit sur eux le même effet qu'un irritant, du sel, p. ex. sur un ver de terre.

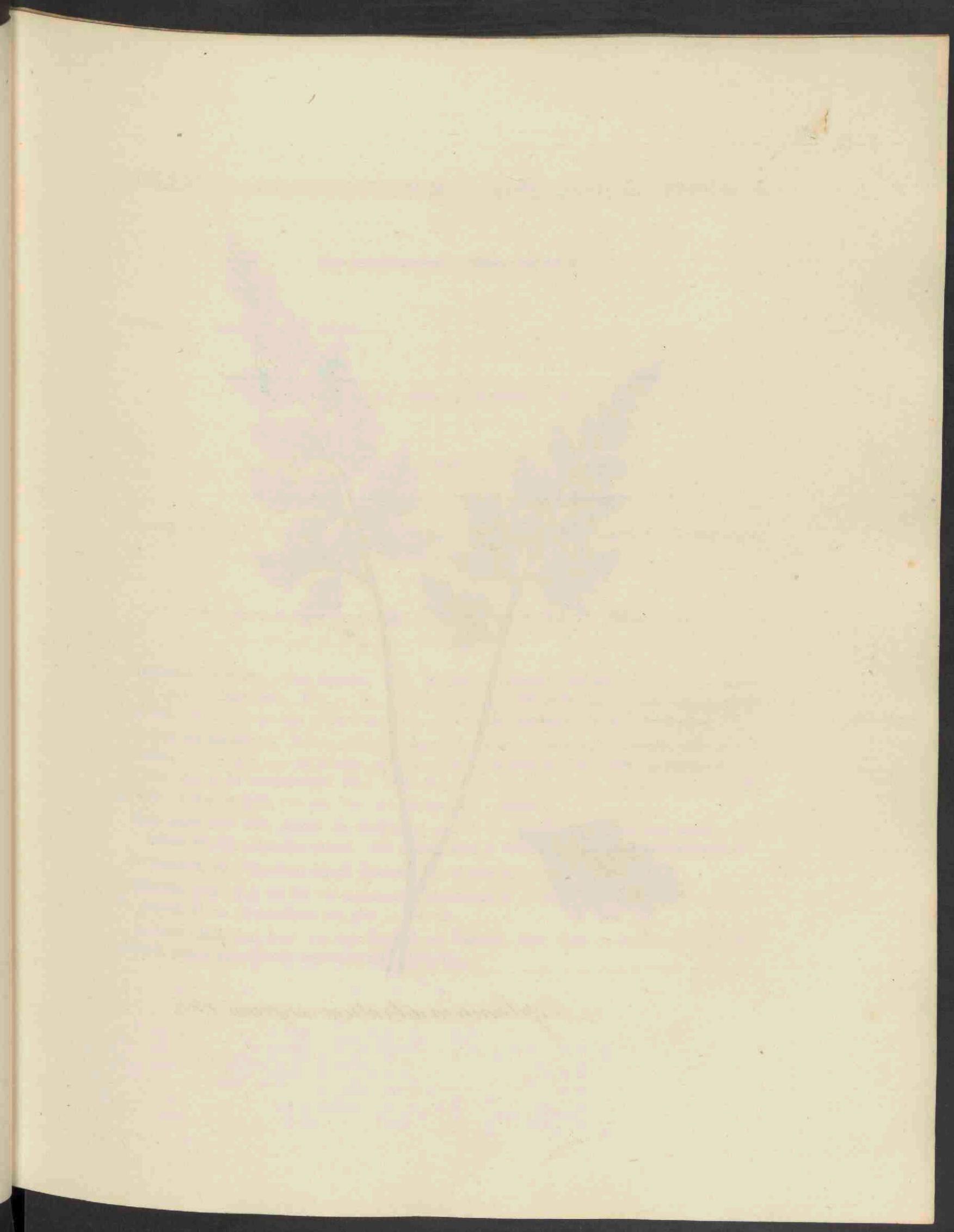
Les auteurs ne sont pas d'accord sur le rôle que jouent ces parties dans la fécondation. Les uns n'y voient que les parties mâles, et supposent les organes femelles inconnus. D'autres, au contraire, les prennent pour des organes femelles.

HEDWIG regarde les globules comme les pistils, les lames qui les environnent comme des filets d'étamines, et leur extrémité dilatée comme des anthères.

Les tiges fructifères sont d'une couleur un peu pâle. Ce genre peut en quelque sorte être comparé par son port avec les chaumes des Graminées, par la position de ses rameaux avec les conifères.

LIEU NATAL. Près de Nimegue et Amersfoort, DE GORTER. A Ubbergen, proche de Nimègue, v. HALL. Près d'Oostmarsum, MIQUEL Moi-même je l'ai trouvé près de Beek, Ubbergen et Groesbeek, près de Nimègue.

USAGE. On attribue aux prêles une vertu astringente et diurétique.

Asplenium adiantum-nigrum. 885.

ASPLENIUM ADIANTUM NIGRUM. L. ASPLENIUM MONTANUM. W.

Zwart-bruine? Streepvaren.

Hoogduitsch. Schwarzbrauner Streifenfarn.

Met Vrucht. Augustus. September. 2.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Cryptog.* Cl. III. *Chlorophyta*. Ordo III. *Filices*. Formatio I. *Thryopterides*.
Fam. 30. *Polypodiacea*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Cryptog.* Cl. XXIV. Sect. I. Ordo IX. *Filices verae*.

GESLACHTS KENMERKEN. Sori lineares, venis lateralibus impositi. Indusia membranacea, planæ, versus costam dehiscentia. Spr. — De vruchthoopjes zijn lijnvormig, op de zijdelingscheaderen geplaatst. De dekvliesjes zijn vriesachtig, vlak, en naar de middennerf toe openberstende.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliolis oblongis pinnatisido incisis, laciñis apice dentatis, soris subconfluentibus, stipite laevi. — De blaadjes zijn langwerpig, vindingelig en ingesneden, de sluppen zijn aan den top getand, de vruchthoopjes bijna inéenvloeiend, de steel is glad. a. De plant in natuurlijke grootte. b. Een gedeelte van een blad met de vruchten vergroot.

Deze soort heeft hare bladen en bladslippen gevind, de zijdelingsche sluppen half gevind, en de lobben eironde, zaagswijze getand. Het geheele blad is driehoekig. De steel zwartachtig-bruin.

GROEIPLAATS. St. Pietersberg bij St. Lavante, bij Maastricht, VAN HOVEN.

GEBRUIK. Men zegt dat het een uitmuntend borstmiddel is. Vroeger verkreeg men uit de Varens de potasch bij het vervaardigen van glas in gebruik.

De naam *Asplenium* komt van het Grieksche en beteekent *Milt*; aldus genoemd omdat men haar oudtijds grote geneeskracht toeschreef tegen Miltziektens.

ASPLENIUM ANDIANTUM NIGRUM. L. ASPLENIUM MONTANUM. W.

Asplenion noir.

Nom Allemand. Schwarzbrauner Streifenfarn.

En Fruit. Août. Septembre. 2.

Système Naturel. *Pl. Cryptog. Cl. III. Chlorophytæ. Ordo III. Filices. Formatio I. Thryptopterides.*
Fam. 30. Polypodiaceæ. REICH.

Système de LINNAEUS. *Pl. Cryptog. Cl. XXIV. Sect. I. Ordo IX. Filices veræ.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les sori (amas de sporanges) sont linéaires, posés sur les veines latérales. Les téguments sont membraneux, planes, s'ouvrant à la nervure moyenne.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les folioles sont oblongues pinnatisées et incisées, les lanières sont dentées au sommet, les sori sont presque confluents, la tige est glabre. *a.* La plante en grandeur naturelle. *b.* Une partie de la feuille avec les fruits grossie.

Cette sorte a ses feuilles et ses folioles pennées, ses folioles secondaires demi-pennées, et leurs lobes ovales, dentés en scie. La feuille totale est triangulaire. La tige d'une couleur de brun-noirâtre.

LIEU NATAL. *St. Pietersberg, près de St. Lavante, proche de Maastricht, VAN HOVEN.*

USAGE. C'est, dit-on, un excellent pectoral. Autrefois on tirait des fougères la potasse, entrant dans la fabrication du verre.

Le nom *Asplenium* vient du grec et signifie *rate*; ainsi nommé, à cause des grandes propriétés qu'on lui attribuait autrefois contre les maladies de la rate.

H Y P N U M T R I Q U E T R U M.

Driekantig Dekmos.

Hoogduitsch. Dreijeckige Astmoos.

Met vrucht. Februarij—Maart. 2.

Natuurlijk stelsel. Pt. Crypt. Cl. III. Chlorophyta. Ordo II. Musci. Formatio II. Sporangiobrya. Fam. 28. Bryoidea. REICH.

Stelsel van LINNAEUS Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. II. A. Musci. Frondosi I. Veri.

GESLACHTS KENMERKEN. Capsula cernua, oblonga vel ovata. Peristoma duplex, interius laciniis 16 integris vel perforatis; exterius dentibus 16 acutis, apice liberis. Seta lateralis. — De zaaddoos knikkende, langwerpig of eirond. De binnenmond is dubbeld, de binneste met 16 geheele of doorboorde slippen, de buitenste met 16 spitse, van boven vrije tanden. De vruchtsteel is zijdelingsch.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto, ramoso; ramis apice incrassatis, ramulis recurvis. Foliis cordato-triangularibus, serrulatis, base binervibus Seta laevi, capsula cernua; ovata, operculo conico. — De steng is takkig en regtstandig, de takken zijn verdikt aan den top, de takjes zijn verdikt aan den top, de takjes zijn omgekromd. De bladen zijn hartvormig-driehoekig, fijn gezaagd twee nervig aan den voet. De vruchtsteel is glad, de zaaddoos knikkend eirond, het deksel kegelvormig. a. Eene plant met derzelver vrucht. b. De bladen vergroot.

De geheele plant is gelachtig-groen. De bladen aan den top eenigzins omgeslagen. In grootte wisselt zij zeer af.

GROEIPLAATS. Algemeen komt zij voor, vooral op zandgronden, doch zelden met vrucht. (Met vrucht) vond ik haar te Ubbergen bij Nijmegen, als ook bij Loosduinen, bij 's Gravenhage.

GEBRUIK. Ik heb reeds vroeger enige aanmerkingen gemaakt omtrent het nut van dit geslacht, een bijzonder gebruik dezer soort is onbekend. —

H Y P N U M S Q U A R R O S U M.

Rappig Dekmos.

Hoogduitsch. Sparrige Astmoos.

Met vrucht. Maart—April. 2.

Natuurlijk stelsel en stelsel van LINNAEUS. Zoo als hier boven.

GESLACHTS KENMERKEN. Gelijk de voorgaande.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caulibus ramisque adscendentibus, foliis subcordato — lanceolatis acuminate, basi complicato — carinatis, quinquefariam recurvatis, capsulis obliquis subnutantibus. — De stengen en de takken zijn opgaande, de bladen zijn bijna hart — lancet vormig gepunt, aan den voet toegevochten gekield, vijfreigig en omgebogen, de zaaddoozen zijn schuinsch en eenigzins knikkend. a. De geheele plant met derzelver vruchten. b. De bladen vergroot.

Er bestaat op het eerste gezigt eene groote overeenkomst tusschen deze soorten en eene derde namelijk de *Hypnum lorenii* (riemvormig Dekmos) die als het ware het midden tusschen beide houdt. De eerste echter is aan hare hartvormige driehoekige bladen en sterker bouw kenbaar, de laatste aan hare lancetvormige bladen, terwijl die der middensoort (de *Hypnum lorenii*) lijn-lancetvormig en openstaand zijn.

GROEIPLAATS. Beide komen zeer algemeen voor op schrale gronden, doch minder algemeen met vrucht. Als zoodanig vond ik hen bij Zeist, op Oostbos bij Voorschoten, als ook te Ubbergen, bij Nijmegen.

GEBRUIK. Een bijzonder gebruik dezer soort is onbekend.

H Y P N U M T R I Q U E T R U M.

Hypne Trilatéral.

Nom Allemand. Dreijecige Astmoos.

En fruit. Février—Mars. 24.

Système Naturel. *Pl. Crypt. Cl. III. Chlorophyta. Ordo II. Musci. Formatio II. Sporangiobrya. Fam. 28. Bryoidea. REICH.*

Système de LINNAEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sectio II. A. Musci. Frondosi I. Veri.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La capsule est inclinée, oblongue ou ovale. Le péristome est double, l'intérieur avec 16 divisions intègres ou perforées; l'extérieur avec 16 dents aigues libres à la partie supérieure. Le pédicelle est latéral.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est érigée et rameuse, les rameaux sont épaissis à leurs sommets, les ramules récourbées. Les feuilles sont cordées — triangulaires, dentées en scie, binerviées à leurs bases. Le pédicelle est lisse, la capsule inclinée, ovoïde, l'opercule est en forme de cône. *a.* Une plante avec son fruit. *b* Les feuilles grossies,

Toute la plante est d'un vert tirant sur le jaune. Les feuilles sont un peu retournées au sommet. Elles varient très en grandeur.

LIEU NATAL. On la trouve presque partout, surtout dans des terrains sablonneux, mais rarement en fruit. Je l'ai trouvée en fruit à *Ubbergen* proche de *Nimègue*, ainsi qu'à *Loosduinen*, proche de *la Haye*.

USAGE. J'ai déjà fait ci dessus quelques remarques par rapport à l'utilité de ce genre. On ne connaît point d'usage particulier de cette sorte *çì*.

H Y P N U M S Q U A R R O S U M.

Hypne Galeux.

Nom Allemand. Sparrige Astmoos.

En Fruit. Mars—Avril. 24.

Système Naturel et de LINNAEUS. *Comme ci dessus.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme la précédente.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les tiges et les rameaux sont ascendants, les feuilles sont presque cordiformes-lancéolées et acuminées, à leurs bases pliées et carénées, au nombre de cinq autour de la tige et récourbées, les capsules sont obliques et presque penchées. *a.* Toute la plante avec ses fruits. *b.* Les feuilles grossies.

On remarque au premier abord une grande ressemblance entre ces deux sortes et une troisième savoir le Hypnum lorense (Hypne en forme de courroie) qui tient pour ainsi dire le milieu entre ces deux. On reconnaît néanmoins la première à ses feuilles cordées triangulaires et à son port plus vigoureux, la dernière à ses feuilles lancéolées, tandis que celle qui tient le milieu entre les deux, (Hypnum lorense), nous montre des feuilles linéaire-lancéolées et divergentes.

LIEU NATAL. On les trouve assez généralement dans des terrains ingrats, mais rarement en fruits. Je les ai trouvé en fruits aux environs de *Zeist*, à *Oostbos*, proche de *Voorschoten*, ainsi qu'à *Ubbergen*, proche de *Nimègue*.

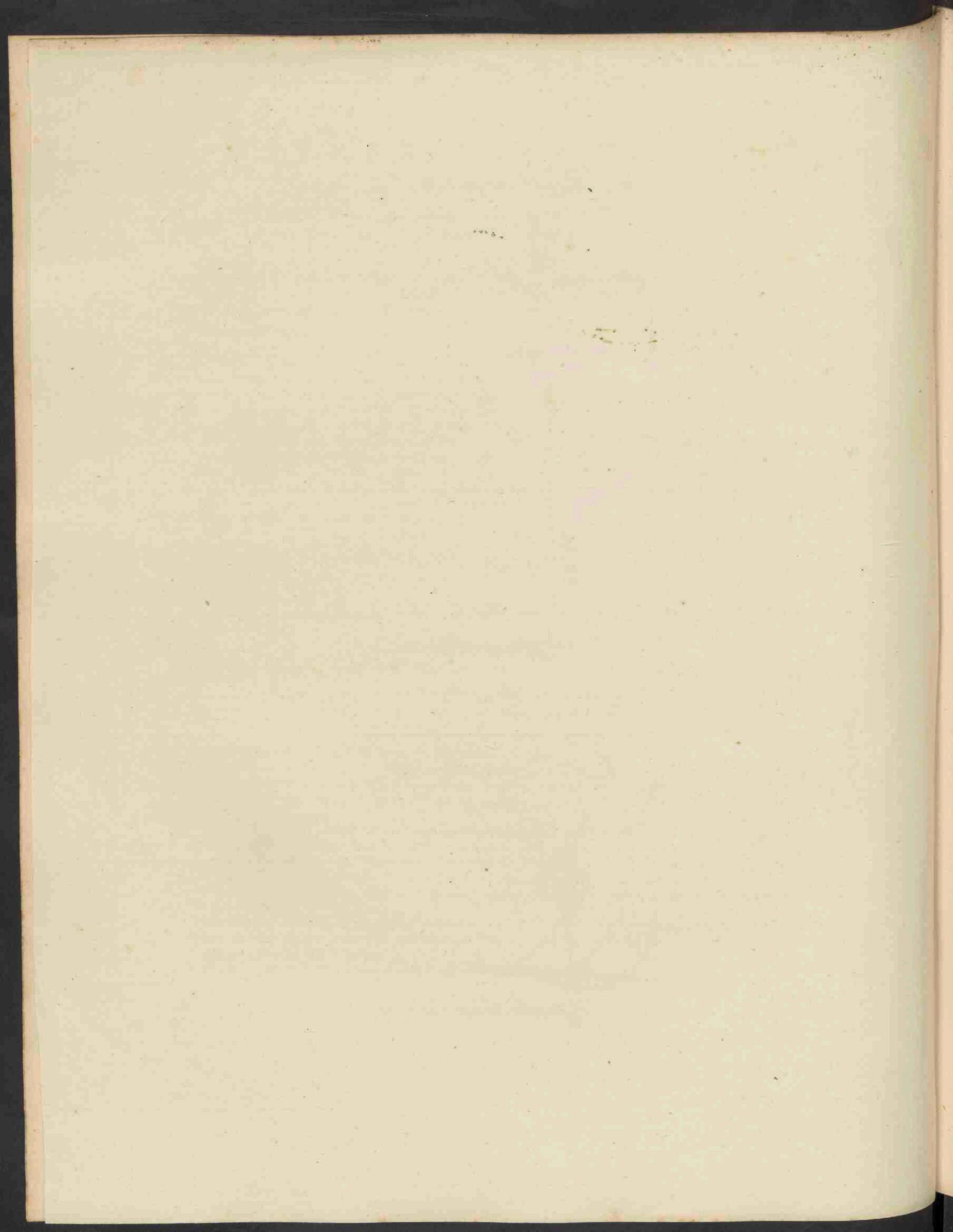
USAGE. On ne connaît pas d'usage particulier de cette sorte.

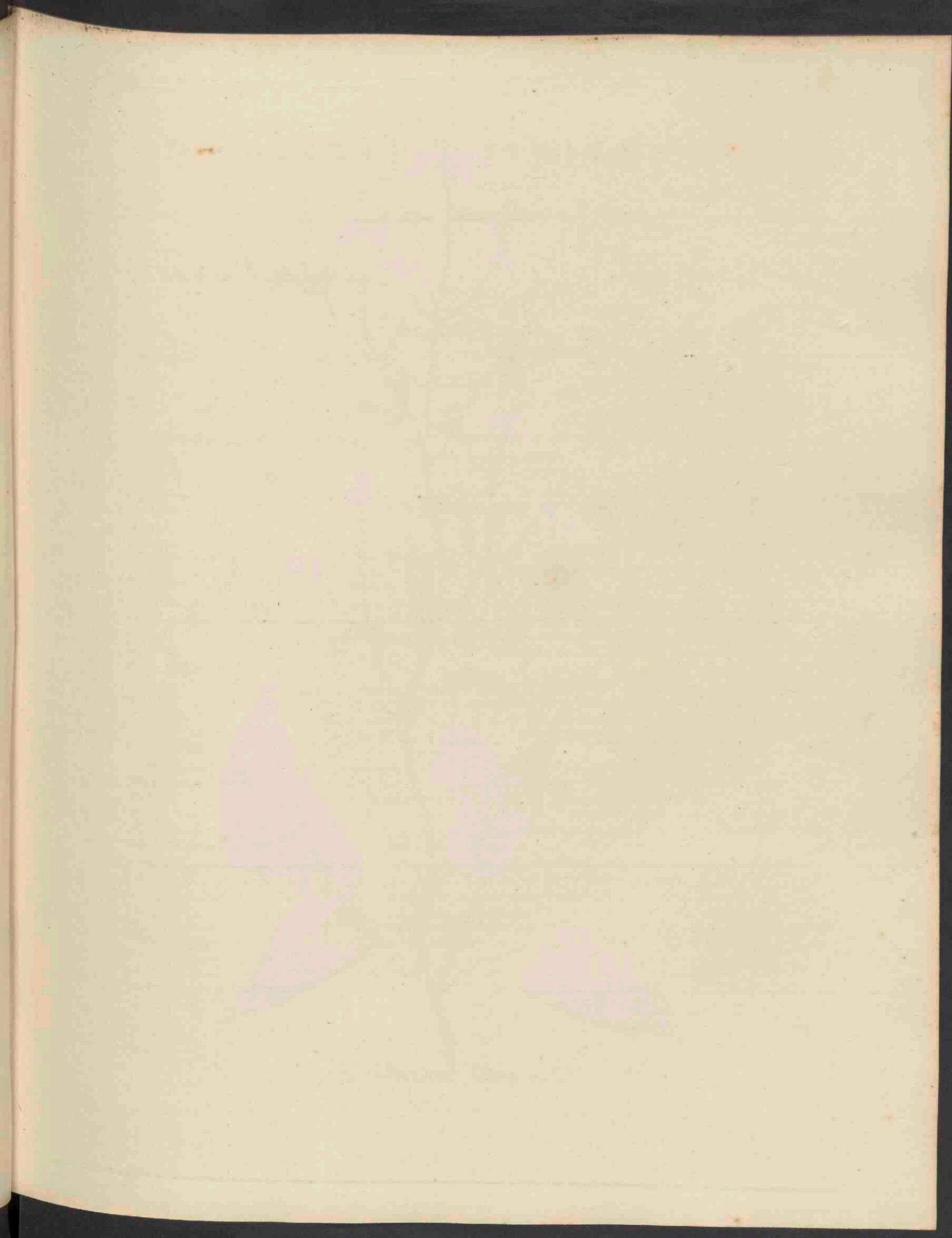

Hypnum triquetrum

Hypnum squarrosum 886.

Clematis vitalba. 887.

C L E M A T I S   V I T A L B A.

Hegge Clematis.

Hoogduitsch. Gemeine Wâldrebe.

Bloeiit Julij. 24.

Natuurlijk Stelsel. *Thalamantae*. Ordo II. *Schizocarpiae*. Formatio I. *Ranunculiflorae*.
Fam. 111. *Ranunculaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS Cl. XIII. *Polyandria*. O. 4. *Polygynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx nullus vel minimus. Petala 4—6. Semina plures saepius caudato-plumosae. Er is geene of slechts eene zeer kleine kelk. De bloemkroonbladen zijn 4—6 in getal. Vele zaden meestal staartvormig gevederd.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis pinnatis, foliolis cordato-ovatis integerrimis. Flores paniculati, pedunculis ramosis, petalis 4. Semina sericea, nitida. — De bladen zijn gevind, de blaadjes hartvormig-eirond en gaafrandig. De bloemen vormen eene pluim, met getakte bloemstelen, de bloemkroonbladeren zijn 4 in getal. De zaden zijn zijdeachtig en glanzende. a. Een tak met bladen en bloemen.
b. De vruchten.

Derzelver veelvuldige, hoekige ranken, klimmen langs de heggen en hechten zich aan alles wat zij ontmoeten door middel van de stelen der bladen die zich draaijen en in één vlechten gelijk kleine ranken. De bladen wisselen nog al in vorm af. De bloembladen zijn dik en wollig aan de bovenzijde. De vruchten zijn zijdeachtig en versieren de heggen tot in den winter. De kleur der bloemen is wit.

GROEIPLAATS. In de omstreken van Nymegen en Zutphen; bij Terwolde op de Veluwe, in Overijssel, DE GORTER. In het bosch te Salk, bij Zutphen, RAINVILLE. Bij Nymegen, DE BEIJER. Bij Utrecht, aan de Bildt v. HALL. Op Zuid-Beveland, DOZIJ. Te Maastricht v. HOVEN. Zelf vond ik haar in eene heg te Bunnik bij Utrecht, als ook bij den St. Pietersberg, bij Maastricht. Later ontmoette ik haar, als ook de Hr. Doct. v. D. TRAPPEN en KRAANWINKEL, in heggen langs de Maasdijk tusschen Heumen en Mook, als ook te Neér-Hasselt.

GEBRUIK. Deze soort is scherp van smaak en zonder geur. De bladen zijn gestampt en uiterlijk aangewend sterk blaastrekend, als ook de schors der takken. De bedelaars bedienen er zich van ten einde medelijden op te wekken, om breede zweren op sommige delen van hun ligchaam te doen ontstaan: van daar de Fransche naam *herbe aux gueux*, die men soms aan deze plant geeft. Een askoeksel der bladen in olijf is een uitmuntend middel tegen de schurft. De gestampte bladen aangewend op de voorhand hebben soms hardnekkige koortsen doen ophouden. De wortel is een hevig buikzuiverend middel daar men geen gebruijk van kan maken. Men kan papier vervaardigen niet den stralenbundel der zaden. De uitdrooging der plant verzwakt zeer hare eigenschappen.

C L E M A T I S   V I T A L B A.

La Clématite des Haies; l'Herbe aux Gueux.

Nom Allemand. Gemeine Waldrebe.

Fleurit. Juillet. 2.

Système Naturel. *Thalamanthae* Ordo II. *Schizocarpicae* Formatio I. *Ranunculiflorae*.
Fam. 111. *Ranunculaceae* REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XIII. *Polyandria*. O. 4. *Polygynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Point de calice ou très petit. 4—6 Pétales, Plusieurs capsules surmontées en une queue plumeuse.

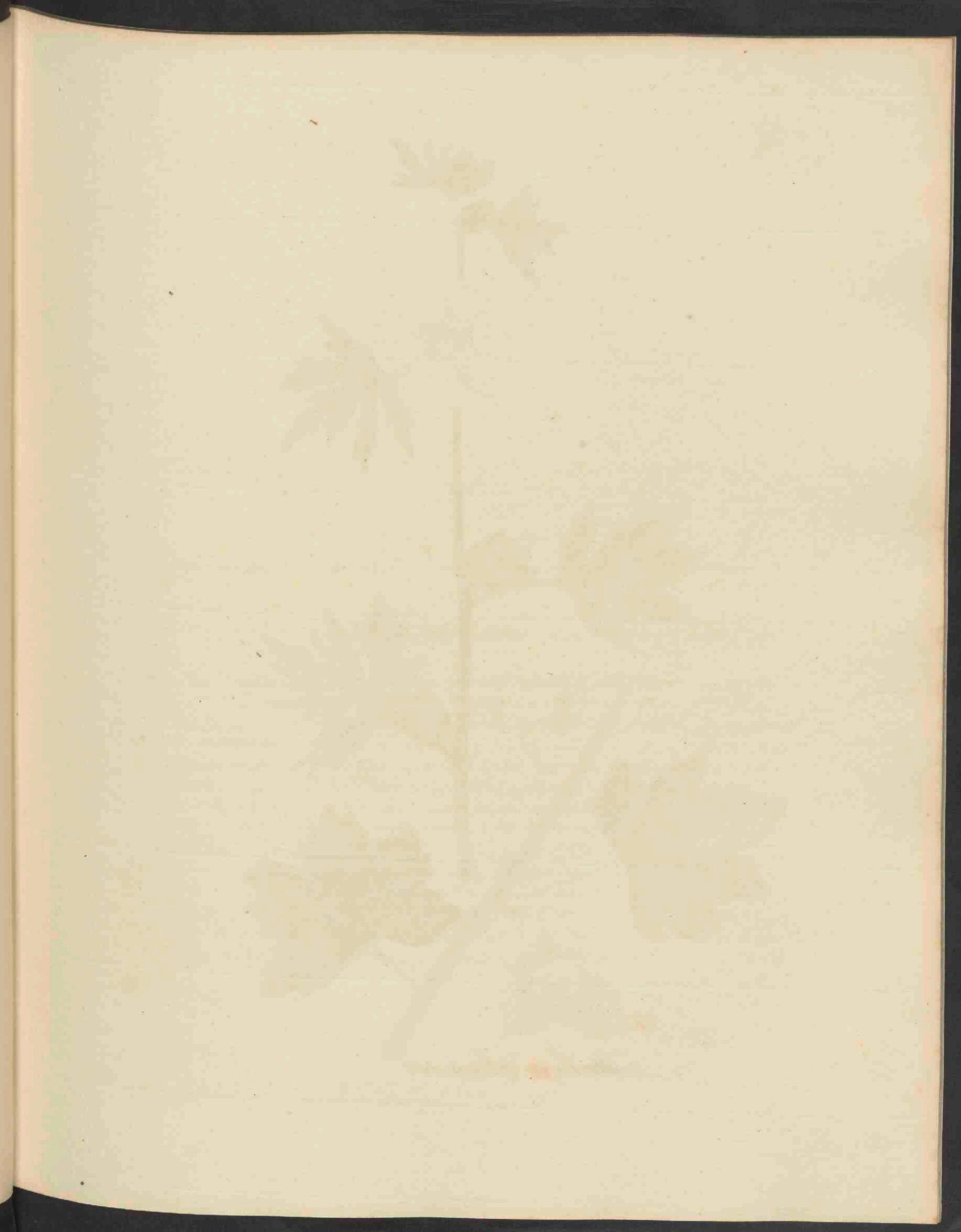
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont pinnées, les folioles cordées — ovales et intègres. Les fleurs sont en forme de panicule, les tiges florales (pédoncules) rameuses, avec les pétales au nombre de 4. Les fruits sont soyeux et luisants.

a. Une branche avec des feuilles et des fleurs. b. Les fruits.

Ses nombreux sarments, qui sont anguleux grimpent le long des haies, et s'attachent à tout ce qu'ils rencontrent au moyen des pétioles des feuilles qui se roulent et se tortillent comme des vrilles. Les feuilles varient assez en forme. Les corolles sont épaisses, et velues en dessus. Les fruits sont soyeux et embellissent les haies jusques dans l'hiver. La couleur des fleurs est blanche.

LIEU NATAL. Aux environs de Nimègue et Zutphen, proche de Terwolde dans le haute Gueldre, dans l'Overissel, DE GORTER, dans le bois à Satk, proche de Zutphen, RAINVILLE, proche de Nimègue DE BIJER. Aux environs d'Utrecht, et au Bildt v. HALL. Au Z. Beveland, DOZIJ. A Maastricht v. HOVEN. Moi-même je l'ai trouvée dans une haie à Bunnik, proche d'Utrecht, ainsi qu'au St. Pietersberg proche de Maastricht. Plus tard je la rencontrais ainsi que Mess. les Doct. en Med. v. D. TRAPPEN et KRAANWINKEL, dans des haies le long de la Meuse entre Heumen et Mook, ainsi qu'à Neer-Hasselt.

USAGE. Cette clématite est acré au goût et sans odeur. Pilées et appliquées à l'exterieur, ses feuilles ainsi que l'écorce des tiges, sont un vesicatoire énergique. Les mendiants, s'en servent pour exciter la compassion, afin de faire paraître sur quelques partie de leur corps de larges ulcères. De là le nom d'*herbe aux gueux*, qu'on donne souvent à cette plante. La décoction des feuilles dans l'huile est un excellent remède contre la gale. Les feuilles pilées et appliquées sur le poignet ont souvent arrêté des fièvres opiniâtres. La racine est un violent purgatif dont on ne peut faire usage. On peut faire du papier avec les aigrettes des graines. La dessication affaiblit beaucoup les effets de cette plante.

Malva alcea 888.

M A L V A   A L C E A.

Vijfdeelige Malowe.

Hoogduitsch. Rosen-Käspäppel.

Bloeit. Julij—Augustus. ♀.

Natuurlijk Stelsel. *Thalamanthae*. Ordo II. *Schizocarpicae*. Formatio II. *Geraniflorae*.
Fam. 114. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVI. *Monadelphia*. O. 3. *Polyandria*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx duplex, internus 5 — fidus, externus 3 — phyllus. Capsulae plurimae in circulum dispositae, 1 — spermae, pedunculis axillaribus. De kelk is dubbeld, de binnenste is 5-splettig, de buitenste 3-bladig. De zaaddoozen zijn talrijk in eene kring geplaatst, één-zadig, met de bloemsteelen in de oksels.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Gaule erecto, foliis scabriusculis, inferioribus angulatis, superioribus quinque partitis, calycis exterioris foliolis oblongis obtusis. De steng is opgerigt, de bladen zijn ruwachtig, de onderste hoekig, de bovenste vijfdeelig, met de blaadjes der buitenste kelk langwerpig en stomp. a. De bloemsteng met de bovenste bladen. b. De wortelbladen. c. De vruchten.

Het getal der zaaddoozen is gelijk aan dat der stempels, zij zijn cirkevormig geplaatst, zich niet openende, en één zaadje bevattende. De vorm der bladen wisselt zeer in deze soort af. De bloemen zijn rozerood; de geheele plant bereikt de hoogte van twee à derde halve voet.

GROEIPLAATS. Te Beck, bij Nijmegen, DE GORTER. Te Hagestein, SIX. Te Weurt bij Nijmegen, DE BEIJER. Te Nieuwersluis, RAINVILLE. Zelf vond ik haar bij de Maas tusschen Heumen en Mook.

GEBRUIK. Dit geslacht bevat over het algemeen verzachtende eigenschappen.

M A L V A A L C E A.

Pivoine, alcée rose.

Nom Allemand. Rosen-Kässpäppel.

Fleurit. Juillet—Aout. ¼.

Système Naturel. *Thalamanthae.* Ordo II. *Schizocarpiae.* Formatio II. *Geraniiflorae.*
Fam. 114. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XVI. *Monadelphia.* O. 3. *Polyandria.*

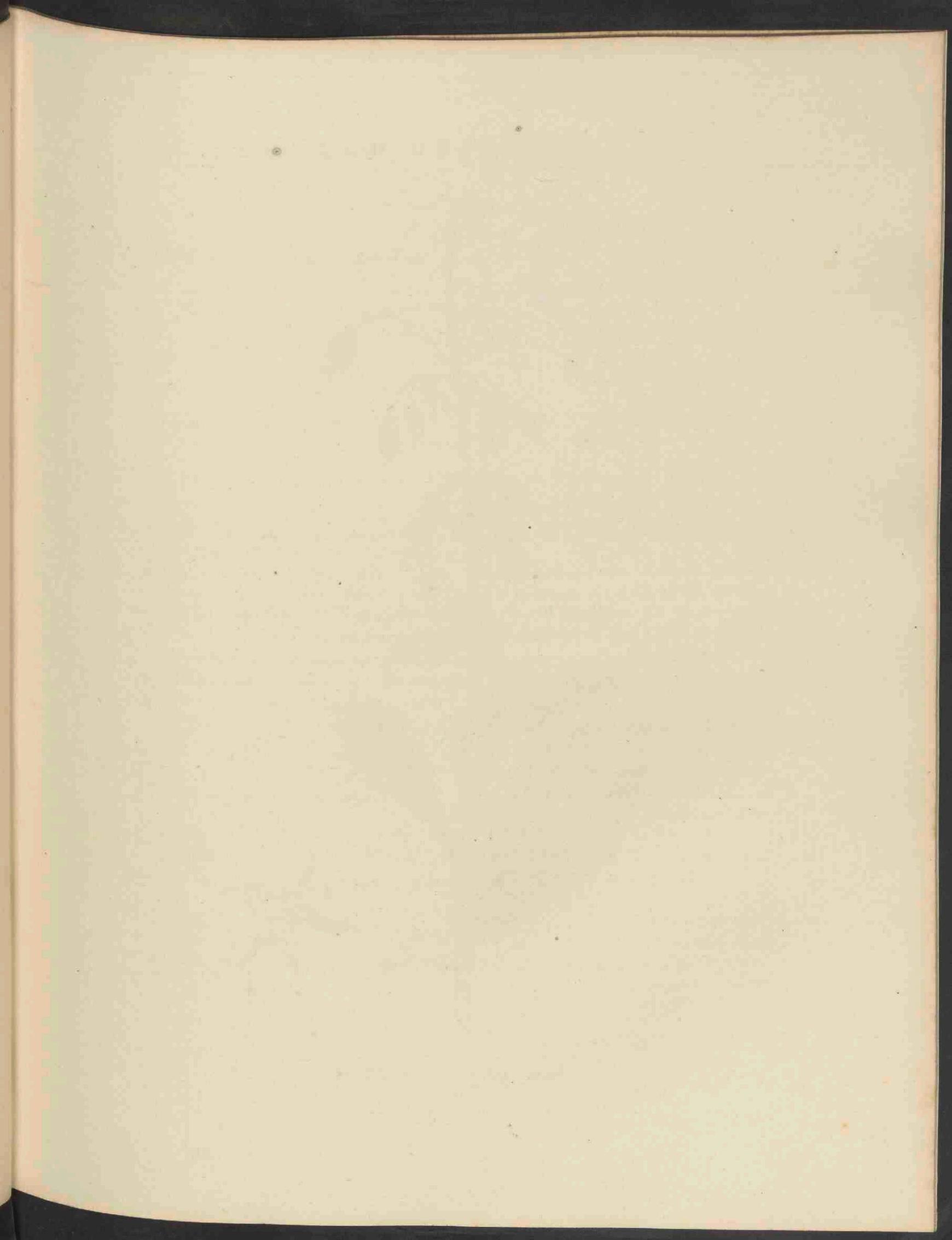
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice double; l'intérieur à cinq découpures, l'extérieur à trois folioles. Plusieurs capsules, disposées circulairement, monospermes, les pedoncules sont axillaires,

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est érigée, les feuilles sont tant soit peu rudes au toucher, les inférieures sont anguleuses, les supérieures 5 — partites; les folioles du calice extérieur sont oblongues et obtuses. *a.* La tige florale avec les feuilles supérieures. *b.* Les feuilles radicales. *c.* Les fruits.

Le nombre des capsules est égal à celui des stigmates, elles sont disposées circulairement, ne s'ouvrant point, et contenant une seule graine. La forme des feuilles varie beaucoup dans ce genre. Les fleurs ont une couleur de rose, toute la plante parvient à une hauteur de deux pieds à deux pieds et demis.

LIEU NATAL. À *Beek*, proche de *Nimègue*, *DE GORTER*. À *Hagesteijn*, *SIX*. À *Weurt*, proche de *Nimègue*, *DE BEIJER*. Au *Nieuwersluis*, *RAINVILLE*. Moi-même je l'ai trouvée près de la *Meuse*, entre *Heumen* et *Mook*.

USAGE. Ce genre contient en général des qualités émollientes.

Borage officinalis 889.

BORAGO OFFICINALIS.

Gewone Bernagie.

Hoogduitsch. Gebräuchliche Gurkenkraut.

Bloeit Junij—Julij. ☺

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*. Ordo II. *Lobiflorae*. Formatio I. *Tubiferae*. Fam. 76. *Asperifoliaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria*. O. I. *Monogynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx quinquepartitus, aequalis. Corolla 5-partita, rotata. De kelk is vijfdeelig en gelijk. De bloemkroon is vijfdeelig en radvormig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Herba succosa hispida. Pedunculis ramosis. Foliis radicalibus ovatis petiolatis, superioribus sessilibus. Nuculis 4 rugosis. Het is een sappig stekelharig gewas. De bloemstelen zijn getakt. De wortelbladen eivormig gesteeld, die der steng ongesteeld. Vier rimpelige nootjes (zaden.) a. De bloemsteng met de bladen. b. De overblijvende kelk met de vruchten.

Oorspronkelijk is de Bernagie uit het Oosten afkomstig, doch thans op onderscheidene plaatsen in Europa als inlandsch gewend. In alle tuinen zaait zij zich van zelf. Hare dikke wortel, teeder en wit van couleur, brengt verscheidene groote wortelbladen voort in de vorm einer breedte rooset. Uit hun midden verheft zich ter hoogte van één of twee voeten, eene bladrijke getakte steng, aan derzelver uiteinden eene pluim dragende van schoone blaauwe, roozeroode of witte bloemen, de bloemstelen zijn naar den grond gebogen. De geheele plant is met witte stijve haren voorzien. De steng is dik, rolronde en hol. De wortelbladen zijn groot, donker, groen, eirond, stomp, en langs de bladsteel vertengd. De kelk en de bloemkroon staan zeer open. Aan de voet van elke verdeeling der bloemkroon bevindt sich een vleeschige rond uitgesneden schub. De meelknopjes zijn zuilvormig in het midden der bloem vereenigt.

GROEIPLAATS. In de tuinen, langs de wegen en op onderscheidene mesthoopen. DE GORTER. Bij Scheveningen. BERGSMA. In de omstreken van Utrecht. v. HALL. Zelt vond ik haar bij Leiden.

GEBRUIK. Deze plant bevat veel salpeter. Men ziet haar zich uit één spreiden wanneer men er kleine stukjes van op gloeiende kolen werpt. De Bernagie is zeer in de geneeskunde in gebruik. Haar sap is smakeloos en kleverig. De bladen zijn afdrijvend, en borstzuiverend. De bloemen zijn hoeststillend. Men heeft de gewoonte om de salade met derzelver bloemen te versieren.

BORAGO OFFICINALIS.

Bourrage Officinale.

Nom Allemand. Gebräuchliche Gurkenkraut.

Fleurit. Juin—Juillet. ☺

Système Naturel. *Sympetalae.* Ordo II. *Lobiflorae.* Formatio I. *Tubiflorae.* Fam. 76. *Asperifoliaceae.* REICH.

Système de LINNAEUS. Cl V. *Pentandria.* Ordo I. *Monogynia.*

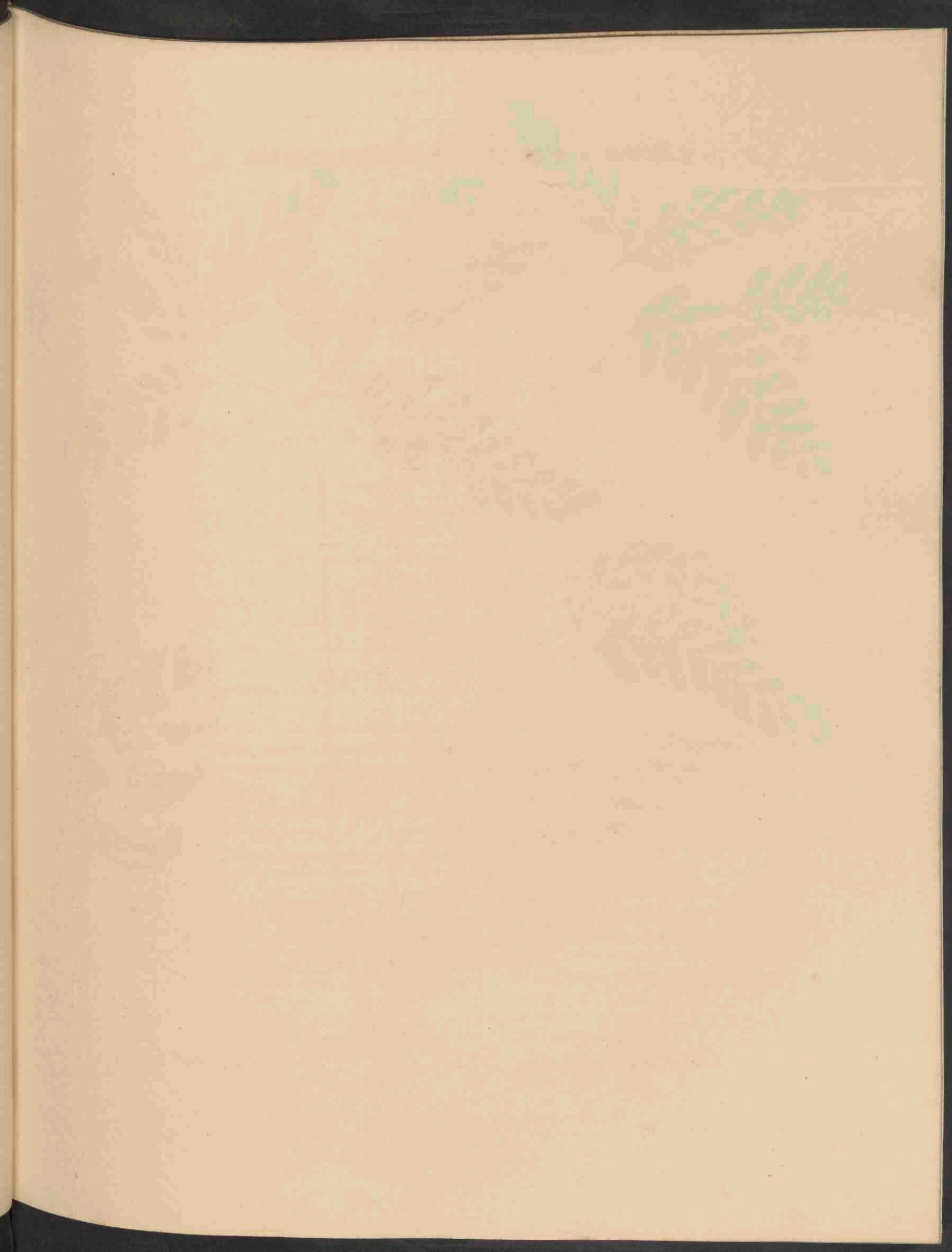
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice à cinq divisions égales. Corolle à cinq divisions et roué.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. C'est une plante succulente hérisée de poils. Les pédoncules sont rameuses. Les feuilles radicales ovées et pétiolées, les supérieures sont sessiles. Quatre graines ridées.
a. La tige florale avec les feuilles. b. Le calice persistant avec les graines.

La bourrache est originaire du Levant, mais naturalisée aujourd'hui dans plusieurs endroits de l'Europe. Dans tous les jardins elle se multiplie d'elle même, sa racine grosse, blanche et tendre, pousse plusieurs grandes feuilles radicales qui forment une large rosette, du milieu de laquelle s'élève à la hauteur d'un à deux pieds, une tige feuillée, branchue, portant à ses sommets une panicule de fleurs d'un beau bleu, incarnates ou blanches, les pédoncules sont inclinées vers la terre. Toute la plante est hérisée de poils blancs et roides. La tige est épaisse cylindrique et creuse. Les feuilles radicales sont grandes, d'un vert foncé, ovales, obtuses et prolongées sur leur pétiole. Le calice et la corolle sont très ouverts. A la base de chaque division de la corolle, est une écaille charnue et échancrée. Les anthères sont réunies en pyramide, au centre de la fleur.

LIEU NATAL. Dans les jardins, le long des chemins et sur plusieurs tas de fumier. DE GORTER. Proche de Scheveningue. BERGSMA. Aux environs d'Utrecht. v. HALL. Moimême je l'ai trouvée proche de Leiden.

USAGE. Cette plante contient beaucoup de nitre. On le voit fuser lorsqu'on la jette en petits morceaux sur des charbons ardents. La bourrache est très employée en médecine. Son suc est fade et visqueux. Ses feuilles sont diurétiques, expectorantes. Les fleurs sont bêchiques. On est dans l'usage d'orner la salade avec ses fleurs.

Adiantum capillus

Veneris. 290.

ADIANTHUM CAPILLUS VENERIS.

Vrouwenhaar.

Hoogduitsch. Der gemeine Krullfarren.

Met vrucht tegen de Herfst. 4.

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Ordo III. Filices. Formatio I. Thryptopterides. Fam. XXX.
Polypodiaceae. REICH.*

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. I. O. IX.*

GESLACHTS KENMERKEN. Sori marginales indusio inserti, lineares seu subrotundi. Indusia marginalia intus-dehiscentia squamaeformia. De vruchthoopjes zijn aan den rand geplaatst en in een dekvliesje gesloten, zij zijn lijnvormig, of bijna rond. De dekvliesjes zijn randmakend, schubvormig, van binnen openberend.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis obovato-cuneatis lobatis serrulatis, laciniis fertilium solo terminatis, rachi laevissima nitida. Spr. — Met ei-wigvormige, gelobte en gezaagde bladen, de lippen der vruchtbare bladen eindigen met een vruchthoopje, de steel is zeer glad en glinsterend. a. De geheele plant b. Een vruchtdragend takje vergroot.

Derzelver steel (wortelstok) groeit onder den grond, de bladsteelen zijn glad en van eene zwart-achtige glinsterende kleur, de bladen zijn driewerf gevind de bijzondere bladsteeltjes zijn bijna zoo sijn als haar, van eene bruine kleur en glad, de bladen zijn hoekig en lobbig uitgesneden.

GROEIPLAATS. Te St. Lavante, bij Maastricht, VAN HOVEN.

GEBRUIK. Men gebruikt dezelve om afdrijvende en openende dranken te maken.

ADIANTHUM CAPILLUS VENERIS.

Adianthe Capillaire.

Nom Allemand. Der gemeine Krullfarren.

En fruit vers l'Automne. 2.

Système Naturel. *Pl. Crypt. Ordo III. Filices. Formatio 1. Thryptopterides. Fam. XXX.
Polypodiaceae. REICH.*

Système de LINNAEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. I. O. IX.*

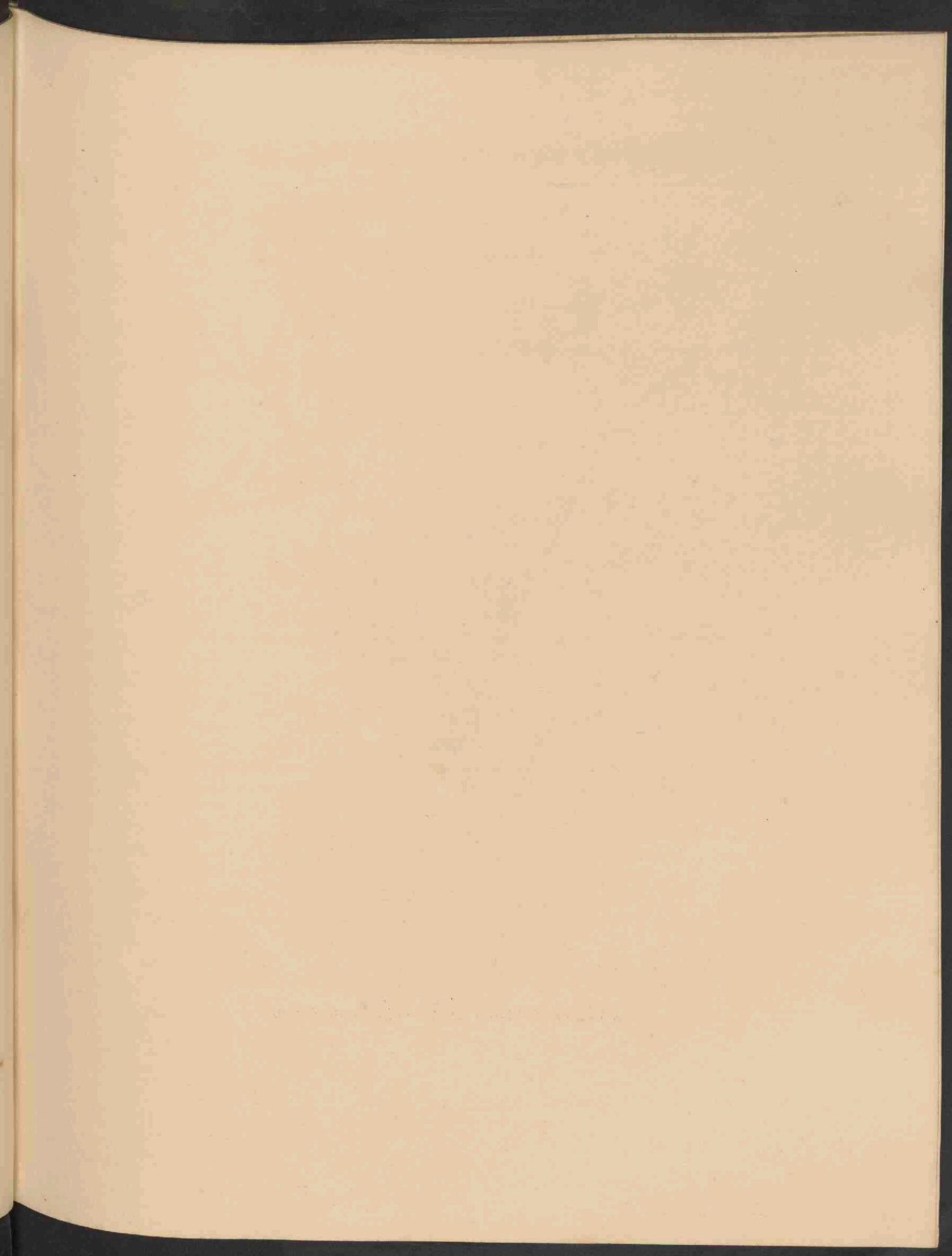
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les soris sont marginaux insérés dans un tégument, ils sont d'une forme linéaire ou presque ronde. Les teguments sont placés sur le bord de la feuille en forme d'écaillles s'ouvrant de dehors en dedans.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont obovées-cuneiformes lobées et dentées en scie, les divisions des fertiles sont terminées par un amas de sporanges (sori), la tige est très lisse et luisante. *a.* Tout la plante. *b.* Une petite tige fertile grossie.

Sa tige (Rhizome) est souterraine, ses pétioles sont lisses et d'un rouge noir brillant, ses feuilles sont trois fois pennées, les pétioles particuliers, presqu'aussi fins que des cheveux, lissés et d'une couleur brune, les folioles sont en coin, découpées en lobes.

LIEU NATAL. A St. Lavante, proche de Maastricht. VAN HOVEN.

USAGE. On s'en sert pour faire des tisanes diurétiques et apéritives.

Helminthia Echioides. CART. 891

HELMINTHIA ECHIOIDES GAERTH. PICRIS ECHIOIDES LINN.

Ruwe dubbelkelk. scherpbladige Wormsalade.

Hoogduitsch. Gemeines Wurmkraut.

Bloeit Junij — September. ☽

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae* Ordo I: *Fissiflorae*, Formatio II: *Campanaceae*.
Fam 72: *Compositae*, REICH.

Stelsel van LINNAEUS Cl. XVIII. *Syngenesia*, O. I: Aequalis.

GESLACHTS KENMERKEN. Receptaculum nudum. Calyx duplex, *interius* 8-phyll. aequalis, ext. 5-phyllus laxus. Semina transverse striata. Pappus stipitatus plumosus. De vruchtbodem is naakt. De kelk (omwindsel) is dubbeld, *de binnenste* 8-bladig en gelijk, *de buitenste* 5-bladig en wijd. De zaden zijn dwars gestreept. Het zaadpluis is gesteeld en gevederd.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis amplexicaulibus, inferioribus subsinuatis vel subdentatis, reliquis integrerimis, lanceolatis. Floribus subpaniculatis. De bladen zijn stengomvattend; de onderste zijn een weinig gegolfd of bijna getand, de overige gaaf-randig lancet-vormig. De bloemen zijn bijna pluim-vormend.
a. Een haar vergroot. b. Het binnenste kelkblaadje. c. Een buitenste kelkblaadje. d. Het zaad.
e. Een twee-kunnig bloempje. f. Het ontvangbed met verdroogde kelkbladen. A. Een wortelblad.

Zij groeit ter hoogte van twee tot vier voeten en is ruw op het gevoel door ster-vormig verdeelde haaren. De onderste stengbladen zijn half stengomvattend, de bovenste aflopende. De bloemen zijn geel, korte uren gedurende de morgen bloeiende. De steng is getakt en opgerigt.

GROEIPLAATS. In Zeeland, DUMORTIER; aan dijken en slootkanten digt bij de Zee, WITT. Op onderscheidene plaatsen in Zeeland v. d. FEEN, v. d. TRAPPEN, v. d. BOSCH. (Door de welwillendheid van den Hr. A. WALRAVEN Med. Doct. te Hoek, ontving ik de afbeelding dezer en der volgende plant de *Eruvum gracile*, uit Holl. Vlaanderen.)

GEbruIK. Onbekend.

HELMINTHIA ECHIOIDES GAERTH. PICRIS ECHOIDIS LINN.

Picride Rude.

Nom Allemand. Gemeines Wurmkraut.

Fleurit Juin — Septembre. ☽

Système Naturel. *Synpetalae*. Ordo I: *Fissiflorae*, Formatio II: *Campanaceae*,
Fam. 73: *Compositae*, REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XVIII. *Syngenesia*, O. I. Aequalis.

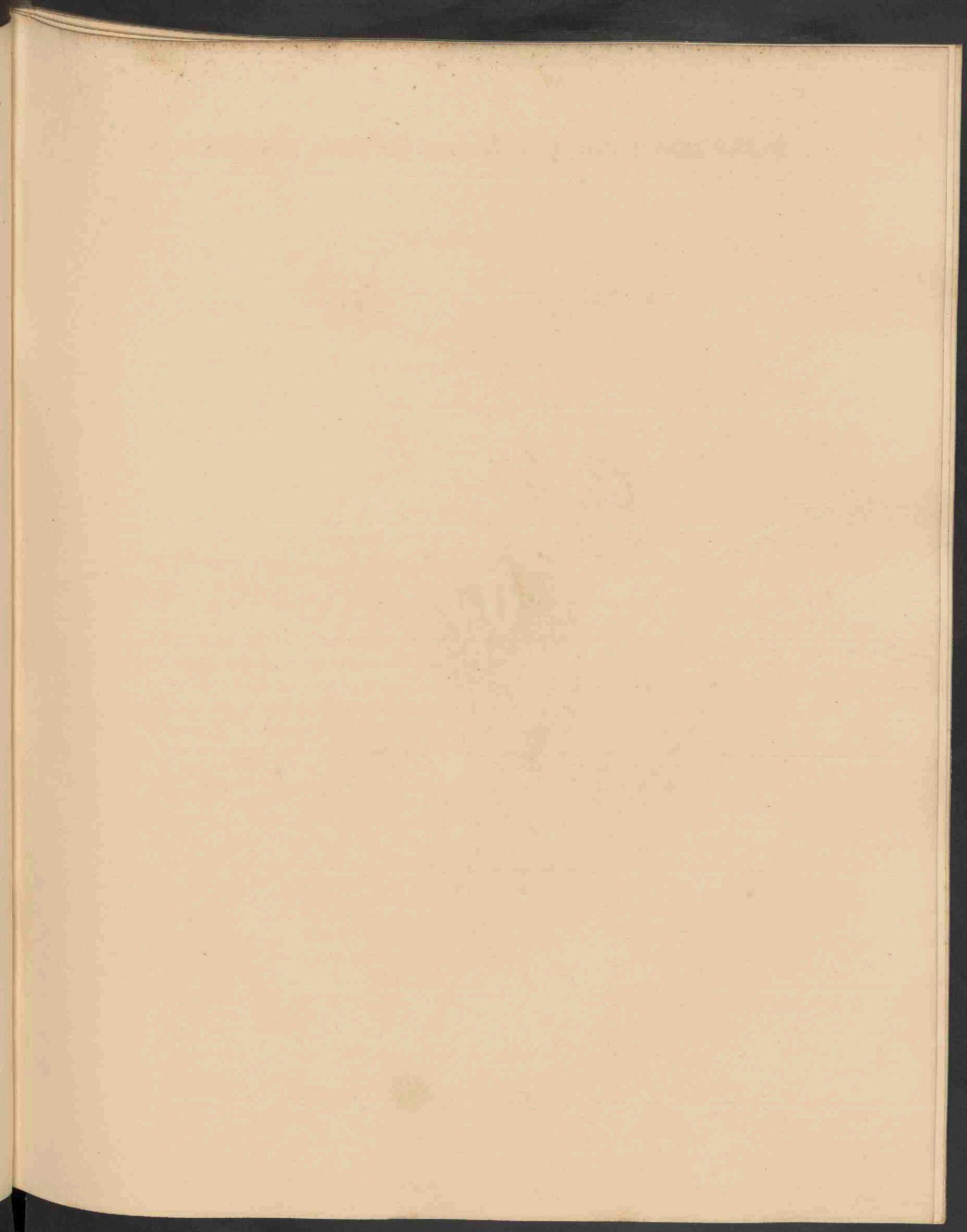
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le réceptacle est nu. Le calice est-double, l'intérieur est 8-phylle et égal. L'extérieur est 5-phylle et lâche. Les graines sont striées transversalement. Les aigrettes sont pédiculées et plumeuses.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont amplexicaules, les inférieures sont presque sinuées ou dentées, les autres sont intégrés lanceolées. Les fleurs sont presque en panicule. *a*. Un poil grossi. *b*. Une foliole calicinale intérieure. *c*. Une foliole calicinale extérieure. *d*. Le fruit. *e*. Une fleur hermaphrodite. *f*. Le réceptacle avec les folioles calicinales desséchées. *A*. Une feuille radicale.

Sa tige de deux à quatre pieds de hauteur, est rude au toucher par des poils divisés en forme d'étoiles.
Les feuilles radicales sont semiamplexicaules, les autres décourantes. Les fleurs sont jaunes, elles ne fleurissent que pendant un court espace de la matinée. La tige est rameuse et érigée.

LIEU NATAL. Dans la Zelande, DUMORTIER. Le long des digues et aux bords des fossés aux environs de la Mer, WITT. Dans plusieurs endroits de la Zelande, v. D. FEEN, v. D. TRAPPEN, v. D. BOSCH. (Je reçu par l'obligeance de Mr. A. WALRAVEN, Doct. en Med. à Hoek, dans la Flandre-Holl. le dessin de cette plante, ainsi que de la suivante *l'Ervum gracile*.

USAGE. Inconnu.

Ervum gracile Dc. 892.

ERVUM GRACILE. DEC. VICIA GRACILIS Lois.

Tengere Linze.

Hoogduitsch. Dunne Linzen.

Bloeit. Julij—September. ☺

Natuurlijk Stelsel. *Calycanthae*. O. I. *Variflorae*. Formatio II. *Leguminosae*. Fam. 90.
Papilionaceae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVII. *Diadelphia*. O. III. *Decandria*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 5-fidus, acuminatus, laciniis linearibus, corollam subaequantibus. Legumen oblongum compressum, 2—4 spermum. Stylus sub stigmate capitatus. De kelk is 5-spletig, gepunt, met lijnvormige lippen, bijna zoo groot als de bloemkroon. De peul is langwerpig en te mengedrukt, 2—4 zadig. De stijl is onder de stempel kopvormig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pedunculis sub 1—4 floris folio multo longioribus, leguminibus 5—6 spermis oblongis glabris, foliolis lineari-lanceolatis cuspidatis, cirrho simplici REICH. — De bloemstelen zijn van één, bijna vierbloemig, veel langer dan het blad, de peulen zijn 5-6 zadig langwerpig en glad, de blaadjes zijn lijn-lancetvormig gepunt, de klawier is enkelvoudig. a. Een kelkje vergroot van ter zijde gezien. b. Een bloempje en kelk. c. De stamper en het vruchtbeginsel, * dezelfde vergroot. d. Een steunblaadje. e. De rijpe vrucht. f. Het zaad. g. De navel der *Erv. gracile* en h die der *Erv. Tetraspermum* vergroot, ten einde dezelve te vergelijken.

De geheele plant bereikt de hoogte van een tot twee voeten. De blaadjes zijn zacht behaard, voorzien van steunblaadjes en eindigende in eene enkvoudige klawier.

GROEIPLAATS. Aan de kanten van bouwland en slooteu te Hoek bij Neuzen, A. WALRAVEN.

GEBRUIK. Het is een voederplant voor de beesten.

ERVUM GRACILE Dec. Vicia GRACIS Lois.

Lentille Tendre.

Nom Allemand. Dunne Linse.

Fleurit. Juillet—Septembre. ☽

Système naturel. *Calycantheae*, O. I: *Variflorae*, Formatio, II: *Leguminosae*,
Fam. 90: *Papilionaceae*. REICH.

Système de Linnaeus. Cl. XVII *Diadelphia*. O. 3: *Decandria*.

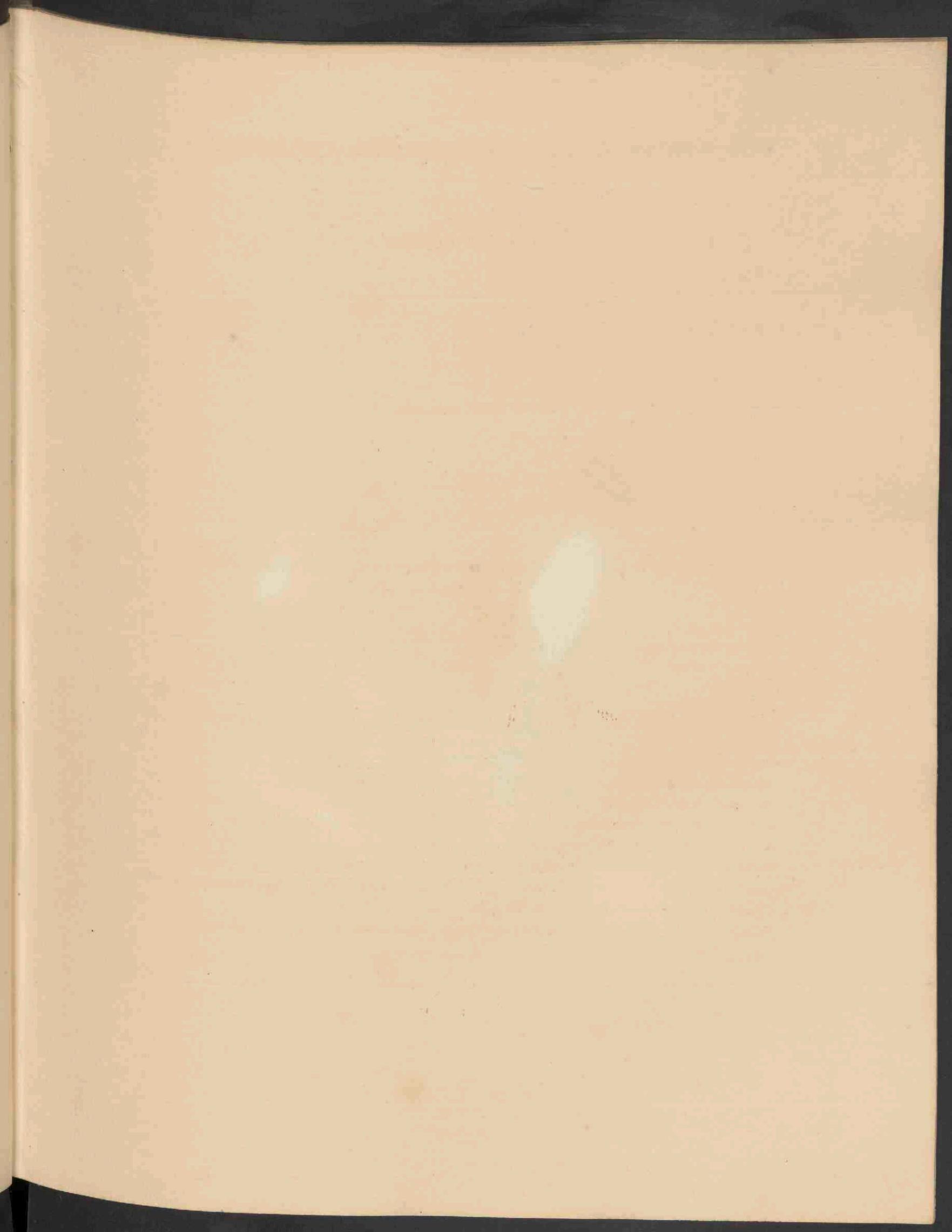
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est 5-fide, acuminé, avec les lanières linéaires, presqu' aussi longues que la corolle. Les gousses sont oblongues comprimées, 2-4 spérmes. Le style est sous le stigmate en forme de tête.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les pédoncules sont presque 1-4 flores beaucoup plus longues que la feuille, les gousses sont 5-6 spérmes oblongues et glabres, les folioles sont linéaires-lancéolées pointues. Les vrilles sont simples. REICH. a. Un calice grossi vu du coté. b. Une fleur et un calice. c. Le pistil et l'ovaire * les mêmes grossis. d. Une bractée. e. Le fruit mur. f. La graine. g. l'Hile d'*Erv. gracile* et h. celui d'*Ervum tetraspermum* grossis pour les comparer ensemble.

Toute la plante parvient à une hauteur d'un à deux pieds. Les folioles sont pubescentes munis de bractées et se terminant en une vrille simple.

LIEU NATAL. Au bords des champs et des fossés à Hoek proche de Neuzen. A. WALRAVEN.

USAGE. C'est une plante fouragère pour les bestiaux.

Lijchnis

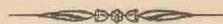
coronaria. 893.

LYCHNIS CORONARIA. LAM. AGROSTEMMA CORONARIA LINN.

Gekroonde Koekoeksbloem. Hazenöör.

Hoogduitsch. Gekrönte Rade.

Bloeit Julij—Augustus ¼.

Natuurlijk Stelsel. *Thalamanthae*. Ordo. III *Idiocarpicae*. Formatio I. *Tiliiflorae*. Form. 117 *Caryophyllaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS Cl. X. *Decandria* O. 4. *Pentagynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 1-phylus, oblongus, laevis, quinque-dentatus. Corolla. pet. 5 coronata. Stam. 10. Styli. 5. Caps. 1—5 locularis. — De kelk is 1-bladig, langwerpig, glad, 5-tandig. De bloemkroon heeft 5 bladen, en is gekroond. Tien meeldraadjes. Vijf stijlen. De zaaddoos is 1-5 hokkig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Tomentosa, lanata, corolla calycem superante, caule dichotome, pedunculis elongatis 1-floris, petalis emarginatis coronatis. Folia radicalia obovata-spatulata, caulina ovalia. Capsula plicato-sulcata. — Zij is viltig, wollig, met de bloemkroon langer dan de kelk, de steng gegaffeld, de bloemstelen zijn uitgerekt 1-bloemig, de bloembladen zijn uitgerand en gekroond. De wortelbladen zijn omgekeerd ei-spatelvormig, de stengbladen zijn eivormig. De zaaddoos is geplooid-gesleufd. A. Eene bloemsteng met de bloem en de vruchten. B. De wortelbladen met de wortels a. De vrucht vergroot b. Een zaad vergroot.

Derzelver bladen zijn ongesteeld, stengomvattend, gepunt, een weinig dik, zacht op het gevoel, zij hebben een lengte van ongeveer anderhalve à twee duimen, en eene breedte van ruim eene duim. De bloemen staan eenzaam, zij hebben eene donkere roode schitterende kleur, somtijds zijn zij dubbeld, of van eene witte kleur. De geheele plant is een à anderhalve voet hoog. De zaaddoos is in de kelk besloten. Het zaad is nierzvormig.

GROEIPLAATS. Bij Rheederoord, bij Arnhem BERGSMA. Langs het nieuwe Stads Kanaal in de Prov. Groningen. v. HAIJ. In het Oranjewoud in Friesland HINXT. Aan de Veensloot bij de Meeden (Prov. Groningen). J. A. W. POTT. Te Midwolde en in het Eexter-Hamrik in de Prov. Groningen, P. J. HUISINGA. Zelf vond ik haar op een land bij Voorschoten.

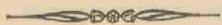
GEBRUIK. Onbekend.

LYCHNIS CORONARIA. LAM. AGROSTEMMA CORONARIA LINN.

L'agrostemma des jardins. La coquelourde.

Nom Allemand. Gekrönte Rade.

Fleurit. Juillet—Aout. ¼.

Système Naturel. *Thalamanthae.* O. III. *Idiocarpicae.* Formatio I. *Tiliiflorae.* Fam. 117. *Caryophyllaceae.* REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. X. *Decandria.* Ordo. 4. *Pentagynia.*

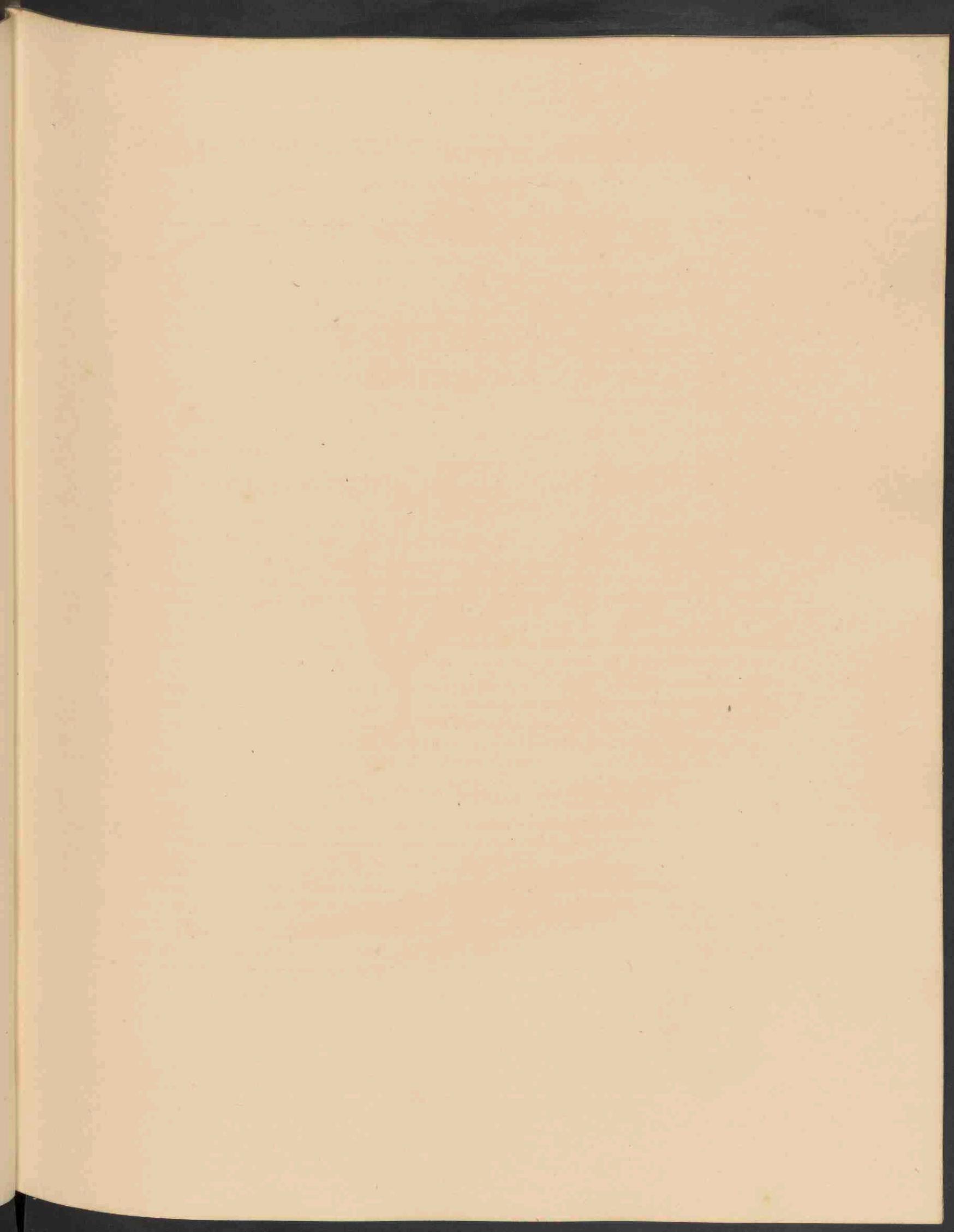
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est monophylle, oblong, glabre, quinque-denté. La corolle à cinq pétales est couronnée. Dix étamines, cinq styles. La capsule est 1-5 loculaire.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Toute la plante est cotonneuse, laineuse, la corolle surpassé le calice, la tige est dichotome, les pédoncules sont allongés 1-flores, les pétales émarginées et couronnées. Les feuilles radicales sont obovées-spatulées, celles de la tige sont ovées. La capsule est sillonnée et pliée.
A. La tige florale avec une fleur et les fruits. *B.* Les feuilles radicales avec la racine. *a.* Un fruit grossi. *b.* Une graine grossie.

Les feuilles sont sessiles, amplexicaules, pointues un peu épaisses, molles au toucher, elles ont environ un pouce et demi à deux pouces de longueur, sur un pouce ou un peu plus de largeur. Les fleurs sont solitaires, d'un rouge foncé éclatant, quelquefois doubles, ou de couleur blanche. Toute la plante est haute d'un pied et demi. La capsule est enfermée dans le calice. La graine est reniforme.

LIEU NATAL. Près de *Rheederoord*, proche d'*Arnhem*. BERGSMA. Le long d'un canal, dit *het Nieuwe Stads Kanual*, dans la Prov. de la *Groningue*. v. HALL. Au *Oranjewoud* dans la *Frise-HINXT*. Au *Veen-sloot* près de *Meeden* (*Groningue*). J. A. W. POTT. A *Midwolde* et au *Eexter-Hamrik* dans la Province de la *Groningue*. P. J. HUISINGA. Moi-même je l'ai trouvée dans un champ proche de *Voorschoten*.

USAGE. Inconnu.

Chordaria flagelliformis Ag.

Conferva rupicola Linn.

Conferva linum Spreng.

CHORDARIA FLAGELLIFORMIS Ag. FUCUS FLAGELLIFORMIS Fl. DAN. TURN.

Zweeppvormig Zeekoord.

Hoogduitsch. Zeilartige oder peitschartige Tangalg.

Natuurlijk Stelsel. Pl. Crypt. Cl. III. Chlorophyta. Ordo I. Algae. Formatio II. Ascophyceae.

Fam. 24. Fucideae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. Algae Chromicæ. Ordo I. Fucaceæ.

GESLACHTS-KENMERKEN. Frons cartilaginea lubrica filiformis, ramosa, tota fructifera, e filis concentricis clavatis, apice in globulum sporidiis farctum tumentibus composita. — Het loof is kraakbeenig glibberig draadvormig, getakt, geheel vruchtdragend, gevormd uit middenpuntige knodsvormige draden, die aan den top aanzwellen tot een sporidiën bevattend hoofdje.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fronde tereti ramosa, ramis subdistichis, simpliciusculis, basi patentibus, superius subvirgatis. — Het loof is rolronde en getakt, de takken bijna tweerijig, bijna onverdeeld, van onderen afstaande, naar boven bijkans roedevormig. De plaat vertoont ons de plant in natuurlijke grootte.

De plant wisselt zeer in grootte af, en heeft eene olifantachtige, roodaachtige kouleur, naar de bovenzijde worden de takken langer.

GROEIPLAATS. Bij Koehool, BRUINSMA. In Zeeland, R. B. VAN DEN BOSCH.

GEbruIK. Onbekend.

CONFerva RUPESTRIS. LINN. CERAMiUM RUPESTRE. DEC. Rots Brondraad.

Hoogduitsch. Felsen Fadenalg.

Natuurlijk Stelsel. Pl. Crypt. Cl. III. Chlorophyta. Ordo I. Algae. Formatio I. Gongylophyceae.

Fam. 23. Conferveae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. Algae Chromicæ. Ordo. VIII. Confervinæ.

GESLACHTS-KENMERKEN. Zooals de voorgaande, maar de draden niet onderling vereenigd.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Filis ramosissimis strictis virgatis obtusis exsiccatione nigropunctatis, ramis erectis, geniculis pellucidis, articulis cylindricis diametro triplo longioribus, exsiccatione constrictis. — De draden zijn zeer getakt, zodevormend, stijf en stomp gedroogd zwart gestippeld, de takken zijn regtopstaande, met doorschijnende gewrichten, de geledingen zijn rolronde, driemaal langer dan breed, door uitdrooging te zamen getrokken. a. De geheele plant. b. Een takje vergroot.

De geheele plant is een à twee duim lang, en van eene donker groene kouleur.

GROEIPLAATS. Aan de kust bij Scheveningen, MIQUEL.

GEbruIK. Onbekend.

CONFerva LINUM. ROTH. CERAMiUM LINUM. DEC. Vlas Brondraad.

Hoogduitsch. Flax Fadenalg.

Natuurlijk Stelsel en Stelsel van LINNAEUS zoo als de voorgaande.

GESLACHTS-KENMERKEN. Zooals hierboven.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Filis simplicibus longissimis rigidis, opacis, laxè implicatis, articulis diametrum subaequantibus, subturgidis punctatis. — De draden zijn eenvoudig zeer lang, stijf, niet doorschijnend, ligt in elkander gevlochten, de geledingen bijna gelijk met de breedte, een weinig gezwollen en gestippeld. De plaat vertoont ons de plant in natuurlijke grootte.

Deze planten vormen zeegroene zoden, die op het water drijven, de draden zijn heen en weder gebogen, de gewrichten zijn soms doorschijnend soms niet. Den Heer VAUCHER, die de ontwikkeling van dit geslacht gevuld heeft, geloofd dat het zich tweemalen in het jaar vermenigvuldigt, men kent thans ongeveer zestig verschillende soorten van hetzelste.

GROEIPLAATS. In Zee, langs de Hollandsche en Friesche kusten. Te Goes, R. B. VAN DEN BOSCH.

GEbruIK. Onbekend.

CHORDARIA FLAGELLIFORMIS. AG. FUCUS FLAGELLIFORMIS. FL. DAN. TURN.

Fucus en forme de ficelle de fouet.

Nom Allemand. Zeilartige oder peitschartige Tangalg.

Système Naturel. Pl. Crypt. Cl. III. Chlorophyta. Ordo I. Algae. Formatio II. Ascophyceae. Fam. 24.

Fucoideae. REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. Algae Chromicae. Ordo I. Fucaceae.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La fronde est cartilagineuse glissante, rameuse, tout à fait fructifère, formée de filaments en forme de massué et concentriques, qui se grossissent à la partie supérieure en formant une petite capitule contenant des spores.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La fronde est cylindrique rameuse, les rameaux sont presque distiques presque sans ramifications, à la partie inférieure ouvert, à la supérieure presqu'en verge. La planche nous montre la plante en grandeur naturelle.

La plante varie très en grandeur, elle a une couleur d'olive rougeâtre, les rameaux s'allongent au côté supérieur.

LIEU NATAL. Proche de Koekool, BRUINSMA. Dans la Zélande, R. B. VAN DEN BOSCH.

USAGE. Inconnu.

CONFerva RUPESTRIS LINN. CERAMiUM RUPESTRE DEC.

Conferve des Roches.

Nom Allemand. Felsen Fadenalg.

Système Naturel. Pl. Crypt. Cl. III: Chlorophyta, Ordo I: Algae, Formatio I: Gongyllophyceae.

Fam 23: Confervae REICH.

Système de LINNAEUS Pl. Crypt Cl XXIV: Algae Chromicae Ordo, VIII: Confervinae.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme celles de la précédente, mais les filaments ne sont pas réunis.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les filaments sont très rameux, roides, en forme de verge et obtuses, séchés ils sont marquetés en noir, les rameaux sont érigés, avec des génicules transparentes, les articulations sont cylindriques, trois fois plus longues que larges, resserrées par exsiccation. a. Toute la plante. b. Un rameau grossi.

Toute la plante est d'une longueur d'un a deux pouces, elle à une couleur de vert foncé.

LIEU NATAL. Sur le rivage près de Schéveningue, MIQUEL.

USAGE. Inconnu.

CONFerva LINUM ROTH. CERAMiUM LINUM DEC.

Conferve en forme de lin.

Nom Allemand. Flax Fadenalg.

Système Naturel et de LINNAEUS comme ci-dessus.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les mêmes de la précédente.

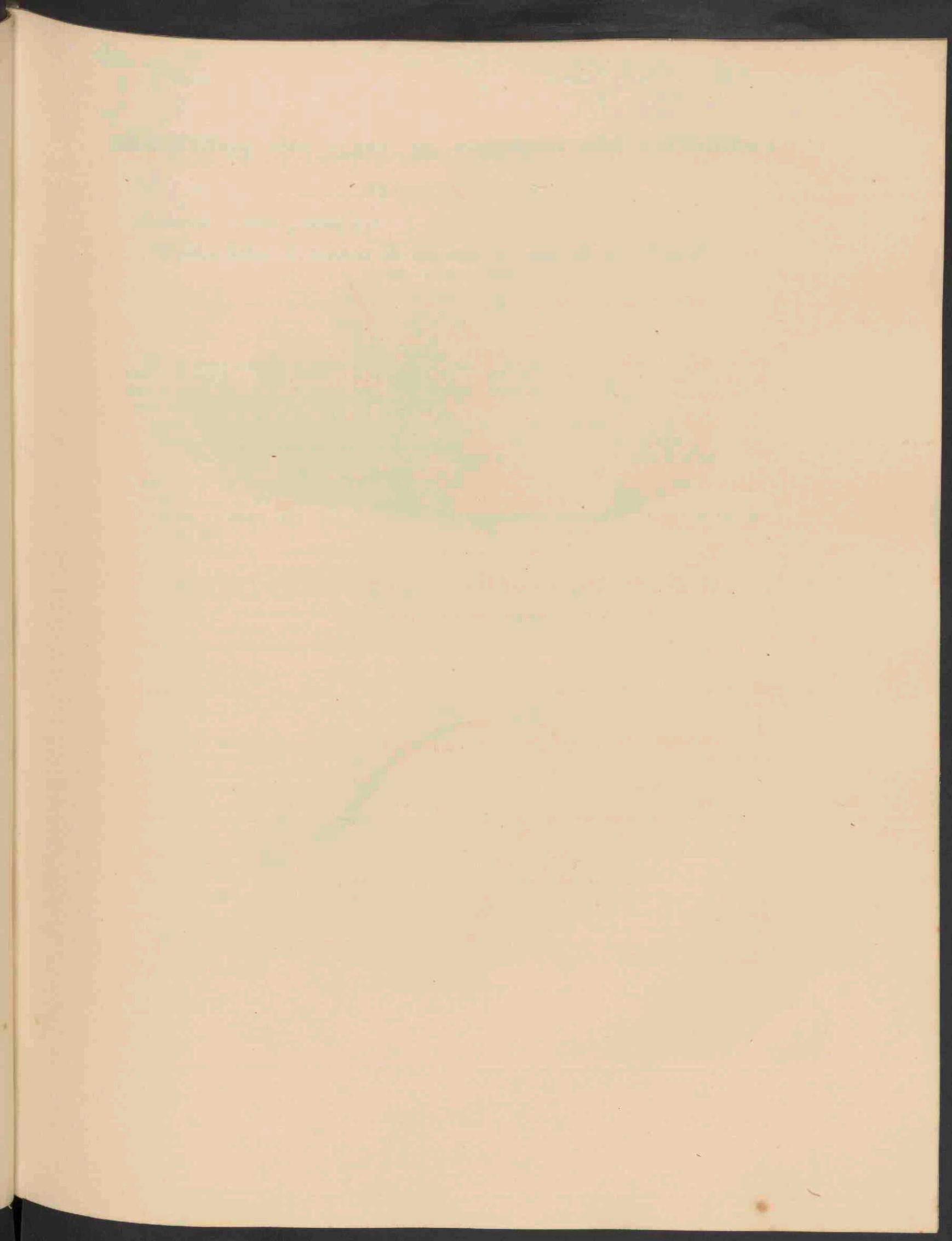
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les filaments sont simples très longs et roides, ils ne sont pas transparents, et entrelacés d'une manière lâche, les articulations sont presque égales à la largeur, un peu épaissies et marquées.

La planche nous montre la plante en grandeur naturelle.

Ces plantes forment des paquets flottants sur l'eau, les filaments sont recourbés de l'un côté à l'autre, les génicules sont tantôt transparents tantôt opaques. Mr. VAUCHER qui a suivi les développemens de ce genre, croit qu'il se multiplie deux fois par an, on connaît maintenant environ soixante espèces de conferves.

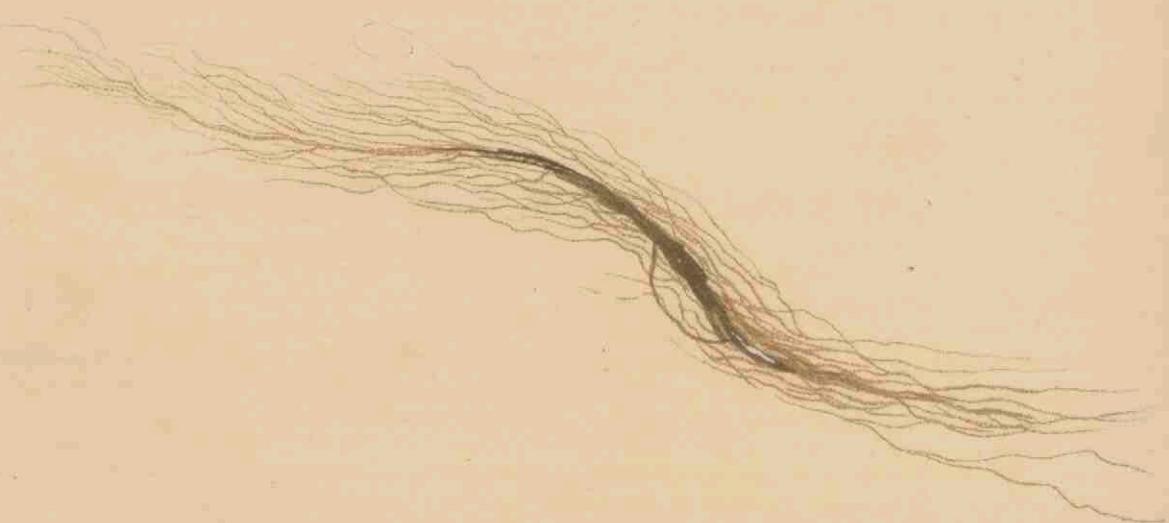
LIEU NATAL. Dans la Mer, le long du rivage de la Hollande et de la Frise. A. GOES, R. B. V. D. BOSCH.

USAGE. Inconnu.

Griffithsia corallina Ag

Zygnema quinonum Ag

GRIFFITHSIA CORALLINA. AG. CONFERTA CORALLINOIDES. L.

Koraal Griffithsie.

Hoogduitsch. Koralästige Griffithsie?

Natuurlijk Stelsel. Pl. Crypt. Cl. III. *Chlorophyta* O. I. *Algae*. *Formatio I. Gongylophycae*. Fam. 22. *Conferveae* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. *Algae chromicae*. O. III. *Ceraminae*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Fila dichotome vel verticillatim ramosa, rosea, geniculis ramuliferis; concepacula gelatinosa, involuero fibrarum articulatarum cincta. De draden zijn gegaffeld of kransvormig getakt, rozenkleurig, met takjes dragende geledingen; de vruchtdragers geleiachtig, met een omwindsel van gelede draadjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Filis dichotomis lubricis, splendide aurco-rubris, articulis incrassatis diametro duplo-quadruplo longioribus. Ag. — De draden zijn gegaffeld, glibberig, goudkleurig rood en glinsterend, met verdikte geledingen 2-4 maal langer dan breed. a. De geheele plant b. Eenige draden vergroot.

Het loof is tot drie duimen lang, en tot acht of tienmaal gegaffeld. De geheele plant is geleiachtig.

GROEIPLAATS. In Friesland aan het strand en dikwijls op mosselen, de Gorter.

GEBRUIK. Onbekend. Doch deze plant seijnt eene eigenaardige kleurstof te bevatten zoo als men op de plaat zien kan.

ZYGNEMA QUININUM. AG. CONVERVA QUININA MULL.

Schoone ladderdraad.

Hoogduitsch. Schöne Wasserfaden.

Natuurlijk Stelsel. Pl. Crypt. Cl. III. *Chlorophyta*. Ordo I. *Algae*. *Formatio I. Grongylophycae*. Fam. XXII. *Conferveae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. *Algae Chloricae*. Ordo. VII *Confervinae*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Fila confervina, articulata, simplicia. filis per paria conjuncta. Sporae copulatione peracta, in stellis dispositae, singulis articulis inclusae, — Eenvoudige gelede confervenachtige draden, deze draden zijn twee aan twee vereenigd. De sporen zijn na de bevruchtiging stersgewijze geplaatst, door afzonderlijke geledingen besloten.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Filis aequalibns, sporis simplicibus, initio arctuisculis tandem arcuatis, articulis diametro triplo longioribus, fructibus ellipticis Ag. De draden zijn gelijk, de spiralen eenvoudig aanvankelijk gedrongen, eiudelijk gebogen, de geledingen zijn driemaal langer dan breed, de vruchtdragers zijn elliptisch — De plaat vertoont ons de plant in natuurlijke groote.

De geheele plant is van eene donkere groene kleur, en is niet zelden in slooten en moerassen. Dit geslacht onderscheidt zich door zijne wonderlijke bevruchtiging, en wordt nog door sommige, even als vroeger de Polypen onder de planten gerangschikt werden, als tot het dierenrijk behorende beschouwd.

De bevruchtiging geschiedt door eene innerlijke beweging, de draden namelijk naderen elkander, en schieten korreldragende buizen uit, die zich daarna met de nabij gelegen draden vereenigen.

GROEIPLAATS. In eene put, bij Goes. R. B. VAN DEN BOSCH. In Slooten bij Haarlem. SPLITGERBER,
GEBRUIK. Onbekend.

GRIFFITHSIA CORALLINA. Ag. CONFERVERA CORALLINOIDES. L.

Griffithse coralloide?

Nom Allemand. Koraläftige Griffitsie?

Système Naturel. Pl. Crypt. Cl. III. *Chlorophyta*. O. I. *Algae*. Formatio I. *Gongylophyceae*. Fam 22.
Conferveae REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. *Algae chromicae*. O. III. *Ceraminae*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les filaments sont rameux dichotomes ou disposés en verticilles, d'une couleur de rose, les articulations portent des petits rameaux; les conceptacles sont gélatineux, avec un involucre de filaments articulés.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les filaments sont dichotomes, gélatineux ou glissants, d'une couleur d'orange et brillants, les articulations sont épaissies 2-4 fois plus longues que larges. a. Toute la plante.
b. Des filaments grossis.

Le feuillage a une longueur de trois pouces, il est dichotome de huit jusqu'à dix fois. Toute la plante est gélatineuse.

LIEU NATAL. Au rivage dans la *Frise* et quelquefois sur des Moules. DE GORTER.

USAGE. Inconnu. Mais cette plante paraît contenir une matière colorante particulière comme on peut voir sur la planche.

ZYGNEMA QUININUM. Ag. CONVERVA QUININA MULL.

Conferve Belle?

Nom Allemand. Schöne Wasserfaden.

Système Naturel. Pl. Crypt. Cl. III. *Chlorophyta*. Ordo I. *Algae*. Formatio I. *Gongylophyceae* Fam.
XXII. *Canferveae*. REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. *Algae. Chloricae*, Ordo VII. *Confervinae*.

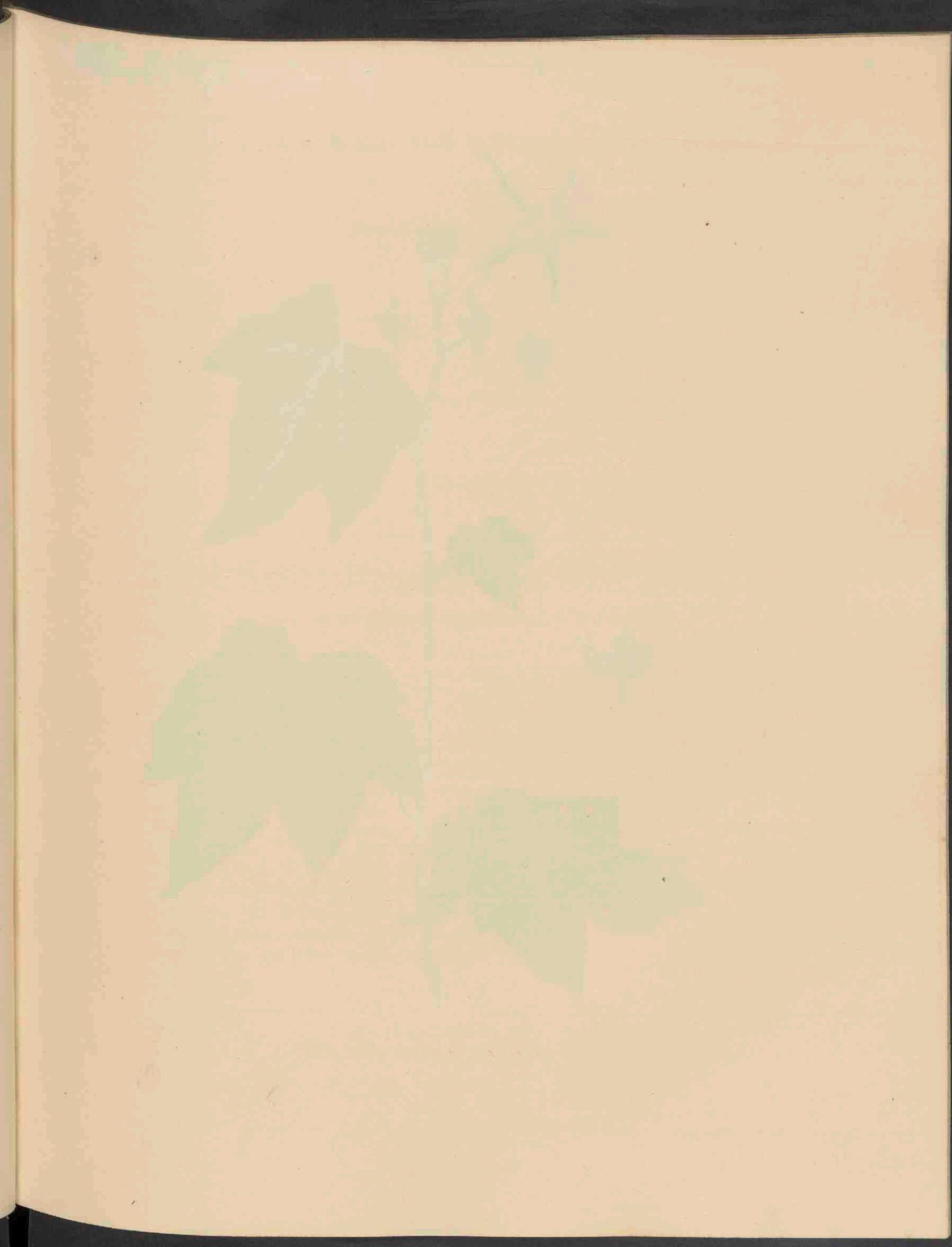
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les filaments sont simples, articulés, en forme de cheveux, ils sont unis deux à deux. Les spores sont placés en forme d'étoiles après la fécondation, ils sont fermés par des articulations particulières.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les filaments sont égaux, les spores sont simples, premièrement serrés, à la fin courbés, les articulations sont trois fois plus longues que larges, les fruits sont elliptiques. — La planche nous montre la plante en grandeur naturelle.

Toute la plante a une couleur de vert foncé, et n'est pas rare dans les fosses et les marais. Ce genre se distingue par sa singulière fécondation, et plusieurs naturalistes le rangent encore, comme on rangeait autrefois les polypes parmi les végétaux, entre le règne animal. La fécondation se fait par un mouvement intérieur, c'est à dire les filaments se rapprochent, et poussent des tubes granulifères; qui se réunissent ensuite aux filaments les plus voisins.

LIEU NATAL. Dans un puit, proche de Goes R. B. v. D. BOSCH. Dans des fossés proche de Haarlem SPLITGERBER.

USAGE. Inconnu.

Rubus odoratus. 296.

R U B U S O D O R A T U S . L.

Breedbladige Braambes.

Hoogduitsch. Wohlriechende Himbeere.

Bloeit Junij — Julij. ♂.

Natuurlijk Stelsel. *Calycanthae*. Ordo. II. *Confines*. Form. II. *Rosiflorae* Fam 98: *Rosaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XII. *Icosandria*. O. 4. *Polygynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx patens 5-fidus. Petala 5. Receptaculum breve, conicum, glabrum. Semina pulposa, in baccam compositam aggregate. — De kelk is openstaande, 5-spletig. Vijf bloembaden. De vruchtbodem is kort, kegelvormig en glad. De zaden zijn sappig, en vereenigd in eene zamengestelde bes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fruticosus erectus inermis glandulosus, foliis quinque lobis duplicato-seratis, floribus cymoso-paniculatis. — Dezelve is struikachtig opgerigt ongewapend en klierachtig, met de bladen vijflobbig en dubbeld gezaagd, de bloemen zijn kop-pluimvormig. a. De steng met bladen en bloemen. b. De vrucht.

De geheele plant heeft eene hoogte van drie à vier voeten, de bloemen zijn groot van eene roode-paarsche couleur, de stengen bruin, de bladen groot, de rijpe bes is van eene middelmatige grootte en rood. Deze soort vermeerdert zich zeer door uitloopers. Men kent thans meer als dertig soorten van dit geslacht.

GROEIPLAATS. Op Bekhuizen, bij Arnhem BERGSMA en v. HALL. Het is eene plant denkelijk even als anderen uit tuinen ontvlugt.

GEBRUIK. Men kent er geen bijzonder gebruik van.

R U B U S O D O R A T U S . L.

Framboisier odorant.

Nom Allemand. Wohlriechende Himbeere.

Fleurit Juin—Juillet. ♂.

Système Naturel. *Calycantheae*. Ordo. II. *Conflues*. Formatio II. *Rosiflorae*. Fam 98. *Rosaceae*. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XII. *Icosandria*. O. 4. *Polygynia*.

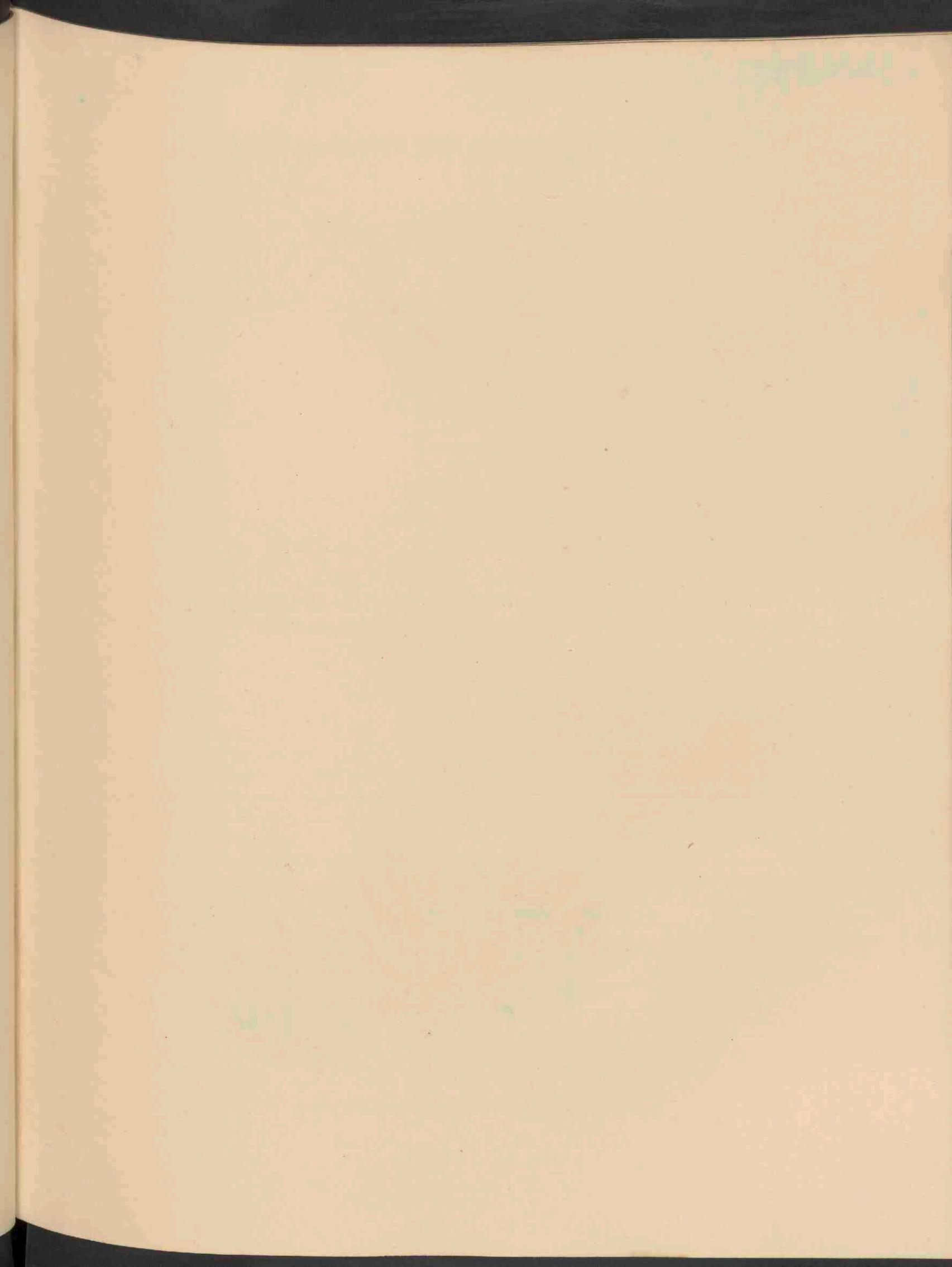
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice ouvert à cinq découpures; corolle à cinq pétales; réceptacle court, conique et glabre. Les semences sont pulpeuses, formant une baie composée.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. C'est un sous-arbrisseau, érigé, sans aiguillons, et glanduleux, les feuilles sont quinquelobées et deux fois dentées en scie, les fleurs sont paniculées en forme de cime. — a. La tige avec les feuilles et les fleurs. b. Le fruit.

Toute la plante atteint une hauteur de trois à quatre pieds, les fleurs sont grandes d'une couleur de rouge-violet, les tiges sont brunes, les feuilles grandes, la baie en maturité d'une grandeur médiocre et rouge. Cette sorte se multiplie par des drageons. On connaît maintenant plus que trente sortes de ce genre.

LIEU NATAL. A Beekhuizen, proche d'Arnhem. BERGSMA et v. HALL. C'est une plante probablement effugie des jardins, comme plusieurs autres.

USAGE. On n'en connaît point d'usage particulier.

Sempervivum teetorum 897.

SEMPERVIVUM TECTORUM. L.

Gemeen dakenlook. Huislook.

Hoogduitsch. Gemeiner hauslauch. Dachwurz.

Bloeft Julij. 24.

Natuurlijk Stelsel. Calycantheae. Ordo. II. *Confines*. Formatio I. *Sediflorae*. Fam 93. *Corniculatae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XI. *Dodecandria*. O. 4. *Dodecagynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Cal. 6—12 partitus. Cor. 6—12 petala. Stam. 6—12. Caps. carpidia 6—12. Folia carnosa. — De kelk is 6—12 deelig. De bloembladen 6—12 in getal. De meeldraden 6—12. De vruchtbeginsels 6—12. — De bladen zijn vleeschsig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis ciliatis, propaginibus patulis, floribus dodecagynis, squamis cuneiformibus. — De bladen zijn gewimperd, met openstaande wortelloten, de bloemen zijn 12-stijlig, de honigschubben wigvormig: a. De geheele plant met de bloemsteng. b. De vrucht.

Men kent thans veertien soorten van dit geslacht. Het gemeene Huislook bereikt de hoogte van eenen voet, deszelfs wortel is verlengd een weinig verdikt en voorzien van vezels, van boven is zij van bladen omgeven op dezelfde wijze als de Artichokken. Deze bladen blijven het geheele jaar door groen, zij zijn vleeschsig en op den rand gewimperd. Uit hun midden verheft zich eene van boven getakte bloemsteng waaraan purperachtige bloemen, meest allen aan dezelfde zijde, en door korte bloemstelen gedragen.

GROEIPLAATS. Men vindt deze plant op oude daken, muren, en steenachtige heuvels.

GEBRUIK. Men gebruikt dezelve in de geneeskunde als verfrissend en verzachtend. De bladen geweekt in water of wijn verzachten de ontstekingen; men gebruikt dezelen ook tegen hoofdpijn, zij bedaren ook de smart der jicht en verdrijven de eksterogenen of likdoorns. TOURNEFORT verzekert dat niets beter voor van koude bevangen paarden is, dan hen eene pint van het sap der huislook te doen innemen.

SEMPERVIVUM TECTORUM. L.

Joubarbe des toits.

Nom Allemand. Gemeiner hauslauch. Dachurirs.

Fleurit Juillet. 2.

Système Naturel. *Calycanthae*. Ordo. II. *Confines*. Formatio. I. *Sediflorae*. Fam. 93. *Corniculatae*. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XI. *Dodecandria*. O. 4. *Dodecagynia*.

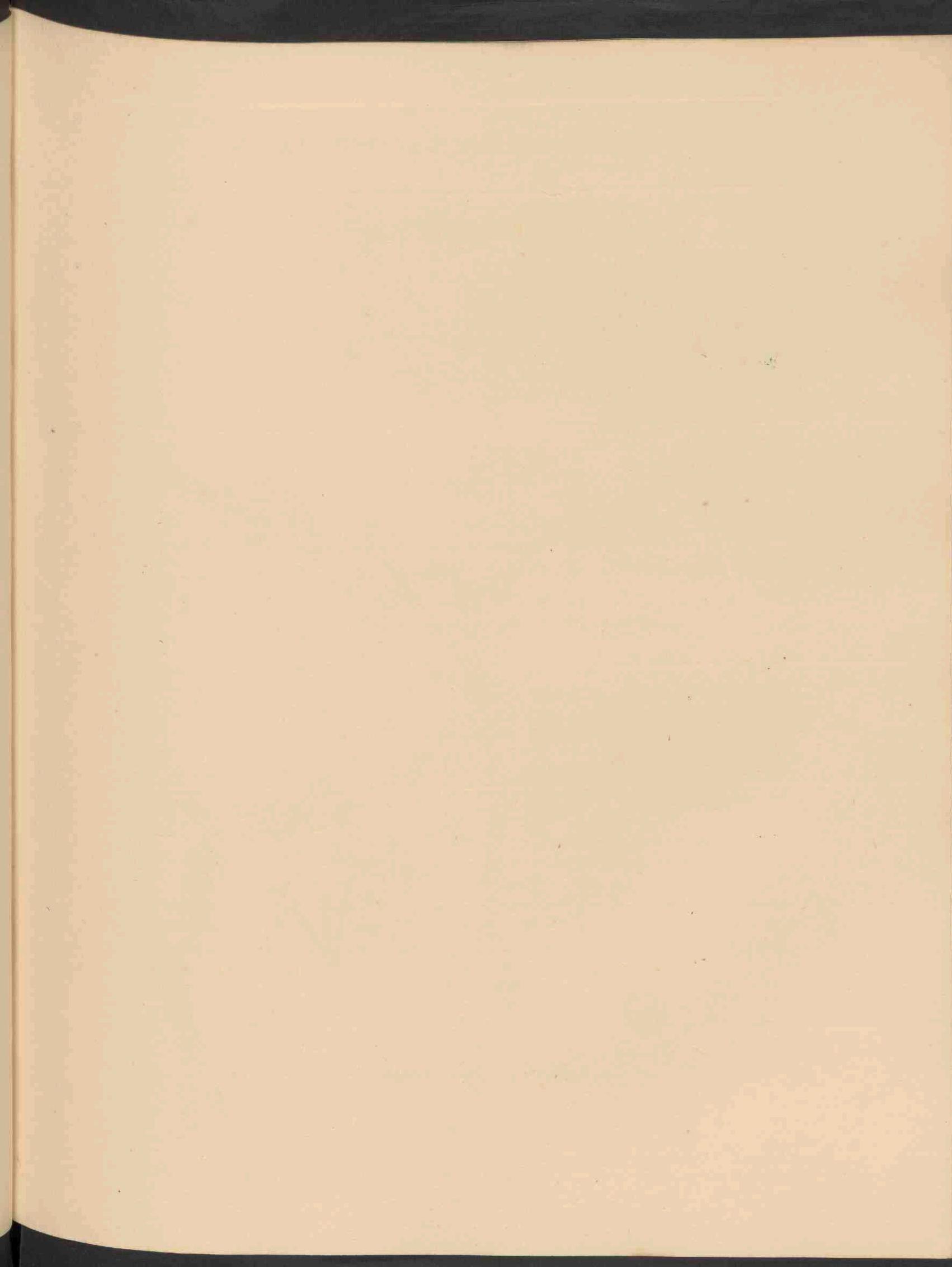
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice depuis cinq jusqu'à douze divisions. Corolle formée par six à douze pétales; les étamines six à douze; ovaires tout autant. Les feuilles sont charnues.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les fenilles sont ciliées, avec des drageons étalés, les fleurs sont dodéca-gynes, les paillettes sont cunéiformes. *a*. Toute la plante avec la tige florale. *b*. Le fruit.

On connaît maintenant quatorze espèces de ce genre. La Joubarbe des toits parvient à une hauteur d'un pied, sa tige est alongée un peu épaisse et munie de fibres, elle est garnie à son sommet de feuilles disposées en artichaut. Ces feuilles conservent leur verdure pendant toute l'année, elles sont charnues et hérissées de cils sur leurs bords. De leur centre s'élève une tige garnie dans sa partie supérieure de rameaux, sur lesquels naissent des fleurs purpurines, tournées la plupart du même côté, et portées sur des pédoncules courts.

LIEU NATAL. On trouve cette plante sur les vieux toits, les murs et les collines pierreuses.

USAGE. On l'emploie en médecine, comme rafraîchissante et anodine. Ses feuilles macérées dans l'eau tempèrent les inflammations. On s'en sert aussi contre le mal de tête. Elles calment les douleurs de la goutte et détruisent les cors aux pieds. TOURNEFORT assure que rien n'est meilleur pour les chevaux fourbus, que de leur faire prendre une chopine de suc de joubarbe.

Ribes Alpinum. 292.

RIBES ALPINUM. L.

Alpische Aalbes.

Hoogduitsch. Der Alpen-Johannisbeerstrauch.

Bloeit April—Mei. ♀.

Natuurlijk Stelsel. *Calycanthae*. Ordo II. *Confines*. Formatio I. *Sediflorae*. Fam. 95.

Ribesiaceae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria*. O. I. *Monogynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Petala 5 et stamina calyci inserta. Stylus bifidus. Bacca polysperma infera. — De bloemkroon heeft vijf bladen en de meeldraden zijn op den kelk ingeplant. Het stijltje is tweesplettig. De bes is veelzadig en onder de bloem.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Inerme, racemis erectis, bracteis flore longioribus, foliis 3-lobis subtus lucidis, pedunculis pilosis. — Dezelve is ongedoornd, met opgerigte bloemtrossen, de sluitblaadjes zijn langer dan de bloem, de bladeren 3-lobbig van onderen glanzend, de bloemstelen zijn behaard. a. Eene tak met bladeren en bloemtrossen. b. Eene bloem vergroot. c. Een gedeelte der bloem van ter zijde (vergroot). d. De vruchten.

De kelk is buikvormig, met vijf gecouleurde verdeelingen, vijf meeldraden, op dezelfde wijze geplaatst als de bladereu der bloemkroon, de bes is klein, rond, en van eene zwarte couleur, de bladeren kleiner als die der Zwarre Aalbes (*Ribes nigrum*).

GROEIPLAATS. Ik vond dezelve, even als andere Botanici, tusschen heggen bij Utrecht. In de bosschen van Rheeide bij Arnhem, VAN HALL.

GEBRUIK. Voor zoover mij bekend is maakt men er geen bijzonder gebruik van, de bessen hebben eenen zuren smaak.

RIBES ALPINUM. L.

Groseiller des Alpes.

Nom Allemand. Der Alpen-Johannisbeerstrauch.

Fleurit Avril—Mai. b.

Système Naturel. *Calycanthae*. Ordo II. *Confines*. Formatio I. *Sediflorae*. Fam. 95.

Ribesiaceae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria*. O. I. *Monoginia*.

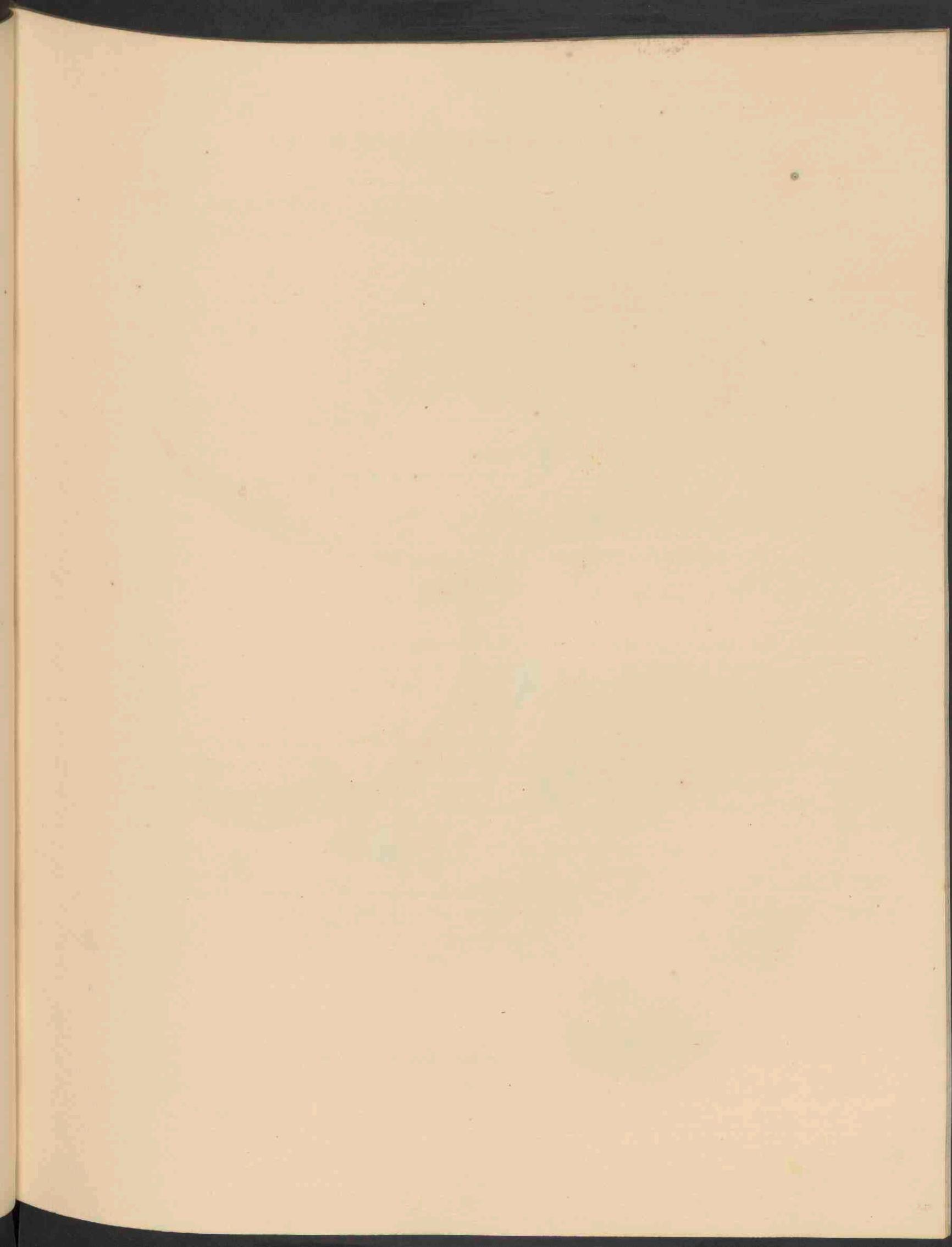
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La corolle a cinq pétales. Le style est bifide, les étamines sont inserées sur le calice. La baie est polysperme et infère.

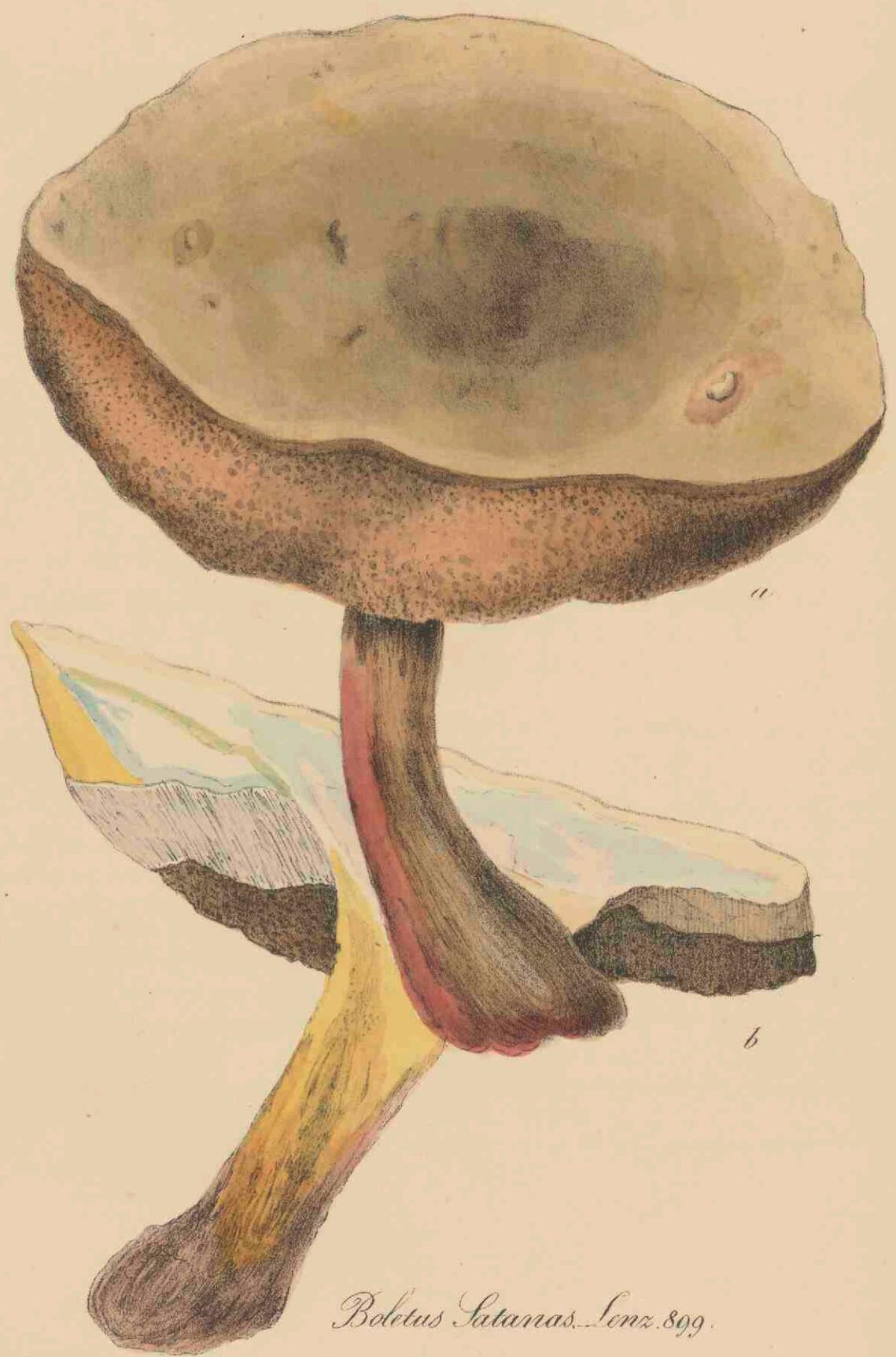
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Elle n'est pas pourvue d'aiguillons, ses grappes sont érigées, les bractées plus longues que la fleur, les feuilles sont 3-lobées luisantes au côté inférieur, les pédoncules sont poilus. a. Une branche avec les fleurs et les feuilles. b. Une fleur grossie. c. Une partie de la fleur vue de côté (grossie). d. Les fruits.

*Le calice est ventru, à cinq divisions colorées, cinq étamines ayant la même insertion que les pétales, la baie est petite, ronde et d'une couleur noire, les feuilles sont plus petites que celles du groseiller noir (*Ribes nigrum*)*.

LIEU NATAL. Je l'ai rencontrée, ainsi que plusieurs autres Botanistes, dans des haies aux environs d'Utrecht. Dans les forêts de Rheeude, proche d'Arnhem, VAN HALL.

USAGE. On n'en fait, autant qu'il m'en est connu, point d'usage particulier, les baies ont un goût acide.

Boletus Satanus. Lenz. 899.

BOLETUS SATANAS LENZ.

(Confer. Lenz. Abbild der nützliche und schädl. Schwämme, etc.)

Duivelsche? Pijpzwam.

Hoogduitsch. Satanische Röhrenpilz.

Komt voor in den Herfst.

Natuurlijk Stelsel. Pl. Crypt. Cl. I. *Fungi*. Ordo II. *Dermatomyctes*. Form. II. *Hymenomyctes*.

Fam. 10. *Hymenini*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt, Cl. XXIV. Sect. V. *Mycetes*. O. II. *Fungi*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Hymenophorum laeve, a hymenio prorsus discretum, nec in tramam descendens, hinc tubuli, in stratum porosum tipati et confluentes, sed a se invicem separabiles, ab hymenophorum facile accedunt. — De zwamvliesbodem is glad en effen, geheel zonder aanéengroeijing met het zwamvlies, nog neérdaalende en als een inslag vormende, zoodat de tot een laag van poriën bij elkander gehoopte en zamenvloeiende, doch zich van elkander afscheidbare pijpjes gemakkelijk van den zwamvliesbodem loslaten.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Stipite brevi crasso atro sanguineo, sursum reticulato. Tubulis lutescentibus, sauciis violaceis. — De steel is kort, dik, van eene zwartachtige bloedkleur, naar boven netvormig. De pijpjes geelachtig, gewond zijnde violetkleurig. a. De geheele plant. b. Dezelve in doorsnede.

De hoed is kastanjebruin; het vleesch zoo van den hoed als van de steel is geelachtig, doch neemt doorgebroken zijnde verschillende kleuren aan, als rood, violet en blauwachtig, het is eene ware Cameleon in het Plantenrijk, bij doorsnijding wordt het staal van een mes oogenblikkelijk zwart.

GROEIPLAATS. Ik vond dezelve in het bosch van Zeist.

GEBRUIK. Deze soort behoort tot de zeer vergiftige.

BOLETUS SATANAS LENZ.

(Confer. Lenz. Abbild. der nützliche und schädl. Schwämme, etc.)

Bolet Diabolique ?

Nom Allemand. Satanische Röhrenpilz.

Vient en Automne.

Système Naturel. Pl. Crypt. Cl. I. *Fungi*. Ordo II. *Dermatomyctes*. Form. II. *Hymenomycetes*.
Fam. 10. *Hymenini*. REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. Sect. V. *Mycetes*. O. II. *Fungi*.

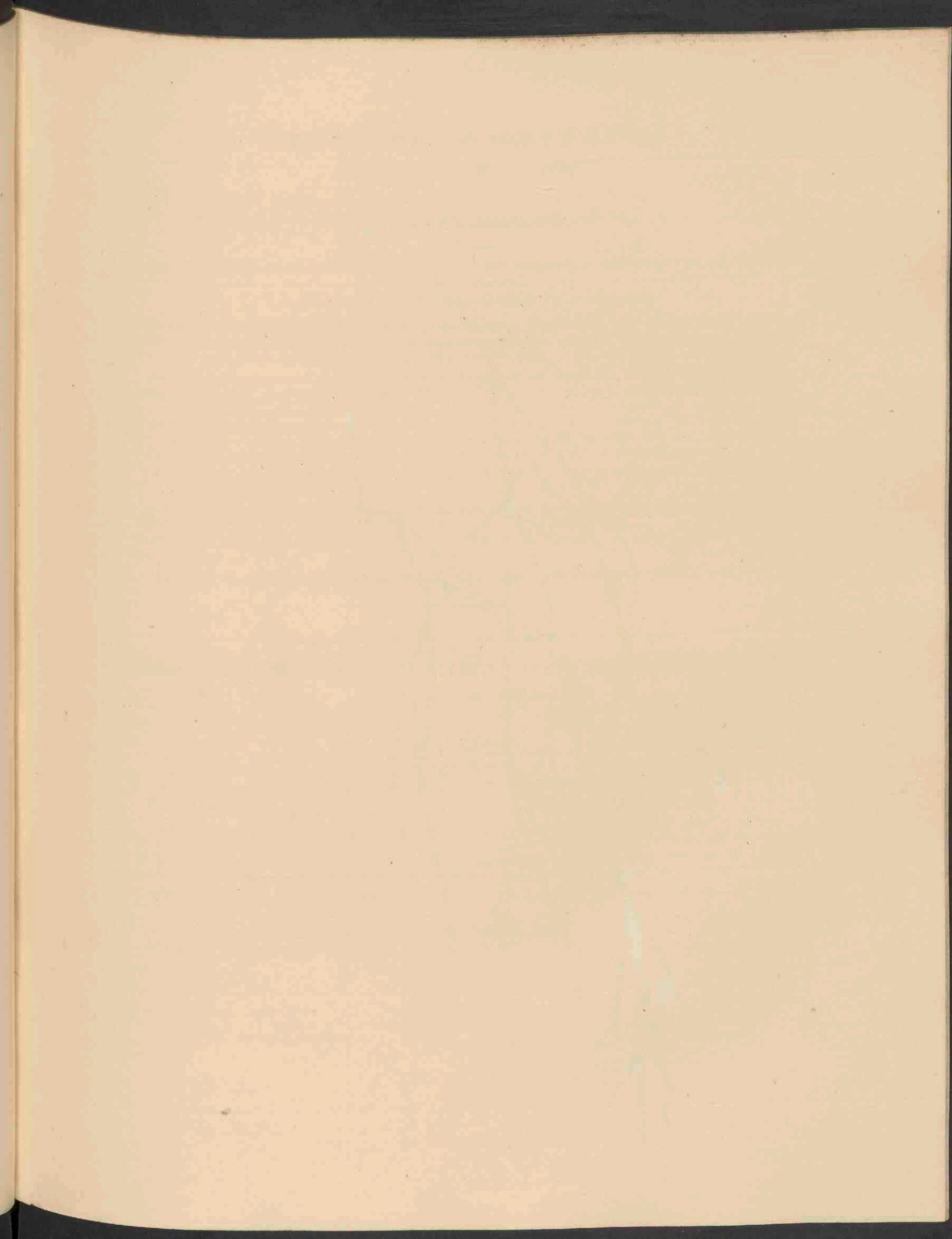
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. *Hymenophorum* glabre, tout-a-fait distinct de l'hymenium et pas descendant et formant une trame, d'ici les tubes, reunis ensemble de manière qu'ils forment une couche de pores, sont libres entr'eux et facilement séparables l'un de l'autre, ainsi que du chapeau.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Le pédoncule est court, épaissi, d'une couleur de sang noirâtre, réticulé à la partie supérieure. Les tubes sont jaunâtres, blessés ils ont une couleur de violet. *a.* Toute la plante. *b.* La même coupée transversalement.

Le chapeau est de couleur de châtaigne, la chair tant du chapeau que du pédoncule est jaunâtre mais se change en diverses couleurs, comme en rouge, violet, et bleu, quand on la brise, c'est un vrai Caméléon parmi le Règne Végétal, quand on le coupe transversalement alors la lame du couteau devient tout aussitot noire.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvée au bois de Zeist.

USAGE. Elle appartient aux espèces très vénéneuses.

Zostera nana Roth var.

Zostera marina L.

ZOSTERA MARINA. L.

Gemeen Zeelint. Zeegras.

Hoogduitsch. Der Gemeine Wasserriemen. Seegras.

Bloeit Augustus—September. 2.

Natuurlijk Stelsel. *Acroblastae*. Ordo I. *Rhizo-Acroblastae*. Formatio I. *Limnobiae*. Fam. 34. *Potamogetoneae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS Cl. XX. *Monoecia*. O. I. *Monandria*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Flores nidulantes, unilateraliter dispositi, in folio spathae vicem gerente. Stylus bifidus. Capsula mono-sperma. — De bloemen nestgewijze éénzijdig geplaatst, in een blad dat de plaats eener bloemschede vervangt. Het stijltje is tweesplettig. De zaaddoos één-zadig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caulis teretiusculus, folia graminea longissima linearia e ramis sterilibus, fructificantia folia spathacea in caulis distinctis ramosis minus longa, receptaculum spadiciforme concavum, semen longitudinaliter striatum. — De steng is rolronde, de bladeren van de onvruchtbare takken zijn zeer lang, grasachtig en lijnvormig, de vruchtdragende bladeren zijn bloemschedevormig op afzonderlijke takkige stengen en korter, het vruchtbet is in den vorm van eene bloemkolf en hol, het zaad is overlangs gestreept. De plaat vertoont ons de plant in natuurlijke grootte.

De bladeren zijn gaafrandig, bijna drienvelig. De steng is min of meer geleed. Het vruchtbet langverpig. De geheele plant is donker olijfkleurig.

GROEIPLAATS. In menigte omrent het eiland Wieringen in de Zuiderzee, DE GORTER. Aan de zee-kusten van Vriesland, MEESE. Bij Texel, RAINVILLE. Bij Sneek, BERGSMA. In Zeeland, v. D. BOSCH en A. WALRAVEN. Zelf vond ik haar op de kust bij Scheveningen en Katwijk, als ook bij Huisen, Naarden en Muiden.

GEBRUIK. Men gebruikt dezelve om er matrassen, kussens enz. mede op te vullen.

ZOSTERA NANA ROTH.

Zostera uninervis Vahl. Zostera Marina. *Angustifolia* Fl. Dan. t. 1501.

Klein Zeelint Zeegras.

Hoogduitsch. Kleine Wasserriemen. Seegras.

Bloeit. Augustus. 4.

Natuurlijk Stelsel en van LINNAEUS. Zoo als de voorgaande.

GESLACHTS-KENMERKEN. Zoo als hier boven.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule compresso reptante, geniculis incrassatis, foliis uninervibus, spathae foliaceae pedunculo filiformi, compresso. — De steng is te zamengedrukt en kruipende, de geleidingen zijn verdikt, met éénnervige bladeren. De bloemscheden zijn bladachtig met eene te zamen gedrukte draadvormige steel. De plaat vertoont ons de plant in natuurlijke grootte.

Bij de vorige soort was de steng opgaande; deze is in het geheel veel kleiner, de bloemkolf is de helft korter en een weinig breder.

GROEIPLAATS. Op Zuid-Beveland, v. D. BOSCH. Holl. Vlaanderen, A. WALRAVEN.

GEBRUIK. Welligt als de voorgaande.

ZOSTERA MARINA. L.

Zostere Marin.

Nom Allemand. Der gemeine Wasserriemen. Seegras.

Fleurit Août—Septembre. 24.

Système Naturel. *Acroblastae*. Ordo I. *Rhizo-Acroblastae*. Formatio I. *Limnobiae*. Fam. 34. *Potamogetoneae*. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XX. *Monoecia*. O. I. *Monandria*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les fleurs cachées unilatéralement dans la cavité d'une feuille faisant les fonctions de spathe. Le style est bifide. La capsule monosperme.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est arrondie les feuilles des rameaux stériles sont en forme des graminées très longues et linéaires, les feuilles fructifères sont en forme de spathes, moins longues, et divisées en tiges rameuses distinctes, le réceptacle est concave en forme de spathe, le fruit est sillonné longitudinalement. La planche nous montre la plante en grandeur naturelle.

Les feuilles sont intégrés, presque trinervés. La tige est plus ou moins articulée. Le réceptacle est oblong. Toute la plante a une couleur d'olive foncé.

LIEU NATAL. En grande quantité près de l'île de *Wieringen* dans le *Zuiderzee*, DE GORTER. Aux rivages de la *Frise*, MEESE. Proche de *Texel*, RAINVILLE. Près de *Sneek*, BERGSMA. Dans la *Zee-lande*, v. d. BOSCH et A. WALRAVEN. Moi même je l'ai trouvée au rivage de *Scheveningue* et *Katwijk*, ainsi qu'aux environs (sur le rivage) de *Huisen*, *Naarden* et *Muiden*.

USAGE. On s'en sert pour en remplir des Matelats, des coussins etc.

ZOSTERA NANA. ROTH.

Zostera uninervis. Vahl. *Zostera Marina*. *Angustifolia* Fl. Dan. t. 1501.

Zostere Nain.

Nom Allemand. Kleine Wasserriemen. Seegras.

Fleurit Août. 24.

Système Naturel et de LINNAEUS. Comme la précédente.

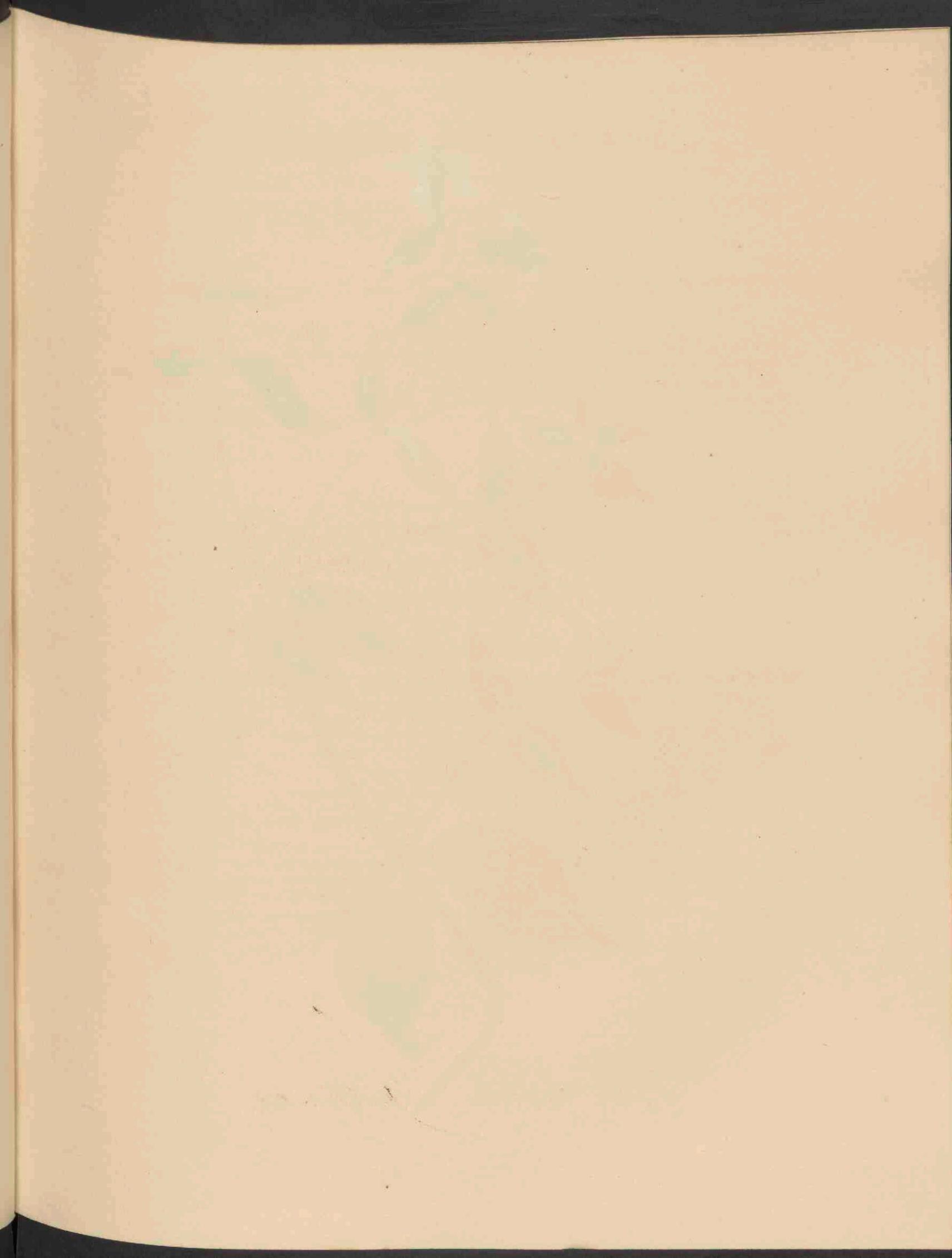
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme ci dessus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est comprimée et rampante, les génicules sont enflées, le spathe et foliacé avec une tige filiforme, comprimée, les feuilles sont uninervées. La planche nous montre la plante en grandeur naturelle.

Dans la sorte précédent la tige était érigée; celle-ci est généralement beaucoup plus petite, le spathe est la moitié plus court et un peu plus large.

LIEU NATAL. Dans la Zélande, à *Zuid-Beveland*, v. d. BOSCH. La Flandre Holl. A. WALRAVEN.

USAGE. Peut-être comme de la précédente.

Cucubalus *bacciferus*. 901.

CUCUBALUS BACCIFERUS. L.

SILENE BACCIFERA. ROTH. LYCHNIS BACCIFERA. SCOP.

Zwarre Besvrucht.

Hoogduitsch. Beerentragender Taubenkropf.

Bloeit Junij—Julij. 24

Natuurlijk Stelsel. *Thalamantiae*. Ordo III. *Idiocarpicae*. Formatio I. *Tiliiflorae*. Fam. 117. *Caryophyllaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. X. *Decandria*. O. 3 *Trigynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx campanulatus, ventricosus, 5-dentatus. Cor. petala 5 bifida coronata. Fructus carnosus, 1-locularis, indehiscent. — De kelk is klok-buikvormig, 5-tandig. De bloemkroon heeft vijf bloembladen, die tweespletig zijn en is gekroond. De vrucht is vlezig, eenhokig en niet openberend.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Calyx tubulosus. Petalis distantibus. Foliis ovatis acuminatis serrulatis, ramis divaricatis superne pubescens. — De kelk is buisvormig. De bloembladen zijn wijdstaande. De bladen zijn eirond, gespitst, meer of min gezaagd, de takken wijduitgespreid, van boven zachtharig. a. Eene tak met de bloemen. b. De vrucht.

De steng is zwak, van 3—4 voeten hoog en driekantig. De bladen zijn aan de voet versmald en vijfnervig. De bloemen zijn eenzaam, okselstandig en eindelingsch van een groenachtig witte kleur. De vrucht (bes) is zwart en glinsterend. Men kent thans achttien soorten van dit geslacht, waarvan er elf in Europa te huis behooren.

GROEIPLAATS. In een bosch bij Doesburg. DE GORTER, bij Nijmegen, omtrent het fort Kraaijenhof, wijlen ABELEVEN Senr. Zelf vond ik haar te WEURT, bij Nijmegen.

GEBRUIK. Onbekend. Doch behoort tot de twijfelachtig vergiftige gewassen.

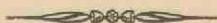
CUCUBALUS BACCIFERUS. L.

SILENE BACCIFERA. ROTH. LYCHNIS BACCIFERA. SCOP.

Cucubale Noir.

Nom Allemand. Beerentragende Taubenkropf.

Fleurit Juin—Juillet. 24.

Système Naturel. *Thalamantae*. Ordo III. *Idiocarpicae*. Formatio I. *Tiliiflorae* Fam. 117. *Cariophylaceae*. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. X. *Decandria*. O. 3. *Trigynia*.

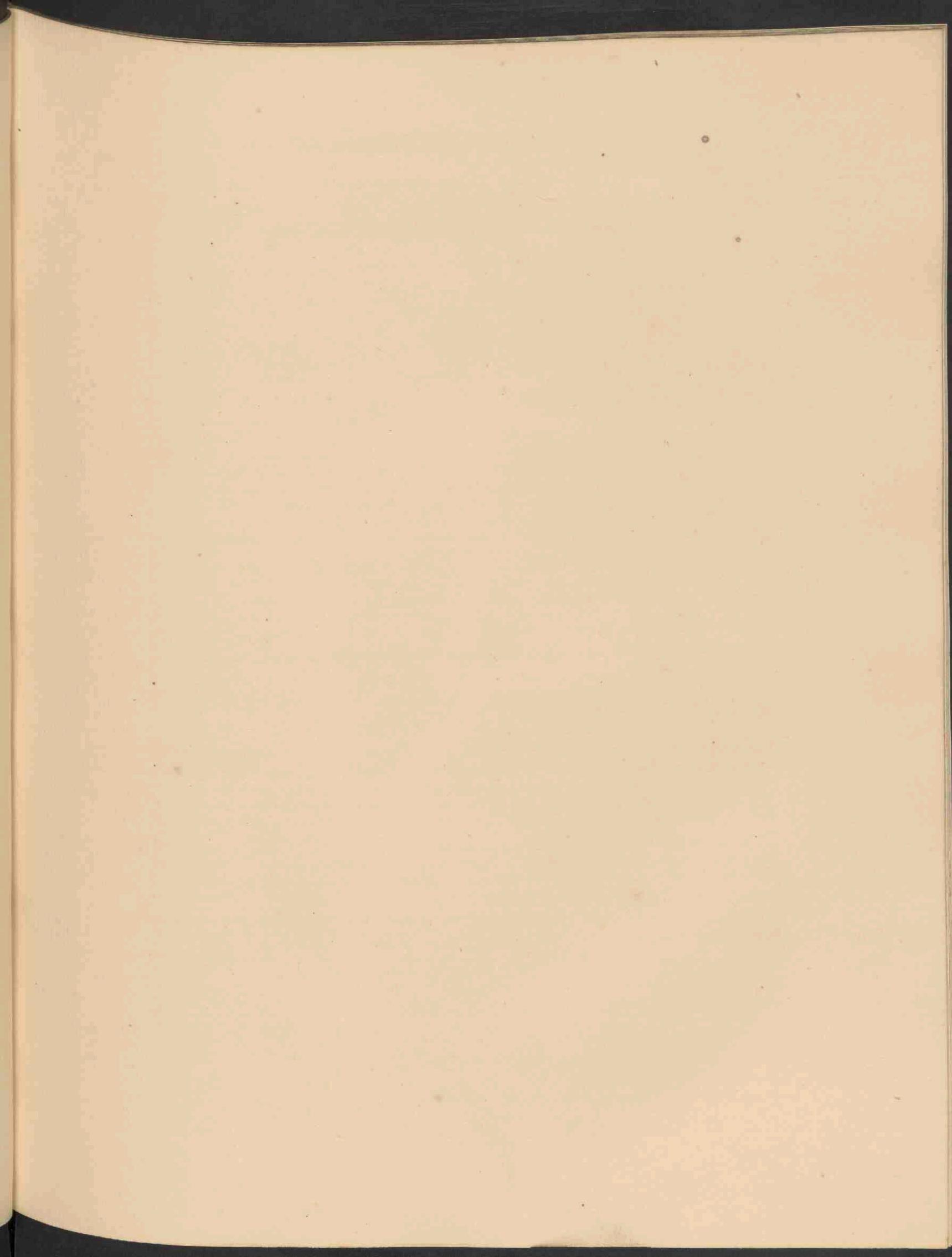
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est campanulé, ventru, à 5-dents. La corolle, qui est couronnée a cinq pétales bifides. Le fruit est charnu, 1 loculaire, indéhiscent.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Le calice est tubuleux. Les pétales sont éloignés. Les feuilles sont ovées, acuminées, serrulées, les rameaux sont étendus, pubescents à leurs parties supérieures. a. La tige avec des fleurs. b. Le fruit.

La tige est débile, triangulaire, de la hauteur de 3—4 pieds. Les feuilles sont retrécies à leur base et 5-nervées. Les fleurs sont solitaires, axillaires et terminales, d'une couleur de vert-blanchatre. Le fruit (baie) est noir et luisant. On connaît maintenant dix-huit espèces de ce genre, onze sont originaire de l'Europe.

LIEU NATAL. Dans un bois près de *Doesburg DE GORTER*. Proche de *Nimègue* près du fort *Kraaijenhof*, feu Mr. *ABELEVEN* Senr. Moimême je l'ai trouvé proche de *WEURT*, près de *Nimègue*.

USAGE. Inconnu. Mais elle appartient parmi les plantes suspectes.

Chara vulgaris. Ag.
Chara foetida. A. Bruun. goz.

CHARA VULGARIS. Ag. L.

CHARA FOETIDA BRAUN.

Gemeene Paardenstaart Kranswier.

Hoogduitsch. Gemeiner Armleuchter.

Bloeit. Augustus. ☽

Natuurlijk Stelsel. *Synchlamydeae*. O. I. *Enerviae Formatio I. Najadeae Fam. 51 Characeae REICH.*

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. *Algae*. Sectio 2^a. *Algae Chloricae*. Ordo V. *Charinae*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Flores incomplete hermaphrodit sessiles. Caulis tubulis pluribus circa tubulum centralem volutis. Sporangia bracteata, coronata. — Tweeslachtige, onvolkomen, ongesteelde bloemen. De steng uit verscheidene buizen bestaande om een centrale buis gewonden.

SOORTELIJKE-KENMERKEN. Diffusa, magna, caule cinerascente, papillis minutis obsito, verticillorum ramentis octo, basi sporangiferis. Sporangiis parvis brevi-coronatis. — Dezelve is uitgespreid, groot, met eene aschgrauwe steng, die met kleine wratjes bezet is, acht takjes in de kransen, aan de voetstukken vruchtdragende. De vruchten klein met een kort kroontje. De plaat vertoont ons de plant met een takje in natuurlijke grootte.

De stengen zijn gedraaid en gestreept, de vruchtknoppen met dertien streepjes. Zoo de reuk gebruikt konde worden als duidelijk onderscheidingsteeken van een geslacht, dan was de lucht van bedorven eieren die zij verspreiden voldoende om hen te onderscheiden. Zij vervullen de sloten op wier bodem zij meer of min digte zoden vormen. Hunne stengen zijn zeer slank, takkig, en gewoonlijk bedekt met eene steenachtige korst, die hen ruw op het gevoel doet zijn. Zij hebben overeenkomst met de stengen der Paardenstaartigen, en zijn even als deze, samengesteld uit holle cilinders of buizen die een op de andere geplaatst. Alle hunne delen zijn gelijkvormig; de bladen onderscheiden zich niet van de takken, en de takken zijn in alles gelijk aan de stengen. De steng verdeeld zich bij elke geleiding, en draagt verscheidene bladen of takken stervormig geplaatst. Aan elke geleiding deser takken ontstaan kleine tanden of ongelijke blaadjes, in het algemeen ten getale van vier, die een klein rondachtig ei-vormig ligchaam omgeven, spiralsgewijze gestreept, en gekroond door vijf weinig zigbare tanden. Onmiddelijk onder deze ligchaampjes vindt men groene, gele of vleeschkleurige bolletjes ongelijk op hunne oppervlakte. De eene zoowel als de anderen hebben slechts de dikte einer speldenknop en openen zich niet. Verbrijzeld en onder het Mikroscoop beschouwd, vertoonen de gestreepte ligchaampjes onder een omhulsel van ligt groen, breek- en oplosbaar door water, een klein bruinachtig nootje, bevattende eene slijmachtige zelfstandigheid, van eene lichte roode kleur, gevuld met kleine ronde korreltjes. In de bolvormige ligchaampjes ziet men niet dan eene gelijkaardige zelfstandigheid.

Men heeft lang getwist over dit geslacht of het tot de zigbare of bedektbladige planten moest gebragt worden, tot eindelijk de Hr. AGARDH, NEES, v. ESENBECK, BRONGNIART en WALLROTH hetzelste onder de Wieren gerangschikt hebben.

LINNAEUS schikte hen eerst onder de Criptogamische, naderhand onder de Phanerogamische planten.

GROEIPLAATS. Op vele plaatsen in slooten en moerassen.

GEBRUIK. Men kan deze om de ruwheid hunner stengen even als de Paardenstaartigen in het schrijnwerken gebruiken.

CHARA VULGARIS Ag. L.

CHARA FOETIDA BRAUN.

Charagne commun.

Nom Allemand. Gemeiner Armleuchter.

Fleurit Aout. ☺

Système Naturel. *Synchlamiidaeae*. O. I. *Eneviae*. Formatio I. *Najadeae* Fam. 51 *Characeae*. REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. *Algae*. Sectio 2^a. *Algae Chloricæ*. Ordo V. *Charinae*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les fleurs sont incomplètes hermaphrodites et sessiles. La tige est composée de plusieurs tubes tournés en spirale autour d'un tube central.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Toute la plante est grande, diffuse, la tige à une couleur de cendre, elle est couverte de petites verrues, huit petits rameaux à chaque articulation, fructifères à leurs bases. Les fruits sont petits avec une courte couronne. La planche nous montre la plante avec un petit rameau en grandeur naturelle.

Les tiges sont tournées en spirale et rayées de 13 stries. Si l'odeur pouvait être employée comme caractère distinctif d'un genre, l'odeur d'oeufs pourris qu'ils répandent suffirait seule pour les caractériser. Ils infectent les fossés aquatiques, au fond desquels ils forment des touffes plus ou moins épaisses. Leurs tiges sont très grêles, rameuses et ordinairement couvertes d'une croûte pierreuse qui les rend rudes au toucher.

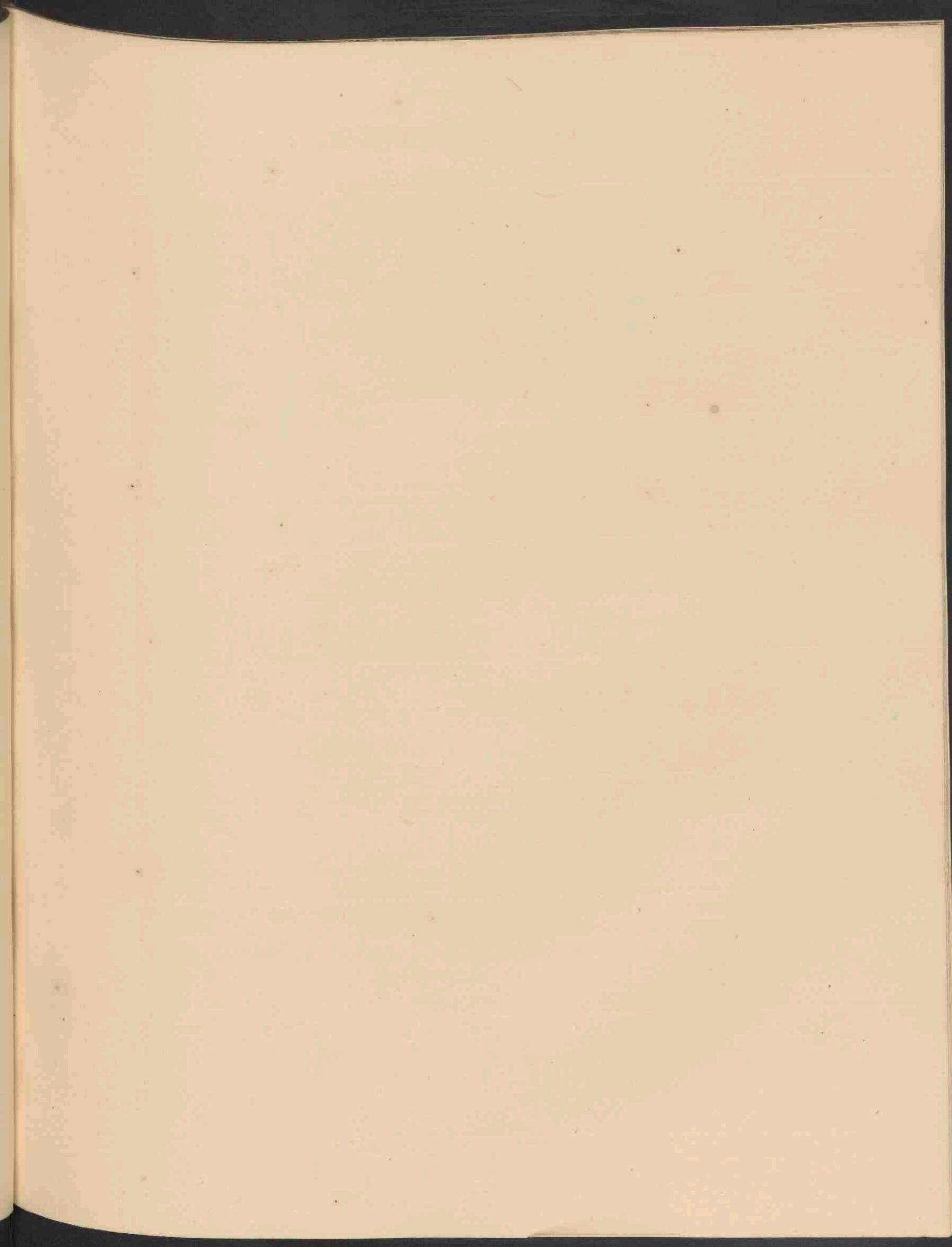
Elles ont de la ressemblance avec les tiges des prèles, et sont composées, comme elles, de cylindres creux disposés les uns sur les autres. Toutes leurs parties sont similaires; les feuilles ne se distinguent pas des rameaux, et les rameaux sont en tout semblables aux tiges. La tige se divise à chaque articulation, et porte plusieurs feuilles ou rameaux disposés en étoile. A chaque articulation de ces rameaux naissent de petites dents ou folioles inégales, en général au nombre de quatre, qui embrassent un petit corps arrondi en œuf, striés en spirale, et couronnés de cinq dents peu apparentes. Immédiatement au dessous de ces corps, se trouvent des globules verts, jaunes ou couleur de chair, chagrinés à leur surface. Les uns et les autres n'ont que la grosseur d'une tête d'épingle, et ne s'ouvrent point. Écrasés et examinés au Microscope, les corps striés offrent sous une enveloppe d'un vert pâle, cassante et ramollissable par l'eau, un petit noyau brûlant, contenant une substance pâteuse, d'un rouge pâle, remplie de petits grains sphériques. On ne voit dans les corps globuleux qu'une substance homogène.

On a disputé longtemps sur ce genre, s'il appartenait aux plantes Phanérogames ou Cryptogames, à la fin les MRS. AGARDH, NEES, v. ESENBECK, BRONGNIART et WALLROTH les ont réunis parmi les Algues.

LINNAEUS les avait premièrement rangé parmi les *Cryptogames* en suite parmi les *Phanérogames*.

LIEU NATAL. Dans des fossés aquatiques et des étangs.

USAGE. A cause de leur rudesse, le menuisier peut s'en servir aux mêmes usages que les *Prèles*.

Vitellia syncarpa L.
Chara capitata, Nees ab. Es
Chara glomerata, Busckoff 903

NITELLA SYNCARPA. L.

CHARA CAPITATA. NEES A B E S.

CHARA GLOMERATA. BISSCHOFF.

Vruchtrijke Nitella.

Hoogduitsch. Dichtquiliger Armleuchter.

Met Vrucht in den Herfst. ☺

Natuurlijk Stelsel en Stelsel van LINNAEUS. Als de voorgaande.

GESLACHTS-KENMERKEN. Caulis e tubo simplici membranaceo constans. Sporangia ebracteata, non coronata. Ag. — De steng bestaat uit eene vlezige buis, de sporendragers zijn zonder schutblaadjes en niet gekroond.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Gracilis, tenuis, ramosa, dichotoma, dichotomis elongatis ramulis fructificantibus congestis brevissimis bi-trifidis, gemmis in planta distincta, sporangiis 2—3 pluribusve, sphæricis. — Het is eene slanke, teedere, getakte, gegaffelde plant, met uitgerekte gaffels, de vruchtdragende takjes zijn bijéénstaande, zeer kort twee-drie delig, met de vruchtjes op verschillende planten. Deze vruchtjes zijn 2—3 of meer bijéénstaande en kogelrond. De plaat vertoont ons dezelve in natuurlijke grootte.

Het is eene schoone helder groene plant, wier roode vruchtjes, als het ware kopvormig, aan derzelver einde, tusschen de bijééngeplaatste takjes gevonden worden. Zij wisselen zeer in gedaante af; de kogeltjes en de vruchten staan op verschillende planten.

GROEIPLAATS. Ik vond dezelve, als ook de heer v. d. TRAPPEN en BERGSMA, in slooten bij Utrecht en het dorp Vleuten.

GEBRUIK. Onbekend.

NITELLA SYNCARPA. L.

CHARA CAPITATA. NEE S A B E s.

CHARA GLOMERATA. BISSCHOFF.

Chara Glomérée.

Nom Allemand. Dichtquiliger Armleuchter.

En Fruit pendant l'Automne. ☺

Système Naturel et de LINNAEUS. Commi ci dessus.

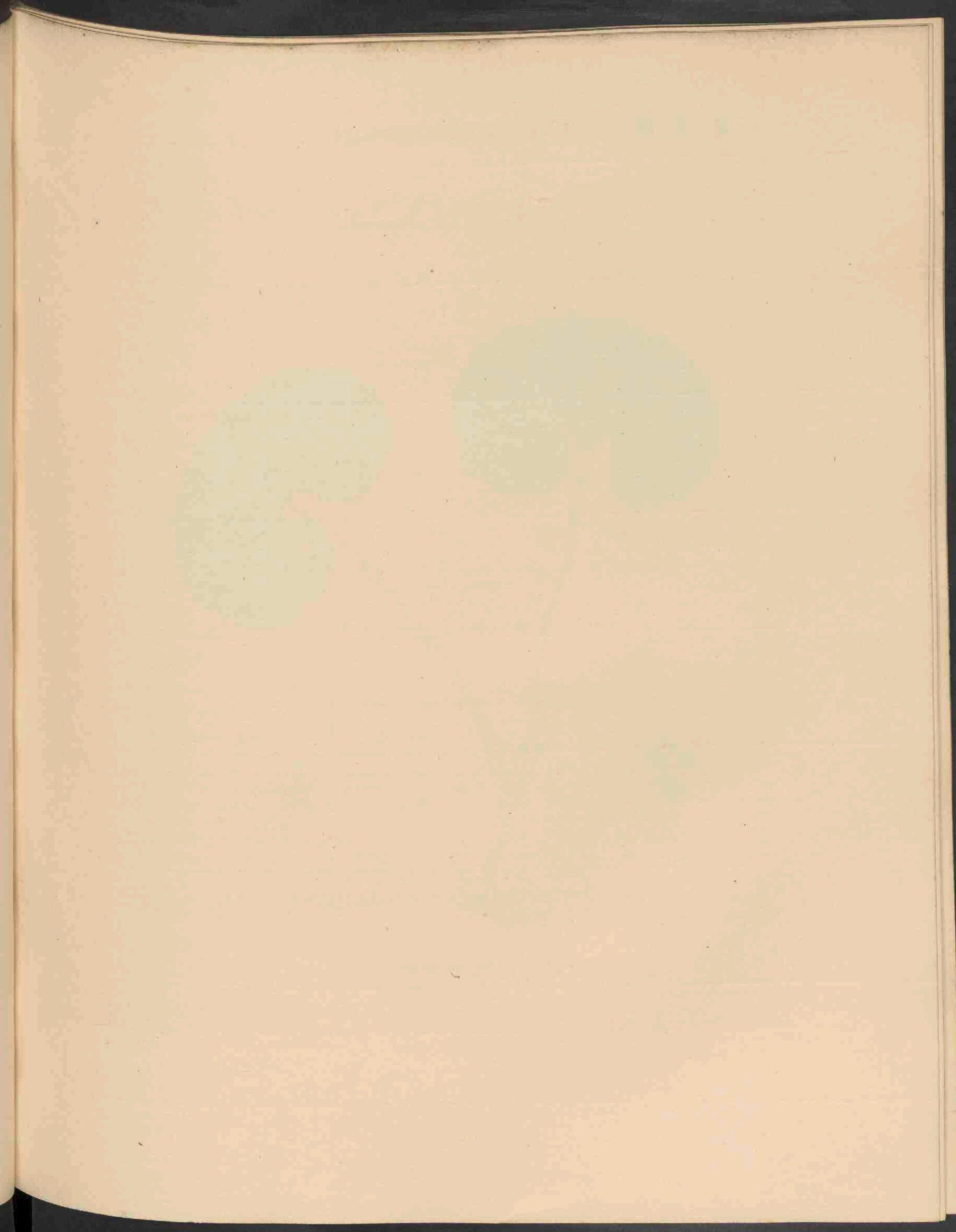
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La tige consiste en un tube simple et membraneux. Les sporanges n'ont point de bractées et ne sont pas couronnées.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. C'est une plante grêle, mince, rameuse, dichotome, les bifurcations sont longées, les petits rameaux fructifères sont très courts bi-trifides placées ensemble, les petits fruits se trouvent sur des plantes distinctes, ils se trouvent 2—3 ou plus ensemble et sont sphériques. La planche nous les montre en grandeur naturelle.

C'est une belle plante d'une couleur d'un vert clair, ses petits fruits d'une couleur rouge se trouvent comme en capitule aux bouts entre les petits rameaux rassemblés ensemble. Ils varient beaucoup en forme; les sporanges et les fruits se trouvent sur des plantes différentes.

LIEU NATAL. Je l'ai trouvée, ainsi que Mess. v. D. TRAPPEN et BERGSMA, dans des fossés près d'Utrecht et du village Vleuten.

USAGE. Inconnu.

Asarum Europaeum. 904.

A S A R U M   E U R O P A E U M.

Europeesche Mansöor.

Hoogduitsch. Gemeine Haselwurzel.

Bloeit Mei. 4.

Natuurlijk stelsel. *Synchlamydeae*. Ordo III. *Venosae*. Formatio II. *Foliosae*. Fam. 67. *Aristolochiaeae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XI. *Dodecandria*. O. I. *Monogynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Perianthium erectum campanulato-trifidum. Stamina 12, ovario imposita. Stylis brevis; stigma stellatum 6-lobatum. — Het bloemomhuldsel (de kelk) is opgerigt klokvormig-driedelig. Er zijn twaalf meeldraden op het vruchtbeginsel ingeplant. Het stijltje is kort; de stempel is stervormig 6-lobbig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis reniformibus obtusis subhirsutis longe-petiolatis, tota planta redolet camphoram. — De bladen zijn nivervormig, stomp, een weinig behaard en lang gesteeld, de geheele plant ruikt naar kampher. a. De geheele plant. b. de bloem. c. Dezelfde over dwars opengesneden.

De bloem vertoont ons eene klokvormige, lederachtige, van buiten zachtharige kelk, van binnen zwart-achtig rood. De bladen zijn lederachtig, rond-nivervormig, twee à drie duimen breed. Op de plaats waar de twee bladsteelen voorkomen, ontstaat eene zeer korte bloemsteel, gevuld door slechts eene bloem. De vrucht is zes-hokkig, in de kelk ingesloten en veelzadig.

GROEIPLAATS. Inlandsch volgens BOERHAAVE en LINNAEUS bij v. GEUNS.

GEBRUIK. De smaak der wortel is scherp, een weinig bitter. De bladen zijn geurig en bitter; de geheele plant is oplossend, buikzuiverend, de maandstonden verwekkend; zij was het beste braakmiddel der ouden, die de *Ipocacuanha* niet kenden. Zij heeft dezelfde eigenschappen als de wortel van deze laatste, en konde met voordeel in derzelver plaats aangewend worden.

A S A R U M   E U R O P A E U M.

Cabaret, Asaret d'Europe.

Nom Allemand. Gemeine Haselwurzel.

Fleurit Mai. 2.

Système Naturel. *Synchlamydeae*. Ordo III. *Venosae*. Formatio II. *Foliosae*. Fam. 67. *Aristolochiaeae*. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XI. *Dodecandra*. O. I. *Monogynia*.

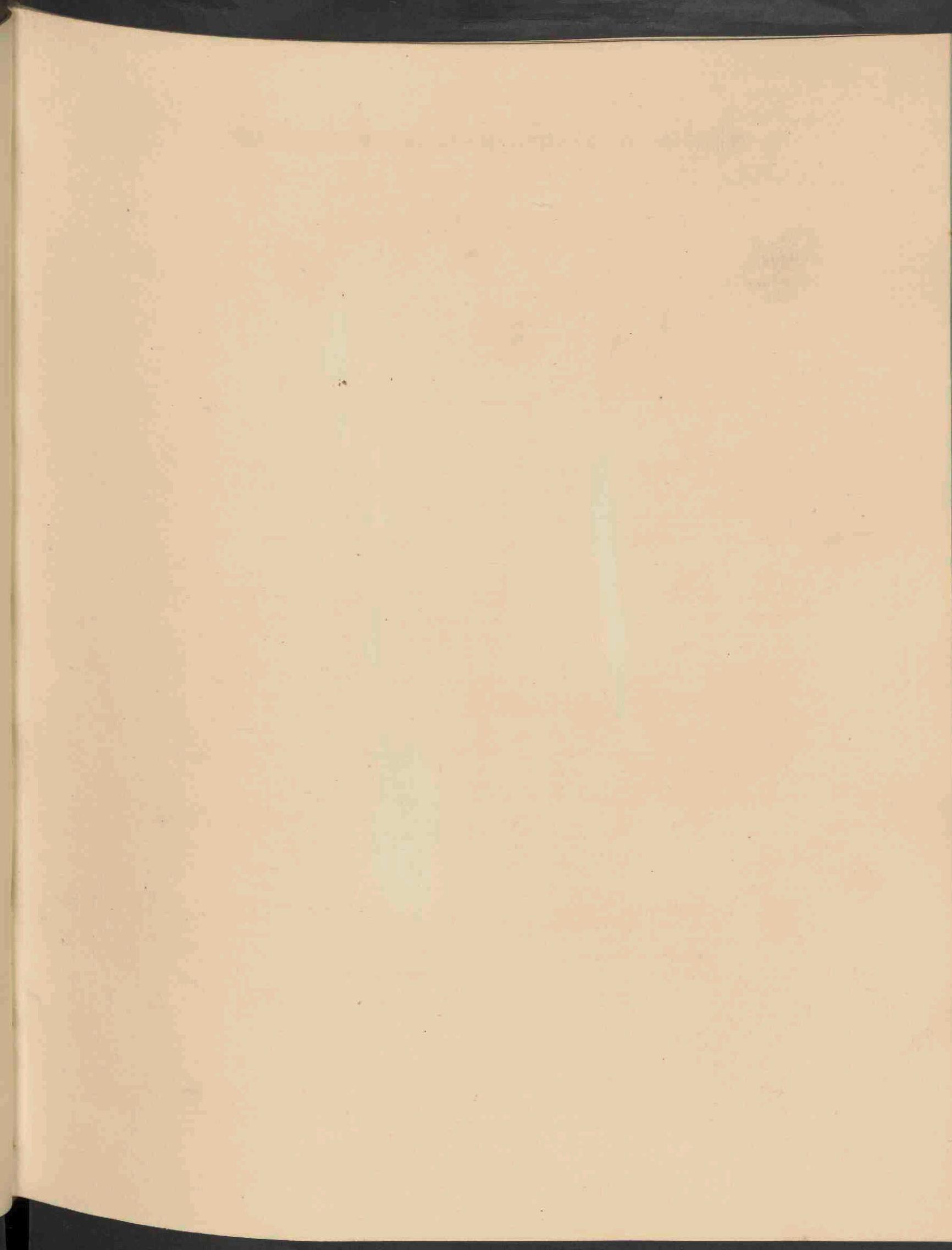
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le périanthe (calice) est érigé, campanulé et trifide. Douze étamines, posées sur l'ovaire. Le style est court; le stigmate est en forme d'étoile et 6-lobbé.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont obtuses, en rein, plus ou moins poilues et portées sur des pétioles longs, toute la plante a une odeur de camfre. *a.* Toute la plante. *b.* La fleur. *c.* La même coupée transversalement.

La fleur nous offre un calice campanulé, coriacé, velu en dehors, d'un rouge noirâtre intérieurement. Les feuilles sont coriacées, arrondies en rein, larges de deux à trois pouces. Au point de division des deux pétioles, naît un pédoncule très court, surmonté d'une seule fleur. Le fruit est 6-loculaire, caché dans le calice et polysperme.

LIEU NATAL. Indigène suivant BOERHAVE et LINNAEUS, selon V. GEUNS.

USAGE. La saveur de la racine est acré, un peu amère. Les feuilles sont aromatiques, et acrées; toute la plante est résolutive, purgative, éménagogue; elle était le meilleur vomitif des anciens qui ne connaissaient pas l'*Ipocacuanha*. Elle a les mêmes propriétés que cette racine, et pourrait lui être avantageusement substituée.

Secale cornutum. L.
Sphacelia segetum. Lov. 905.

SECALE CORNUTUM. SPHACELIA SEGETUM. LEV.

Het Spoor of Moederkoorn.

Hoogduitsch. Das Mutterkorn.

Komt voor in den Herfst.

Natuurlijk Stelsel. Pl. Crypt. Cl. I. Fungi. Ordo I. *Gymnomycetes*. Formatio I. *Blastomycetes*. Fam. I.
Uredinei. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. O. V. *Coniomycetes*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Het is onder den naam van *Spoor of Moederkoorn* dat wij, vooral in regenachtige jaren, op de rogge en zaden van andere grassen eene ziekelijke vorming ontmoeten, waardoor deze van buiten paarsachtig en van binnen zich wit vertoonen onder de gedaante van rolronde, hoornachtige uitwassen boven de aren voorkomende. Deze ziekelijke vorming der genoemde zaden wordt veroorzaakt door een klein zwammetje (*Sphacelia*), dat op den top van het onrijpe zaad ontstaat, en het aldus deze verandering doet ondergaan. Ofschoon nog niet dadelijk als *afzonderlijke plantensoort* opgenomen, is het evenwel om derzelver eigenschappen onze opmerking dubbeld waardig. De plaat vertoont ons a. Eene aar, met de zaden waar men het moederkoorn opziet. b. Eene enkele korrel. c. Datzelfde met het zwammetje (*Sphacelia*) zeer vergroot.

GROEIPLAATS. Zooals ik boven zeide op de zaden van koornsoorten vooral van rogge en grassen. Inzonderheid in het jaar 1841, vond ik dezelve in groote hoeveelheid op het koorn en op vele grassoorten in de omstreken van Utrecht.

GEbruIK EN EIGENSCHAPPEN. Het is bij de zwangere vrouwen een weënverwekkend middel, dat nog gebruikt wordt. Het moederkoorn heeft geen reuk en is scherp van smaak. WIGGERS heeft ontdekt dat het een vergiftig beginsel bevatte, hetwelk hij *Ergotine* noemde. Tusschen het koorn groeiende heeft het reeds meermalen, wanneer dit tot brood verbakken werd, de zoogenaamde kriebelziekte, *Raphania*, onder de mensen doen ontstaan. Het eerst werd deze in Hessen in 1577 opgemerkt, vervolgens door geheel Duitschland en Zweden. In 1596 bijna over geheel Europa, en alleen in het departement Sologne stierven er 8000 mensen aan.

De ziekte begint met een eigenaardig jeuken in de voeten. Volgens Roulin ontstaan ook dergelijke ziekten in *Columbia* door het moederkoorn dat aldaar soms op de vrucht van het Turksch koorn (*Zea mäss*) gevonden wordt.

Ook voor beesten is hetzelfde vergiftig, volgens proeven van SALERNE.

Het is derhalve noodzakelijk er op te letten en er het koorn door zeeften van te zuiveren.

SECALE CORNUTUM. SPHACELIA SEGETUM. LEV.

L' Ergot.

Nom Allemand. Das Mutterkorn.

Vient en Automne.

Système Naturel. Pl. Crypt. Cl. I. *Fungi* Ordo I. *Gymnomycetes*. Formatio I. *Blastomycetes* Fam. I.
Uredinei. REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. O. V. *Coniomycetes*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. C'est sous le nom d'Ergot, qu'on trouve surtout pendant des années pluvieuses sur le seigle et sur les fruits de plusieurs autres graminées des expansions maladiques, par lesquels ces semences, (fruits) se montrent du côté extérieur d'une couleur de violet et du côté intérieur d'une couleur blanche sous la forme d'une excroissance cylindrique corneuse qui se montre sur les épis. Ces excroissances maladiques sur les semences, dits ci dessus, sont occasionnées par des petits champignons (Sphacelia), qui se forment sur la tête des semences qui ne sont pas encore mures, et leurs font subir d'une telle façon ce changement. Quoiqu'on ne l'a pas encore rangée parmi les espèces de plantes distinctes, elle est néanmoins digne de notre attention par rapport à ses propriétés. La planche nous montre. a. Un épis, avec les semences sur lesquelles on voit l'Ergot. b. Une seule semence. c. La même avec le petit champignon (Sphacelia) très grossi.

LIEU NATAL. Sur les semences ou fruits de froment, surtout du seigle et des graminées, comme j'ai dit ci dessus. C'est principalement pendant l'année 1841 que je l'ai trouvée en grande quantité sur le froment et plusieurs graminées aux environs d'Utrecht.

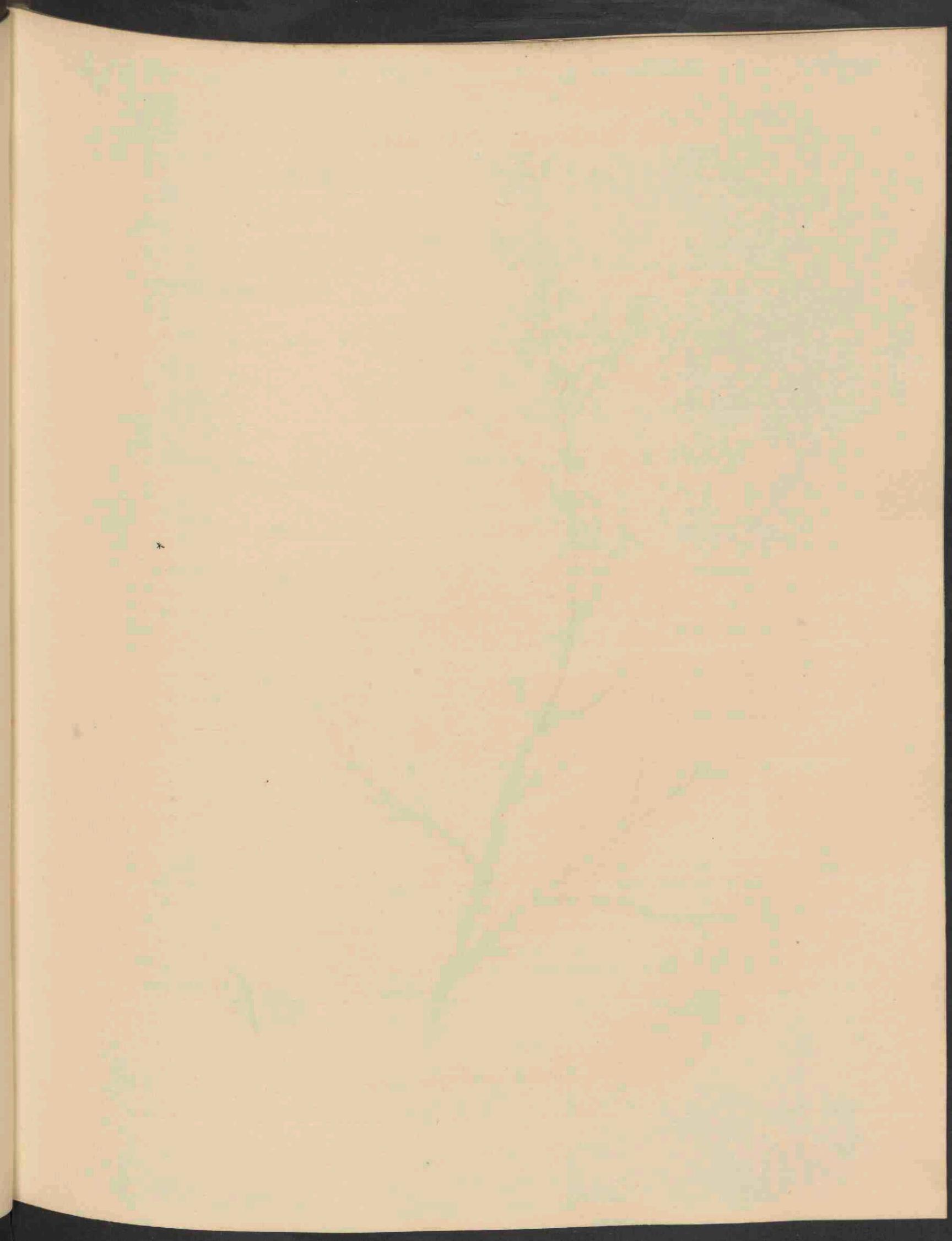
USAGE et PRORIÉTÉS. C'est pour les femmes enceintes un remède existant les douleurs de l'enfantement, dont on se sert encore. L'Ergot n'a point d'odeur et un goût acre. WIGGERS à découvert qu'il contient une matière vénéneuse, qu'il nomma Ergotine. Quand il croit parmi le blé et qu'on le mêle parmi le pain, alors il a déjà plusieurs fois occasionné aux personnes qui en mangèrent une maladie dite du chatouillement, Raphania. On l'a observée pour la première fois en HESSE, dans l'année 1577, ensuite dans toute l'Allemagne et la Suède. Presque par toute l'Europe dans l'année 1596, et seulement dans le département de la Sologne il en moururent 8000 personnes.

La maladie commence par un chatouillement particulier aux pieds.

Des pareilles maladies se montrent, selon Roulin en Columbia, par l'Ergot qu'on y rencontre parfois sur le fruit du blé de Turquie (Zea maïs).

Il est aussi vénéneux pour les bestiaux, selon les recherches de Salerne.

Il est donc nécessaire qu'on y fait attention et d'en purifier le blé par la tamise.

Erica arborea. 906.

ERICA ARBOREA.

Groote Heide.

Hoogduitsch. Baumärtige Heide.

Bloeit? ♀ (In het zuiden van Europa waar zij eigentlijk te huis behoort, is de bloeitijd
Maart—April.)

Natuurlijk Stelsel. *Synpetalae*. Ordo. III. *Rotiflorae*. Formatio I. *Crateriflorae*, Fam. 83.

Ericaceae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. VIII, *Octandria. Monogynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 4-sepalus persistens. Corolla 4-fida persistens. Filamenta receptaculo inserta, capsula membranacea 4-locularis. Semina singulis loculis plurima. — De kelk is blijvend en 4-bladig. De bloemkroon is mede blijvend en 4-deelig. De helmdraden zijn op den vruchtbodem ingeplant. De zaaddoos is vlezig 4-hokkig. Onderscheidene zaden in ieder hokje der zaaddoos.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis ternis linearibus. Corollis campanulatis glabris, stylo exerto, antheris aristatis, ramulis incano-villosis. — De bladen zijn drievoedig en lijnvormig. De bloemkroontjes zijn klokvormig en onbehaard, het stijltje is uitspringend, de helmknopjes zijn genaald, de takjes zijn grijswit vlokig. a. Eene tak met bladen en bloemen. b. De bloemen vergroot. c. De vrucht, d. Het vierhakkige zaaddoosje vergroot en geopend.

Deze heide bereikt eene hoogte van vier tot zes voeten. De kelkbladen zijn eivormig gespitst. De bloemen zijn wit.

GROEIPLAATS. Waarschijnlijk verward met andere heidesoorten. Volgens de GORTER veel op de Veluwe in Gelderland.

GEBRUIK. Een getal van bijna drie honderd soorten van dit geslacht kent men thans, waarvan de meeste aan gene zijde der Evenachtslijn en vooral aan de Kaap de Goede Hoop te huis behoren. De versche takjes worden door de geiten, schapen en paarden graag gegeten. In het Noorden mengt men dezelve bij de eikenschors tot bereiding van het leder. Soms mengt men dezelve bij de hop tot bereiding van het bier. Het konijn verbergt zich in de heide en voedt er zich mede. Van de takken maakt men bezems. En de honigbijen maken eene goede oogst op derzelver bloemen, ofschoon deze honig niet van de beste qualiteit is.

ERICA ARBOREA.

Grande Bruijère.

Nom Allemand. Baumärtige Heide.

Fleurit. h. (Dans la partie méridionale de l'Europe où cette plante est proprement indigène, elle fleurit en Mars—Avril).

—808—

Système Naturel. *Synpetalae*. Orde III. *Rotiflorae*. Formatio I. *Crateriflorae*. Fam 83.
Ericaceae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. VIII. *Octandria Monogynia*.

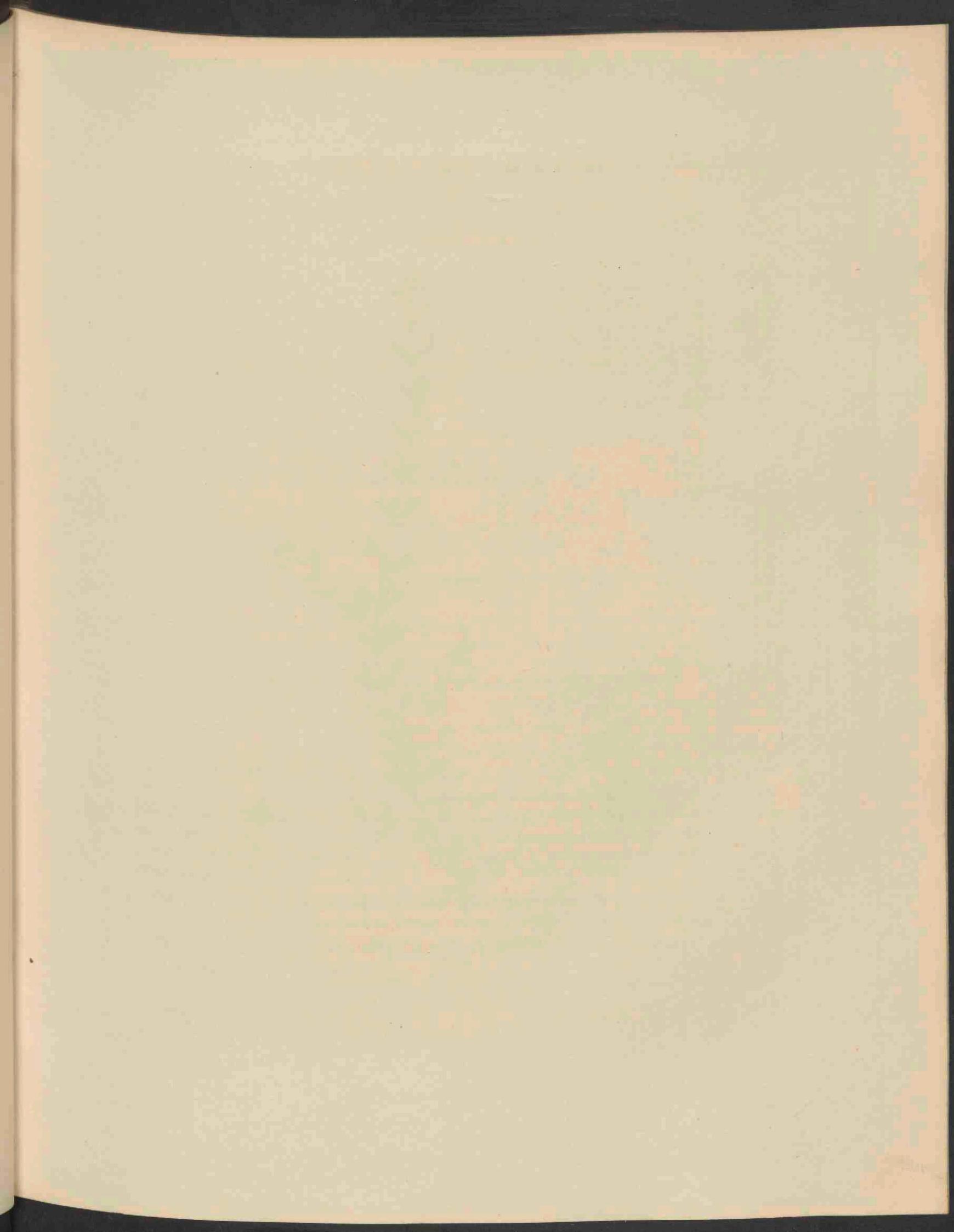
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est 4-sépales et persistant. La corolle est 4-fide et persistante. Les filaments (étamines) insérées sur le réceptacle, la capsule est membraneuse 4-loculaire. Plusieurs semences dans chaque loge de la capsule.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont ternées linéaires. Les coroles sont campanulées glabres, le style est saillant au dehors, les anthères sont en crête, les petits rameaux sont d'une couleur grise et velues. a. Un rameau avec des feuilles et des fleurs. b. Les fleurs grossies. c. Le fruit. d. La capsule 4-loculaire ouverte et grossie.

Cette Bruijère atteint une hauteur de quatre jusqu'à six pieds. Les sépales du calice sont ovées et mucronées. Les fleurs sont blanches.

LIEU NATAL. On l'a probablement confondue avec d'autres espèces de Bruijères. Beaucoup dans la haute Gueldre. Selon DE GORTER.

USAGE. On connaît maintenant presque trois cents sortes de ce genre, dont la pluspart sont indigènes au delà de l'Équateur et surtout au Cap de bonne Espérance. Les Chèvres, les Brebis et les Chevaux mangent volontiers les rameaux tendres. Dans le Nord on la mêle à l'écorce de chêne pour tanner les cuirs. On la mêle quelquefois au houblon dans la préparation de la bière. Le lapin se cache dans la bruijère et s'en nourrit. On fait des balais de ses rameaux. Et les abeilles font une ample moisson de miel sur ses fleurs, quoique ce miel est d'une qualité inférieure.

Erica cinerea. 907.

ERICA CINEREA.

Graauwe Heide.

Hoogduitsch. Graue Heide.

Bloeit. Julij—Augustus. ♀.

Natuurlijk Stelsel en Stelsel van LINNAEUS, zoo als de voorgaande.

GESLACHTS KENMERKEN. Gelijk de voorgaande.

SOORTELLIJKE KENMERKEN. Foliis oppositis ternisque linearibus, floribus subcapitatis, stylo subexerto, corollis ovatis. — De bladen zijn tegenovergesteld drie-voudig en lijnvormig, de bloemen bijna kopvormig, met het stijltje een weinig uitspringend, de bloemkroontjes zijn eironde. a. Eene tak met bladen en bloemen. b. De bloemen vergroot. c. De vrucht. d. Het vierhokkige zaaddoosje vergroot en geopend.

Deze soort bereikt slechts eene hoogte van anderhalve à twee voeten. De bloemen zijn donker violetkleurig. Men kent er twee verscheidenheden van met bleke en donkere purpere bloemen.

GROEIPLAATS. Bij Maastricht, bij Naarden, bij de Bildt, bij Utrecht. De GORTER.

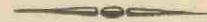
GEBRUIK. Als de voorgaande.

ERICA CINEREA.

Bruyère Grise?

Nom Allemand. Graue Heide.

Fleurit. Juillet—Aout. ♀

Système Naturel et celui de LINNAEUS. Comme la précédente.

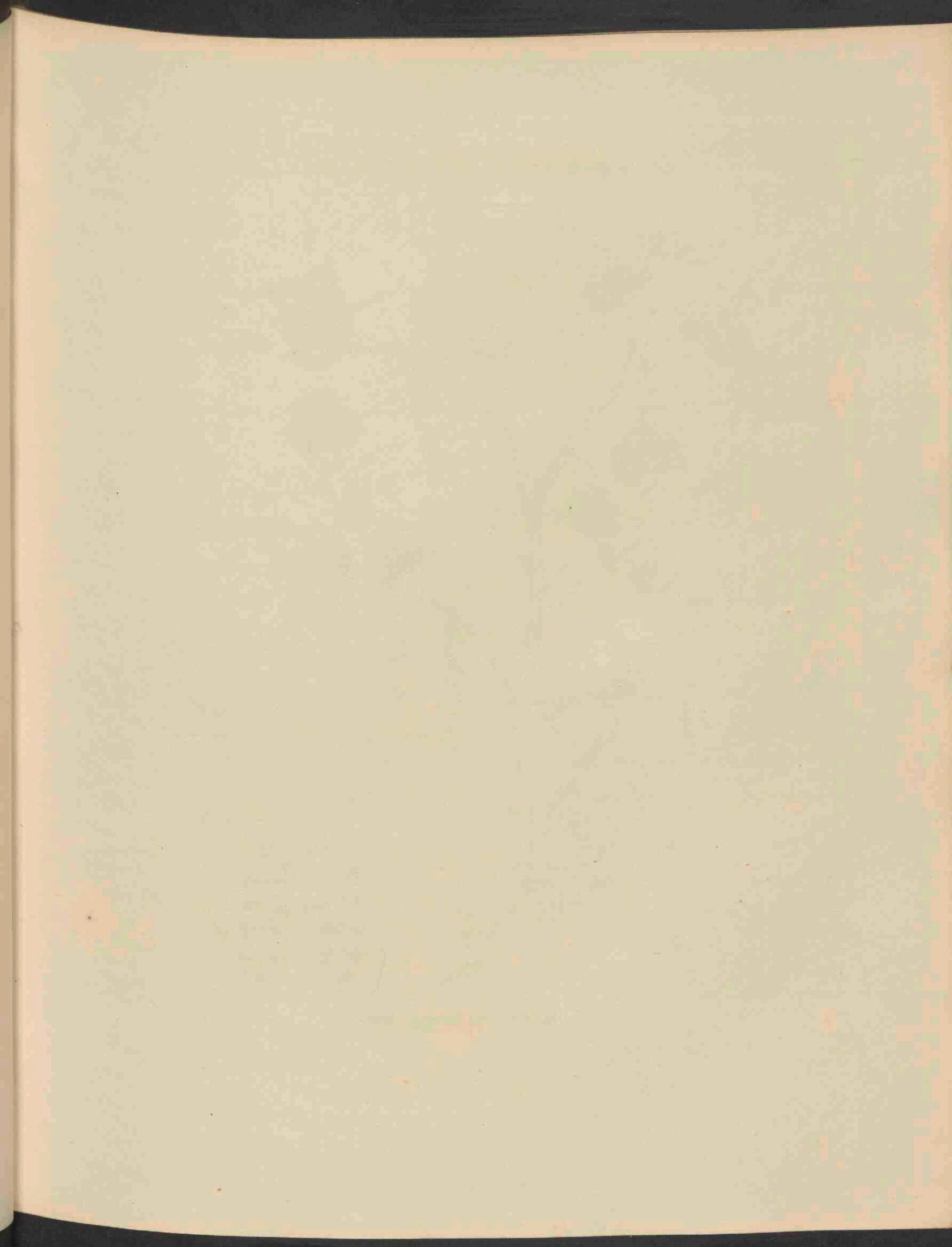
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme de la précédente.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont opposées, ternées et linéaires, les fleurs presqu'en capitule, le style un peu saillant, les corolles ovées. *a.* Un rameau avec des feuilles et des fleurs. *b.* Les fleurs grossies. *c.* Le fruit. *d.* La capsule 4-loculaire ouverte et grossie.

Cette sorte n'atteint qu'une hauteur d'un pied et demis à deux pieds. Les fleurs sont d'un violet foncé. On en connaît maintenant deux variétés l'une avec des fleurs d'une couleur pâle l'autre avec des fleurs d'un pourpre foncé.

LIEU NATAL. Proche de Maastricht, Naarden, et du Bildt près d'Utrecht. De GORTER.

USAGE. Comme de la précédente.

Ribes nigrum. 208.

RIBES NIGRUM.

Zwarre Aalbes.

Hoogduitsch. Der schwarze Johannisbeerstrauch.

Bloeit April—Mei. ♀.

Natuurlijk Stelsel. *Calycanthae*. Ordo III. *Confines*. Formatio I. *Sediflorae*. Fam. 95.

Ribesiaceae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria*. O. I. *Monogynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Dezelfde als van de *Alpische Aalbes* (*Ribes Alpinum*). Zie de 178^e Aflev. Pl. 898.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Racemis pilosis pendulis, floribus campanulatis, foliis 3—4 lobis subitus glandulosis. Bracteis pedicellis brevioribus. — Met behaarde hangende bloemtrossen, de bloemen zijn klokvormig, de bladen zijn 3—4 lobbig, aan de onderzijde klirachtig, de schutblaadjes zijn korter dan de bloemsteeljes. a. Eene tak met bladen en bloemen. b. Eene bloem vergroot. c. Een gedeelte der bloem van ter zijde (vergroot). d. De vruchten.

Het is een veeltakkig gewas, ter hoogte van drie tot vier voeten en ongedoornd. De geheele plant heeft eene sterke reuk. De bessen zijn zwart, en zoowel als de bladen groter als die der Rib. Alp. De vermenigvuldiging geschied het beste in het voorjaar, door uitloopers en stekken.

GROEIPLAATS. In de omstreken van *Zutphen*. Bij *Groningen*. Te *Hemmen*, *DE GORTER*. In de omstreken van *Harderwijk*, *RAINVILLE*. Bij *Vianen v. HALL*. Zelf vond ik haar op *Oost-bos* bij *Voorschoten*, als ook bij *Weurt* bij *Nijmegen*.

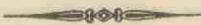
GEBRUIK. De bessen zijn verfrisschend, men zet dezelve op sterken drank te trekken, de bladen worden soms bij de bereiding van bier gebruikt.

RIBES NIGRUM.

Grossellier Noir.

Nom Allemand. Der schwarze Johannisbeerstrauch.

Fleurit Avril—Mai. h.

Système Naturel. *Calycanthae*. Ordo II. *Confines*. Formatio I. *Sediflorae*. Fam 95.
Ribesiaceae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. V. *Pentandria*. O. I. *Monogynia*.

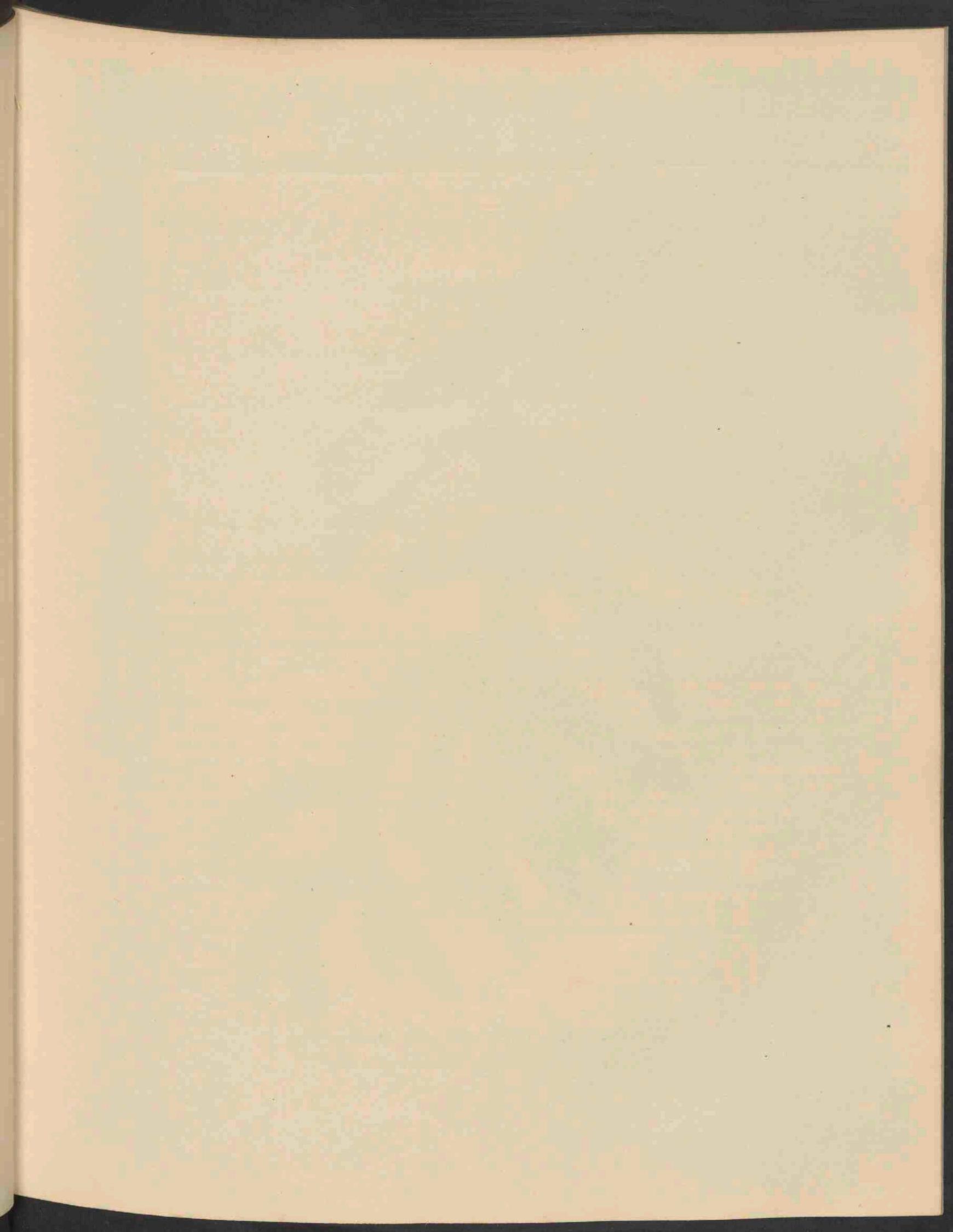
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les mêmes que du *Grossellier des Alpes* (*Ribes Alpinum*), voyez la 178e livraison. Pl. 898.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les grappes sont poilues et pendantes, les fleurs sont campanulées, les feuilles sont 3—4-lobées glanduleuses au côté inférieur. Les bractées sont plus courtes que les pédicelles. *a*. Un rameau avec des feuilles et des fleurs. *b*. Une fleur grossie. *c*. Une partie de la fleur vue de côté (grossie). *d*. Les fruits.

C'est un arbrisseau très touffu de la hauteur de trois à quatre pieds et sans épines. Toute la plante répand une odeur forte. Les baies sont noires et tant que les feuilles plus grandes que celles du Rib. Alp. La meilleure manière de les multiplier c'est pendant le printemps par des boutons et des rejetons.

LIEU NATAL. Aux environs de *Zutphen*. Proche de *Groningue*. A *Hemmen*, *DE GORTER*. Aux environs de *Harderwijk*, *RAINVILLE*. Proche de *Vianen*, v. *HALL*. Moi-même je l'ai trouvée, à *Oost-Bos*, proche de *Voorschoten*, ainsi que proche de *Weurt*, près de *Nymègue*.

USAGE. Les baies sont rafraîchissantes, on s'en sert pour les faire tirer sur des liquers fortes, les feuilles servent parfois dans la fabrication de la bière.

Bardiaga fluvialis Schwab. Spong 909
Spongia fluvialis et lacustris L.G.

BADIAGA FLUVIATILIS. SCHWAB. SPRENGEL.

SPONGIA FLUVIATILIS ET LACUSTRIS. LINN.

Water Stinkspons.

Hoogduitsch. Die Fluss Schwamälge.

—

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Cl. III Chlorophyta. Ordo I. Algae.* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Ordo. VI. Sponginæ*

GESLACHTS KENMERKEN. Frons caulescens aut amorpha, rigida, celluloso-spongiosa, cellulis spinis emersis coronatis, extus hiantibus. — Het loof is stengvormig of van onstandvormige gedaante, stijf, cel-sponsachtig, de cellen zijn met uitstekende doortjes voorzien, de buitenste open

SOORTELLIJKE KENMERKEN. Alga fragilis, ut plurimum bifurcato-ramosa, aut plana crustae spongiosae ad instar supra lignum saxave submersa effusa, recens foetidissima, gelatinosa SCHWAB, Spreng. — Een breekbaar, meestal gegaffeld en getakt wier, of plat gelijk eene sponsachtige korst, over hout of onder water liggende steenen uitgespreid, versch zeer stinkende en geleiachtig. De plaat vertoont ons de plant in natuurlijke grootte.

*De bouw dezer plant is merkwaardig, namelijk met hoekige, breekbare cellen, de vruchtmaking is nog onbekend, welligt zijn de groene korreltjes, die men in de cellen opmerkt, met sporidiën te vergelijken. De cellen zijn gevuld met een kleverig vocht, waarin geene groene planten-kleurstof is. LINNAEUS en meerdere natuurkundigen, rangschikten dezelve onder het dierenrijk, doch BUXBAUM, SCHWAB en SPRENGEL, rekenden dezelve tot de wieren. Het is overigens eene in gedaante zeer afwisselende plant, even als de Zeespons (*Badiaga officinalis*), van beide bezit ik in mijn kabinet van Natuurlijke Historie een groot aantal verscheidenheden, zoo versteend als in hunne natuurlijke toestand.*

GROEIPLAATS. Bij Katwijk, MEERBURGH. Bij Zutphen, DE GORTER. Bij Rotterdam, NOZEMAN. Bij 's Hage, VRUIDAG ZIJNNEN. In Overijssel, MIQUEL. Zelf vond ik haar onder eene oude brug bij de Bildt bij Utrecht, alsmede de Heeren VAN DER TRAPPEN en VAN DER SANDE LACOSTE, als ook bij het dorp Harmelen.

GEBRUIK. Onbekend.

BADIAGA FLUVIATILIS. SCHWAB. SPRENGEL.

SPONGIA FLUVIATILIS ET LACUSTRIS. LINN.

Eponge d'eau douce.

Nom Allemand. Die Fluss Schwamälze.

Système Naturel. *Pl. Crypt. Cl. III. Chlorophyta. Ordo I. Algae. REICH.*

Système de LINNAEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Ordo VI. Sponginae.*

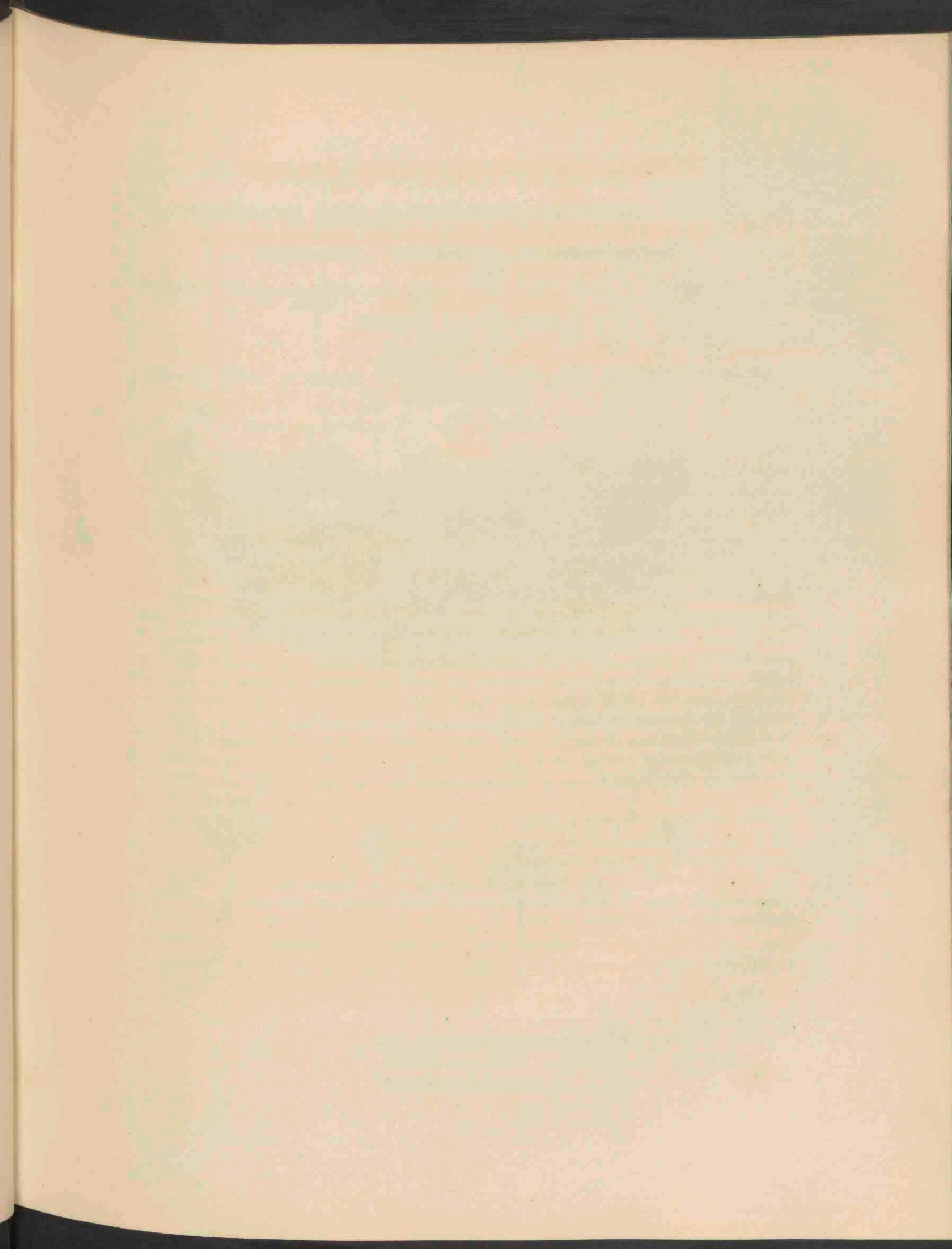
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La fronde est caulescente ou de forme variable, rigide, celluleuse-spongieuse, les cellules sont munies de petites épines, les extérieures ouvertes.

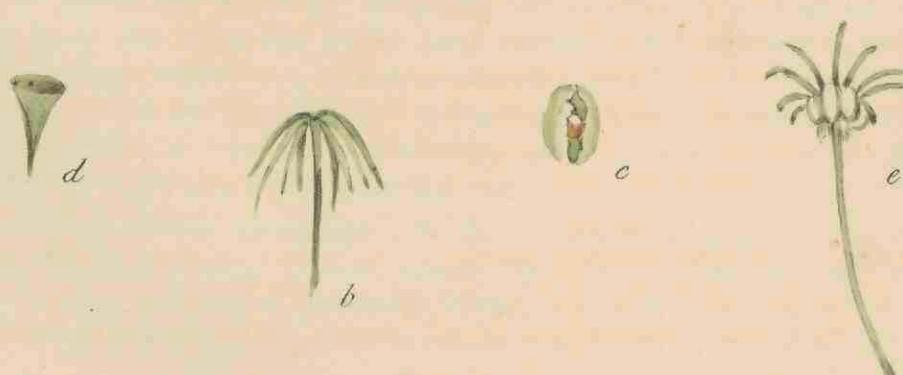
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. C'est une Algue fragile, le plus souvent bifurquée et rameuse, ou plat comme une croute spongieuse répandue sur du bois ou des pierres submergées, fraîche elle à une odeur très désagréable, et est gélatineuse. La planche nous montre la plante en grandeur naturelle.

*La construction de cette plante est remarquable, c'est à dire par ses cellules anguleuses et fragiles, sa fructification est encore inconnue, peut-être peut on comparer les petites granules vertes qu'on observe dans les cellules avec des spores. Les cellules sont remplies d'un sux visqueux, dans lequel il ne se trouve point de matière végétale verte. LINNÉE et plusieurs autres naturalistes la rangeait parmi le Regne animal, mais BUXBAUM, SCHWAB et SPRENGEL, l'ont rangée parmi les Algues. C'est pour le reste une plante qui varie extrêmement en forme, tout comme l'Eponge marine (*Badiaga officinalis*), de toute deux je possède dans mon cabinet d'Histoire Naturelle un grand nombre de variétés, tant pétrifiées que dans leur état naturel.*

LIEU NATAL. Près de Katwijk, MEERBURGH. Proche de Zutphen, DE GORTER. Près de Rotterdam, NOZEMAN. Proche de la Haye, VRIJDAG ZIJNEN. Dans l'Overissel, MIQUEL. Moi même je l'ai trouvée sous un vieux pont dans la province d'Utrecht, près du Bildt, ainsi que Mess. v. D TRAPPEN et v. d. SANDE LACOSTE, je l'ai aussi trouvée pres du village de Harmelen.

USAGE. Inconnu.

Marchantia polymorpha: L. 910.
— *stellata*: March
— *umbellata*: Scopoli.

MARCHANTIA POLYMORPHA. LINN.

MARCHANTIA STELLATA. MARCHANT. UMBELLATA. SCOPOLI.

Veelvormige Marchantia. Steenleverskruid.

Hoogduitsch. Vielgestallige Marchantie.

Met vrucht Julij en Augustus. 24

Natuurlijk Stelsel. *Pl. Crypt. Cl. III. Chlorophyta. Ordo II. Musci, Form. I. Gongylobrya. Fam. 25. Ricciea.* REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Ordo VI. Hepaticae.*

GESLACHTS KENMERKEN. Capsulae ovato-oblongae, dentibus octonis dehiscentes, plures infra indusium pedicellatum, varium aggregatae. Frons lobata crassior, radiculis stupposis terrae adhaerens. De zaaddoozen zijn eirond-langwerpig, met acht tanden openspringende, meerdere vereenigd aan de onderzijde van eenen gemeenschappelijken gesteelden vruchtbodem, van onderscheidene gedaante. Het loof is gelobt, vleeschig, met vlasachtige wortels aan de aarde vastgehecht.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Receptaculis fructiferis radiatis, gemmiferis pedunculatis scyphiformibus sessilibus, fronde repente, lobata. — Met de vruchtdragende vruchtbodems gestraald, de knopdragende gesteeld, de bekervormige ongesteeld, het loof is kruipende en gelobt. — a. De geheele plant met de vruchten. b. De vruchtbodem waaronder de vruchten. c. De rijpe vruchten. d. Een vruchbekertje. e. Eene vrucht vergroot.

In het begin der lente ontwikkelen zich reeds de knopdragende bekertjes, terwijl eerst in den zomer zich de gesteelde vruchtbodems ontwikkelen, en de vruchten in Julij en Augustus rijpen. Hetgeen men voor de mannelijke deelen beschouwd, bestaat in een ligchaam in den vorm van eene tol, dan eens gedragen op eene steel als eene kleine zonnescherf, dan wederom ongesteeld. De voor vrouwelijke deelen beschouwde organen bestaan in eene hoed in de gedaante van eene zonnescherf, in het begin ongesteeld, en vervolgens gedragen door eene lange steel, dan eens kegelvormig, dan eens in stralen verdeeld, waarvan het getal verschilt van drie tot tien, in het binneste van welke men de zaden ziet.

Het was MARCHANT, een Fransch plantenkundigen, die het eerst dit zonderlinge samenstel der geslachts-deelen ontdekte, in de plant aan dewelke LAMARCK de naam van *Marchantia Stellata* gegeven had, en die tot hiertoe verward was met het geslacht der Korstmossen. MARCHANT maakte er een nieuw geslacht van dat hij toewijdde aan de nagedachtenis van zijnen vader.

Tegenwoordig kent men een twaalftal soorten van *Marchantia's* waarvan de meeste uitlandsch zijn.

GROEPLAATS. Op onderscheidene plaatsen op de aarde en steenen, vooral op beschaduwde plaatsen, ook in bloemkasten op de potten met heiaarde gevuld.

GEBRUIK. Het is een goed middel in leverziektens. Allen gaan door voor afscheidend en verdunnend.

MARCHANTIA POLYMORPHA. LINN.

MARCHANTIA STELLATA. MARCHANT. UMBELLATA SCOPOLI.

Marchante Etoilée.

Nom Allemand. *Vielgestaltige Marchantia.*

En fruit Juillet et Aout. 2

Système Naturel. *Pl. Crypt. Cl. III. Chlorophyta, Ordo II. Musci. Form. I. Gongylobrya.* Fam. 25 *Ricciae.* REICH.

Système de LINNAEUS. *Pl. Crypt. Cl. XXIV. Ordo VI. Hepaticae.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les capsules sont ovales-oblongues, déhiscentes avec huit dents, on en trouve plusieurs réunies sous un réceptacle commun pédicellé de formes diverses. La fronde est lobée et charnue, adhérente à la terre avec des racines chevelues.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les réceptacles fructifères sont radiés, ceux qui portent des bourgeons sont pédonculés, ceux en forme de gobelets sont sessiles, la fronde est rempante et lobée. *a.* Toute la plante avec les fruits. *b.* Le réceptacle avec les fruits à la partie inférieure. *c.* Les fruits murs. *d.* Un réceptacle en forme de gobelet. *e.* Un fruit grossi.

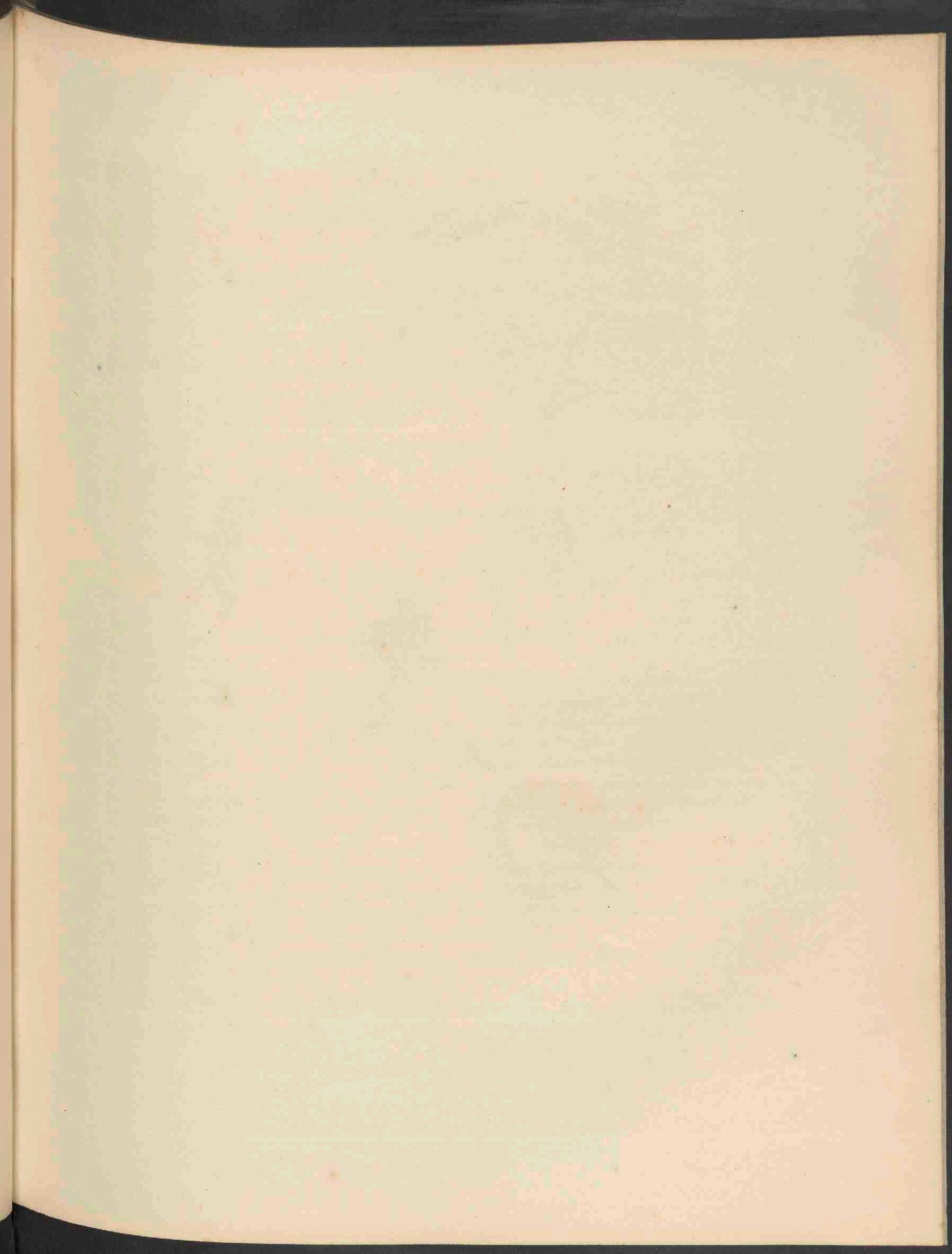
Les gobelets portant des bourgeons se développent déjà au printemps, tandis que les réceptacles pédonculés ne viennent que pendant l'été, et que les fruits ne murissent qu'en Juillet et Aout.

L'organe regardé comme male consiste dans un corps en forme de toupie, tantôt porté sur un pédoncule comme un petit parasol, tantôt sessile. L'organe regardé comme femelle est un chapeau en forme d'un parasol, d'abord sessile, et ensuite porté sur un long pédoncule, tantôt conique, tantôt divisé en rayons, dont le nombre varie depuis trois jusqu'à dix dans leur intérieur on voit les semences. C'est MARCHANT, botaniste Français, qui le premier découvrit ce singulier appareil d'organes dans la plante à laquelle LAMARCK, a donné le nom de *Marchantia Stellata* et qui jusqu'alors avait été confondue avec le genre Lichen. MARCHANT en forma un genre nouveau qu'il consacra à la mémoire de son père.

On connaît présentement une douzaine d'espèces de MARCHANTES, dont la plupart sont exotiques.

LIEU NATAL. Assez commune sur la terre et sur des pierres surtout dans des lieux ombragés, aussi dans les serres sur des pôts à fleurs remplis de terre de Bruyère.

USAGE. C'est un bon remède dans les embarras de foie. Toutes passent pour être incisives.

Silene armeria. 911.

SILENE ARMERIA.

Getropte Silene.

Hoogduitsch. Getrupptes Leimkraut.

Bloeit Julij—Augustus. ◎

Natuurlijk Stelsel. *Thalamantiae*. Ordo III. *Idiocarpicae*. Formatio I. *Tiliiflorae*. Fam. 117.
Caryophyllaceae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. X. *Decandria*. O. 3. *Trigynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx tubulosus 5-fidus. Cor. pet. 5 unguiculata, lamina (plurimis) bifida, fauce saepius squamis coronata, limbo saepius bifido. Caps 3-locularis polysperma, in 6 valvas dehiscens. — De kelk is buisvormig 5-deelig. De bloemkroon heeft 5 genagelde bloemblaadjes, de plaatjes zijn (meestal) tweespletig, de keel is (meestal) met schubben gekroond, de boord (meestal) tweespletig. De zaaddoos is 3-hokkig veelzadig, met 6 kleppen openberend.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Floribus fasciculatis, foliis cordatis glabris, petalis integris, retusis. Calycibus clavatis. — De bloemen zijn getropt, de bladen hartvormig onbehaard, de bloemblaadjes onverdeeld, omgebogen. De kelken zijn knodsvormig. a. De bloemsteng. b. Eene tak met steng-bladen. c. De vruchten. d. De zaden vergroot.

De bloemen deser plant hebben eene bleek paarsche kleur, meestal twee à drie in getal aan dezelfde steel. De geheele plant bereikt de hoogte van één tot anderhalve voet, en behoort waarschijnlijk tot de uit de tuinen ontvlugte. Men kent thans zes en vijftig soorten van dit geslacht, waarvan er omstreeks acht en dertig in Europa gevonden worden.

GROEIPLAATS. Bij Utrecht, BERGSMA. Bij Vianen, v. HALL. Zelf vond ik haar bij Bunnik, bij Utrecht, als ook bij Voorschoten.

GEBRUIK. Men kent er geen bijzonder gebruik van.

SILENE ARMERIA.

Camillet ou Silène rassemblé ? fasciculé ?

Nom Allemand. Getrupptes Leimkraut.

Fleurit. Juillet—Août. ☺

Système Naturel. *Thalamanthae.* Ordo III. *Idiocarpiae.* Formatio I. *Tiliiflorae.* Fam. 117.
Caryophyllaceae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. X. *Decandria.* O. 3. *Trigynia.*

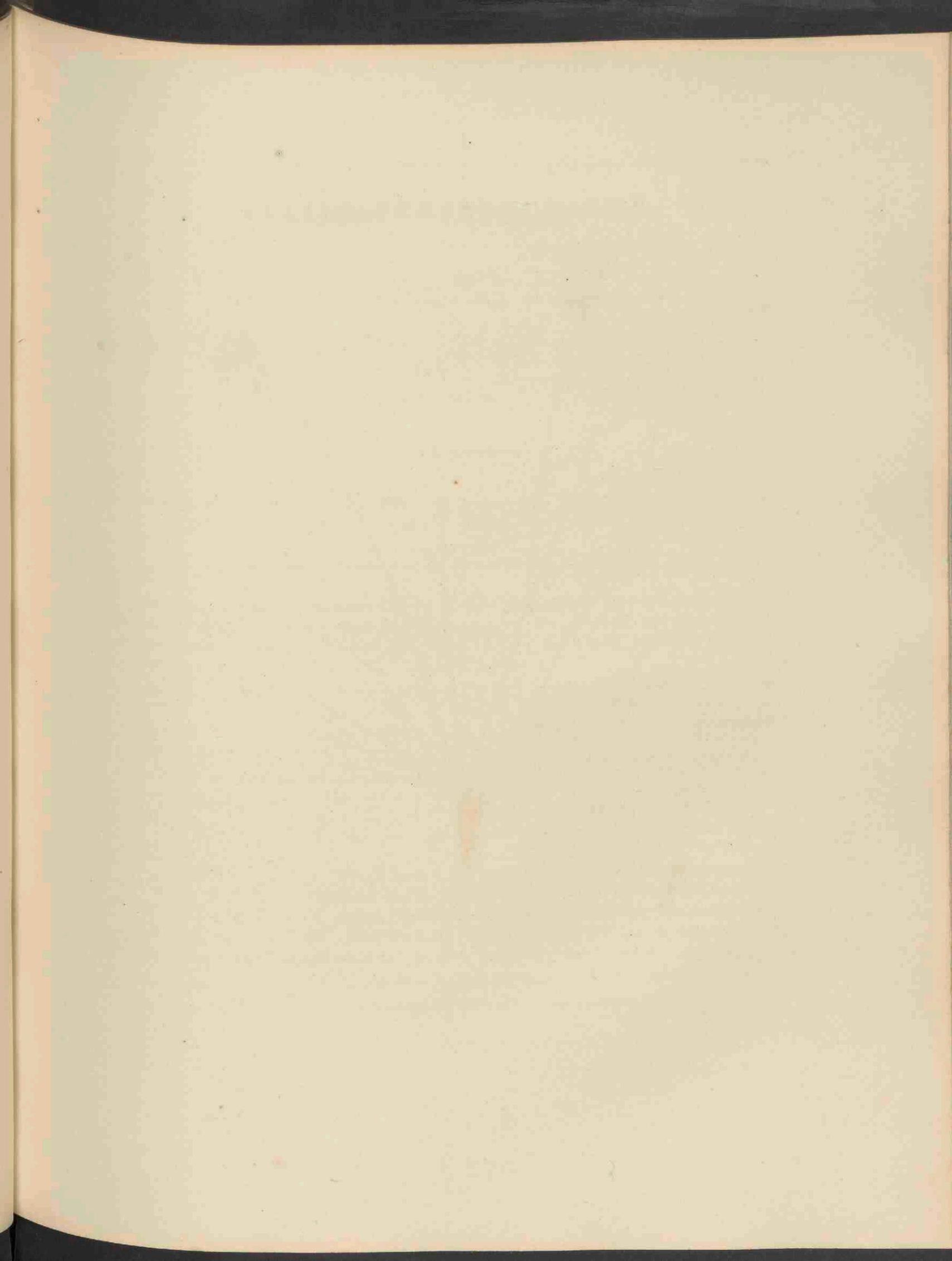
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est tubuleux 5-fide, la corolle a cinq pétales onguiculées, les lames sont (pour la plus-part) bifides, le tube est (presque toujours) couronné d'écaillles, le limbe est le plus souvent bifide. La capsule est 3-loculaire polysperme, déhiscente avec 6 valves.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les fleurs sont fasciculées, les feuilles en forme de cœur et glabres, les pétales sont intègres et recourbés, les calices sont en forme de massue. a. La tige florale. b. Une tige avec les feuilles caulinaires. c. Les fruits. d. Les semences grossies.

Les fleurs de cette plante sont d'une couleur de violet pâle, le plus souvent au nombre de deux à trois sur la même tige. Toute la plante atteint une hauteur d'un à un pied et demis, et appartient apparemment parmi celles qui sont échappées des jardins. On connaît maintenant cinquante six espèces de ce genre, dont trente huit environ se trouvent en Europe.

LIEU NATAL. Proche d'Utrecht. BERGSMA. Près de Vianen. v. HALL. Moimême je l'ai trouvée proche de Bunnik, près d'Utrecht, ainsi qu'aux environs de Voorschoten.

USAGE. On n'en connaît point d'usage particulier.

Allium schoenoprasum 912.

ALLIUM SCHOENOPRASUM.

Bies Look.

Hoogduitsch. Schnittlauch.

Bloeit Junij 4.

Natuurlijk Stelsel. *Acroblastae*. Ordo III. *Phyllo-acroblastae*. Formatio I. *Liliaceae*. Fam. 47.
Coronariae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. VI. *Hexandria*. O. I. *Monogynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Perigonium (Corolla) ad basin sex partitum; flores umbellati, terminales, e spatha bivali orti. Stigma simplex, capsula triquetra. — Het omwindsel (de bloemkroon) is tot aan de voet zes-deelig; de bloemen zijn schermvormend, eindelingsch, met eene 2-kleppige bloemschede. De stempel is eenvoudig. De zaaddoos 3-kantig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Cespidosum, scapo nudo teriti, folia teretia subulato-filiformia, umbella capsulifera. — Zodevormend, de bloemsteng is naakt en rolronde, de bladen zijn rolronde elsdraadvormig, de bloemscherf zaaddoos-dragende. a. De geheele plant. b. Eene bloem vergroot. c. Eene geopende vrucht vergroot.

De bloemen zijn bleek paarsch zelden vleeschkleurig. De geheele plant bereikt omtrent de hoogte van eene voet. De bladen zijn bijna even lang als de bloemstengen. De wortel is bolvormig. De reuk en smaak is als van de gewone tuin Look (*Allium cepa*). — De Egyptenaren vereerden het geslacht der Look, de Grieken daarentegen hadden er een afschuw van. De Romeinsche soldaten voedden er zich mede, en men verhaalt dat *Vespasianus* tot een jong mensch zeide, die hem om eene ambtsbetrekking vroeg: Ik had liever dat gij naar de Look als naar reukwerk rooktet. In 1368 stelde ALPHONSE, Koning van Kastilie, die eene geweldige afkeer van Look had, eene Orde van Ridders in, waarvan de statuten onder meer andere zaken bepaalden, dat diegene der Ridders die Look gegeten had, niet aan het Hof konde verschijnen, en ook niet met de andere Ridders mogt omgaan gedurende eene maand.

GROEIPLAATS. Langs de Lek, bij *Hagestein*, volgens DE GORTER.

GEbruIK. Zij is water- en wormafdrijvend, ook bevordert zij de uitwaseming.

ALLIUM SCHOENOPRASUM.

Ciboule.

Nom Allemand. Schnittlauch.

Fleurit. Juin 24.

Système Naturel. *Acroblastae*. Ordo III. *Phyllo-acroblastae*. Formatio I. *Liliaceae*. Fam. 47.
Coronariae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. VI. *Hexandria*. O. I. *Monogynia*.

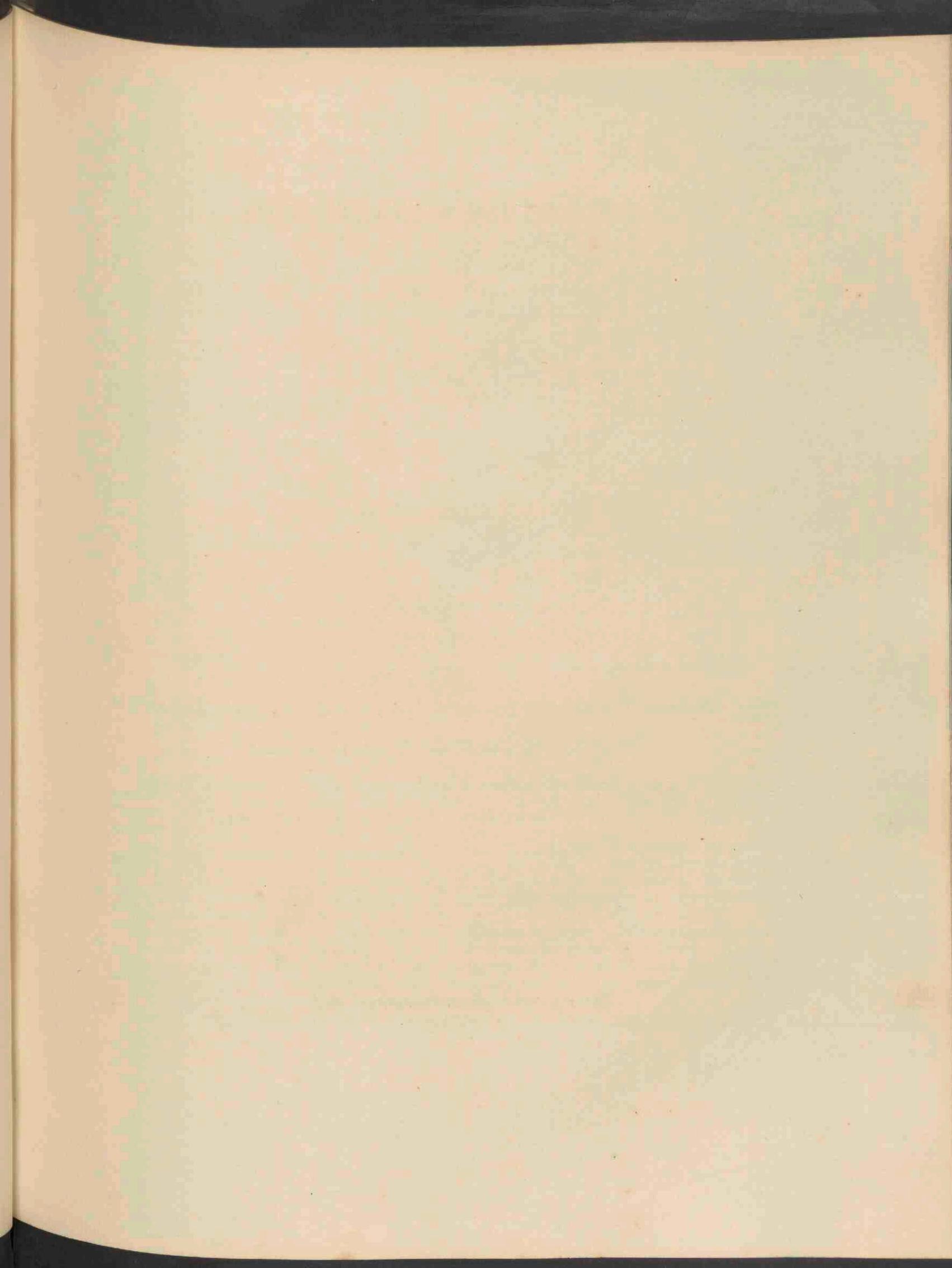
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le périgone (corolle) est divisé jusqu'à sa base en six parties; les fleurs sont en forme d'ombelles, elles sont terminales, provenants d'une spathe bivalve. Le stigmate est simple. La capsule est à trois faces.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Elle croît en forme de gazon, la hampe est nude et cylindrique, les feuilles sont cylindriques subullées-filiformes, l'ombelle est capsulifère. *a*. Toute la plante. *b*. Une fleur grossie. *c*. Un fruit ouvert et grossi.

*Les fleurs sont d'une couleur de violet pâle rarement d'une couleur de chair. Toute la plante atteint la hauteur d'environ un pied. Les feuilles sont presqu'aussi longues que les tiges florales. La racine est bulbeuse. Le goût et l'odeur sont comme celles de l'ail oignon (*Allium cepa*). — Les Egyptiens adoraient l'ail; les Grecs, au contraire, l'avaient en horreur. Les soldats Romains s'en nourrissaient. On rapporte que VESPASIEN dit à un jeune homme qui lui demandait un gouvernement: J'aimerais mieux que tu sentisses à l'ail qu'au parfum. En 1368, ALPHONSE, roi de Castille, qui avait une répugnance extrême pour l'ail, institua un ordre de chevalerie, dont les statuts portaient entre autres choses, que ceux des chevaliers qui auraient mangé de l'ail ne pourraient paraître à la cour, ni communiquer avec les autres chevaliers pendant un mois.*

LIEU NATAL. Le long du Lek proche de *Hagesteijn*. Selon DE GORTER.

USAGE. Elle est diurétique et vermifuge, elle excite aussi la transpiration.

Spergula pentandra. 913.

S P E R G U L A   P E N T A N D R A.

Vijfhelmige Spurrie.

Hoogduitsch. Fünfmännige Miere.

Bloeit Junij. ☺

Natuurlijk Stelsel. *Calycantheae*. Ordo II. *Confines*. Formatio I. *Rosiflorae*. Fam. 96. *Portulaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. X. *Decandria*. O. 4. *Pentagynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx 5-partitus. Pet. 5-integra. Stam. 10 aut eorum 5 sterilia. Capsula 5-locularis, 5-valvis. Herbae foliis verticillatis. — De kelk is 5-deelig. Vijf onverdeelde bloembladen. Tien meeldraden, of vijf van deze onvruchtbaar. De zaaddoos is éénhokig, 5-kleppig. Het zijn planten met kranvormige bladen.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Staminibus alternis substerilibus. Seminibus membrana marginatis. Floribus sub-5 andris. Folteretia carnosa. — De meeldraden zijn om den anderen bijna onvruchtbaar. De zaden hebben ééne vlezige rand. De bloemen zijn genoegzaam 5-helmig. De bladen zijn rond en vleeschzig. — a. De geheele plant. b. De onrijpe zaaddoos. c. De opengesprongen zaaddoos. d. Het zaad vergroot,

Zij is kleiner als de *Spergula arvensis* (akker spurrie) en heeft onbehaard. De zaden zijn zamengedrukt en glad. De bladen zijn donker groen. De bloemen klein en wit. De zaaddoos is kogelvormig.

GROEIPLAATS. Bij Alkmaar en Haarlem. DE GORTER. In Friesland. MEESE. Bij Harderwijk en Haarlem. VAN GEUNS. Bij Arnhem en Amerongen. BERGSMA. Te Zeist en Driebergen. v. HALL. Waar ik ook zelf haar aangetroffen heb.

GEBRUIK. Waarschijnlijk even als de overige soorten van dit geslacht voor veevoeder geschikt.

S P E R G U L A   P E N T A N D R A.

Spargoute Pentrandre.

Nom Allemand. Fünfmännige Miere.

Fleurit Juin. ☽

Système Naturel. *Calycantheae*. Ordo II. *Confines*. Formatio II. *Rosiflorae*. Fam 96. *Portulacaceae*. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. X. *Decandria*. O. 4. *Pentagynia*.

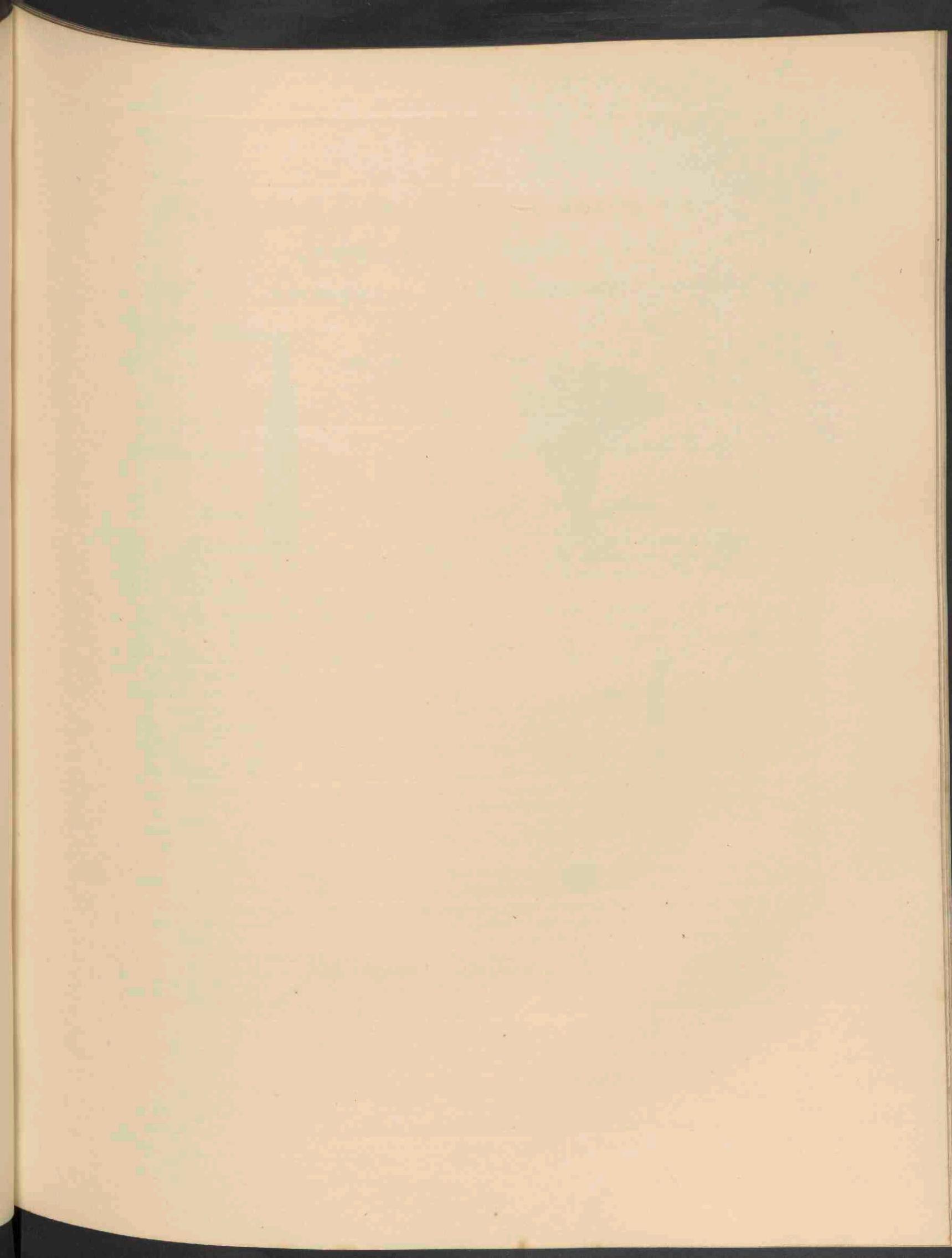
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est à cinq divisions. Cinq pétales entiers, 10-stiles ou cinq d'entrelles stériles. La capsule à une loge, avec cinq valves. C'est une herbe avec les feuilles verticilées.

CARACTÈRES SPECIFIQUES. Les étamines sont alternes tour à tour presque stériles. Les semences ont le bord marginé ou plutôt membraneux. Les fleurs sont presque toujours pentandres. Les feuilles sont cylindriques et charnues. — *a*. Toute la plante. *b*. Le fruit avant sa maturité. *c*. La capsule ouverte. *d*. La semence grossie.

*Elle est plus petite que la Spargoute des champs (*Spergula arvensis*) et le plus souvent glabre. Les semences sont comprimées et glabres. Les feuilles sont d'un vert foncé. Les fleurs sont petites et d'une couleur blanche. La capsule est en forme de boulets.*

LIEU NATAL. Proche d'*Alkmaar* et de *Harlem*. DE GORTER. Dans la *Frise*. MEESE. Proche de *Harderwyk* et de *Harlem*. V. GEUNS. Près d'*Arnhem* et *Amerongen*. BERGSMA. à *Zeist* et *Driebergen*. v. HALL. Ou je l'ai aussi trouvée moi-même.

USAGE. Probablement un excellent fourrage pour les bestiaux comme les autres espèces de ce genre.

Lycopodium selago. 914.

PLANTHE. (PALISOT DE BEAUVOIS.)

LYCOPODIUM (LINN.) SELAGO.

Achtzijdige Wolfsklaauw.

Hoogduitsch. Tannen-Bärlapp.

Met Vrucht, des Zomers, 4

Natuurlijk Stelsel. *Synchlammydeae*. O. I. *Enerviae*. Formatio II. *Imbricatae*. Fam. 54. *Lycopodiaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. O. IV. *Lycopodiaceae*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Capsulae vel uniformes 1-loculares 2-valves, vel 2-formes 3-4 valves. Species indigenae capsulas uniformes et 2-valves omnes gerunt. — De zaaddoozen zijn of gelijkvormig 1-hokkig 2-kleppig, of 2-vormig 3-4 kleppig. De inlandsche soorten hebben allen gelijkvormige en tweekleppige zaaddoozen.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Ramis ascendentibus fastigiatis, foliis octo-fariam imbricatis lanceolato subulatis, subdenticulatis. — De takken zijn opklimmende even hoog, de bladen 8-zijdig over elkaander liggende lancet bijna-elsvormig en getand. a. De geheele plant. b. Eene tak vergroot. c. Een vergroot blad. d. Een zaaddoosje vergroot. e. Dezelfde in natuurlijke grootte. f. De zaaddoos zeer vergroot en geopend. g. De zaden zeer vergroot.

LAURENT DE JUSSIEU rangschikt de Wolfsklaauwen (*Lycopodiaceae*) in zijne Natuurlijke familien onder de derde afdeeling der moschplanten onder de naam van bastaard Mosschen (*Musci Spurii*). BEAUVOIS scheidt dezelve van de eigentlijke mosschen af, en denkt dat zij gelijkheid hebben met de Varens. — De wortel der Wolfsklaauwen is harig en getakt; de takken zijn eenvoudig of verdeeld. De bladen zijn klein en glad even als bij de moschplanten. De delen der voortplanting zijn nog zeer onbekend. Bij alle soorten ziet men of op eindelingsche ären of in de oksels der bladen kleine zakjes met geel stof, ondoordringbaar voor het water, gevuld en nuurvattende even als buskruid. BEAUVOIS aarzelt niet deze stof als de zaden der Wolfsklaauwen te beschouwen. Men ziet, reeds met het bloote oog, in de stengels twee zeer afzonderlijke delen; de eene beslaat het midden en is cylindervormig; de andere heeft het aanzien eener schors, omringd de eerste, en veranderd ook door uitdrooging niet.

GROEIPLAATS. Op de heide bij Hoogeveen in Drenthe. M. DASSEN. Bij Nunspeet en Harderwijk BONDAM. Bij Amersfoort, J. W. DEDEL. Bij Helmont, WITTEWAAL.

GEBRUIK. Zij (namelijk derzelver ghee stof) wordt gebruikt even als het zoethout om er de pillen in te rollen, maar derzelver groot gebruik is, zegt HALLER, om de ophalingen van het vel bij de kinderen er mede te verzachten, als ook verwondingen aan de borst van zogende vrouwen. In Rusland en Perzië gebruikt men dezelve in vuurwerken. Bij ons in vuren bij het too-neel spel. De Polen en Zweden gebruiken het in eene landziekte van het haar, *Plica* genaamd. Men heeft aan dit poeder den naam van *plantaardige Zwavel* gegeven. Ook zegt men dat het goed is tegen vallende ziekte.

PLANTHE. (PALISOT DE BEAUVOIS.)

LYCOPODIUM. (LINN.) SELAGO

Lycopode Sélage.

Nom Allemand. Tannen-Bärlapp.

En fruit pendant l'Été. 24

Système Naturel. *Synchlamydeae.* O. I. *Enerviae.* Formatio II. *Imbricatae,* Fam, 54. *Lycopodiaceae.* REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. O. IV. *Lycopodiaceae.*

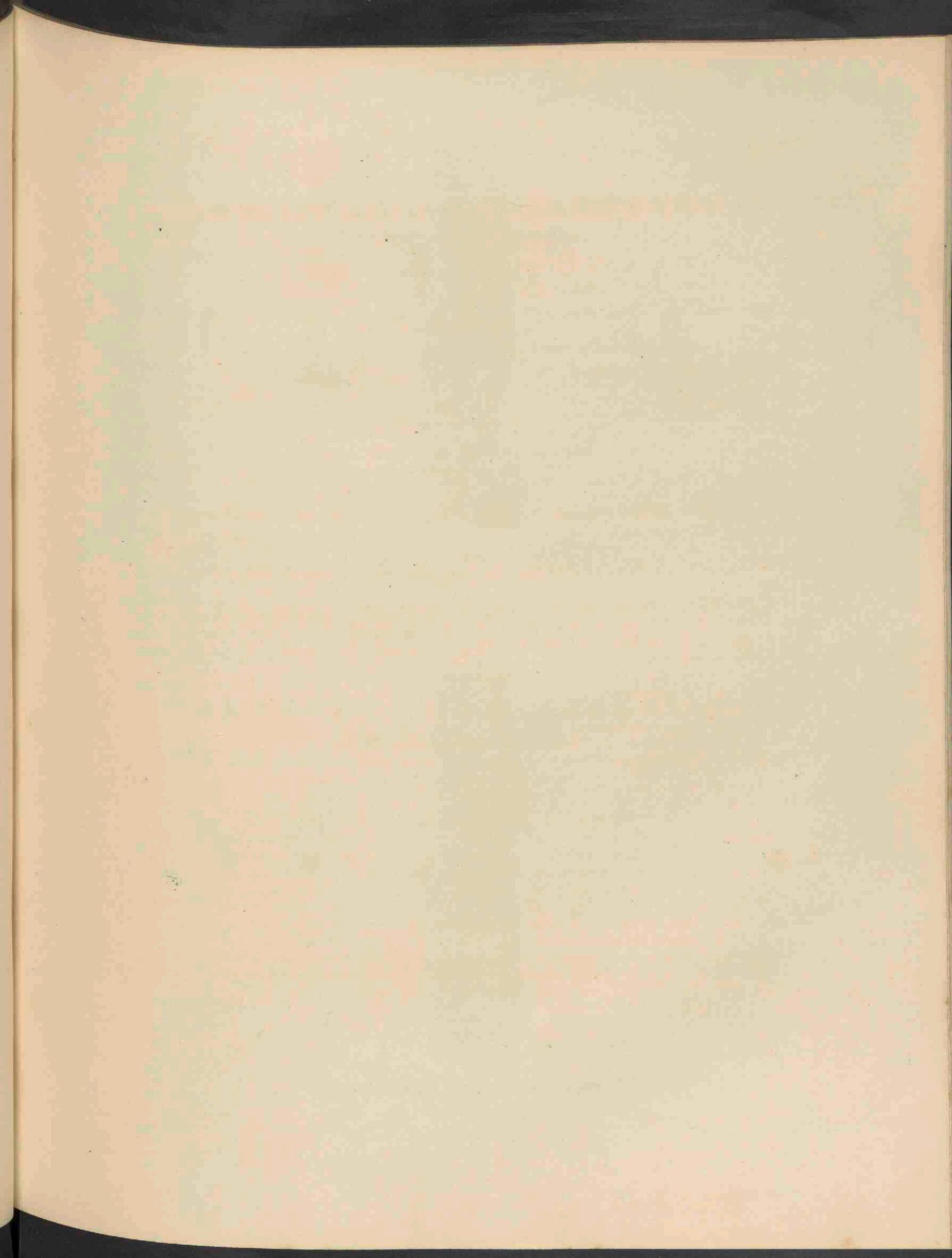
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les capsules sont ou uniformes uniloculaires et bivalves, ou biformes et à 3-4 valves. Les espèces indigènes ont toutes leurs capsules de la même forme et 2-valves.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les rameaux sont descendants d'une hauteur égale, les feuilles sont disposées en huit rangs elles sont imbriquées lancéolées-subulées, presque denticulées. a. Toute la plante. b. Une branche grossie. c. Une feuille grossie. d. Une capsule grossie. e. La même en grandeur naturelle. f. La capsule très grossie et ouverte. g. Les semences très grossies.

LAURENT DE JUSSIEU, dans ses familles naturelles, range les Lycopodes (*Lycopodiaceae*) dans la troisième section des mousses, sous le nom de fausses mousses (*musci spurii*). PALISOT DE BEAUVOIS les sépare des mousses proprement dites, et pense qu'ils ont des rapports avec les fougères. — La racine des Lycopodes est chevelue et ramifie les tiges sont simples ou rameuses, les feuilles sont petites et lisses comme dans les MOUSSES. Les parties de la génération sont encore bien obscures. On voit dans toutes les espèces, sur des épis terminaux ou aux aisselles des feuilles, de petits sacs remplis d'une poussière jaune impénétrable à l'eau, et sem flamboyant comme de la poudre à canon. BEAUVOIS ne balance pas à regarder ces corps comme les semences des Lycopodes. On remarque dans les tiges, à la simple vue, deux parties très distinctes, l'une occupe le centre, elle est cylindrique, l'autre a l'aspect d'une écorce, entoure la première et ne change point d'état par la dessiccation.

LIEU NATAL. Dans les bruyères près de Hoogeveen dans la Drenthe M. DASSEN. Proche de Nunspeet et de Harderwyk. BONDAM. Proche d'Amersfoort, J. W. DEDEL. Pres de Helmont. WTTEWAAL.

USAGE. Elle est employée (savoir la poudre jaune) comme la poudre de réglise pour rouler les bols, mais son grand usage, dit HALLER, c'est d'adoucir les écorchures de la peau des enfants, et les blessures au sein des nourrices. On s'en sert en Moscovie et en Perse dans les feux d'artifice, et chez nous on en fait usage dans les feux d'opéra. Les Polonais et les Suédois l'emploient contre une maladie endémique des cheveux, appelée *Plica*. On a donné le nom de *Soufre végétal* à cette poudre, elle est dit-on, bonne pour combattre l'épilepsie.

Orthotrichum affine.

Orthotrichum Sjellii 915.

ORTHOTRICHUM AFFINE.

Aanverwante Haarmuts.

Hoogduitsch. Anverwante Schopfmoos.

Met Vrucht Mei—Junij. 2.

Natuurlijk Stelsel. Pl. Crypt. Ordo II. Musci. Cl. III. Chlorophyta. Formatio II. Sporangiobria.
Fam. 28. Bryoidea. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt. Cl. XXIV. Tribus III. Polytricheae.

GESLACHTS-KENMERKEN. Capsula terminalis, ovato-oblonga. Peristoma simplex aut duplex; exterius dentibus 16 per paris approximatis; interius, vel nullum, vel ciliis 8 vel 16 linearibus constans. Calyptra conica. — De zaaddoos is eindelingsch eirond-langwerpig. De binnenmond is enkeld of dubbeld; de buitenste bestaande uit 16 tanden elkander bij paren naderende; de binnenste is of niet aanwezig, of bestaat uit 8 of 16 lijnvormige wimpers. Het huikje is kegelvormig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule ramoso, foliis oblongo-lanceolatis, acutis, apice denticulatis, margine revolutis; capsula subimmersa, operculo convexo-mucronato, ciliis 8 — De steng is getakt, de bladen zijn langwerpig-lancetvormig, spits, met den top fijn getand, en den rand omgerold; de zaaddoos is bijna besloten, met een bolrond-gepunt deksel, de wimpers zijn 8 in getal. — a. De plant in natuurlijke grootte. b. Dezelfde vergroot. c. Een blad vergroot. d. De vrucht vergroot.

Het is een geslacht dat zeer moeijelijk te onderscheiden is. De knoppen die in dezelfde plant als de zaaddoos voorkomen zijn in de oksels geplaatst; die in de onvruchtbare stengels zijn eindelingsch. De binnenmond wisselt wel eens in dit geslacht af. Het huikje is meestal behaard. De geheele plant is zodevormend en donker groen.

GROEIPLAATS. Om Utrecht. DE GORTER. Bij Nijmegen. DE BEIJER. Op boomstammen bij Vianen. v. HALL. Te Haren bij Groningen. MIQUEL en DASSEN. Zelf vond ik haar, als ook de heer v. D. TRAPPEN en v. D. SANDE LACOSTE in de omstreken van Utrecht.

GEBRUIK. Onbekend.

ORTHOTRICHUM LYELLII.

Lyell's? Haarmuts.

Hoogduitsch. Lyell's Schopfmoos.

Met vrucht Junij. 2.

Natuurlijk Stelsel en Stelsel van LINNAEUS, als de voorgaande.

GESLACHTS-KENMERKEN. Zoo als hier boven.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule elongato ramoso, ramis siccitate incurvis, foliis confertis linear-lanceolatis longissimis patulis papillosis, calyptra pilosa, peristomii ciliis articulatis. — De steng is uitgerekt en takkig, de takken zijn door uitdroging in een gerold, de bladen zijn te zamen geplaatst lijn-lancetvormig zeer lang openstaande en tepelachtig; het huikje is harig, de binnennond is met geleedde wimpers. a. De plant in natuurlijke grootte. b. Dezelfde vergroot. c. Een blad vergroot. d. De vrucht vergroot.

GROEIPLAATS. De heer v. D. SANDE LACOSTE vond dezelve bij de Bildt bij Utrecht. Naderhand vond de heer v. D. TRAPPEN en ook ik, haar bij Utrecht. Ik heb dezelve ook bij Nijmegen aangetroffen. Zij schijnt niet zeldzaam in ons Vaderland te zijn.

GEBRUIK. Onbekend.

ORTHOTRICHUM AFFINE.

Orthotrie Allié.

Nom Allemand. Anverwante Schopfmoos.

En Fruit Mai—Juin. 2.

Système Naturel. Pl. *Crypt.* Cl. III. *Chlorophytha*. Ordo II. *Musci*. Formatio II. *Sporangiobrya*.
Fam. 28. *Bryoidea*. REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. *Crypt.* Cl. XXIV. Tribus III. *Polytricheae*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. La capsule est terminale, ovale-oblongue. Le péristome est simple ou double; la garniture du péristome externe est composée de seize dents refléchies en paires; la garniture du péristome interne ne se trouve pas, ou est composée de 8 ou 16 cils linéaires.

La coiffe est en forme de cône.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est rameuse, les feuilles sont oblongue-lanceolées, aigues denticulées au sommet, roulées sur leurs bords; la capsule est presque renfermée, l'opercule est convexe-mucroné, les cils sont au nombre de huit. — *a.* La plante en grandeur naturelle. *b.* La même grossie. *c.* Une feuille grossie. *d.* Le fruit grossi.

C'est un genre très difficile à distinguer. Les boutons bourgeons qui se trouvent dans la même plante que la capsule sont auxiliaires. Ceux qu'on rencontre dans les tiges stériles sont terminales. La garniture du péristome interne est très variable dans ce genre. La coiffe est le plus souvent poilue. Toute la plante croît en forme de touffe elle a une couleur de vert foncé.

LIEU NATAL. Près d'Utrecht. DE GORTER. Proche de Nimegue, DE BEYER, sur des troncs d'arbres près de Vianen. v. HALL à Haren près de Groningue. MIQUEL et DASSEN. Moi-même je l'ai trouvée ainsi que Mess. v. D. TRAPPEN et v. D. SANDE LACOSTE aux environs d'Utrecht.

ORTHOTRICHUM LYELLII.

Orthotrie de Lyell.

En fruit Juin. 2.

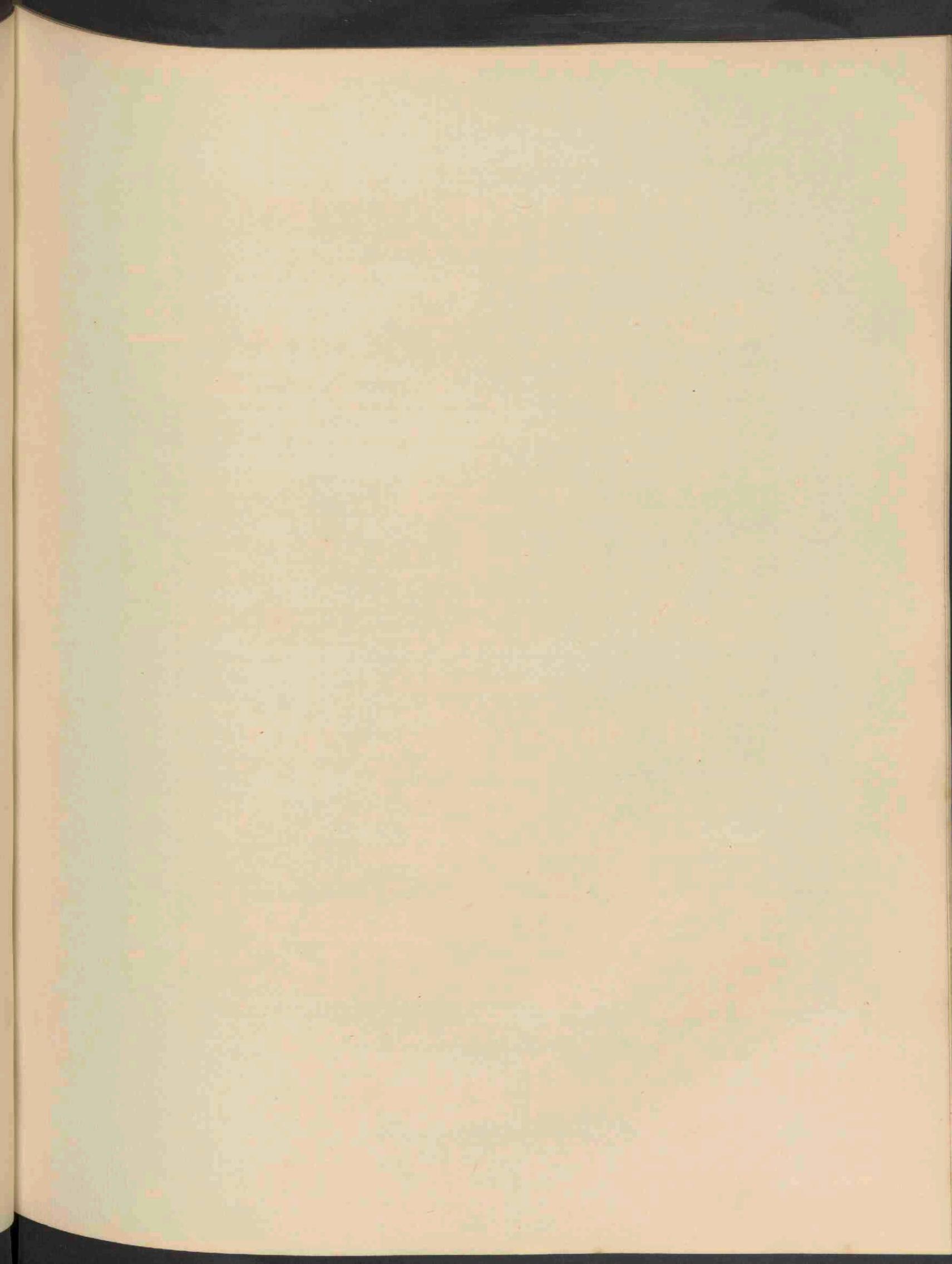
Système Naturel. Et celui de LINNAEUS, comme de la précédente.

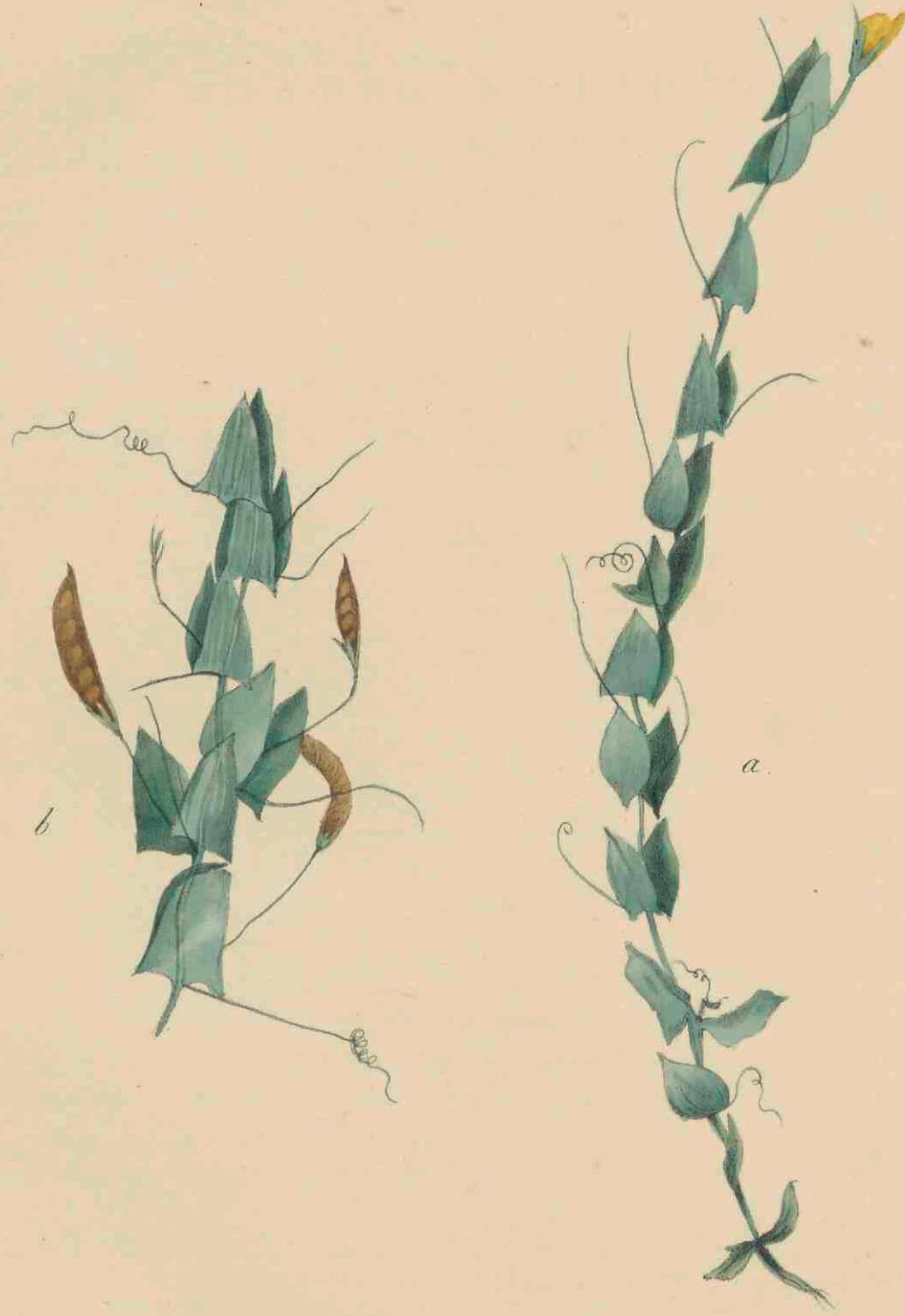
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme ci-dessus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est allongée et rameuse, les tiges sont desséchées recourbées en dedans, les feuilles sont serrées linéaires-lanceolées très longues ouvertes avec des papilles, la coiffe est poilue, la garniture du peristome interne est menue de cils articulés. — *a.* La plante en grandeur naturelle. *b.* La même grossie. *c.* Une feuille grossie. *d.* Le fruit grossi.

LIEU NATAL. Mr. v. D. SANDE LACOSTE la trouvât près du Bildt, proche d'Utrecht. Plus tard Mr. v. D. TRAPPEN ainsi que moi-même nous la trouvâmes près d'Utrecht. Je l'ai aussi rencontrée proche de Nimegue. Elle ne paraît pas rare dans notre Patrie.

USAGE. Inconnu.

Lathyrus aphaca. Linn. 916.

LATHYRUS APHACA.

Naakte Lathyrus.

Hoogduitsch. Acker Platterbse.

Bloeit Julij-Augustus ☽

Natuurlijk Stelsel. *Calycanthae*. Ordo I. *Variflorae*. Formatio II. *Leguminosae*. Fam. 90.
Papilionaceae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVII. Ordo 3. *Decandria*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 5-fidus, laciiniis duabus sup. brevioribus, Cor. carina semiobtusilaris. Stylus planus, apice latiusculis, antice pubescens. Legumen compressum polyspermum, semina globoso-compressa. — De kelk is vijf-spletig, waarvan de beide bovenste lippen de kortste. De kiel der bloemkroon is half cirkelrond. Het stijltje is vlak, aan den top een weinig verbreed, van voren zachtharig. De vrucht is te zamen gedrukt veelzadig. De zaden zijn kogelrond te zamen gedrukt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pedunculus unifloris, cirrhis aphyllis, stipulis cordato hastatis. Fl. parvus luteus. — De bloemsteel zijn éénbloemig, de klawieren zonder blaadjes, de steunblaadjes zijn hart-piekvormig. De bloem klein en geel. a. De steng met de bloem. b. Dezelfde met de vruchten.

Bij deze plant waar het blad zich bepaald tot een eenvoudig draadvormig ligchaam, bereiken de steunblaadjes eene opmerkelijke grootte, en geven ons een nieuw bewijs van het zekere der wet van evenwigt, die wil, dat wanneer een der organen niet tot volkommenheid komt, de andere daarentegen zich buiten mate ontwikkeld. Het geheele blad is dus niet anders dan eene rank zonder parenchyma. De geheele plant bereikt de hoogte van ruim eene voet, en is meer of minder liggende.

GROEIPLAATS. Bij Velzen, MOLKENBOER. Amby in Limburg en Maastricht. v. HOVEN. Bij Rotterdam, RAINVILLE, volgens DE GORTER. Zelf vond ik haar in de Dennestraat, te Neerbosch bij Nijmegen.

GEBRUIK. Onbekend.

LATHYRUS NISSOLIA.

Lathyrus Nissolia.

Hoogduitsch. Nissolesche Platterbse.

Bloeit Junij-Julij ☽

Natuurlijk Stelsel en Stelsel van LINNAEUS, als de voorgaande.

GESLACHTS KENMERKEN. Zoo als hier boven.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Petiolis semiamplexicaulibus linear-lanceolatis, pedunculis elongatis subbifloris, stipulis minimis. — Met half stengomvattende lijn-lancetvormige bladsteelen, de bloemsteelen uitgerekt bijna tweebloemig, de steunblaadjes zeer klein. a. De steng met bladen en bloemen. b. De vrucht.

De kelk is klokvormig, de vlag is groter dan de vleugels en de kiel, de vrucht is langwerpig, veelzadig, bevattende kogelronde of een weinig hoekige zaden. De bloemkroon is rozenkleurig, de geheele plant bereikt de hoogte van ruim eene voet en heeft het voorkomen eener grassoort.

Tot nu toe heeft men ongeveer dertig soorten van dit geslacht waargenomen, waarvan er twee door COMMERSON in Zuid-Amerika gevonden zijn, drie in het Oosten en in Afrika, de overige groeien als inlandsche in Europa, voornamelijk in de gematigde streken.

GROEIPLAATS. Bij Kapelle, Driewege, en aan den Noorddijk in Zeeland. v. D. BOSCH. Bij Maastricht. LEJEUNE.

GEBRUIK. Onbekend.

LATHYRUS APHACA.

Gesse Nue.

Nom Allemand. Acker Platterbse.

Fleurit Juillet—Août. ◎

Système Naturel. *Calycanthae*. Ordo I. *Variflorae*. Formatio II. *Leguminosae*. Fam. 90.
Papilionaceae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XVII. Ordo 3. *Decandria*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice a 5-fides, (à cinq découpures) dont les deux supérieures sont plus courtes ; la carène de la corolle est simiorbiculaire. Le style est plane, élargi dans sa partie supérieure ; pubescent sur sa surface antérieure. Le fruit est comprimé, polysperme. Les semences sont globuleuses-comprimées.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les pédoncules sont uniflores, les cirrhes sans folioles, les stipules sont cordiforme-hastées. La fleur est petite et d'une couleur jaune. a. La tige avec la fleur.
b. La même avec les fruits.

Chez cette plante ou la feuille est réduite à un simple filet; les stipules atteignent aussi une grandeur remarquable, et elles offrent une preuve de la réalité de cette loi de balancement, qui veut que, quand un organe avorte, l'organe voisin se développe outre mesure. La feuille tout entière se trouve donc réduite à un filet sans parenchyme. Toute la plante parvient à une hauteur au-delà d'un pied, et est plus ou moins couchée.

LIEU NATAL. Proche de Velzen. MOLKENBOER. Amby dans le Limbourg et Maastricht. v. HOVEN. Près de Rotterdam. RAINVILLE selon DE GORTER. Moimême je l'ai trouvée au Dennenstraat, à Neerbosch proche de Nimègue.

USAGE. Inconnu.

LATHYRUS NISSLIA.

Gesse Nissolia.

Nom Allemand. Nissolesche Platterbse.

Fleurit Juin-Juillet ◎.

Système Naturel et celui de LINNAEUS. Comme la précédente.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme ci-dessus.

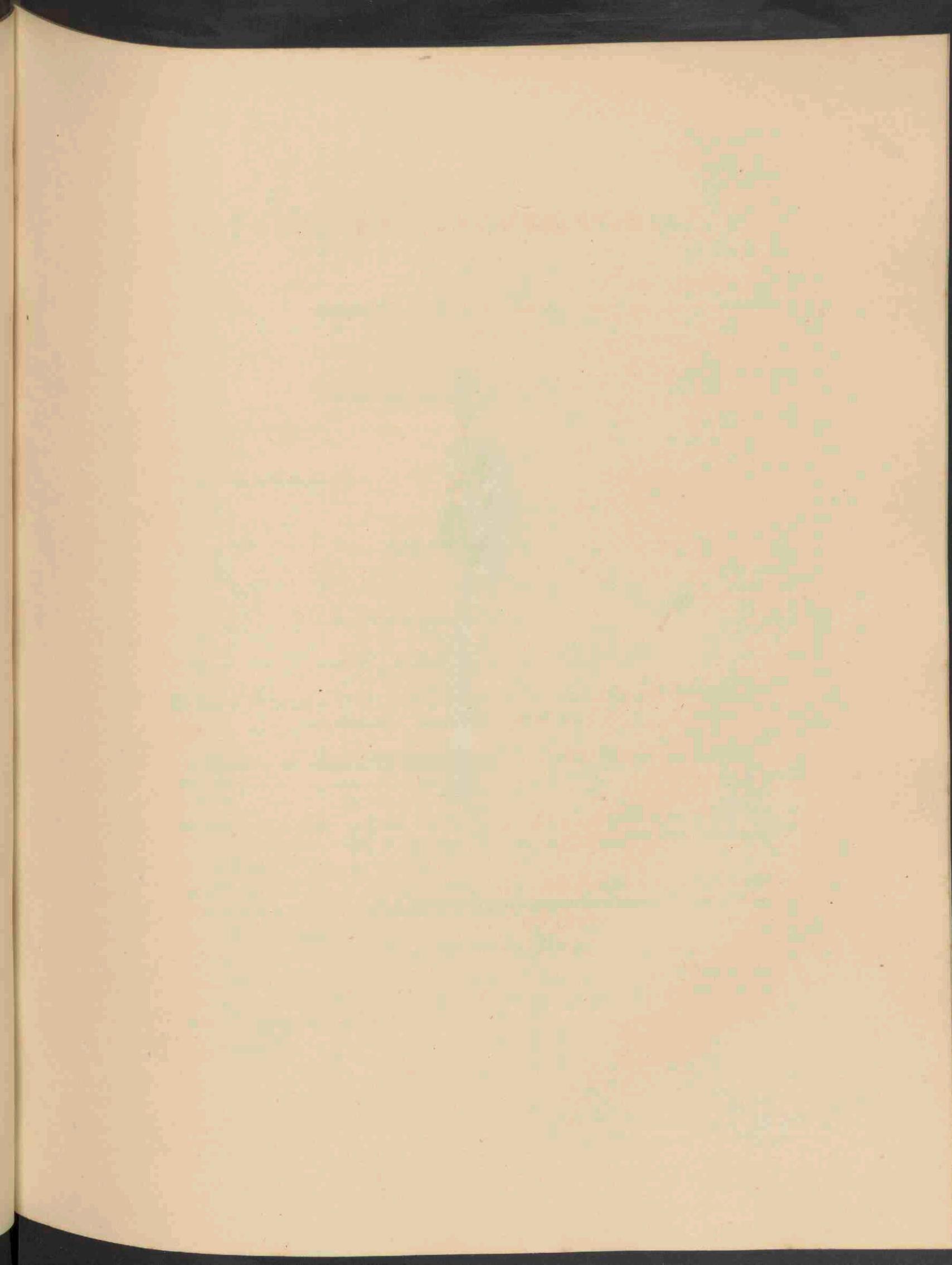
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les pétioles, sont semi-amplexicaules linéaires-lancéolées, les pédoncules allongées presque biflores, les stipules sont très petites. a. La tige avec les feuilles et les fleurs.
b. Le fruit.

Le calice est en forme de cloche, l'étendard est plus grand que les ailes et la carène, le fruit est oblong, polysperme, renfermant des semences globuleuses ou un peu anguleuses. La corolle est d'une couleur de rose, toute la plante atteint la hauteur au-delà d'un pied, elle a l'aspect d'une graminée.

Le nombre des genres observés jusqu'à ce jour, s'élève à trente espèces environ, deux ont été trouvées par COMMERSON dans l'Amérique méridionale, trois dans le Levant et en Afrique, les autres croissent comme indigènes en Europe, principalement dans les climats tempérés.

LIEU NATAL. Proche de Capelle, Driewege et au Noorddijk dans la Zélande. v. v. BOSCH. Près de Maastricht. LE JEUNE.

USAGE. Inconnu.

Botrychium lunaria. Swartz
Osmunda lunaria. Linn. 917.

BOTRYCHIUM LUNARIA SWARTZ.

OSMUNDA LUNARIA. LINN.

Trosdragend Maankruid.

Hoogduitsch. Gemeiner Rauterfarn.

Met Vrucht Junij-Julij. 24

—
—
—

Natuurlijk Stelsel. Pl. Cryptog. Cl. III. *Chlorophyta*. Ordo III. Filices. Form. II. *Anoegopterides*.
Fam. 31. *Osmundaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Cryptog. Cl. XXIV. Ordo II. Filices. Tribus I. *Ophyglosseae*.
BROWN.

GESLACHTS KENMERKEN. Spica composita, capsulae sessiles globosae, semi-2-valves, sublateraliter
dehiscentes. — De aar is zamengesteld, de zaadloozen zijn ongesteeld kogelrond, bijna tweekleppig,
nagenoeg aan de zijde openberstende.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fronde solitaria, pinnata, pinnis lunatis. — Het loof is alleenstaande
en gevind, de vinblaadjes zijn maanvormig. a. De geheele plant met de vruchten. b. De vruchten
vergroot. c. Eene vrucht zeer vergroot.

De geheele plant is van eene vrij donkere groene kleur, en ongeveer eene halve voet hoog.

GROEIPLAATS. Achter het Joden Kerkhof bij 's Hage. DE GORTER. Tusschen 's Hage en Leiden.
VERMEULEN. In de Vogelenzang. Kors. Te Ubbergen bij Nijmegen. DE BEIJER. Bij de
Bildt bij Utrecht. v. d. SANDE LACOSTE.

GEBRUIK. Onbekend.

BOTRYCHIUM LUNARIA SWARTZ.

OSMUNDA LUNARIA. LINN.

Osmunde Lunaire.

Nom Allemand. Gemeiner Rauterfarn.

En Fruit Juin-Juillet. 24

Système Naturel. Pl. Cryptog. Cl. III. *Chlorophyta*. Ordo III. Filices. Formatio II.
Anoegopterides. Fam. 31. *Osmundaceae*. REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. Cryptog. Cl. XXIV. Ordo II. Filices. Tribus I. *Ophyoglossae*.
BROWN.

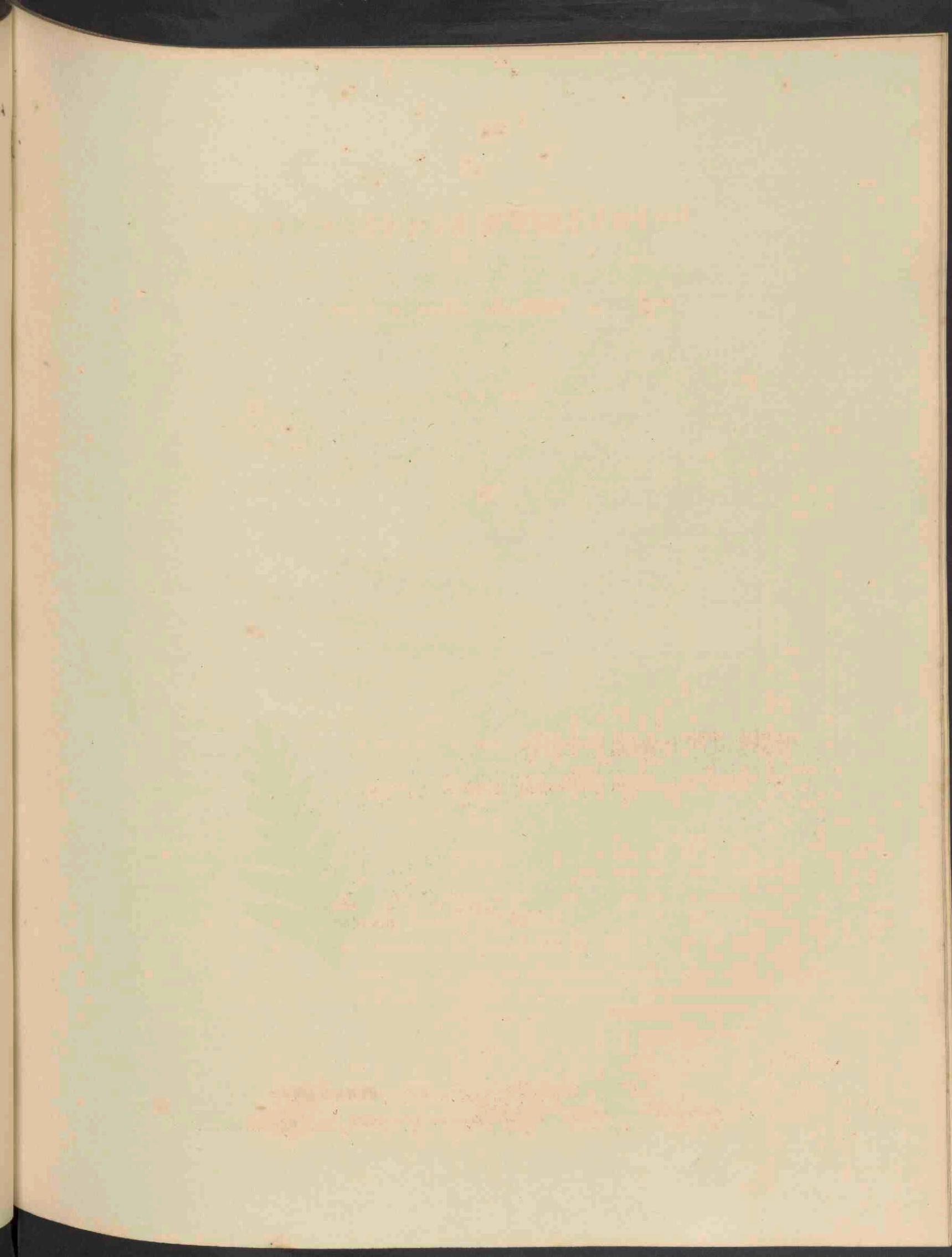
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. L'épi est composé, les capsules sont sessiles et globuleuses, semi-bivalves, déhiscentes presqu'au cotés.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La fronde est solitaire, pennée, les pinnules ont la forme d'un croissant. *a.* Toute la plante avec les fruits. *b.* Les fruit grossis. *c.* Un fruit très grossi.

Toute la plante est d'un vert assez foncé, et de la hauteur d'environ un demi pied.

LIEU NATAL. Proche du cimetière des Juifs près de la Haye. DE GORTER. Entre la Haye et Leiden. VERMEULEN. Au Vogelenzang. KOPS. A Ubbergen proche de Nimègue. DE BEYER. Près du Bildt proche d'Utrecht. v. d. SANDE LACOSTE.

USAGE. Inconnu.

Asplenium filix-femina BERNHARDI.
Polyodium LINN. Aspidium SWARTZ. filix-femina. 912.

ASPLENIUM FILIX FEMINA BERNHARDI.

POLYPODIUM. LINN. ASPIDIUM. SWARTZ. FILIX FEMINA.

Fijngelande Streepvaren.

Hoogduitsch. Falscher Schildfarn.

Met Vrucht Junij—Augustus. 4.

Natuurlijk Stelsel. Pl. Cryptog. Cl. III. *Chlorophyta*. O. III. Filices. Form. I. *Tryptopterides*.
Fam. 30. *Polypodiaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Cryptog. Cl. XXIV. Ordo II. Filices. Fribus III. *Polypodiaceae*.

GESLACHTS KENMERKEN. Sori lineares venis lateralibus impositi. Indusia membranacea, plana, versis costam dehiscentia. Spr. De vruchthoopjes zijn lijnformig en geplaatst op de zijdelingsche aderen. De dekyliesjes zijn vrieschachtig, vlak, openberstende naar de middennerf.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fronde bipinnata pinnulis oblongo-lanceolatis, inciso-serratis, serratulis argute dentatis, soris oblongis angustis. — Het loof is tweemaal gevind, met langwerpige lancetvormige ingesneden gezaagde vinblaadjes, de zaagtandjes zijn spits getand, de vruchthoopjes langwerpig en smal. a. Eene tak. b. Een blad vergroot. c. Dezelfde met de vruchten aan de onderzijde.

Het is eene zeer wisselvallige plant, waarvan vele verscheidenheden voorkomen, de volgende zijn de merkwaardigste.

β. Elongata. Met een lange steel, de vinnen meer verwijderd, de vinblaadjes minder diep ingesneden.
γ. Inaequalis. Het loof fijner, de vinblaadjes nader bijeen, het eerste twee of driemaal groter dan de overige.

δ. Confluens. Met fijner loof, de vinblaadjes min of meer zamenvloeiende.

Het geslacht der Asplenium's onderscheidt zich van dat der Polypodium's door hunne lijnformige vruchtmaking, het is altijd gemakkelijk het charakter stellig aan te tonen door het punt van aanhechting der zaaddoozen te onderzoeken; bij de eerste ontstaan zij de een naast de andere langs de bladnerf; bij de tweede hebben allen slechts een en hetzelfde punt van aanhechting.

GROEIPLAATS. In de bosschen bij Zandvoort, Nijmegen, Groningen, Assen en elders op hooggelegen zandgronden, ook in de bosschen om Utrecht vond ik dezelve, even als andere Botanici, met de verscheidenheden.

GEBRUIK. De geur der varens verschilt volgens de geslachten en de soorten. Wat men er oole van schrijven mag, zij verschaffen in vele opzichten zeer slechte bedden; het zoude zeer gevaarlijk zijn om zich aan de slaap over te geven op plaatsen, waar zich grote hoeveelheden van zekere soorten dezer planten bevinden, de uitwasemingen die zij verspreiden, zijn genoegzaam om duizelingen te veroorzaken, hoofdpijn, en zelfs naar men zegt, de dood. De asch van de meeste soorten verschaffen eene grote hoeveelheid potasch, waarom men dezelve met zooveel voordeel op de bleekerijen gebruikt. Men heeft zelf met goed gevolg in Engeland geproefd, om deze asch in water gewekt, voor zeep te gebruiken.

ASPLENIUM FILIX FEMINA. BERNHARDI.

POLYPODIUM. LINN. APIDIUM. SWARTZ. FILIX FEMINA.

Polypode femelle.

Hoogduitsch. Falscher Schildfarn.

En Fruit Juin—Août 24

Système Naturel. *Pl. Cryptog.* Cl. III. *Chlorophyta*. Ordo III. *Filices*. Form. I. *Tryptopterides*.
Fam. 30. *Polypodiaceae*. REICH.

Système de LINNAEUS. *Pl. Cryptog.* Cl. XXIV. Ordo II. *Filices* Tribus III. *Polypodiaceae*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les *sori* (amas de Sporanges) sont linéaires imposées sur les veines latérales : les *indusia* sont membraneux, planes déhiscentes vers la nervure moyenne.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La fronde est deux fois pennée, les pinnules sont oblongues lancéolées incisées en forme de scie, les incisions ont des dents aiguës, les *sori* sont oblongues et rétrécies. a. Une branche. b. Une feuille grossie. c. La même avec les fruits à la surface inférieure.

C'est une plante qui varie extrêmement, on en trouve une grande quantité de variétés, les suivantes sont les plus remarquables.

β. *Elongata*. Avec une longue tige, les pinnules sont plus éloignées, les feuilles des pinnules sont moins incisées.

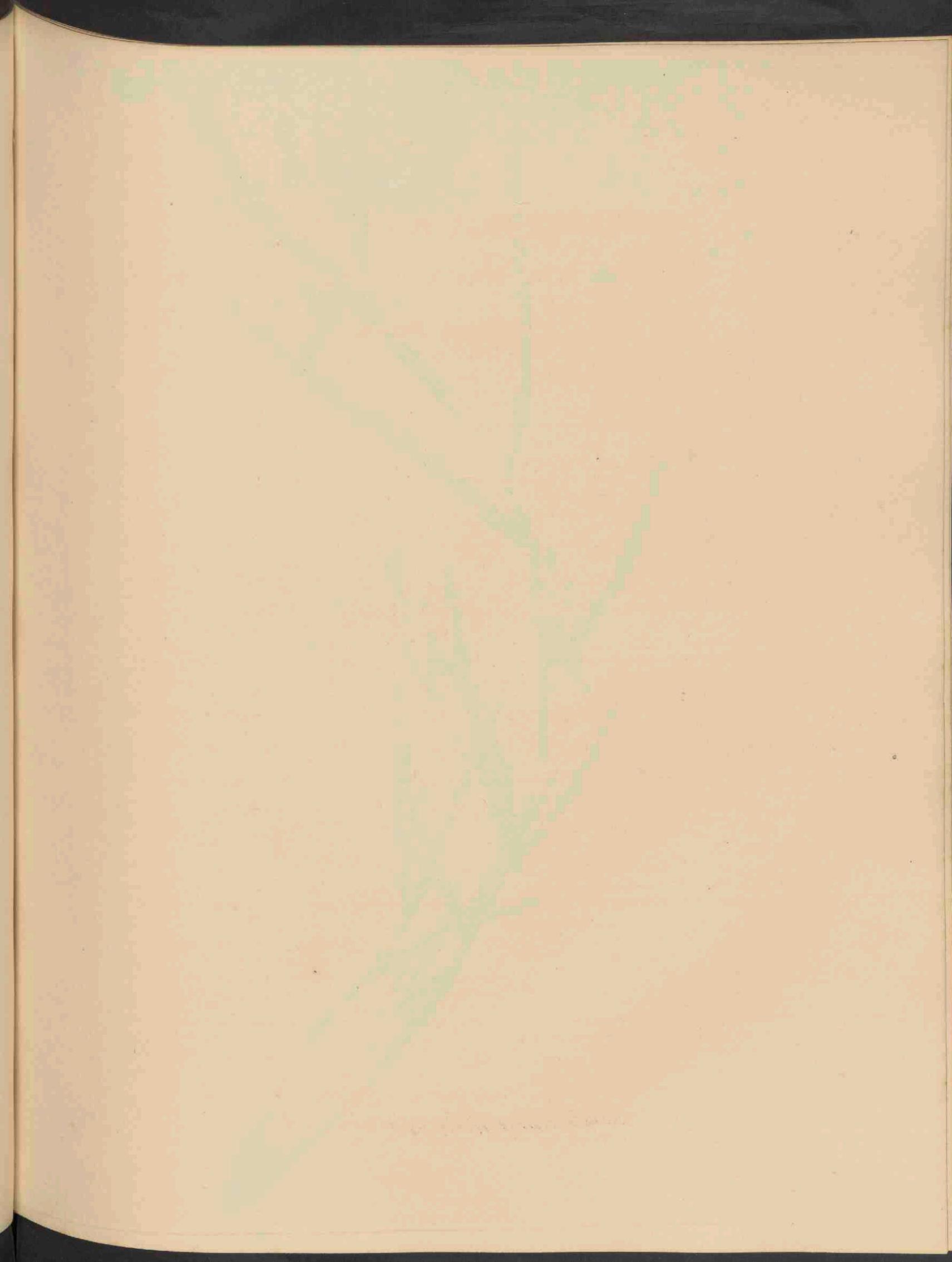
γ. *Inequalis*. La fronde est plus fine, les pinnules sont plus rapprochées, la première est deux ou trois fois plus grande que les autres.

δ. *Confluens*. La fronde est plus fine, les pinnules sont plus ou moins confluentes.

Les genres des Asplénions se distinguent des polypodes par leur fructification en ligne; il est toujours facile de vérifier le caractère en examinant le point d'insertion des bâties; dans les premières elles naissent les unes à côté des autres, le long de la nervure; dans les seconds toutes n'ont qu'un seul point d'attache.

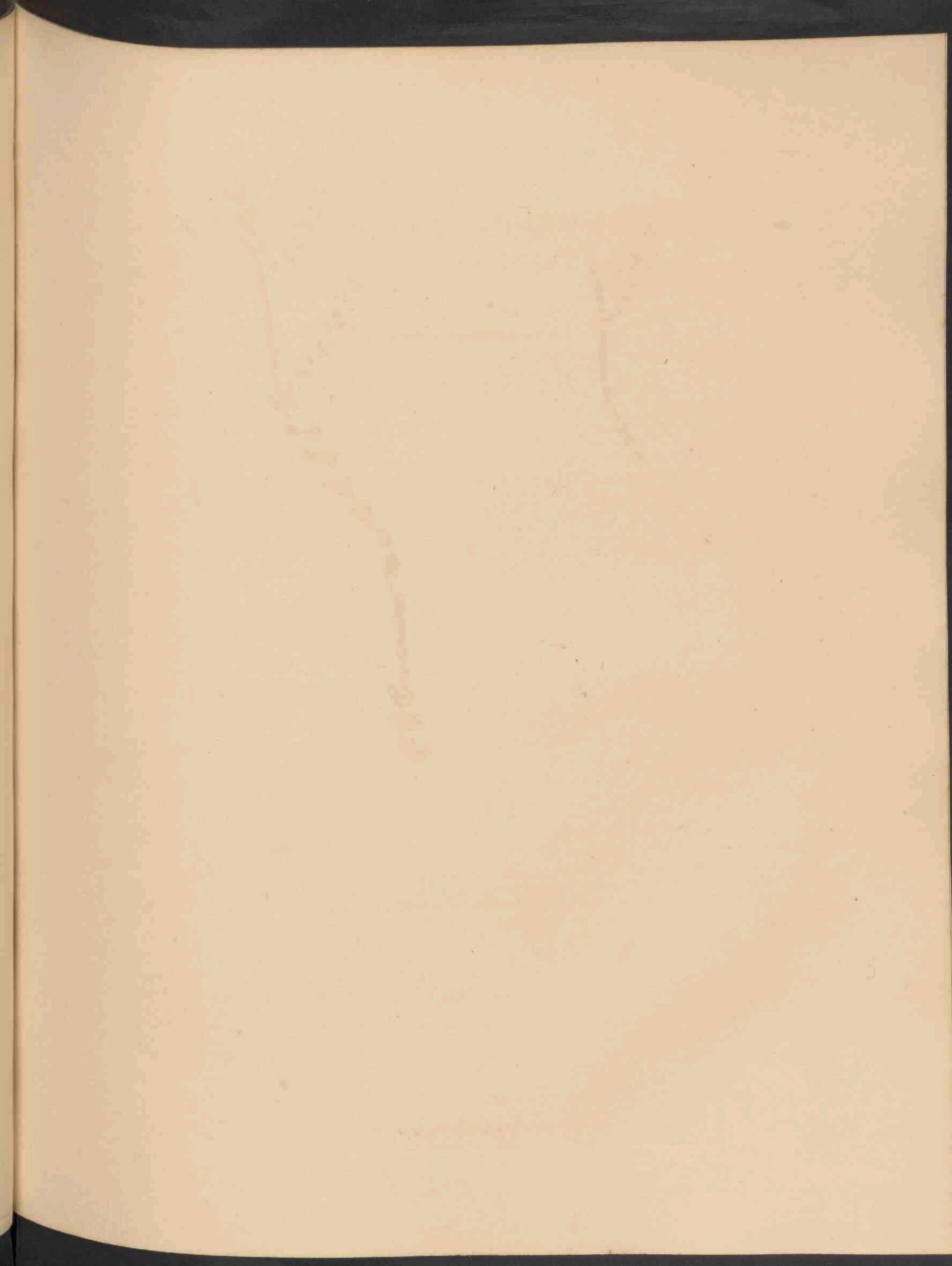
LIEU NATAL. Dans les bois proche de Zandvoort, Nimègue, Groningue, Assen et ailleurs sur des terrains élevés sablonneux, je l'ai aussi trouvée, ainsi que plusieurs autres Botanistes, avec les variétés dans des bois aux environs d'Utrecht.

USAGE. La senteur des fongés diffère suivant les genres et les espèces. Quoiqu'on puisse écrire, elles font à beaucoup d'égards, de très mauvais lits; il serait fort dangereux de s'abandonner au sommeil dans les lieux où seraient en grande quantité certaines espèces de ces plantes, les miasmes qu'elles répandent suffisent pour donner des étourdissements, des maux de tête, et même à ce qu'on dit la mort. La cendre de presque toutes les espèces fournissent une grande quantité de potasse, voilà pourquoi l'on s'en sert avec tant d'avantage dans les lessives. On a même essayé avec succès, en Angleterre, d'employer ces cendres pétrées dans l'eau pour tenir lieu de savon.

Lathyrus nissolia. 919.

Jungermannia Sphagni. Dicks
Jungermannia platyphylla. 920.

JUNGERMANNIA PLATYPHYLLA.

Breedgeleedde Jungermannia.

Hoogduitsch. Breitgegliederte Jungermannie.

Met Vrucht in het voorjaar. 4.

Natuurlijk stelsel. Plant. Cryptogam. Cl. III. Chlorophyta. Ordo II. Musci. Formatio II. Sporangiobrya
Fam. 32. Jungermanniacea. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Plant. Cryptog. Sectio. II. Ordo II. Desciscens. B. Musci Hepatici.

GESLACHTS KENMERKEN. Ik heb dezelve reeds opgegeven en eenige aanmerkingen omtrent dit geslacht gemaakt bij de beschrijving van Pl. 839 dezer Flora.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule bipinnato adscendente, foliis imbricatis ovato-rotundatis, obtusis, integerrimis, stipulis inaequalibus, raro 1-2dentatis, calice laterali, trianguli, trifido. — De steng is dubbeld gevind, opgaande. De bladen zijn overeenliggende eirond-rondachtig, stomp, gaafrandig, de steunblaadjes zijn ongelijk, zelden 1-2-tandig, de kelk is zijdelingsch, driekantig, driespletig. a. De plant in natuurlijke grootte. b. Dezelfde vergroot met de kelken. c. De kelken.

GROEIPLAATS. Bij Jutphaas. DE GORTER. Bij Nijmegen. DE BEIJER. Bij Utrecht. v. D. SANDE LA COSTE. Zelf vond ik haar omtrent Zuilen bij Utrecht, alsook bij Voorschoten en bij Hees en Weurt bij Nijmegen.

GEBRUIK. Onbekend.

JUNGERMANNIA SPHAGNI. DICKS.

Veenmossige Jungermannia.

Hoogduitsch. Formoosigte Jungermannia.

Met Vrucht in de Lente. 4.

Natuurlijk Stelsel en dat van LINNAEUS. Zoo als de voorgaande.

GESLACHTS KENMERKEN. Hetzelfde wat ik omtrent de voorgaande soort zeide geldt ook omtrent deze.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule procumbente radicante flagellifero, foliis semiverticalibus, elliptico-subrotundis, sessilibus planis. — De steng is nederliggende, wortelende rankmakende, de bladen zijn bijkans regtstandig, ovaal-rondachtig, ongesteeld en vlak. a. De plant in natuurlijke grootte. b. Dezelfde vergroot.

Deze plant wisselt zeer in grootte af, zij is van eene geel-groenachtige kleur, eenzaam of digt in een meest op de veenmossen groeiende. De stengen zijn dun, dikwijls getakt en van ranken voorzien, de bladen zijn van elkander verwijderd en soms aan den top uitgerand.

GROEIPLAATS. Op de veenmossen (Sphagnum) te Haren bij Groningen. VAN HALL. Op Polytricha te Ootmarsum in Overijssel. MIQUEL. Op Dicranum scoparium bij Harendermolen. DASSEN. Zelf vond ik haar, als ook de heer v. D. TRAPPEN en v. D. SANDE LACOSTE, op de Sphagnum's in de heide achter de Bildt bij Utrecht.

GEBRUIK. Onbekend.

JUNGERMANNIA PLATYPHYLLA.

Jungermannie largement articulée.

Nom Allemand. Breitgegliederte Jungermannie.

En fruit vers le Printemps. 24.

Système Naturel. Plant. *Cryptogam.* Cl. III. *Chlorophyta.* Ordo II. *Musci.* Formatio II. *Sporangiobrya.* Fam. 32. *Jungermannia.* REICH.

Système de LINNAEUS. Plant. *Cryptog.* Sectio II. Ordo II. *Desciscens.* B. *Musci Hepatici.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Je les ai déjà décrite et fait quelques remarques par rapport à ce genre dans la description de la Pl. 839 de cette Flore.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est bipinnée ascendante, les feuilles sont imbriquées ovoides presque rondes, obtuses, intègres, les stipules sont inégaux, rarement 1-2 dentés, le calice est latéral, triangulaire, trifide. a. La plante en grandeur naturelle. b. La même grossie avec les calices. c. Les calices.

LIEU NATAL. Proche de *Jutphaas.* DE GORTER. Près de *Nimègue.* DE BEIJER. Proche d'*Utrecht.* v. D. SANDE LA COSTE. Moi-même je l'ai trouvée proche de *Zuylen* près d'*Utrecht*, ainsi que proche de *Voorshoten*, et près de *Hees* et *Weurt* proche de *Nimègue.*

USAGE. Inconnu.

JUNGERMANNIA SPHAGNI. DICKS.

Jungermannie des Tourbières.

Nom Allemand. Formoosigte Jungermannie.

En Fruit vers le printemps. 24.

Système Naturel et celui de LINNAEUS. Comme de la précédente.

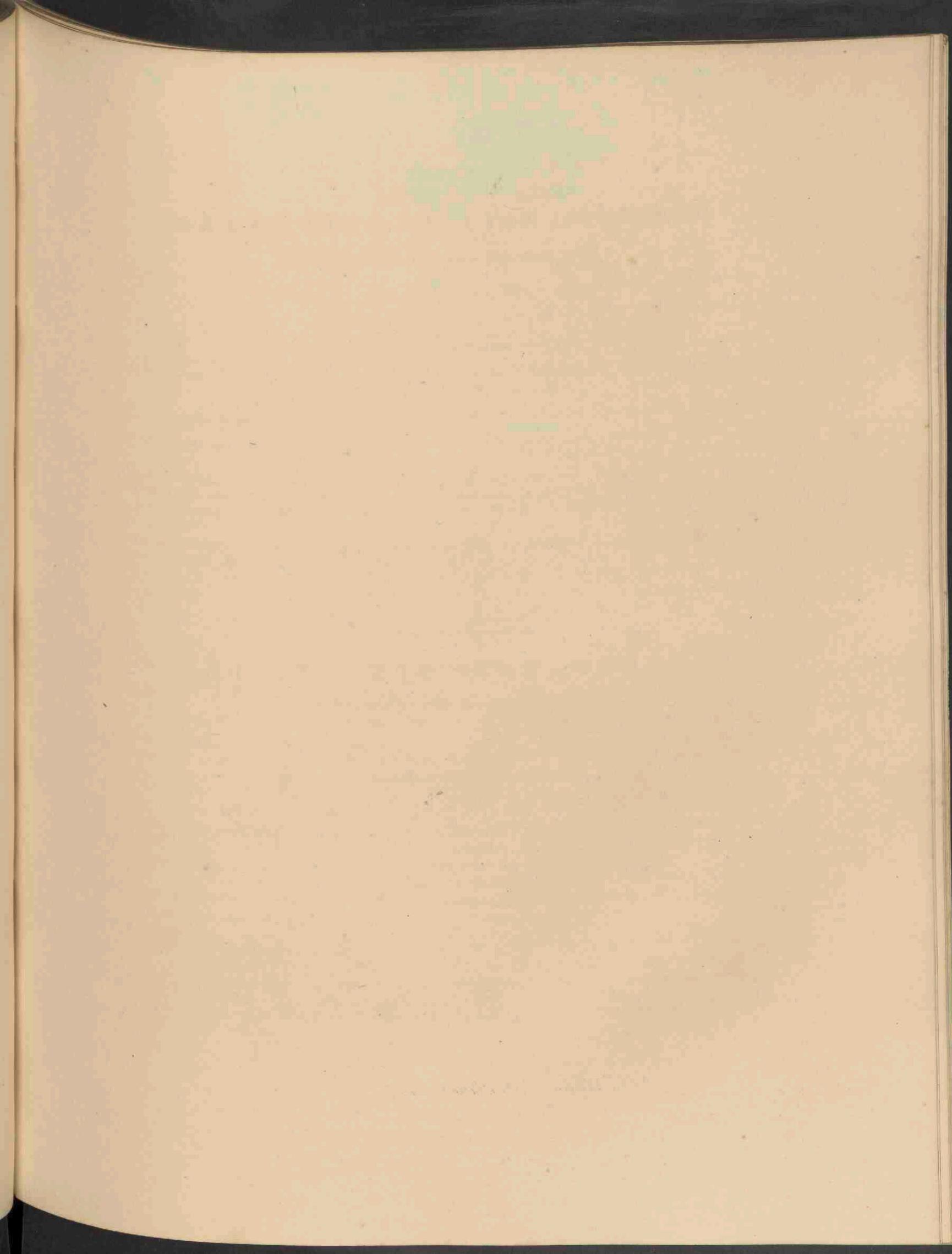
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Ce que j'ai dit par rapport à la sorte précédente vaut aussi à l'égard de celle-ci.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est couchée formant des racines et des coulants, les feuilles sont presque érigées, ovoides-presque rondes, sessiles et planes. a. La plante en grandeur naturelle. b. La même grossie.

Cette plante varie extrêmement en grandeur, elle est d'une couleur de vert-jaunâtre, solitaire ou en couche croissant pour la pluspart sur les *Sphagnum's.* Les tiges sont grêles, parfois ramifiantes et munies de coulants, les feuilles sont éloignées les unes des autres et souvent émarginez au sommet.

LIEU NATAL. Sur des *Sphagnum's* à *Haren* près de *Groningue.* v. HALL. Sur des *Polytricha* à *Ootmarsum* en *Overijssel.* MIQUEL. Sur *Dicranum scoparium* proche de *Harendermolen.* DASSEN. Moi-même je l'ai trouvée, ainsi que Mess. v. D. TRAPPEN et v. D. SANDE LACOSTE sur les *Sphagnum's* dans les bruyères près du *Bildt*, proche d'*Utrecht.*

USAGE. Inconnu.

Dianthus barbatus 921.

D I A N T H U S   B A R B A T U S.

Gewone Duizendschoon Anjelier.

Hoogduitsch. Bärtige Nelke.

Bloeit Julij—Augustus. 2.

Natuurlijk Stelsel *Thalamanthae*. Ordo III. *Idiocarpicae*. Formatio I. *Tiliiflorae*. Fam. 117.
Caryophyllaceae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. X. *Decandria*. Ordo II. *Digynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx tubulosus 5-dentatus, squamis basi 2-4 oppositis. Cor. pet. 5, unguibus calycem aequantibus. Capsula 1-locularis, cylindrica. — De kelk is buiswormig vijftandig, met twee tot vier aan den voet tegenovergestelde schubben. De bloemkroon heeft vijf bloembladen, met nageltjes even lang als de kelk. De zaaddoos is éénhokkig en rolronde.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Floribus aggregato dense fasciculatis, squamis calycinis ovato-squamatis tubum aequantibus, foliis lanceolatis, petalis barbatis. — De bloemen zijn bundelsgewijze digt tropvormig, de schubben der kelk zijn bijna elsvormig met de buis der bloemkroon gelijk, de bladen zijn lancetvormig, de bloemkroonbladen gebaard. a. De stengel met de bladen en de bloemen. b. De vrucht.

De plant bereikt de hoogte van eene voet en is meer of minder opklimmend. De kleur der bloemen wisselt zeer af, zij zijn enkeld of dubbeld, rood, rozenkleurig, wit, geel, paarsch, of van verschillende gemengde kleuren, zij verspreiden eene aangename geur. Men kent thans twee en dertig soorten van dit geslacht, een en twintig er van behooren in Europa te huis, vier groeijen aan de Kaap de Goede Hoop, de overige worden in het Oosten, in Japan en in China gevonden.

GROEIPLAATS. In een bosch bij Vorden, MIQUEL. Bij Boxmeer. A. J. DE BRUIN. Zelf vond ik haar op onderscheidene plaatsen verwilderder, zoo bij Utrecht, Leijden als Nijmegen.

GEBRUIK. De bloemen der Anjelieren zijn eenigzins hartversterkend en zamentrekend.

DIANTHUS BARBATU.S.

Oeillet Barbu.

Nom Allemand. Bärtige Nelke.

Fleurit Juillet—Août. 2.

Système Naturel. *Thalamantae.* Ordo III *Idiocarpiae.* Formatio I. *Tiliiflorae.* Fam. 117.
Caryophyllaceae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. X. *Decandria.* Ordo II. *Digynia.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est en forme de tube 5-dentées, muni à sa base de 2-4 écailles opposées. La Corolle a cinq pétales, dont les onglets sont aussi longues que le calice. La capsule est cylindrique à une loge.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les fleurs sont aggrégées très serrées en forme de fascicule, les écailles du calice sont ovoïdes-subulées aussi longues que le tube de la corolle, les feuilles sont lancéolées, les pétales barbues. a. La tige avec les feuilles et les fleurs. b. Le fruit.

Toute la plante parvient à la hauteur d'un pied, elle est plus ou moins ascendante. La couleur des fleurs varie extrêmement, elles sont simples ou doubles, rouges, roses, blanches, jaunes, violettes ou de divers couleurs mélangées, elles répandent une odeur très agréable. On connaît maintenant trente deux espèces de ce genre; vingt-neuf sont indigènes de l'Europe, quatre croissent au Cap de Bonne-Espérance, les autres se trouvent dans le Levant, au Japon ou à la Chine.

LIEU NATAL. Dans une forêt près de Vorden. MIQUEL. Près de Boxmeer. A. J. DE BRUIN. Moi-même je l'ai trouvée en plusieurs endroits en sauvageon près d' Utrecht, Leiden, et Nimègue.

USAGE. Les fleurs de l'oeillet sont légèrement cordiales, astringentes.

Papaver somniferum. 922.

PAPAVER SOMNIFERUM.

Slaapwekkende Maankop.

Hoogduitsch. Der gemeine Mohn.

Met Vrucht. Julij ☽.

Natuurlijk Stelsel. *Talamanthae*. Ordo I. *Thylachocarpicae*. Formatio I. *Cruciflorae*. Fam. 106.
Papaveraceae. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XIII. *Polyandria*. Ordo I. *Monogynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx disepalus. Corolla 4-petala regularis. Capsula oblongo-globosa 1-locularis, sub stigmate persistente poris dehissens. — De kelk is tweebladig. De bloemkroon is regelmatig en vierbladig. De zaaddoos is langwerpig-kogelrond en éénhoekig, met poriën openberend onder den blijvenden stempel.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Glaucum, calycibus glabris, foliis amplexicaulibus incisis, capsulis globosis glabris. — Derzelver kleur is zeegroen; de kelken zijn onbehaard, de bladen stengomvattend en ingesneden, de zaaddoozen kogelrond en onbehaard. a. De plant met de bloem. b. De geslachtsdeelen vergroot. c. De vrucht. d. Dezelve geopend.

Dit geslacht bevat tien à twaalf soorten, waarvan de meeste in Europa groeijen, eenige zijn éénjarige, anderen door hunne wortel overblijvende planten. De bloemen zijn eindelingsch, meest hangende doch ook wel opgerigt. Het sap van allen is van eene witte kleur. De geheele plant, uitgezonderd de bloemsteel, is onbehaard. De zaden zijn zwart of wit, oneindig in getal, men heeft er geteld tot twee en dertig duizend in eene zaaddoos. De kweiking verdubbeld de bloemen en doet hunne kleur verschillen. De steng is regtstandig en een weinig getakt, de bloemen meest donker rozenkleurig, met eene zwarte vlek aan den voet.

GROEIPLAATS. Tusschen het koorn bij Zwol en Uilenpas. DE GORTER. Bij Nijmegen. DE BEIJER. Bij Warmond en Wassenaar. MULDER. Bij Haarlem. v. HALL. Zelfs vond ik haar, als ook de Heeren v. d. TRAPPEN en v. d. SANDE LA COSTE, op de wallen te Utrecht.

GEBRUIK. De reuk der plant is terugstotend, hare smaak is scherp en bitter. Alle hare deelen, behalve de zaden, zijn narcotisch (verdoovend). De zaden hebben eenc zoete, olie- en meelachtige smaak, op verschillende plaatsen en vooral in Frankrijk naar de zijde van Straatsburg, maakt men er eene olie uit, bekend onder den naam van huile d'oeillet. Deze heeft niets verdoovend en kan in plaats der olijfolie gebruikt worden. Deze olie is opdrogende en zeer bij de kunstschilders in gebruik.

In de warme streken van Azië en Afrika, zijn de eigenschappen dezer Maankop oneindig sterker werkend dan in de gematigde streken van Europa. Ook is het niet dan in de warme landen, dat men er de opium uit bereidt. Op de plaatsen waar men dit bereidt, zaait men deze plant gelijk het koorn. Het meconium of gemeen opium wordt bereid uit de reeds gebruikte zaaddoozen voor de vorige soort, en zelfs uit de geheele plant. De beste komt uit Syrië en Perzië.

Het gebruik dat de Oosterlingen er van maken, zoo om er zich door te bedwelmen, als om dezelve met tabak te rooken, is genoegzaam bekend.

PAPAVER SOMNIFERUM.

Pavot Somnifère.

Nom Allemand. Der gemeine Mohn.

En Fruit Juillet. ☉

Système Naturel. *Talamanthae*. Orde I. *Thylachocarpicae*. Formatio I. *Cruciflorae*. Fam. 106.
Papaveraceae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XIII. *Polyandria*. Ordo I. *Monogynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le Calice est bisépale. La Corolle est régulière à 4-pétales. La capsule est oblongue-globuleuse 1-loculaire, persistante sous le stigmate et s'ouvrant par des pores.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Sa couleur est d'un vert bleuâtre, les calices sont lisses, les feuilles embrassantes et incisées, les capsules sont globuleuses et glabres. — a. Une tige avec la fleur. b. Les organes sexuels grossies. c. Le fruit. d. Le même ouvert.

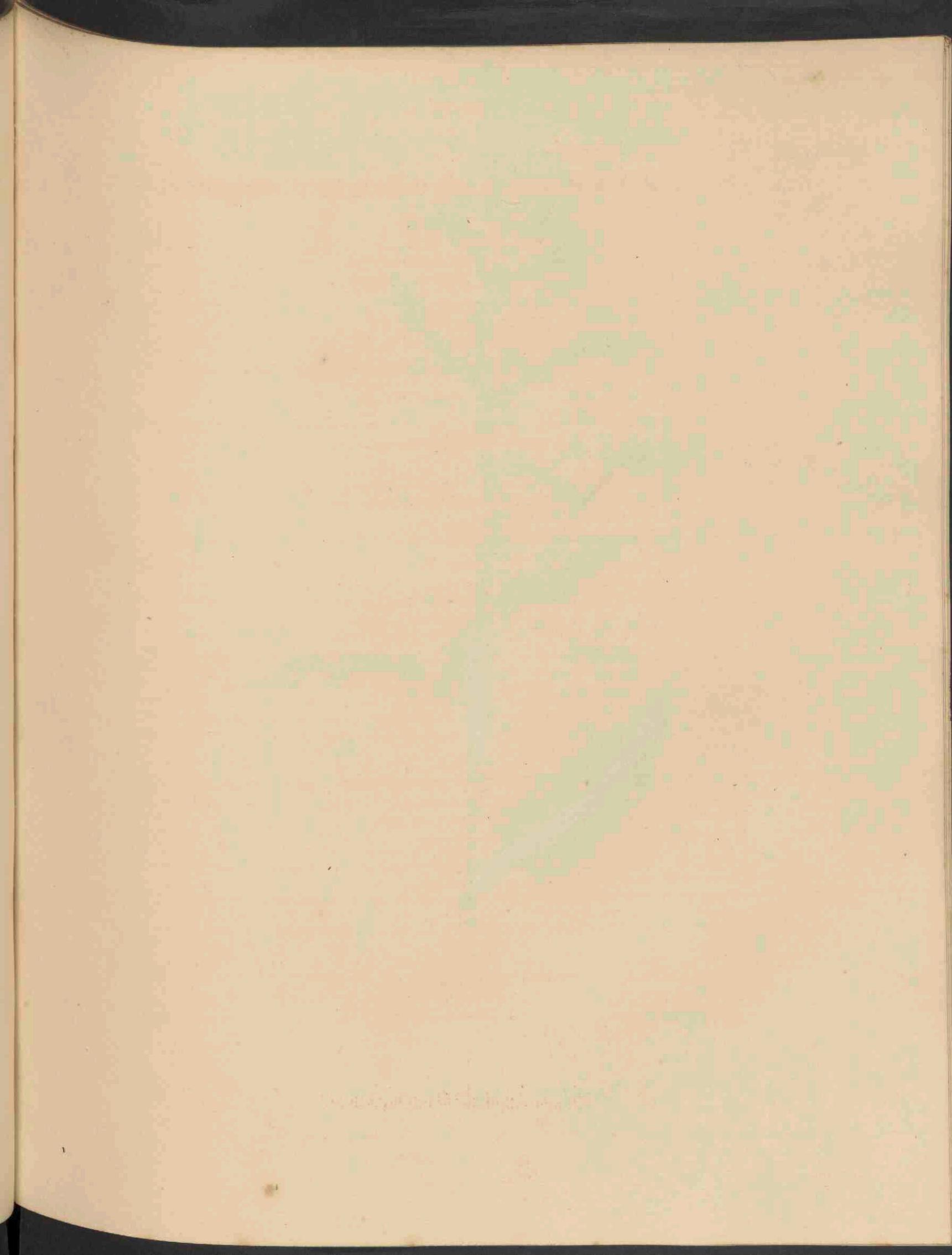
Ce genre comprend dix à douze espèces, donc la pluspart croissent en Europe; plusieurs sont annuelles, quelques unes vivaces par leur racine. Les fleurs sont terminales pour la pluspart pendantes mais aussi parfois érigées. Le suc de tous les pavots est blanc. Toute la plante, excepté le pédoncule, est dépourvue de poils. Les graines sont noires ou blanches; en nombre prodigieux: on a compté jusqu'à trente deux mille dans une seule capsule. La culture double les fleurs et varie leur couleur. Sa tige est érigée, un peu branchue, les fleurs sont pour la pluspart d'un couleur de rose foncé avec une tache noir à leur base.

LIEU NATAL. Parmi le blé proche de Zvol et Uilenpas. DE GORTER. Près de Nimègue. De BEIJER, Proche de Warmond et Wassenaar. MULDER. Près de Haarlem. v. HALL. Moi-même je l'ai trouvée ainsi que Mess. v. d. TRAPPEN et v. d. SANDE LACOSTE, sur les remparts d'Utrecht.

USAGE. L'odeur de la plante est repoussant, sa saveur est acré et amère. Toutes ces parties, excepté les graines, sont narcotiques. Les graines, ont une saveur douce, huileuse et farineuse; on les prépare dans plusieurs endroits, et notamment en France du côté de Strasbourg une huile connue sous le nom d'huile d'oeillet. Elle n'a rien de narcotique et peut remplacer l'huile d'olives. Cette huile est siccative et très employée par les peintres.

Dans les régions brûlantes de l'Asie et de l'Afrique, les propriétés du pavot sont incomparablement plus énergiques que dans les contrées tempérées de l'Europe. Aussi n'est-ce-que dans les pays chauds qu'on en extract l'opium. Dans les lieux où on le prépare on le sème comme le blé. Le meconium ou opium commun, se prépare des têtes déjà usitées de la sorte précédente, et même de la plante entière. L'Opium le plus estimé nous vient de la Syrie et de la Perse.

L'Usage qu'en font les peuples à l'est de l'Inde tant pour s'éivrer, que pour le fumer parmi le tabac est assez connu.

Hesperis matronalis 923.

H E S P E R I S M A T R O N A L I S.

Bloemen van Damast.

Hoogduitsch. Die rothe oder gemeine Nachtblume, Nachtvirole.

Bloeit Mei—Junij ♂.

Natuurlijk Stelsel. *Talamanthae*. Ordo I. *Thylachocarpiae*. Formatio I. *Cruciflorae*. Fam. 105.
Tetradynamace. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XV. *Tetradynamia*. Ordo III. *Siliquosae*. Sprengel.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx basi saccatus. Siliqua teretiuscula seu sub-4-gona. — De kelk is aan den voet zakvormig. De vruchten zijn rondachtig of bijna vierzijdig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule simplice stricto, foliis ovato-lanceolatis acuminatis dentatis, siliquis erectis glabris, petalis emarginatis, panicula thyrsoides. — De steng is eenvoudig en opgerigt, de bladen zijn ovaal lancetvormig gepunt en getand, de vruchten zijn opgerigt en glad, de bloembladen uitgerand, de bloemtros in den vorm van eene bloemspits. a. Eene steng met bladen en bloemen. b. De vrucht.

Het is eene der opmerkenswaardigste planten in de lente tot versiering van tuinen. Hare steng is regtstandig, eenvoudig of een weinig getakt aan den top, ongeveer twee voeten hoog, rolrond, harig en voorzien van verspreide bladen. De bladen zijn van drie tot meer duimen lang, versmalt in eene zeer korte bladsteel en zachtharig. De bloemen zijn gesteeld, purper, violetkleurig of wit. De kelk is korter dan de bloembladen, deze zijn aan den top gerond. Wanneer de bloemen dubbeld zijn, vormen zij digt in één gedrongen aren. Vooral gedurende den avond verspreiden zij eene aangename geur.

GROEIPLAATS. *Nijmegen?* in Herbar. Abeleven ? ! ! (Flor. Noviom. pag. 8) unicum specimen! (*)

GEBRUIK. Onbekend.

(*) Vid. Prodromus Flora Batavae, etc. Volumen I, pag. 20.

H E S P E R I S M A T R O N A L I S.

La julienne, juliane ou girarde des jardins.

Nom Allemand. Die rothe oder gemeine Nachtblume, Nachtvirole.

Fleurit Mei—Juin. ♂.

Système Naturel. *Thalamanthae.* Ordo I. *Thylachocarpicae.* Formatio I. *Crusiflorae.* Fam. 105.
Tetradynamiae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XV. *Tetradynamia.* Ordo III. *Siliquosae.* Sprengel.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est à sa base en forme de sac. Les fruits sont ronds ou presque 4-gones.

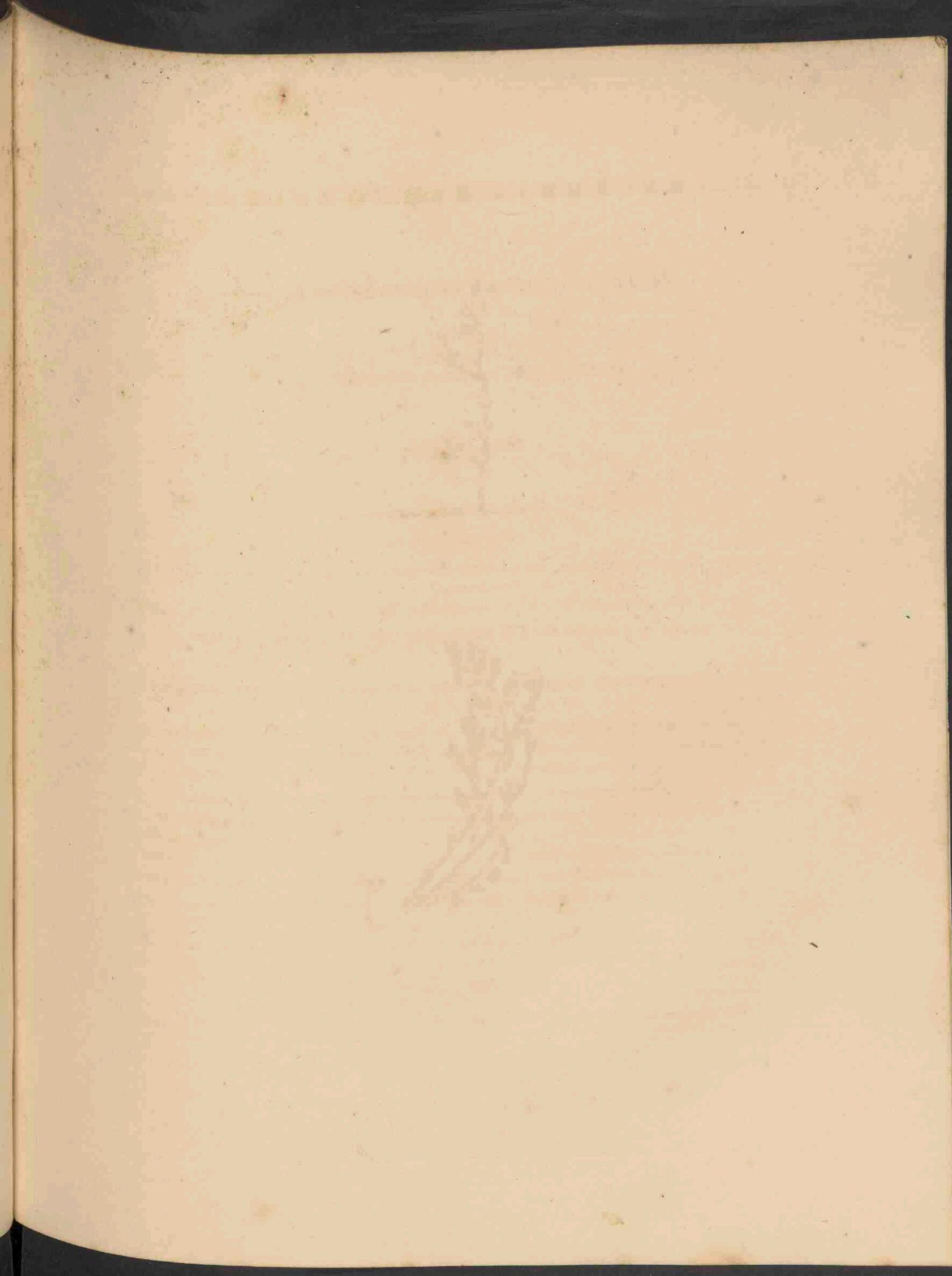
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est simple et érigée, les feuilles sont ovales-lancéolées pointues et dentelées, les fruits sont érigés et lisses, les pétales émarginés, la grappe est en forme de thyrsse. *a.* Une tige avec les feuilles et les fleurs. *b.* Le fruit.

C'est une des plantes printanières les plus intéressantes pour la décoration des jardins. Sa tige est verticale, simple ou un peu rameuse au sommet, haute d'environ deux pieds, cylindrique, hérissee de poils et garnie de feuilles éparsees. Les feuilles sont longues de trois pouces ou davantage, retrécies en pétiole très court et velues. Les fleurs sont pédonculées, pourpres, violettes ou blanches. Le calice est plus court que les pétales, celles-ci sont arrondis au sommet. Lorsque les fleurs sont doubles, elles forment des épis très serrés. Elles répandent, surtout le soir, une odeur très suave.

LIEU NATAL. Nimègue? in Herbar. Abeleven?!! (Flor. Noviom. pag. 8) unicum specimen! (*)
USAGE. Inconnu.

(*) Vid. Prodomus Florae Batavae, etc. Volumen I. pag. 20.

Jungermannia tomentella. Ehrh.
Ciliaris de Gorter. 924.

JUNGERMANNIA TOMENTELLA. EHRH. CILIARIS. DE GORTER.

Viltbladige Jungermannia.

Hoogduitsch. Filzblättige Jungermannie.

Met Vrucht in de Lente. 2.

Natuurlijk stelsel. *Plant. Cryptogam. Cl. III. Chlorophyta. Ordo II. Musci. Formatio II.*

Sporangiobrya. Fam. 32. Jungermannia. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. *Pl. Cryptog. Sectio II. Ordo II. Desciscens. β Musci Hepatici.*

GESLACHTS KENMERKEN. Dezelfde reeds bij de vorige soorten van dit geslacht beschreven.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto bipinnato, foliis stipulisque quadripartitis pinnato-lon-
gissime capillari-multifidis; calyce hirsuto. De steng is opgerigt en dubbeld gevind, de bladen
en steunblaadjes zijn vierdeelig, gevind zeer lang-haarvormig-veelspletig; de kelk is ruig behaard.
a. De plant in natuurlijke grootte. b. Dezelfde met de vrucht vergroot.

Deze plant behoort tot eene der zeldzaamste in ons vaderland, derzelver kleur is witachtig-zeegroen,
zij is viltachtig meer of min doorschijnend, met eene langwerpige bijna cilindervormige kelk. De
zaaddoos is eivormig langwerpig, donker purperkleurig.

GROEIPLAATS. In den Haarlemmerhout. Meerburgh. Volgens DE GORTER. Bij Nijmegen. DE
BEIJER. Zelf vond ik haar op een berg bij Beek, bij Nijmegen.

GEBRUIK. Onbekend.

JUNGERMANNIA TOMENTELLA. EHRH. CILIARIS. DE GORTER.

Jungermannne Cotonneuse.

Nom Allemand. Filzblättrige Jungermannie.

En Fruit vers le Printemps. 24

Système Naturel. *Plant. Cryptogam. Cl. III. Chlorophyta. Ordo II. Musci. Formatio II.
Sporangiobrya. Fam. 12. Jungermannia. REICH.*

Système de LINNAEUS. *Pl. Cryptog. Sectio II. Ordo II. Desciscens. β Musci Hepatici.*

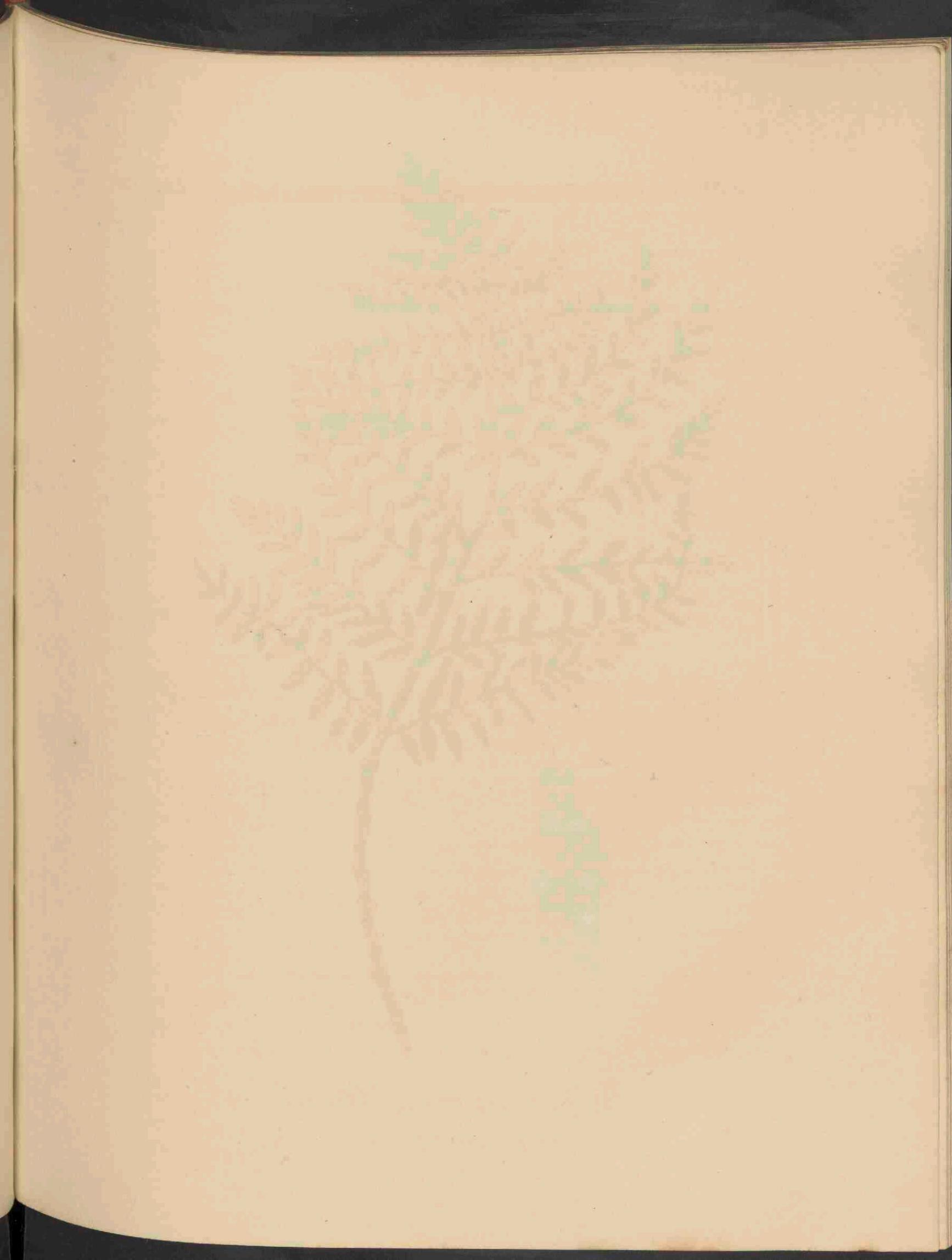
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les mêmes que j'ai déjà décrites par rapport aux sortes précédentes de ce genre.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est érigée bipinnée, les feuilles et les stipules sont 4-partites pinnées très longues capillaires et multifides, le calice est érissé de poils longs. *a.* La plante en grandeur naturelle. *b.* La même grossie avec le fruit.

Cette plante appartient parmi celles qui sont les plus rares dans notre patrie, sa couleur est d'un vert de mer-blanchâtre, elle est cotonneuse, plus ou moins transparente; le calice est oblong presque cylindrique. Sa capsule est ovale oblongue d'une couleur de pourpre foncé.

LIEU NATAL. Dans le bois de *Harlem. Meerburgh.* Selon DE GORTER. Proche de *Nimègue. DE BEIJER.* Moi-même je l'ai trouvée sur une Montagne proche de *Beek*, près de *Nimègue.*

USAGE. Inconnu.

Aspidium cristatum. Swartz.
Polypodium cristatum Linn. 925.

ASPIDIUM CRISTATUM. SWARTZ.

POLYPODIUM CRISTATUM. LINN.

Kamvormende Boschvaren.

Hoogduitsch. Kammärtiger Schildfarn.

Met Vrucht in den Zomer. 24.

Natuurlijk Stelsel en dat van LINNAEUS, even als dat van *Asplenium filix Femina* in de vorige Aflevering beschreven.

GESLACHTS KENMERKEN. Sori subrotundi. Indusia solitaria orbiculata sive reniformia, medio vel latere affixa. *Spreng.* De vruchthoopjes zijn bijna rond. De dekvliesjes alleen staande cirkel- of nierzvormig, in het midden of aan den rand vastgehecht.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Fronde subbipinnata, pinnis cordato-oblongis, inferioribus pinnatis, superioribus pinnatifidis, pinnulis ovatis obtusis denticulato-serrulatis stipite paleaceo. — Het loof is bijkans dubbeld gevind, de vinnen zijn langwerpig-hartvormig, de onderste gevind, de bovenste vindelig, de vinblaadjes eirond-stomp, eenigzins getand en gezaagd, de steel is stoppelig. a. De plant in natuurlijke grootte. b. Eene tak met vruchten vergroot.

GROEIPLAATS. Koog aan de Zaan. KERBERT. Warmond. MOLKENBOER Baarn. DEDEL. Waerveen. SCHUURMANS STEKHOVEN. Bij Berkoop in een bosch. MEESE. Bij Backershagen bij 's Gravenhage. VERMEULEN. Zelf vond ik haar bij de Bildt bij Utrecht.

GEBRUIK. Is onschadelijk tot het vullen van bedden.

ASPIDIUM CRISTATUM. SWARTZ.

POLYPODIUM CRISTATUM. LINN.

Polypode en forme de Crête.

Nom Allemand. Kammärtiger Schildfarn.

En Fruit vers l'Eté. 2.

Système Naturel et celui DE LINNAEUS, le même déjà décrit par rapport au *Aplenium flix femina* dans la livraison précédente de cette *Flora*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les sori (Amas de sporanges,) sont presque ronds. Les boîtes sont solitaires, orbiculées ou réniformes, attachées au milieu ou au côté des feuilles.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La fronde est presque bipinnée, les pinnules sont en forme de cœur oblongues, les inférieures pinnées, les supérieures pinnatifides, les pinnules sont ovées obtuses denticulées presqu'en forme de scie. La tige est écaillueuse. *a.* La plante en grandeur naturelle. *b.* Une tige avec les fruits grossis.

LIEU NATAL. *Koog au Zaan.* KERBERT. *Warmond.* MOLKENBOER. *Baarn.* DEDEL. *Waverveen.* SCHUURMANS. STEKHOVEN Proche de *Berkoop*, dans un bois. MEESE. Pres de *Backershagen*, proche de la *Haye*. VERMEULEN. Moi même je l'ai trouvée près du *Bildt*, proche d'*Utrecht*.

USAGE. Elle n'est pas nuisible pour en remplir les lits.

卷之三

七言律詩

Colutea arborescens. 926.

COLUTEA ARBORESCENS LINN.

Struik- of boomvormige Culutea.

Hoogduitsch. Gemeine Blasenstrauch.

Bloeit Mei—Augustus. ♀

Natuurlijk Stelsel. *Calycanthae*. Ordo I. *Variflorae*. Formatio II. *Leguminosae*, Fam 90. *Papilionaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVII. *Diadelphia. Decandria*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx 5-dentatus, dentibus superioribus brevioribus. Filamenta filiformia. Stylus latere inferiore planus. Legumen stipitatum, cymbiformi-ovatum, inflatum, scariosum. — De kelk is vijftandig, de bovenste tanden zijn korter. De helmstijltjes zijn draadvormig. De stijl is aan de onderzijde vlak. De peul (vrucht) is gesteeld, nap-eivormig, opgeblazen en lederachtig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliolis ellipticis retusis, leguminibus clausis. — Met de blaadjes ovaalachtig ingedrukt, de peulen (vruchten) gesloten. — a. Een tak met bladen, bloemen en vruchten. b. De gesloten vrucht. c. Dezelve geopend.

Het is een zeer takkig struikgewas, dat zich tot de hoogte van enige voeten verheft. De schors is van eene grijze bruine kleur, de bladen zijn tegenover elkander staande en samengesteld uit negen tot elf rondachtige blaadjes een weinig aan de top uitgerand, groen en glad van boven en blaauwachtig groen aan de onderzijde. De bloemen zijn geel met eene roodachtige steel. Hare vrucht is eene zeer gevulde en blaasachtige peul. Zij wascht op alle soorten van gronden en bloeit in de maand Mei, in de maand Augustus volgen er wederom bloemen op, die zich tot aan de maand October opvolgen. Men kweert er ook eene verscheidenheid van met purperachtige vruchten.

GROEIPLAATS. In bergstreken, bij Maastricht FRANQUINET (†). Denkelijk uit tuinen ontvlaagt.

GEBRUIK. De bladen en de vruchten zijn zuiverend, onlastend. Het zaad is ook braakwekkend, maar het vermoeid zeer, en werkt slechts zwak. Men zegt dat zij het vee mest.

(†) Zie Prodromus Florae Batavae, vol. I, pag. 64,

COLUTEA ARBORESCENS LINN.

Baguenaudier commun.

Nom Allemand. Gemeine Blasenstrauch.

Fleurit Mai—Août. ♀

Système Naturel. *Calycantheae*. Orde I. *Variflorae*. Formatio II. *Leguminosae*. Fam. 90. *Papilionaceae*. REICH.

Système de LINNAEUS Cl. XVII. *Diadelphia. Decandria*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice à cinq découpures, les découpures supérieures sont plus courtes. Les filets sont filiformes. Le style est au côté inférieur plat. Le fruit (légume) est stipité, en forme de nape et ové, il est enflé et scarieux.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les folioles sont éliptiques, échancreées, les fruits (légumes) sont fermés. a. Une branche avec les feuilles, les fleurs et les fruits. b. Le fruit fermé. c. Le même ouvert.

C'est un arbrisseau très rameux, qui s'élève à quelques pieds de hauteur. L'écorce est d'un gris brun, ses feuilles sont alternes et composées de neuf à onze folioles arrondies et un peu échancreées à leur sommet, vertes et glabres en dessus, est d'un vert glauque en dessous. Les fleurs sont d'une couleur jaune et ont une tige rougeâtre. Leur fruit est une gousse très enflée et vésiculeuse. Il s'accorde assez de toute sorte de terres, et fleurit au mois de Mai, et donne au mois d'Août des fleurs qui se succèdent jusqu'au mois d'Octobre. On en cultive une variété à goussettes purpurines.

LIEU NATAL. Dans les lieux montagneux proche de Maastricht FRANQUINET (†). Probablement effugie des jardins.

USAGE. Les feuilles et les fruits du baguenaudier sont purgatives. La graine est aussi émétique, mais elle fatigue beaucoup et n'agit que faiblement. On assure qu'elle engraisse le bétail.

(†) vid. *Prodromus Florae Batavae*, vol. I pag. 64.

Clematis erecta 927.

CLEMATIS ERECTA JACQ. RECTA LINN.

Opgerigte Clematis.

Hoogduitsch. Grade aufwachsende Waldrebe.

Bloeit Junij—Julij. 24

Natuurlijk Stelsel. *Thalamantiae*. Ordo II. *Schizocarpicae* Formatio I. *Ranunculiflorae*. Fam CXL.
Ranunculaceae. Fam. CXII. REICH.

Stelsel van LINNAEUS, Cl. XIII. *Polyandria*. O. 4. *Polygynia*.

GESLACHTS KENMERKEN. Calyx nullus vel minimus. Petala 4—6. Semina plures saepius caudato-plumosae. Er is geene of slechts eene zeer kleine kelk. De bloemkroonbladen zijn 4—6 in getal. Vele zaden meestal staartvormig gevederd.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto, foliis pinnatis, foliolis ovatis-acuminatis, sepalis oblongis obtusis. De steng is opgerigt, de bladen zijn gevind, de blaadjes eivormig en gepunt, de kelkbladen langwerpig en stomp. De plaat vertoont ons eene tak met bladen en bloemen.

De bladen zijn ovaal-lancetvormig en gaafrandig, de steng is 2—4 voeten hoog en geheel glad. De bloemen zijn wit, de kelkbladen zijn aan de buitenrand zachtharig.

GROEIPLAATS. Bij Maastricht. (zie Prod. Fl. Bat. vol. I, pag. 1).

GEBRUIK. Denkelijk hetzelfde der *Clematis vitalba* reeds vroeger in deze Flora beschreven.

CLEMATIS ERECTA JACQ. RECTA. LINN.

Clématite érigée.

Nom Allemand. Grade aufwachsende Waldrebe.

Fleurit Juin—Juillet. 2

Système Naturel. *Thalamanthae.* Ordo II. *Schizocarpiae.* Formatio I. *Ranunculiflorae.* Fam. CXI.
Ranunculaceae. Fam. CXII. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XIII. *Polyandria.* O. 4. *Polygynia.*

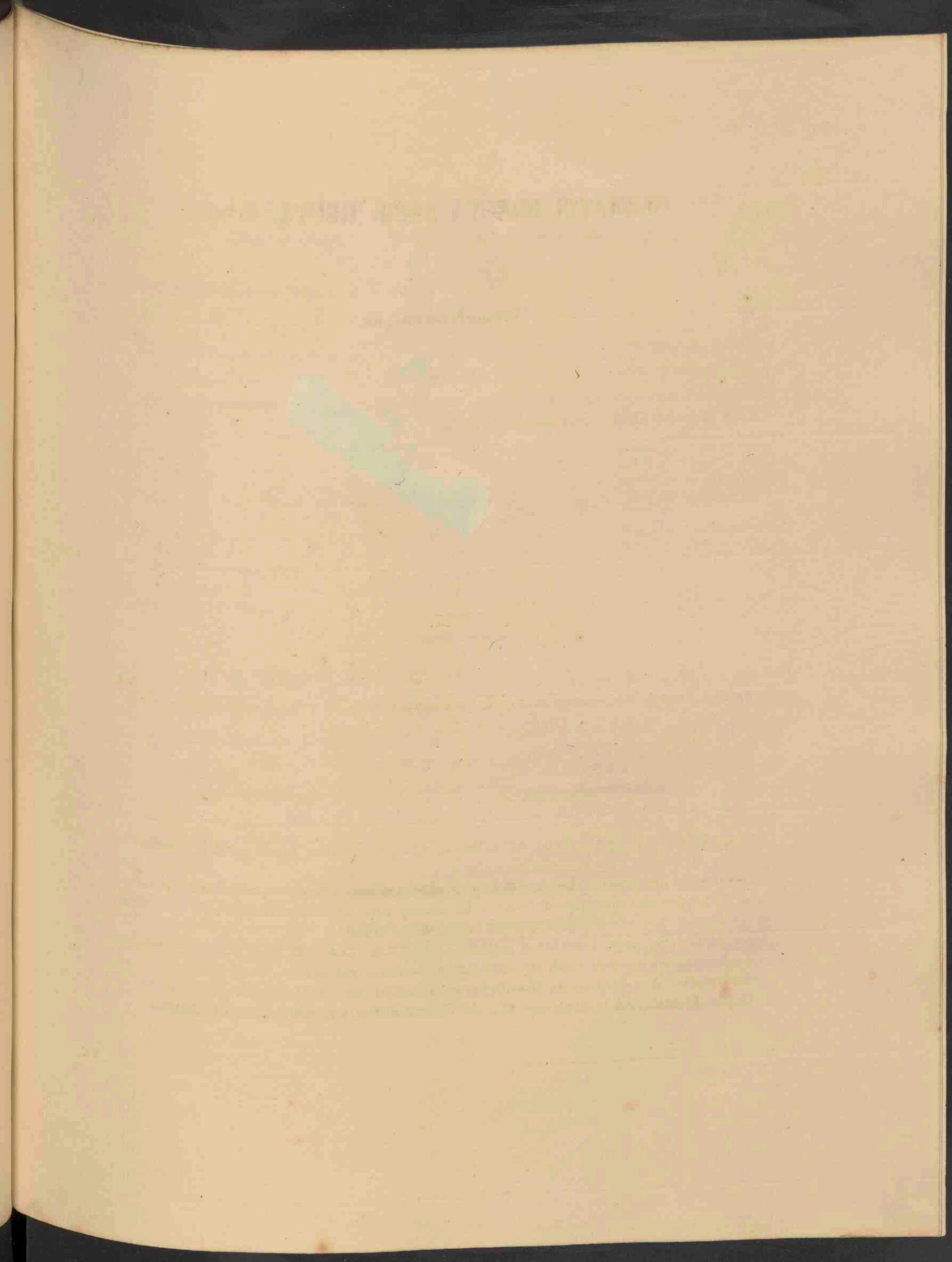
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Point de calice ou très petit. Quatre ou six pétales. Plusieurs semences surmontées en une queue plumeuse.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est érigée. les feuilles sont pinnées, les folioles ovées-acuménées, les sépales sont oblongues obtuses. — La planche nous montre un rameau avec les feuilles et les fleurs.

Les feuilles sont ovées lancéolées et intègres. La tige d'une hauteur de 2—4 pieds est tout à fait lisse. Les fleurs sont blanches, les cépales au côté extérieur pubescentes.

LIEU NRTAL. Aux environs de *Maastricht* (vid. Prod. Fl. Bat. vol. I, pag. 1.)

USAGE. Probablement le même que celui du *Clematis vitalba* déjà décrit dans cette Flore.

Cetraria Islandica
Cetraria aculeata 928.

CETRARIA ACULEATA PARMELIA. SPRENG.
CORNICULARIA SPADICEA ET MURICATA. ACH.

Stekelig Kraakloof.

Hoogduitsch. Stekkelig Moos.

Met Vrucht Junij en Julij.

Natuurlijk Stelsel. Pl. Cryptog. Cl. II. Ordo II. *Ascopsporae*. Fam. XIX. *Parmeliaceae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Pl. Crypt. Sectio III. Lichenes A. *Angiospori*. SPRENG.

GESLACHTS-KENMERKEN. Apothecia peltaeformia, apicibus thalli oblique adfixa, hinc quoque oblique marginata. Discus tenuus, apertus. — De schildjes zijn schildvormig, aan de toppen van het loof schuins vastgehecht en hierdoor ook scheefgerand. De schijf is dun en geopend.

SOOTELIJKE KENMERKEN. Thallo fruticuloso-cartilagineo rigido subfistuloso ramosissimo spadiceo ramis divaricatis nigro-spinulosis, apotheciis terminalibus peltatis denticulatis, disco spadiceo FRIES. — Het loof struikachtig, kraakbeenig strak bijna pijpachtig zeer getakt en kastanjebruin, de takjes zijn uiteenwijkend met zwarte doornetjes, de schildjes eindelings schildvormig en fijn getand, de schijf kastanjebruin. — a. De plant in natuurlijke grootte. b. Dezelve vergroot.

De geheele plant bereikt een hoogte van twee of drie duimen derzelver kleur is dan eens kastanjebruin dan bijna zwart, ook is zij glanzend. Het loof is opgaande, de steng soms glad, soms tot boven aan met doornetjes bezet.

GROEIPLAATS. Bijna overal, in de heiden en in de duinen.

GEbruIK. Onbekend.

C E T R A R I A I S L A N D I C A.

Yslands Kraakloof

Hoogduitsch. Islandische Moos. Lungen Moos.

Met vrucht als de vorige.

Natuurlijk Stelsel en van LINNAEUS als de vorige.

GESLACHTS KENMERKEN. als hierboven.

SOOTELIJKE KENMERKEN. Thallo cartilagineo foliaceo canaliculato laciñato olivaceo-castaneo, apotheciis oblique scutellatis, disco badio. — Het loof is kraakbeenig bladachtig gegroefd, slippig olijf kastanje-bruin, de schildjes schuins schijfsvormig, de schijf bruin. De plaat vertoont ons de plant in hare natuurlijke grootte.

De kleur der plant is lichter dan die der voorgaande, doch zij is meer bladachtig, de voorste lobben der schildjes zijn gaafrandig. Men kent er eene verscheidenheid van: β gekroest en smaller volgens FRIES.

Verscheidene soorten van dit geslacht bezitten eene stijfselachtige voedzame verzachtende en bittere zelfstandigheid. De IJlandsche Mos bevat er van 80. à 8/10 pCt volgens BERZELIUS.

GROEIPLAATS. Bij Voorschoten, bij Leiden. MEERBURGH. volgens DE GORTER.

GEbruIK. Versterkend vooral voor de borst.

CETRARIA ACULEATA PARMELIA SPRENG.

CORNICULARIA SPADICEA ET MURICATA. ACH.

Mousse épineuse.

Nom Allemand. Stekkelig Moos.

En fruit Juin—Juillet.

Système Naturel. Pl. Cryptog. II. Ordo II. *Ascopsporae* Fam. XIX, *Parmeliaceae* REICH.

Système de LINNAEUS. Pl. Cryptog. Sectio III, Lichenes A. *Angiospori*. SPRENG.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les apothéques sont en forme de bouclier, fixées obliquement aux sommets du thallus, et par-là aussi marginées obliquement. Le disque est mince et ouvert.

CARACTÈRES SPECIFIQUES. Le thallus est buissonneux-cartilagineux rigide presque fistuleux très rameux et d'une couleur de châtaigne, les rameaux sont divariqués armés de petites épines noires, les apothéques sont terminaux peltés et denticulés le disque est d'une couleur de châtaigne. FRIES
a. La plante en grandeur naturelle. b. La même grossie.

Toute la plante atteint la hauteur de deux à trois pouces, sa couleur est tantôt d'un brun de châtaigne tantôt presque noire, elle est aussi luisante. Le thallus est ascendant, la tige parfois glabre parfois garnie jusqu'au sommet de petites épines.

LIEU NATAL. Presque partout dans les Bruyères et sur les Dunes.

USAGE. Inconnu.

C E T R A R I A I S L A N D I C A.

Mousse d'Islande

Nom Allemand. Isländische Moos. Lungen Moos.

En fruit comme la précédente.

Système naturel et de LINNAEUS. Comme ci-dessus.

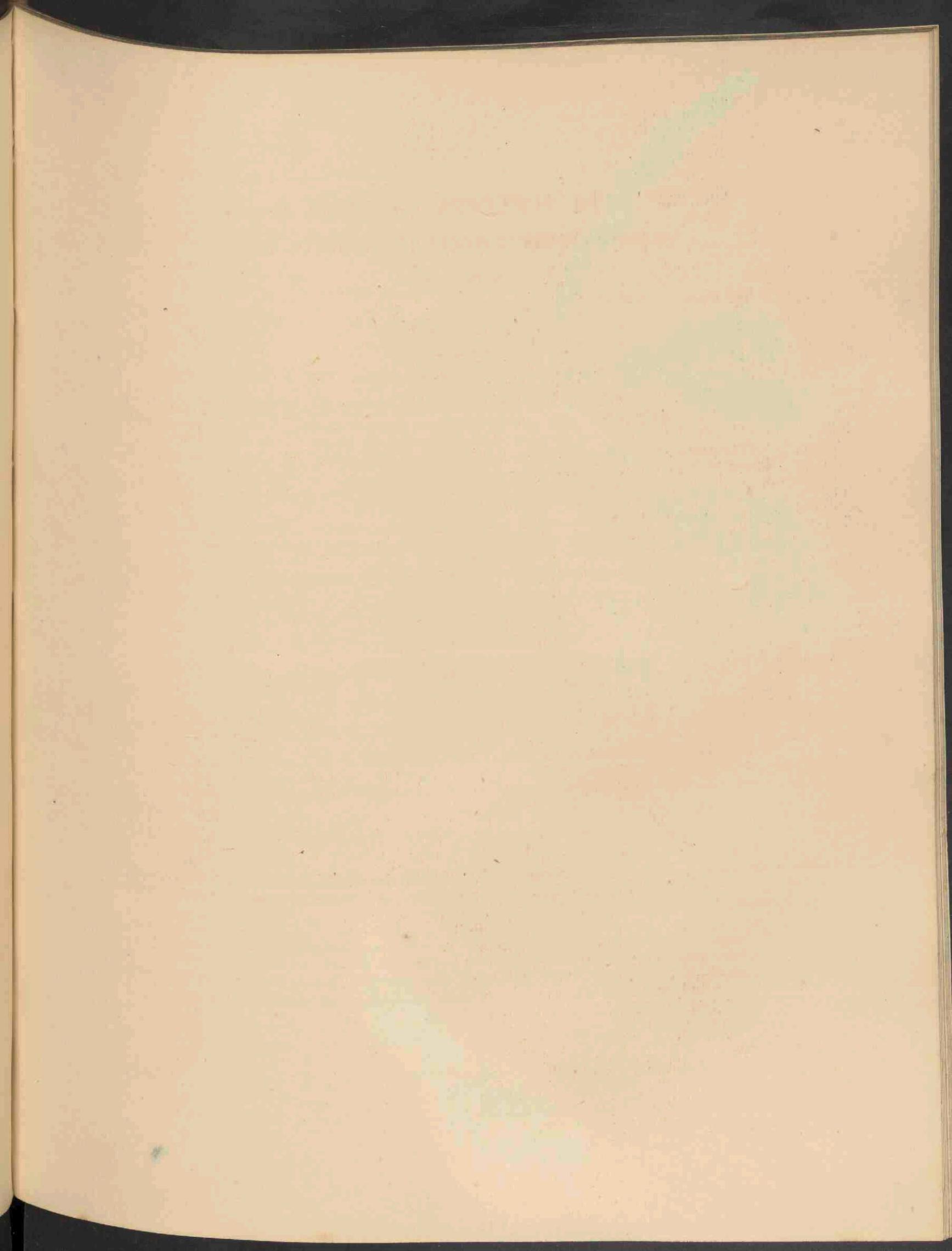
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Comme ci-dessus.

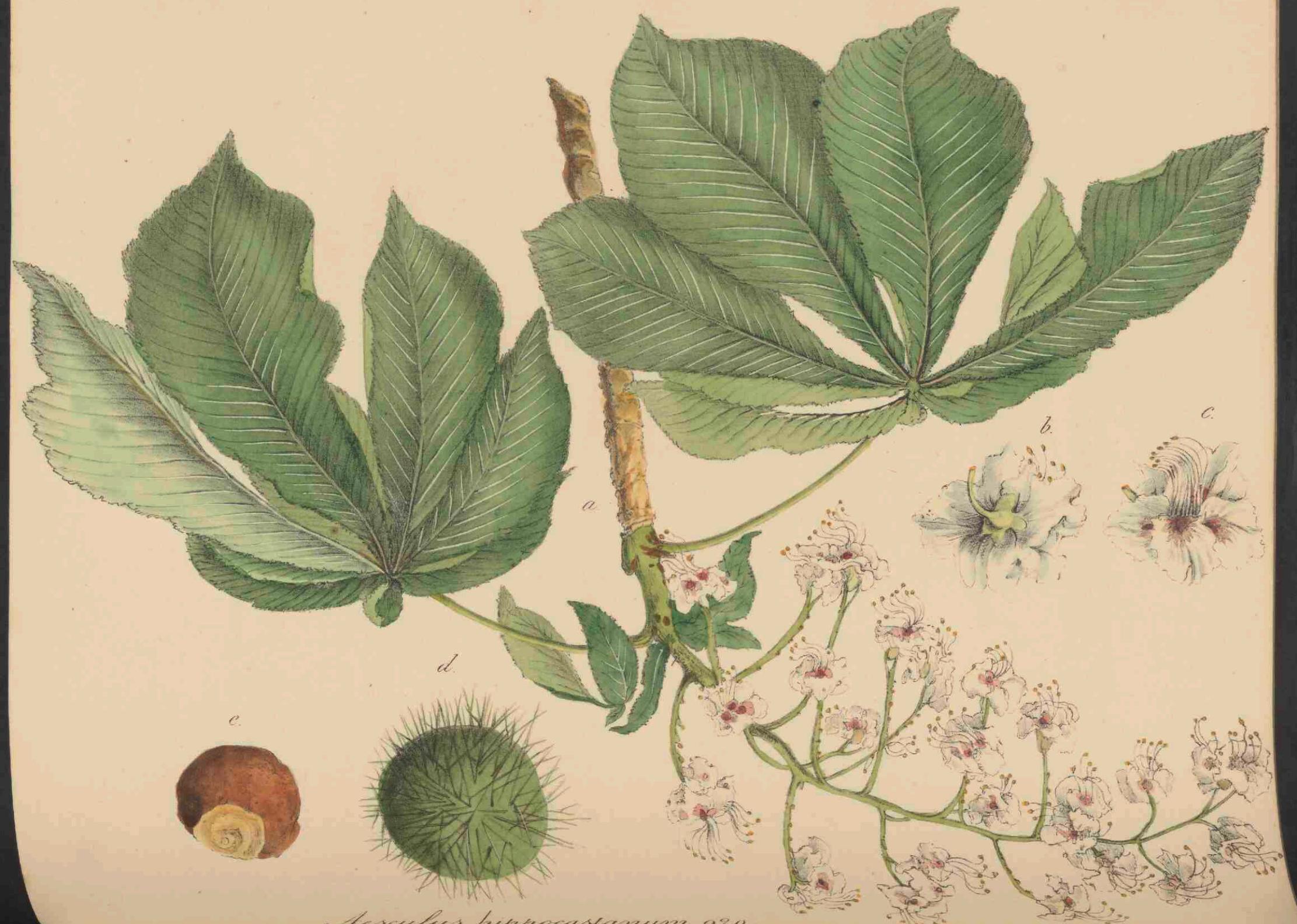
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Le thallus est cartilagineux foliacé canaliculé lacinié d'une couleur d'olive brune; les apothèques sont obliquement scutellés, le disque est brun. La planche nous montre la plante dans sa grandeur naturelle.

La couleur de la plante est plus pale que celle de la précédente, mais elle est plus foliacée les lobes antérieurs des apothéques sont glabres. On en connaît une variété: β. crépue et plus rétrécie. Selon FRIES. Plusieurs sortes de ce genre contiennent une substance amylose, nutritive tonique et amère. Le cetraria Islandica en contient 80.5/10 pCt. d'après BERZELIUS.

LIEU NATAL. Proche de Voorschoten, près de Leijden. MEERBURGH d'après DE GORTER.

USAGE. Elle est fortifiante surtout pour la poitrine.

Aesculus hippocastanum 929.

AESCULUS HIPPOCASTANUM

Gewone Paardenkastanje.

Hoogduitsch. Gemeine Roszkastanie.

Bloeit Mei $\frac{1}{2}$.

Natuurlijk Stelsel. *Thalamantae*. Ordo II. *Schizocarpiae*. Formatio I. *Ranunculiflorae*. Fam.
113. 3. *Sapindaceae*. Reich.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. VII. *Heptandria Monogynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx campanulatus, 5-dentatus. Petala 5 inaequalia, Stam. 7—8 irregulare. Capsula echinata subtrilocularis. — De kelk is klokvormig, 5-tandig. Vijf ongelijke bloembladen, 7—8 onregelmatige meeldraden. De doosvrucht is stekelig, bijna driehoekig. a. Eene tak met bladen en bloemen. b. De bloem van achteren. c. Dezelve van voren. d. De vrucht. e. Het zaad.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis digitatis septenis, corollis 5-petalis patulis. — De bladen zijn gevingerd, zevenvoudig, de bloemkroonen 5-bladerig openstaande.

Dezelve behoort tot onze aanzienlijkste boomen, zoo om derzelver grootte als om hare schoone bladen en bloemen die zich reeds vroeg in het voorjaar ontwikkelen. De bladen zijn ei-lancet vormig gepunt en dubbel gezaagd de bloemen van eene wit-rooskleurige kleur, gedurende de winter zijn de bladknoppen tegen de koude beveiligd door een bedeksel van bruine schubben die in het voorjaar glimmend en kleeverig worden. Het zaad is bijna rond en donkerbruin. De boom bereikt eene hoogte van zestig of zeventig voeten.

GROEIPLAATS. Bij het dorp Baarn, VROLIK. Op onderscheidene plaatsen vond ook ik dezelve verwilderd.

CLUSIUS (hist. I. pag. 7) zegt dezen boom uit Constantinopel in het jaar 1550 ontvangen te hebben, en dat hij dezelve in Nederland heeft ingevoerd.

GEBRUIK. De schors der Paardenkastanje is bitter, zamentrekende en koortsverdrijvende.

AESCRULUS HIPPOCASTANUM.

Marronnier d'Inde.

Nom Allemand. Gemeine Roszkastanie.

Fleurit Mai h.

Système Naturel. *Thalamantae.* Ordo II. *Schizocarpiae.* Formatio I. *Ranunculiflorae.* Fam.

113. *Sapindaceae.* REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. VII. *Heptandria Monogynia.*

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice campanulé à cinq dents. Cinq pétales inégaux. Etamines 7—8 inégales. Capsule garnie de pointes roides presque triloculaire.

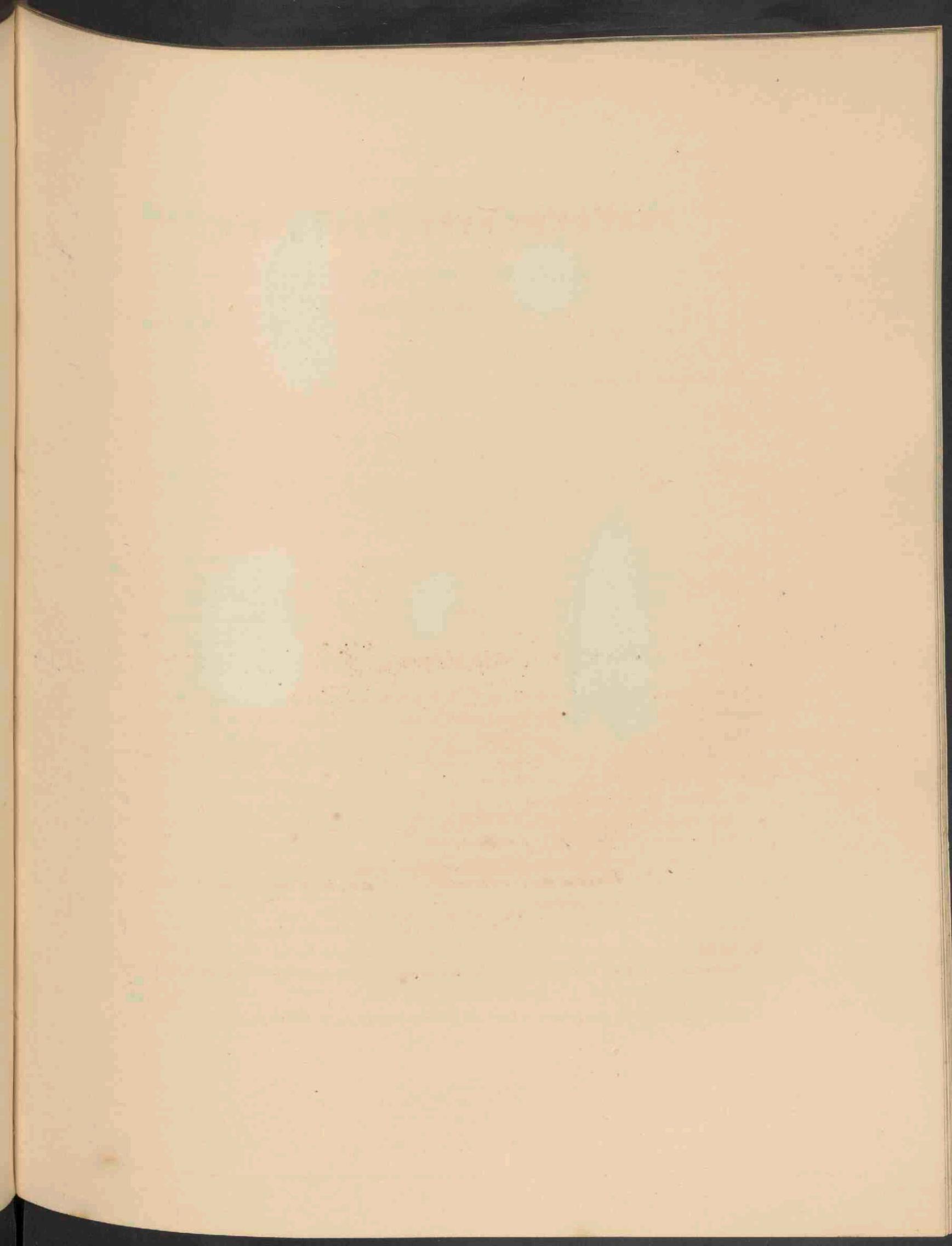
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont digitées, septifères les corolles ont cinq pétales, les pétales sont étalés. *a.* Une branche avec les feuilles et les fleurs. *b,* La fleur vue du côté postérieur. *c.* La même vue du côté antérieur. *d.* Le fruit. *e.* La semence.

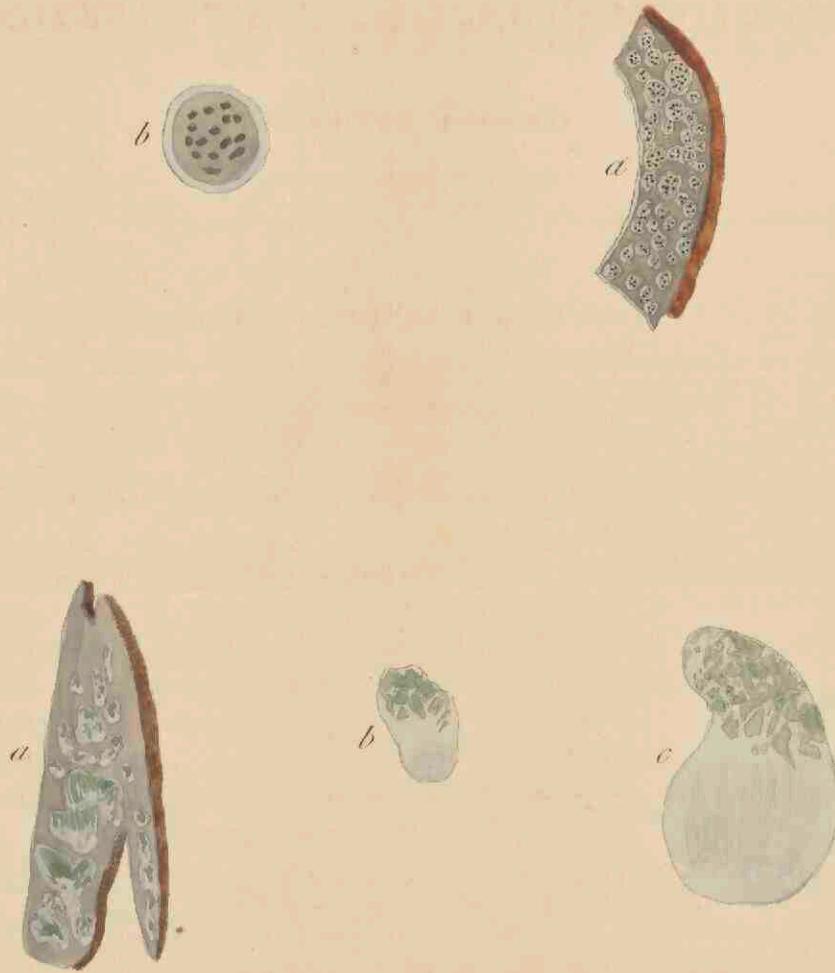
Il appartient parmi les arbres les plus distingués, tant pour leurs grandeur que pour la beauté de leurs feuilles et de leurs fleurs qui se développent déjà au commencement du printemps. Les feuilles sont ovées-lancéolées pointues et deux fois dentées en scie, les fleurs sont d'une couleur blanche-rosatre, les boutons des feuilles sont abrités contre le froid pendant l'hiver par une couverture d'écaillles brunes qui devient au printemps luisante et visqueuse. Cet arbre atteint une hauteur de soixante à soixante et dix pieds..

LIEU NATAL. Proche du village *Baarn*, VROLIK. Je l'ai trouvé moi-même en plusieurs endroits en sauvageon.

CLUSIUS (hist. I. pag. 7.) Nous rapporte qu'il a recu cet arbre de *Constantinople* dans l'année 1550, et qu'il l'a introduit dans les *Pays Bas.*

Usage. L'écorce du marronnier d'Inde est amerè, astringente et fébrifuge.

Pertusaria communis

Pertusaria communis. Var. *amara.* g30.

PERTUSARIA COMMUNIS. LINN. PORINA PERTUSA, ACH.

Gewoon poriënmos.

Hoogduitsch. Gemeine Poriënmoos.

Met Vrucht in den Herfst en Winter.

Natuurlijk Stelsel. Pl. Crijpt. Ordo II. *Ascopsorae*. Formatio I. *Gasteropsorae*. Fam. XV. *Porinae*. REICH.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. Pl. Crijpt. *Lichenes*. Tribus II. *Angiocarpi*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Thallus crustaceus, apothecia verrucaeformia, thalli strato corticali tecta. — Het loof is korstachtig, de schildjes zijn wratvormig, en bedekt door eene laag schors van het loof.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Crusta cartilaginea glauca albicante, apothecus hemisphaericis subclausis, ostiolis depressis discretis, perfectis nigropapillatis. FRIES, pag. 420. — De korst is kraakbeenachtig, van eene blaauwachtig witte kleur, de schildjes zijn halfkogelrond bijna gesloten, met nedergedrukte gescheidene openingen, welke bij hunne volkommenheid, zwart getepeld zijn. a. De plant in natuurlijke grootte. b. De vrucht vergroot.

De kleur der korst zoowel als derzelver vorm is zeer afwisselend, dan eens donkerder dan eens lichter, soms bijna glad soms in ruitjes verdeeld. De schildjes zijn wratvormig, cirkelrond en vertoonen witte stofhoopjes.

GROEIPLAATS. Algemeen, vooral op Beuken- en Eikenstammen.

GEBRUIK. Onbekend.

PERTUSARIA COMMUNIS. VAR. AMARA

Gewoon bittermos.

Van de vorige soort kent men deze verscheidenheid: CRUSTA STERILI SOREDUERA, SOREDUS MINORIBUS AMARIS. De korst is meest onvruchtbaar en met stofhoopjes die klein en zeer bitter zijn. a. De plant in natuurlijke grootte. b. De vrucht vergroot. c. Dezelve zeer vergroot.
GROEIPLAATS. Bij de vorige.

PERTUSARIA COMMUNIS. LINN. PORINA PERTUSA. ACH.

Pertusaire Commun.

Nom Allemand. Gemeine Poriënmoos.

En fruit vers l'Automne et l'Hiver.

Système Naturel. Pl. Crijpt. Ordo II. Ascopsorae. Formatio I. Gasteropsorae. Fam. XV. Porineae. REICH.

Système de LINNAEUS. Cl. XXIV. Pl. Crijpt. Lichenes. Tribus II. Angiocarpi.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le thallus est crustacé, les apothèques sont tuberculeuses, et couvertes d'une couche de cellules extérieures du thallus.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La croute est cartilagineuse d'une couleur glauque-blanchatre, les apothèques sont à moitié sphériques presque fermées, les ouvertures sont déprimées et séparées, lors de leur perfection elles ont une couleur noire papilliacée. FRIES, pag. 420. a. La plante en grandeur naturelle.
b. Le fruit grossi.

La couleur et la forme de la croute varient extrêmement, tantôt elle est plus foncée, tantôt plus pale, parfois presque glabre, parfois divisée en forme de rhombes. Les apothèques sont sphériques, tuberculeuses et nous montrent des sorides d'une couleur blanche.

LIEU NATAL. Presque partout, surtout sur les troncs des Hêtres et des Chênes.

USAGE. Inconnu.

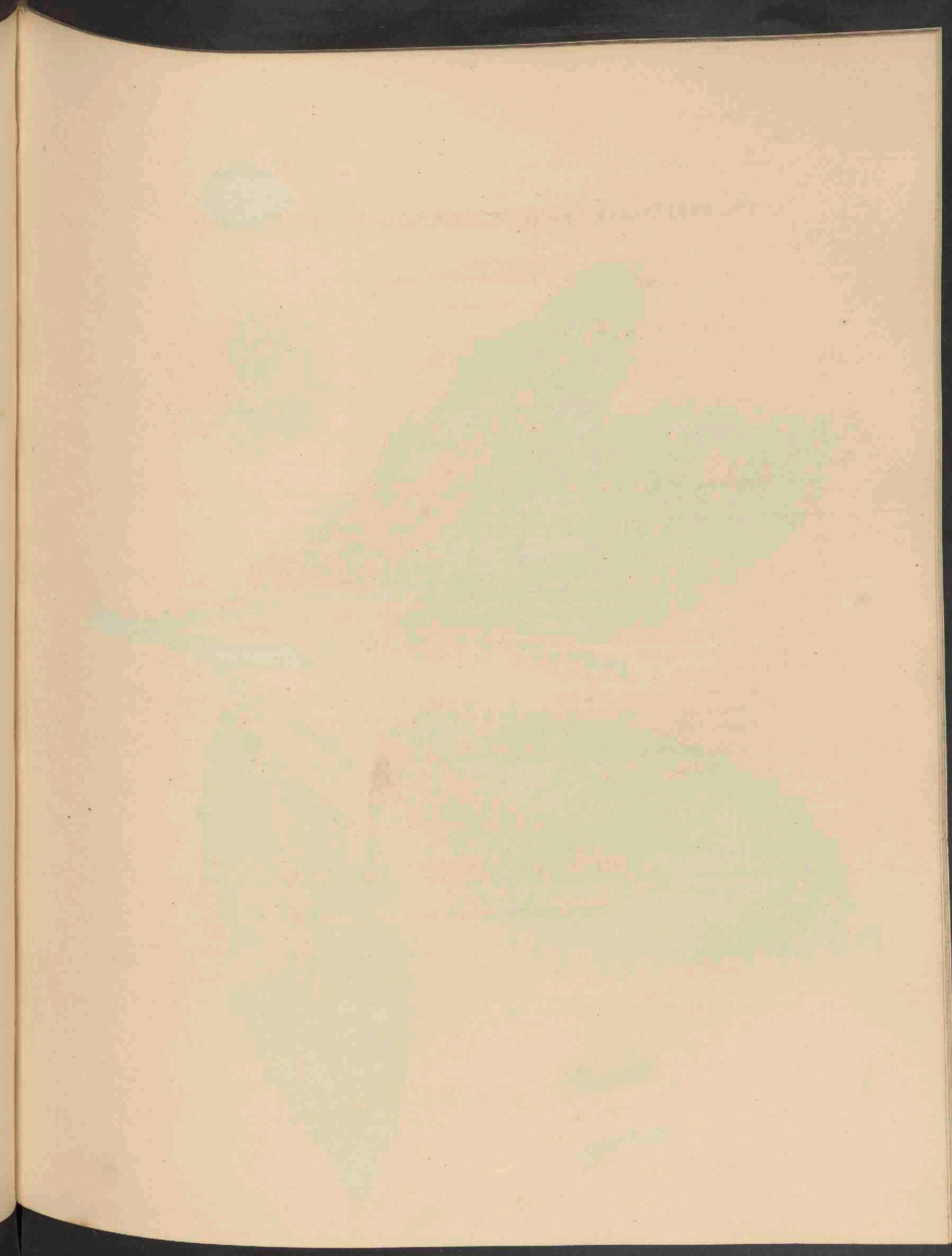

PERTUSARIA COMMUNIS. VAR. AMARA.

Pertusaire commun var. amere.

On connaît une variété de la sorte précédente: La croute est pour la pluspart stérile, avec des sorides qui sont très petits et d'un goût très amer. a. La plante en grandeur naturelle. b. Le fruit grossi. c. Le même extrêmement grossi.

LIEU NATAL. Près de la précédente.

Castanea vesca 931

CASTANEA VULGARIS LAM.; C. VESCA GAERTN.; FAGUS CASTANEA L.

Tamme Kastanjeboom.

Hoogduitsch. Aechter oder zahmer Kastanienbaum; Kästenbaum.

Engelsch. Common Chesnut.

Bloeit Junij. ♀.

Natuurlijke Familie der Noot- of Napjesdragenden (*Cupuliferae*).

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXI. Ord. VIII. *Monococcia Polyandria*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Flores monoici, rarissime hermaphroditici. *Mas.* Amenta axillaria elongata, floribus parvis, numerosis, glomeratis; glomeruli bracteati. Perigonum 6-partitum. Stamina 10—20. *Foem.* Involucra 4-partita, 2—3-flora, pauca ad basin amentorum masculorum, vel solitaria in axillis foliorum. Perigonum 5—8-fidum. Stigmata 5—8. Ovarium, perigonio vestitum et eius limbo coronatum, 5—8-loculare, loculis 2-ovulatis. Fructus coriaceus, 1-locularis. — Eén-huizige, zeer zelden tweeslachtige bloemen. *Mann.* Okselstandige, verlengde katjes, met kleine, Meel-talrijke, getroppte bloemen; de bloemtropjes door schutbladen omgeven. Bloemdek 6-deelig. Meeldraden ten getale van 10—20. *Vrouw.* Vierdeelige, 2 tot 3 bloemen bevattende omwindsels in gering aantal aan den voet der mannelijke katjes, of eenzaam in de oksels der bladen geplaatst. Bloemdek 5—8-spletig. Stempels 5—8. Het vruchtbeginsel, dat door het bloemdek omgeven en door diens boord gekroond wordt, is 5—8-hokkig; de hokjes bevatten 2 eitjes. Vrucht lederachtig en éénhokkig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis oblongo-lanceolatis, acuminatis, cuspidato-serratis, glabris. — Met langwerpig-lancetvormige, toegespitste, fijn-spitsig-genzaagde, onbehaarde bladen. *a.* Katje met mannelijke bloemen. *b.* Nog onrijpe vruchten, omgeven door het blijvend, uitwendig met stekels bezette omwindsel (*napje, cupula*). *c.* Onrijpe vrucht. *d.* Bloemtropjes van mannelijke bloemen, vergroot afgebeeld. (1).

De tamme Kastanjeboom is een groote boom, met lange, wijd-afstaande takken; zijn stam, die een' aanzienlijken omvang kan bereiken, wordt bij ouderdom doorgaans inwendig hol. De mannelijke katjes bezitten een' doordringenden reuk.

GROEIPLAATS. Deze boom, die in Zuidelijk Europa te huis behoort, groeit aldaar aan de hellingen van heuvels en bergen, en komt op lichte gronden voor; hij wordt veel gekweekt, ook in ons vaderland, alwaar hij in boschrijke streken hier en daar verwilderd wordt aangetroffen.

GEBRUIK. De vruchten van dezen boom, die bij ons gewoonlijk slechts als eene versnapering worden genuttigd, zijn voor de bewoners van zuidelijke streken als voedingsmiddel van groot gewigt. — Indien de weersgesteldheid niet al te ongunstig is, worden de *kastanjes* ook bij ons te lande rijp, maar zij zijn kleiner en minder smakelijk dan de buitenlandsche, die vooral uit *Spanje*, *Portugal* en *Italië* worden aangevoerd, en als *marrons* bekend zijn. Het is dan ook minder om zijne vruchten dan wel als sierplant, dat de tamme kastanjeboom bij ons wordt gekweekt; zijn in menig opzigt uitmuntend hout wordt door timmerlieden, schrijnwerkers enz. gebezigt.

(1). Bij het overlijden van den heer P. M. E. GEVERS DEYNOT waren deze en 4 volgende platen, waarop, helaas! nog al het een en ander valt aan te merken, reeds afgedrukt, maar daaraan ontbrak nog de tekst, die er nu door een andere hand is bijgevoegd.

CASTANEA VULGARIS LAM. ; C. VESCA GAERTN. ; FAGUS CASTANEA L.

Châtaignier ordinaire.

Nom Allemands. Aechter oder zahmer Kastanienbaum; Kästenbaum.

Nom Anglais. Common Chesnut.

Fleurit en Juin. †.

Famille naturelle des *Cupulifères* (*Cupuliferae*).

Système de LINNÉ. Cl. XXI. Ord. VIII. *Monoeccia Polyandria*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les fleurs sont monoïques et très rarement hermaphrodites. *Fl. mas.* Chatons axillaires, allongés, composés d'une quantité de petites fleurs agglomérées ça et là; les glomérule sont munis de bractées. Le périgone est à 6 divisions. Les étamines sont au nombre de 10—20. *Fl. fem.* Des involucres, à 4 divisions, renfermant 2 ou 3 fleurs, se trouvent en petit nombre à la base des chatons mâles ou solitaires dans l'aisselle des feuilles. Le périgone est 5—8-fide. Les stigmates sont au nombre de 5—8. L'ovaire, qui est entouré par le périgone et couronné par son limbe, est à 5—8 loges; chaque loge renferme 2 ovules. Le fruit est coriace et uniloculaire.

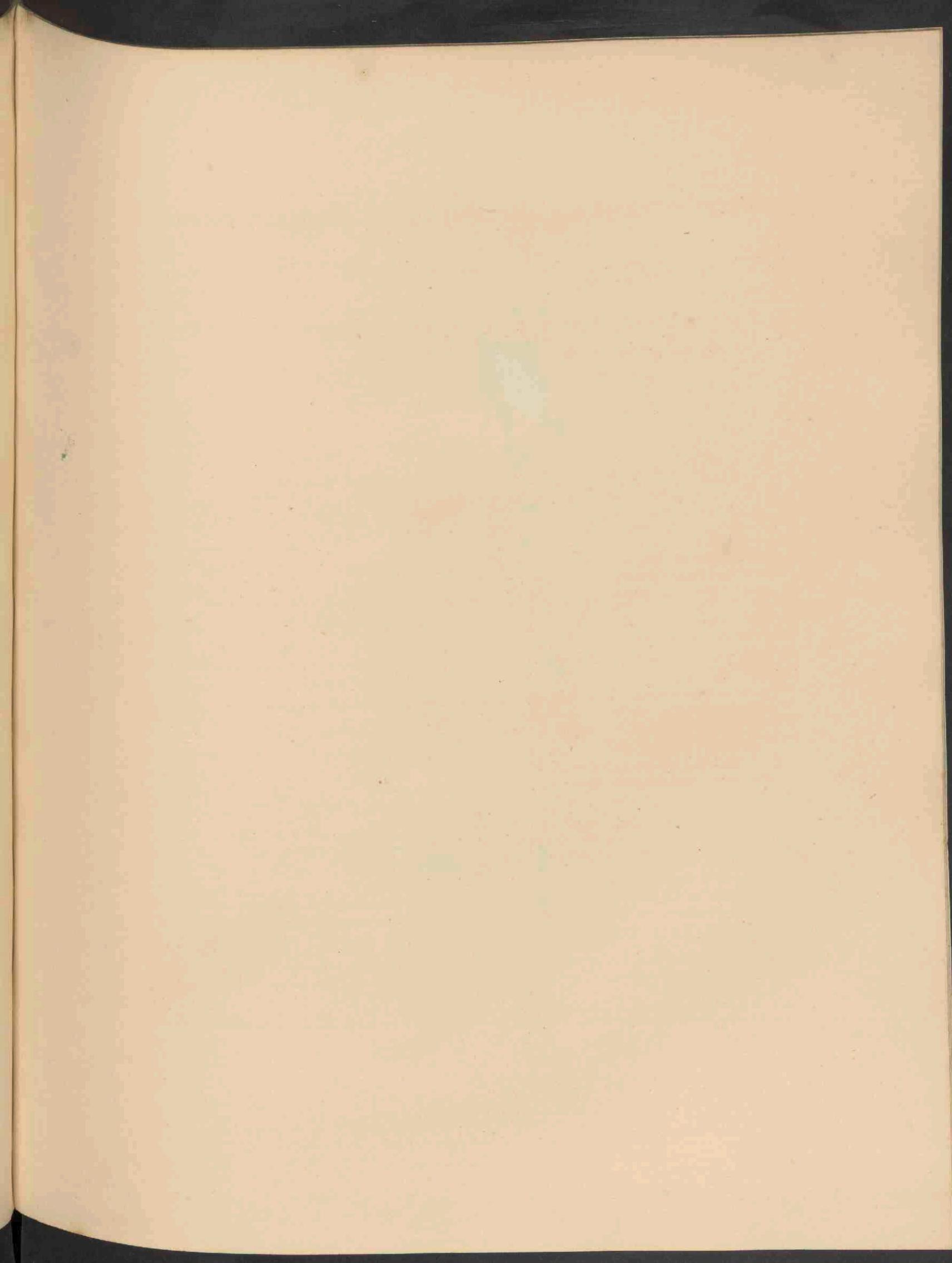
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont oblongues-lanceolées, acuminées, cuspidées-dentées en scie et glabres. *a.* Chaton de fleurs mâles. *b.* Fruits pas encore murs, entourés par l'involucre persistant (*cupule*, *cupula*), hérissonné dehors d'épines. *c.* Fruit pas encore mur. *d.* Glomérule de fleurs mâles, agrandis. (1).

Le Châtaignier est un grand arbre, à rameaux longs et très-étalés; son tronc, qui peut acquérir un diamètre considérable, se creuse ordinairement à l'intérieur dans sa vieillesse. Les chatons mâles ont une odeur pénétrante.

LIEU NATAL. Cet arbre croît dans sa patrie, le sud de l'*Europe*, sur le penchant des coteaux et des montagnes dans les terrains légers; on le cultive fréquemment, aussi dans notre patrie, où on le rencontre ça et là sauvage dans des terres boisées.

USAGE. Les fruits de cet arbre, dont on ne se sert ordinairement chez nous que comme friandise, ont comme substance alimentaire une grande importance pour les habitants du sud de l'*Europe*. — Si le temps n'est pas trop défavorable, les châtaignes mûrissent aussi chez nous, mais elles sont plus petites et moins savoureuses que celles de l'étranger, qui nous viennent de l'*Espagne*, du *Portugal* et de l'*Italie*, et qu'on appelle *marrons*. Aussi c'est moins pour ses fruits, mais plutôt comme arbre d'ornement, que nous cultivons le châtaignier; le bois, excellent sous maint rapport, est employé par les charpentiers, les menuisiers etc.

(1). Lors du décès de Mons. P. M. E. GEVERS DEYNODT cette planche et les 4 suivantes, qui ne sont, hélas! pas irréprochables, étaient déjà imprimées, mais le texte y manquait; c'est donc à une autre main que nous devons celui-ci.

Pisum aroense 932.

PISUM ARVENSE L.

Veld-Erwut.

Hoogduitsch. Feld-Erbse.

Engelsch. Field-Pease.

Bloeit Mei-Julij. ☽

Natuurlijke Familie der *Vlinderbloemigen* (*Papilionaceae*).

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XVII. Ord. VI. *Diadelphia Decandria*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx campanulatus, profunde 5-fidus, lacinis foliaceis. Corollae vexillum amplum, reflexum. Stylus basi geniculatus, a latere compressus, in margine vexillari carinatus ibidemque apicem versus barbatus, margine carinali canaliculato. Legumen oblongum, subinflatum, polyspermum. Semen globosum. — Kelk klokvormig, diep 5-spletig, met bladachtige sluppen. Het vlagje der bloemkroon groot en omgeslagen. Het aan den voet knievormig gebogen stijltje is van ter zijde zamengedrukt, aan zijnen naar het vlagje gekeerden rand kielvormig en aldaar naar den top toe gebaard, terwijl de naar de kiel gekeerde rand gootvormig is uitgehond. Peul langwerpig, een weinig opgeblazen en veelzadig. Zaad kogelrond.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis abrupte-pinnatis, apice cirrhosis, 2—3-jugis; foliolis ovatis; stipulis maximis, ovatis, semicordatis, basi inaequaliter dentatis; pedunculis saepius unifloris; semibus subangulosus. — Met even-gevinde, aan den top van klawieren voorziene, 2 of 3 paar blaadjes dragende bladen; eironde blaadjes; zeer groote, eironde, halfhartvormige, aan den voet ongelijk getande steunbladen; veelal éénbloemige bloemstelen; eenigzins kantige zaden. *a.* Bloeijende plant. *b.* Een gedeelte der plant, met twee nog niet geheel rijpe vruchten. (1).

GROEIPLAATS. Deze plant schijnt in Zuidelijk Europa inheemsch te zijn; bij ons komt zij nu en dan verwilderder voor.

GEBRUIK. In onzen land- en tuinbouw zijn een aantal verscheidenheden van erwten bekend, welke gedeeltelijk tot de soort *Pisum sativum* L., gedeeltelijk tot de soort *Pisum arvense* L. moeten gebragt worden, indien men namelijk *P. sativum* zelf niet beschouwt als eene door de kultuur ontstane varieteit van *P. arvense*. Het gebruik nu, dat tot voedsel voor menschen dier van erwten gemaakt wordt, is algemeen bekend.

(1). Onder de afbeelding staat *Pisum aroense*; moet zijn *P. arvense*.

PISUM ARVENSE L.

Pois des Champs.

Surnoms. Pisaille; Pois de pigeon.

Nom Allemand. Feld-Erbse.

,, *Anglais.* Field-Pease.

Fleurit Mai-Juillet. ☺

Famille naturelle des *Papilionacées* (*Papilionaceae*).

Système de LINNÉ. Cl. XVII. Ord. VI. *Diadelphia Decandria*.

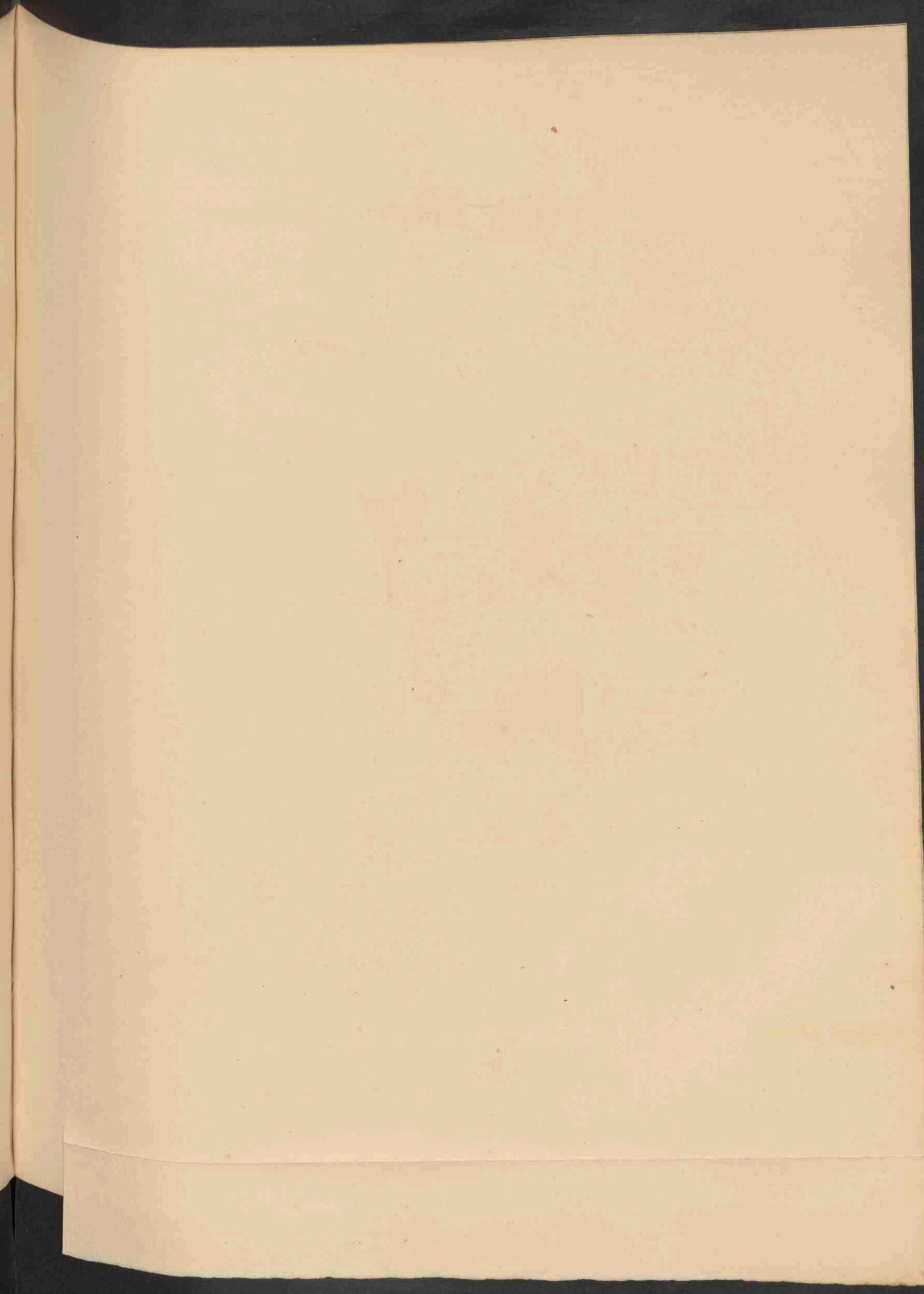
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est campanulé, profondément quinquefide, à parties foliacées. L'étandard de la corolle est grand et fléchi en dehors. Le style genouillé à la base est comprimé aux côtés, du côté de l'étandard caréné et barbu vers le sommet, tandis que le bord est creusé en gouttière du côté de la carène. La gousse est oblongue, un peu gonflée et a plusieurs graines. La graine est globuleuse.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont pennées sans impaire, à 2 ou 3 paires et se terminent en vrille; les folioles sont ovées; les stipules très grandes, ovées, semicordées, dentées inégalement à leur base; les pédoncules le plus souvent uniflores; les graines un peu anguleuses.
a. Plante en fleurs. *b.* Partie de la plante, portant deux fruits, qui ne sont pas encore tout-à-fait mûrs. (1).

LIEU NATAL. Il semble, que cette plante est indigène de l'*Europe méridionale*; chez nous on la voit de temps en temps sauvage.

USAGE. Dans notre agriculture et horticulture on rencontre plusieurs variétés de pois, qu'il faut ranger sous l'espèce, nommée *Pisum sativum L.* ou sous celle, qu'on appelle *P. arvense L.*, toutefois si l'on ne considère le *Pisum sativum* comme variété de *P. arvense*, produite par la culture. Or l'usage, que l'on fait des pois comme nourriture de l'homme et des animaux, est généralement connu.

(1). Au lieu de *Pisum arvense*, la planche indique le nom de *P. aroense*.

Polygonum fagopyrum 933

POLYGONUM FAGOPYRUM L.; FAGOPYRUM ESCULENTUM MOENCH.

Boekweit.

Hoogduitsch. Buchweizen; Heidekorn; Heidel; Blende.

Engelsch. Buckwheat; Beeckwheat.

Bloeit Julij—Augustus. ◎

Natuurlijke Familie der *Veelknoopigen* (*Polygonaceae*).

Stelsel van LINNAEUS. Cl. VIII. Ord. III. Octandria Trigynia.

GESLACHTS-KENMERKEN. Flores hermaphroditici. Perigonum 3—5-partitum, persistens. Stamina 5—9, plerumque 8, biserialia, quorum 5 exteriora laciniis perigonii alterna, 3 interiora laciniis perigonii tribus interioribus anteposita. Glandulae saepe ad basin staminum. Ovarium trigonum vel compressum; styli 3 vel 2 filiformes. Achaenium triquetrum, ovoideum vel compressum, perigonio persistente involucratum. — Bloemen tweeslachtig. Bloemdek 3—5-deelig, blijvend. Meeldraden ten getale van 5—9, meestal 8, in twee rijen geplaatst; de 5 buitenste afwisselend met de lippen van het bloemdek, de 3 binnenste vóór de 3 binnenste lippen van het bloemdek geplaatst. Aan den voet der meeldraden worden dikwijs kliertjes gevonden. Vruchtbeginsel driekantig of zamengedrukt; stijltjes, 3 of 2 in getal, draadvormig. Dopvrucht driesnijdig, eivormig of zamengedrukt, door het blijvend bloemdek omgeven.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule erecto, ramoso; foliis cordato-sagittatis, acuminatis; racemis abbreviatis, in axillis foliorum solitariis ad apicem caulis et ramorum in corymbos dispositis; achaeniis triquetris, perigonum longe superantibus, aciebus apteris, integerrimis, lateribus ovato-triangularibus. — Met opgerigten, getakten stengel; hartvormig-pijlvormige, toegespitste bladen; verkorte bloemtrossen, alleenstaande in de oksels der bladen, maar aan het uiteinde van den stengel en de takken tot bloemtuilen vereenigd; driesnijdige, verre boven het bloemdek uitstekende dopvruchten, met ongevleugelde, gaafrandige kanten en eiron-driehoekige zijden. a. Bloeiende plant. b en c. Vergroote bloemen. d. Vrucht.

De stengel is dikwijs roodachtig van kleur; bij de wilde plant wordt hij ongeveer vijf palm lang, maar bij de gekweekte doorgaans aamkerkelijk hooger; de bladen staan nog al ver van elkander af, de meesten dezer zijn gesteeld, doch de bovenste zittend of stengomvattend; de bloemen zijn wit of licht-rozenrood en aan den voet groenachtig, de vruchten zwart-bruin van kleur.

GROEIPLAATS. De boekweit behoort in *Midden-Azië* te huis; maar reeds sedert de 15de eeuw wordt zij bijna over geheel het Noordelijk halfrond, vooral in de meer noordelijke landen en in de bergstreken gekweekt; geen wonder! dat een algemeen gekweekte plant dikwijs verwilderd voorkomt; ook in ons land is dit meermalen het geval.

GEBRUIK. De boekweit is vooral om hare vruchten gewigtig; deze toch bevatten, zooals ieder weet, eene voortreffelijke voedingstof; in ons vaderland is het verbruik daarvan alleraanzienlijkst, en worden de boekweitvruchten, na van haren bolster ontdaan te zijn, gebroken of tot meel gemalen, op velerlei wijze tot spijze toebereid en menigvuldig, vooral door de mindere klasse, genuttigd. Ook worden deze vruchten veel tot voeder voor het gevogelte, vooral voor duiven, gebezigt, enz. enz.; daarenboven stookt men er eene soort van brandewijn uit. De bloemen der boekweit leveren aan de bijen een' schat van honig op; ook in dit opzigt is deze plant alleszins belangrijk te noemen, en wordt daarvan veel partie getrokken.

POLYGONUM FAGOPYRUM L.; FAGOPYRUM ESCULENTUM. MOENCH.

Renouée Sarrazin.

Surnoms. Blé Sarrazin; Blé noir; Bucail; Carabin.

Noms Allemands. Buchweizen; Heidekorn; Heidel; Blende.

„ *Anglais.* Buckwheat; Beeckwheat.

Fleurit Juillet—Août. ☺

Famille naturelle des *Polygonées* (*Polygoneae*).

Système de LINNÉ. Cl. VIII. Ord. III. *Octandria Trigynia*.

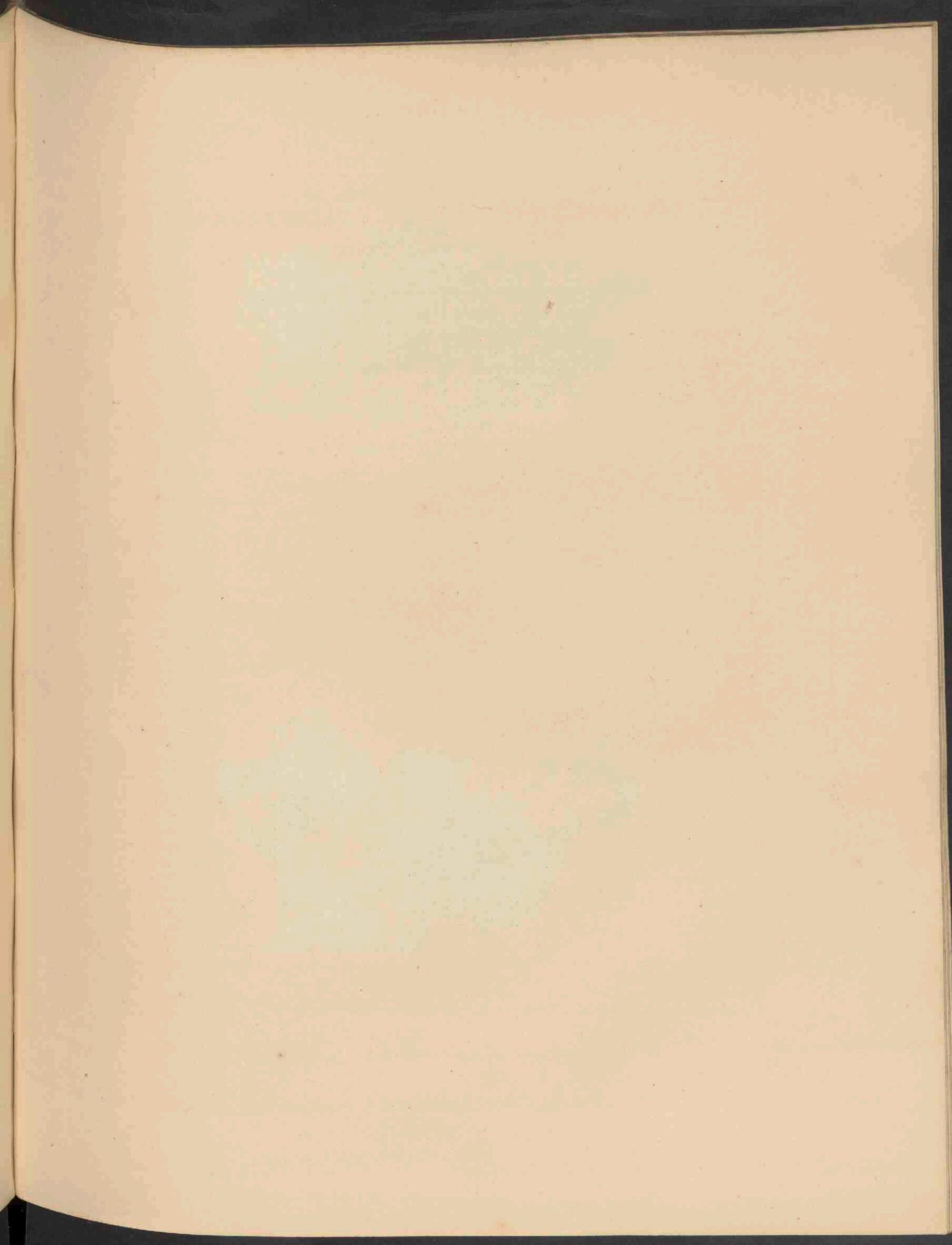
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Fleurs hermaphrodites. Le périgone est à 3—5 parties et persistant. Les étamines sont au nombre de 5—9, ordinairement 8, placées en deux séries; les 5 étamines extérieures sont alternes avec les parties du périgone, tandis que les 3 intérieures sont placées devant les 3 parties intérieures du périgone. On trouve souvent des glandes à la base des étamines. L'ovaire est trigone ou comprimé; les styles sont filiformes et au nombre de 3 ou 2. L'akène est triquétre, ovoïde ou comprimé et entouré du périgone persistant.

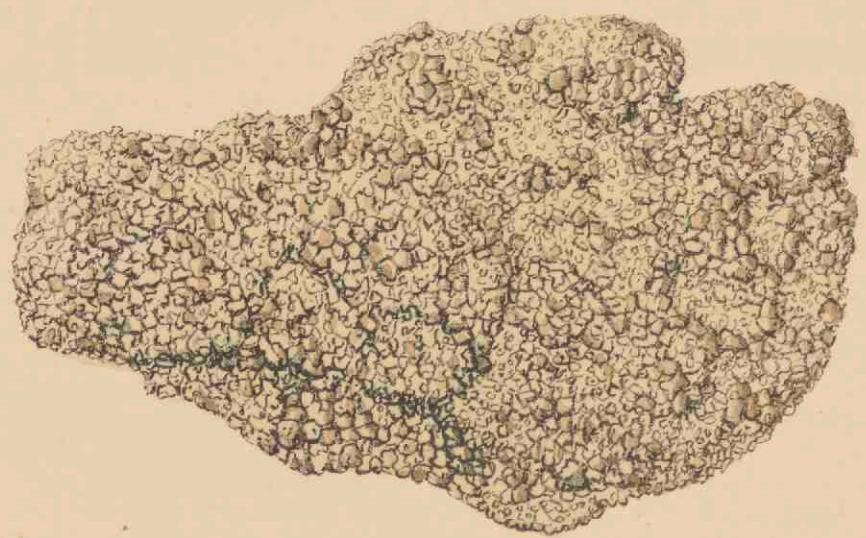
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La tige est droite et rameuse; les feuilles sont cordées-sagittées et acuminées; les grappes sont raccourcies, solitaires dans l'aisselle des feuilles et disposées en corymbes au sommet de la tige et des rameaux; les akènes sont triquétres et beaucoup plus longs que le périgone, leurs arêtes sans ailes et très entières, leurs côtés ovés-triangulaires. *a.* Plante en fleurs. *b.* et *c.* Fleurs agrandies. *d.* Fruit.

La tige est souvent rougeâtre; elle s'élève dans les plantes sauvages jusqu'à 5 décimètres, mais elle est ordinairement bien plus élevée dans les plantes cultivées; les feuilles sont un peu distantes et pour la plupart pétiolées, mais les supérieures sessiles ou embrassantes; les fleurs sont blanches ou roses et verdâtres à la base; les fruits d'une couleur brune-noirâtre.

LIEU NATAL. *L'Asie centrale* est la patrie du blé sarrazin, mais il est cultivé déjà depuis le 15ème siècle dans l'hémisphère boréal presque tout entier, surtout dans les régions alpines et les pays situés vers le nord; rien d'étonnant, qu'une plante si généralement cultivée se montre souvent en état sauvage, ce qui arrive aussi bien des fois dans notre pays.

USAGE. C'est surtout pour ses fruits que cette plante nous intéresse; or chacun sait, qu'ils contiennent une substance alimentaire excellente, dont une quantité considérable est consommée dans notre patrie; ces fruits donc, après qu'on en a enlevé le péricarpe, sont brisés ou réduits en farine, et préparés de plusieurs façons; ce sont surtout les classes inférieures, qui prennent beaucoup de cette nourriture. Ces fruits servent aussi fréquemment à la nourriture de la volaille, surtout des pigeons, etc. etc.; encore on en tire de l'eau-de-vie. Les fleurs du blé sarrazin offrent aux abeilles une quantité de miel; c'est aussi sous ce rapport que l'on profite beaucoup de cette plante et que le blé sarrazin mérite le nom de plante intéressante.

Pertusaria Wulfenii.
Calycium hyperellum. 934.

PERTUSARIA WULFENII DEC.

Wulfens Poriënmos; groot geopend Porienmos. Fl. B. S.

Hoogduitsch. Wulfens Porenflechte.

LICHENES. Ord. *Angiocarpi*. Trib. *Endocarpeae*.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. Ord. III. *Cryptogamia, Algae*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Apothecia verrucaeformia, thalli strato corticali tecta, includentia nucleos nudos ceraceo-gelatinosos coloratos. Ascii maximi. Thallus crustaceus, saepe in soredia, *Isidia*, abiens. — Apothecia verrucaeformia, raro solitaria et eorum loco saepissime, imo frequentius quam ipsa apothecia, soredia orbicularia alba farinosa (*Variolaria*). — Schildjes wratvormig, bedekt door de schorslaag van het loof, en naakte wasachtig-geleachtige gekleurde kernen bevattende. Sporenzakjes zeer groot. Loof korstig, dikwijs uitwassende in stofhoopjes, zoogenaamde soorten van *Isidium*. De wratachtige schildjes staan zelden alleen en zeer dikwijs komen er, zelfs vaker dan schildjes zelve, in de plaats dezer, eirkelronde, witte, op veel gelijkende stofhoopjes voor (*Variolaria*).

SOORTELIJKE KENMERKEN. Crusta cartilaginea, sulphurea (olivacea decolorataque), linea nigra cincta; apotheciis hemisphaericō-depressis, ostiolo nigricante communi pertusis, dein rimose dehiscentibus marginatis, fundo nucleis abortivis cicatricoso. — Met kraakbeenachtige, zwavelgele (olijfkleurige en verbleekte), door eenen zwarte lijn omgevēne korst; halfkogelrond-nedergedrukte schildjes, met eenen gemeenschappelijken zwartachtigen opening doorboord, zich later spleetvormig openende en gerand; de bodem der schildjes vertoont de likteekens van misdragen kernen. (1).

Even als andere soorten van dit geslacht wordt ook deze dikwijs in onvruchtbaren toestand aange troffen.

GROEIPLAATS. Aan beukenstammen, maar niet algemeen.

(1) Het is ons onmogelijk om uit de plaat alléén op te maken, welke soort van *Pertusaria* men gemeend heeft af te beelden; maar met het oog op het onderschrift van *Pertusaria Wulfenii* hebben wij de diagnose dezer soort van den beroemden FRIES overgenomen. Wij voordeelen het echter niet ongepast te herinneren hetgeen Dr. VAN DEN Bosch (Cf. *Prod. Fl. Bat.* vol. II. pars II. p. 161) betreffende *Pertusaria Wulfenii* opmerkt: „Species, siquidem indigena, ex rarissimis! Cuncta, quae vidi, specimina ad *P. communem* perfinere visa sunt. Hinc in *Fl. B. S.* p. 347, ubi plurima loca natalia memorantur, confusam cum *Thelotrema lepadino* suspicari ausus sum. et.”

CALICIUM HYPERELLUM WAHL.

Lensvormige Kelkkiem. Fl. B. S.

LICHENES. Ord. *Gymnocarpi*. Trib. *Calicieae*.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. Ord. III. *Cryptogamia, Algae*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Apothecia crateriformia, excipulo proprio carbonaceo discum in sporidia coacervata nuda collapsum marginante. Thallus crustaceus. — Schildjes bekervormig, met een eigen koolzwart omvatsel, dat tot rand strekt aan de in naakte opeengehoopte sporidiën uiteenvallende schijf. Loof korstig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Crusta granulosa, viridi-lutea; apotheciis lentiformibus subtus ferrugineis, disco umbrino-nigro, stipite elongato firmo atro. — Met korrelige, groen-gele korst; lensvormige van onderen roestkleurige schildjes, met bruin-zwarre schijf en verlengden, stevigen, donkerzwarten steel.

GROEIPLAATS. Op de schors en het hout van oude eiken, dennen &c.

PERTUSARIA WULFENII DEC.

Pertusaire de Wulfen.

Nom Allemand. Wulfens Porenflechte.

LICHENES. Ord. *Angiocarpi*. Trib. *Endocarpeae*.

Système de LINNÉ. Cl. XXIV. Ord. III. *Cryptogamia, Algae*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les apothécies verrueuses sont couvertes par la couche corticale du thalle, et renferment des noyaux nus céramés-gélatineux et colorés. Les utricules à spores sont très grands. Le thalle est crustacé et forme souvent des sorédions, qu'on a décrits comme des espèces d'un genre *Isidium*. — Les apothécies verrueuses sont rarement solitaires et on voit très fréquemment, même plus souvent que les apothécies elles-mêmes, au lieu de celles-ci des sorédions orbiculaires, blancs, farineux (*Variolaria*).

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La croûte est cartilagineuse, soufrée (olivacée et décolorée), entourée d'une ligne noire; les apothécies sont hémisphériques-déprimées, percées par un pore commun noirâtre, plus tard elles s'ouvrent en forme de fente et sont marginées; le fond des apothécies porte les cicatrices de noyaux abortifs. (*)

Comme d'autres espèces du même genre on trouve aussi celle-ci souvent dans l'état stérile.

LIEU NATAL. Elle croît sur les troncs des Hêtres, mais elle n'est pas commune.

(*) Quant à l'identité de l'espèce qu'on a cru figurer, il nous est impossible d'en juger d'après la seule planche; mais en nous conformant à la souscription indiquant le nom de *Pertusaria Wulfenii* nous avons reproduit la diagnose, que le célèbre FRIES a donnée de cette espèce. Nous ne le croyons pourtant pas hors de propos de rappeler ce que le docteur VAN DEN BOSCH (Cf. *Prod. Fl. Bat.*, vol. II, pars II, p. 161) observe à l'égard de *Pertusaria Wulfenii*: „Species, siquidem indigena, ex rarissimis! Cuncta, quae vidi, specimina ad *P. communem* pertinere visa sunt. Hinc in FL. B. s. p. 347, ubi plurima loca natalia memorantur, confusam cum *Thelotrema lepadino* suspicari ausus sum. cet.”

CALICIUM HYPERELLUM WAHL.

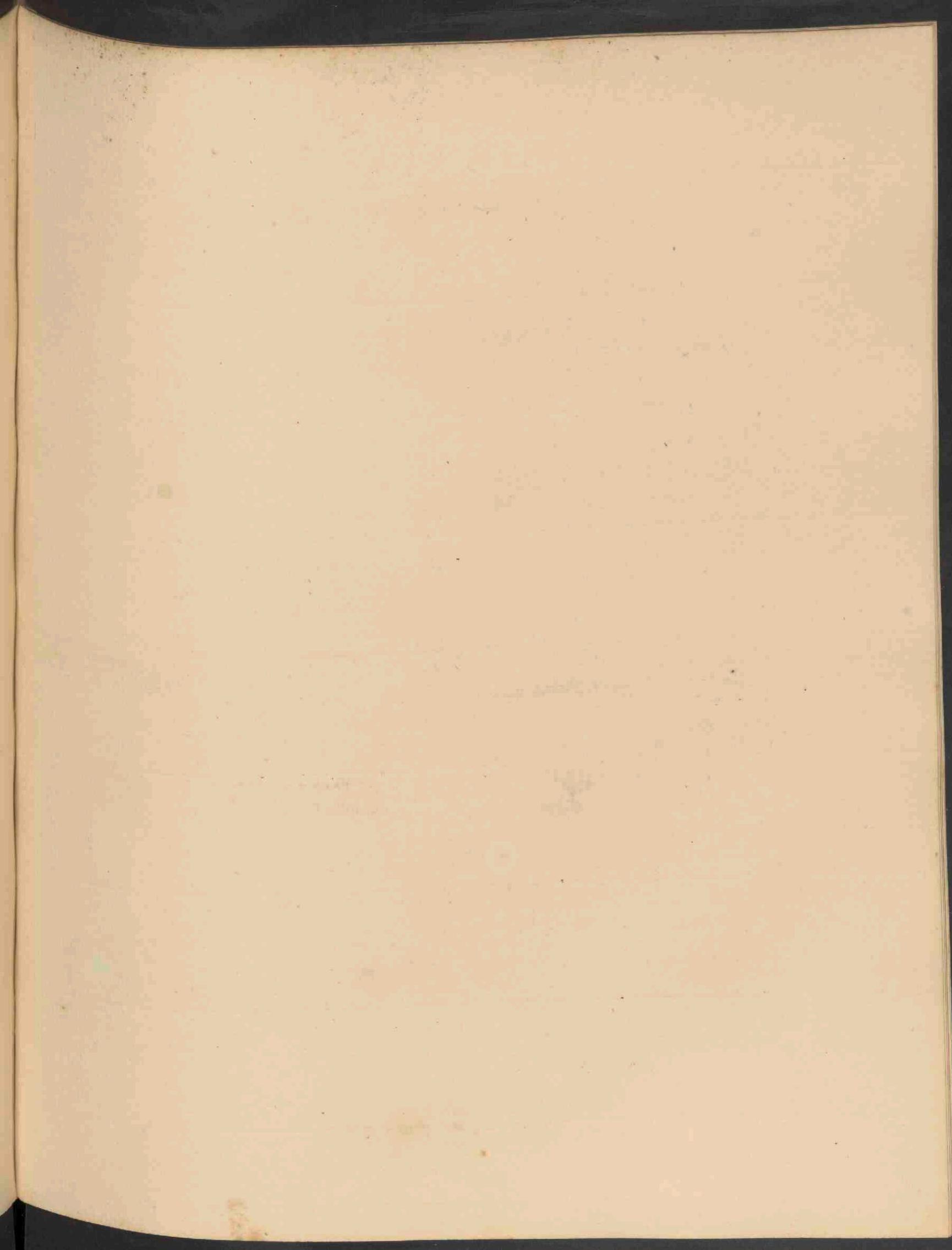
LICHENES. Ord. *Gymnocarpi*. Trib. *Calicieae*.

Système de LINNÉ. Cl. XXIV. Ord. III. *Cryptogamia, Algae*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Les apothécies sont cratériformes, munies d'une excipule propre, d'une couleur noire comme du charbon, l'excipule forme le bord du disque, qui se sépare en sporiodes nus et agrégés. Le thalle est crustacé.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. La croûte est granulée, jaune-verte; les apothécies sont lenticulaires ferrugineuses en dessous, leur disque est noir-brun, leur stipe allongé ferme et d'un noir foncé.

LIEU NATAL. Sur l'écorce et le bois de vieux Chênes, des Sapins etc.

Nicandra physaloides. 936.

NICANDRA PHYSALOIDES GAERTN.; ATROPA
PHYSALOIDES L.

Blaaskersachtige (1) Nicandra.

Hoogduitsch. Schluttenartige Nicandra.

Bloeit Augustus en September. ♂.

Natuurlijke Familie der *Nachtschadigen* (*Solanaceae*).

Stelsel van LINNAEUS. Cl. V. Ord. I. *Pentandria Monogynia*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calyx 5-partitus, 5-angulatus, inflatus, angulis compressis, lacinias sagittatis. Corolla campanulata. Stamina 5 conniventia, filamentis basi dilatatis, antheris ovatis, longitudinaliter dehiscentibus. Fructus bacciformis sed exsuccus, calyce vesicario inclusus, 3—5-locularis. Semina plurima, reniformia, compressa. — Kelk 5-deelig, 5-hoekig, opgeblazen, met zamengedrukte hoeken en pijlvormige lippen. Bloemkroon klokvormig. Meeldraden 5, naar elkander toegebogen, met aan den voet verbreede helmdraden en eironde, overlangs openspringende helmknopjes. Vrucht besachtig maar saploos, besloten binnen den vliezig-opgeblazen kelk, 3—5-hoekig. Zaden talrijk, nierzigmig, zamengedrukt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis ovato-oblongis, sinuato-angulatis, glabris; pedunculis brevibus, unifloris; fructibus cernuis, subglobosis, calyce membranaceo reticulato-venoso tectis — Met eironde langwerpige, bogtig-hoekige, onbehaarde bladen; korte, éénbloemige bloemstelen; hellende, bijna kogelronde, door den vliezigen netvormig geaderden kelk bedekte vruchten. a. Bloeijende tak. b. Rijpe, door den blijvenden kelk omgevende vrucht. c. Dezelfde, voor een gedeelte van den omkleedenden kelk ontdaan. (2).

Op een' krachtigen grond wordt dit gewas niet zelden 5 à 6 voet hoog, en is alsdan sterk vertakt en zeer blad- en bloemrijk. De bloemkroon is blaauwachtig paars, met wit van binnen.

GROEIPLAATS. Deze plant behoort in Peru te huis, van waar zij over de warme en gematigde luchtstreken verspreid is, en hier en daar verwilderd voorkomt; zoo werd zij ook bij ons te lande door Dr. VAN DEN BOSCH in weilanden bij Kloetingen (Zuid-Beveland) aangetroffen.

GEBRUIK. Zij moet narcotische eigenschappen bezitten, en in haar vaderland als een diuretisch middel in gebruik zijn; ook wordt zij in Michigan (Noord-Amerika) en in Wallachije als eene plaatsvervangster van den tabak gebezigt. Zij wordt veelvuldig als eene sierplant in de tuinen gekweekt.

(1) Blaaskersachtige; aldus vertalen wij den soortnaam "physaloides"; Blaaskersen toch is eene van de Nederlandsche benamingen, die men gegeven heeft aan de vruchten van de welbekende *Physalis Alkekengi* L., en het is aan de gelijkenis harer vruchten met deze, dat *Nicandra* hare benaming "physaloides" verschuldigd is.

(2) De plaat is verkeerdelyk in de plaats van met 935 met 936 genummerd.

NICANDRA PHYSALOIDES GAERTN. ; ATROPA PHYSALOIDES L.

Nicandra faux-Coqueret. (1).

Nom Allemand. Schluttenartige Nicandra.

Fleurit en Août et Septembre. ◎

Famille Naturelle des Solanées (*Solanaceae*).

Système de LINNÉ. Cl. V. Ord. I. *Pentandria Monogynia*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le calice est partagé en cinq parties, quinquangulaire, gonflé; les angles sont comprimés et les parties sagittées. La corolle est campanulée. Les 5 étamines sont conniventes, les filets dilatés à leur base et les anthères ovées, déhiscentes par des fentes longitudinales. Le fruit est une baie sèche, 3—5-loculaire, renfermée dans le calice comme dans une vessie. Les graines sont nombreuses, réniformes et comprimées.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Les feuilles sont ovées-oblongues, sinuées, anguleuses, glabres; les pédoncules courts, uniflores; les fruits un peu penchés, presque globuleux et couverts par le calice membraneux et rétinerve. a. Rameau en fleurs. b. Fruit mur, entouré du calice persistant. c. Le même, dont une partie du calice est ôtée. (2)

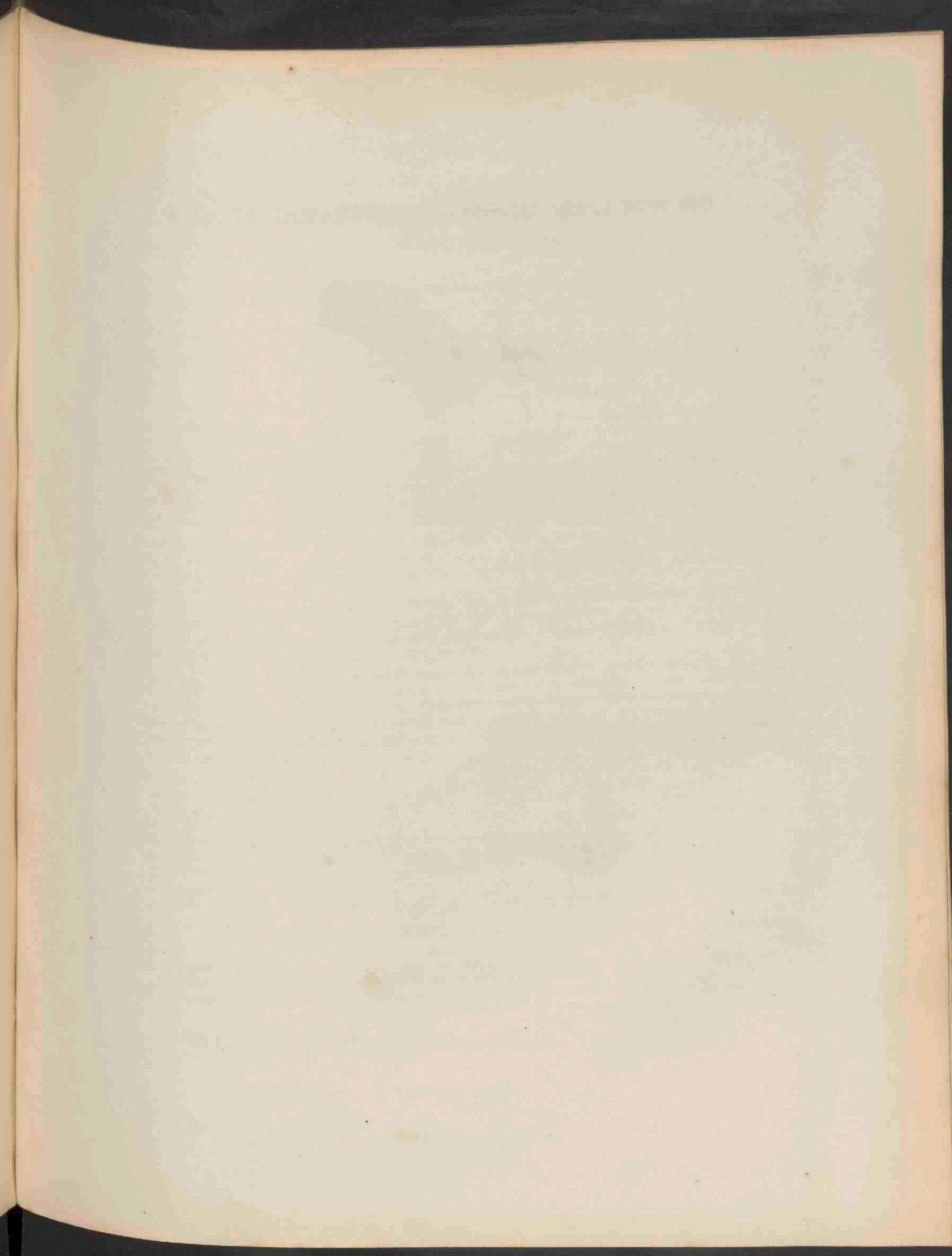
Cette plante atteint dans un sol fertile souvent une hauteur de 5 à 6 pieds; elle est alors très rameuse et riche en feuilles et en fleurs. La corolle est d'une couleur violet-bleue, blanche au fond.

LIEU NATAL. La patrie de cette plante est le Pérou, d'où elle s'est répandue dans les régions chaudes et tempérées, où elle croît ça et là spontanément; c'est ainsi que M. le docteur VAN DEN BOSCH l'a rencontrée dans quelques prés, situés près de Kloetingen (*Zuid-Beveland en Zelande*).

USAGE. On lui attribue des propriétés narcotiques, et on dit que dans sa patrie l'on s'en sert comme remède diurétique; d'ailleurs au Michigan (*Amérique Septentrionale*) et dans la Valaquie on en fait usage en guise de tabac. On la cultive fréquemment dans nos jardins comme plante d'ornement.

(1) *Faux-Coqueret*; c'est ainsi que nous traduisons le mot latin *physaloides*, car c'est à la ressemblance de ses fruits avec ceux du genre *Physalis* ou *Coqueret* et spécialement avec ceux de l'espèce la plus connue du genre *Physalis Alkekengi L.*, que notre *Nicandra* doit son nom de *physaloides*.

(2) La planche porte abusivement le numéro de 936 au lieu de 935.

Boletus Oudemansii. Hartsen 936.
(Nova species.)

BOLETUS OUDEMANSII, HARTSEN. (NOVA SPECIES.)

Natuurlijk Stelsel: *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Fungor. Fam. I, Hymenomycetes.
Ord. II. Polyporei.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*.

GESLACHTS-KENMERKEN. *Hymenophorum laeve*, ab hymenio prorsus discretum, nec in tramam descendens; hinc tubuli, in stratum porosum stipati et confluentes, sed a se invicem separabiles, ab hymenophoro facile secedunt. *Fungi carnosi*, putrescentes, stipitati, centrales, absolute terrestres. Kiemvliesdrager glad, van het kiemvlies onderscheiden, niet in den vorm van een geraamte tuschen de buisjes afdalende; vanhier dat de buisjes, tot eene doorboorde laag opeengedrongen en in elkkaar vloeijende, maar van elkander afscheidbaar, gemakkelijk van den kiemvliesdrager loslaten. Vleezige verrottende zwammen die in het midden gesteeld zijn en bijna zonder uitzondering op den grond groeien.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo pellicula laevi viscosa tecto, carnosus, ex flavo albo convexo-pulvinato, margine acuto; tubulis curtis decurrentibus albis subliberis; poris minutis; stipite solidi aequali gracili albo, maculis punctisque elevatis sanguineis pulcherrime picto; sporis minutis ochraceis; carne candida. Hoed met eene gladde, kleverige huid overdekt, vlezig, geelachtig-wit gewelfd-kussenvormig, met een scherpen rand; buisjes kort, afdalende, wit van kleur, bijna vrij; porien zeer klein; steel massief, overal even dik, slank, wit, door uitstekende bloedkleurige stippen en vlekjes fraai geteekend; sporen zeer klein, okerkleurig; met glinsterend vleesch.

Deze fraaije Boletus kwam mij het eerst in handen door de welwillendheid van den Heer Mr. P. M. DE LA COURT, die de zwam op zijne buitenplaats, Zandbergen onder Zeist, had gevonden en mij die in Augustus 1862 toezond. Kort daarop vond ik een onbeschadigd exemplaar in het Baarnsche bosch. Ofschoon ik het gewas in geen der mycologische boeken, welke ik bezit, vermeld vond, en er dus ter stond een tekening van liet vervaardigen, zoo maakte ik nogtans langen tijd bezwaar, het als eene nieuwe soort te beschrijven.

Na het raadplegen evenwel van een groot aantal plaatwerken over zwammen, waartoe mij de rijke bibliotheek van mijn vriend Prof. Dr. C. A. J. A. OUDEMANS de gelegenheid aanbood, verkreeg ik de overtuiging, dat ik inderdaad het regt had mijn verlangen te volgen en de soort te verbinden aan den naam van gemelden Hoogelearaar, die zich ook ten opzichte van de kennis der bij ons inlandsche zwammen, een welverdienden naam heeft verworven.

De beschrijving van mijn Boletus herinnert aan eene soort, door BONORDEN (*Botanische Zeitung*, 1861) onder den naam van *Bol. placidus* beschreven.

Van laatstgenoemden onderscheidt hij zich echter zeer kennelijk door de witte kleur van de buisjes, welke bovendien min of meer met elkander vergroeid zijn, alsmede door de dunheid van den steel en door de kleur van de sporen.

Wegens het kleverige van de huid en de kleur van de sporen behoort hij in de afdeeling der *Viscipelles* van FRIES.

Het vleesch is overal wit van kleur en heeft een walgingwekkenden reuk. Dat de paddestoel tot de vergiftige soorten behoort is op dien grond zeer waarschijnlijk.

Nog vertoont hij de zonderlinge eigenschap van in spiritus spoedig eene zeer donkere kleur aan te nemen.

BOLETUS OUDEMANSII, HARTSEN. (NOVA SPECIES.)

Système Naturel: *Plantae cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae*. Fungor. Fam. I. *Hymenomycetes*. Ord. II.
Polyporei.

Système de LINNÉ. Cl. XXIV, *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Hyménophore lissé, distinct de l'hyménium, non descendant en trame; par conséquent les tubules, quoi qu'agglomérés en formant une couche perforée, sont libres entre eux et se séparent facilement de l'hyménophore. Champignons charnus, putrescibles, pedonculés centralement, terrestres presque sans exception.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau recouvert d'une pellicule lissée, visqueuse, charnue, d'un blanc jaunâtre, convexe en forme de coussin à marge aiguë; tubules courts, descendant, de couleur blanche; pores très-étroites; pédoncule massive, d'un diamètre partout égal, grêle, blanche, joliment figurée de taches et de points élevés, couleur rouge de sang; spores très-petits, ochracés.

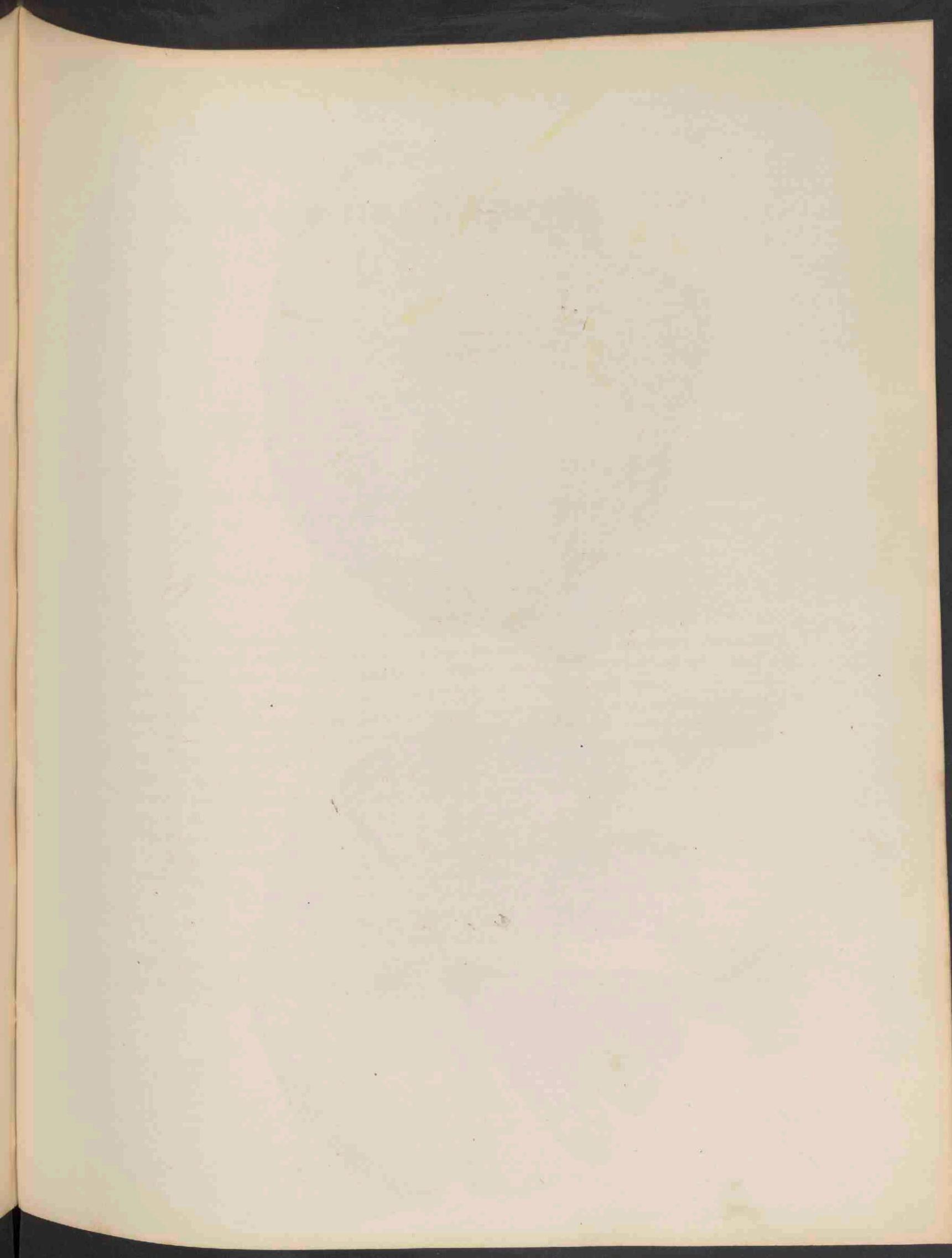
Ce beau Boletus est du à Mr. P. M. DE LA COURT, qui, l'ayant trouvé dans sa terre à Zandbergen près de Zeist, eut la bienveillance de me le communiquer au mois d'Août 1862. Quelques semaines plus tard je trouvai dans le bois de Baarn, un exemplaire tout à fait intact.

Aucun des livres mycologiques, que je possède, ne faisant mention de ce Boletus je hésitai pendant longtemps de le décrire comme une espèce nouvelle.

Après avoir consulté un grand nombre de planches mycologiques, dans la riche bibliothèque de mon ami le Professeur OUDEMANS, j'ai cru y reconnaître une espèce nouvelle, que j'aime à dédier au savant professeur.

La description de mon Boletus rappelle une espèce décrite par Mr. BONORDEN (dans le *Botanische Zeitung* 1861,) sous le nom de *Bol. placidus*. Il en diffère pourtant essentiellement par la couleur blanche des tubules, qui adhèrent plus ou moins entre eux, par la pédoncule et par la couleur des spores.

La viscosité de sa pellicule et la couleur ochracée de ses spores le font ranger parmi les "Viscipes" de FRIES. Il est doué en outre de la propriété singulière de se colorer très-foncé quand on la place dans l'alcool.

Agaricus volvaceus. Bull. 937.

AGARICUS VOLVACEUS BULL.

Natuurlijk Stelsel: *Plantae Cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae. Fungi*, Fam. I. *Hymenomycetes*. Ord. I.
Agaricini. Ser. II. *Hyporrhodius* Sect. *Volvaria*.

Stelsel van LINNAEUS. Ol. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Lamellae membranaceae, persistentes, acie acutae, tramo subfloccosa cum hymenophoro infero concretae. Asci perfecti, stipati, sporidia sicca depellentes. *Fungi carnosí, putrescentes nec exsiccati reviviscentes*. — Plaatjes vlezig, duurzaam, scherp op de snede; door een vlokkig geraamte met de onderzijde van den zwamvliesbodem verbonden. De kiemkorrels zijn bevestigd op goed ontwikkelde buizen en zinken wanneer zij droog zijn. De zwammen, tot deze afdeeling behorende, zijn vlezig van consistentie, zij gaan spoedig over in verrotting, eenmaal uitgedroogd zijnde, kunnen zij niet meer tot leven gebracht worden. — Trib. X Volvaria. Rhodosporus. Velum universale persistens, primitus contiguum, ab epidermide pilei discretum (*volva*) Hymenophorum a stipite *discretum*. — Kiemkorrels rood van kleur. Algemeen omhulsel duurzaam; aanvankelijk maakt dit één geheel uit. Aan de opperhuid van den hoed is het te onderscheiden (van hier de benaming *volva*). Zwamvliesbodem van den steel *a gescheiden*.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Pileo carnoso molli campanulato-expanso obtuso *fibrillis adpressis nigro-virgato*, stipite solido subaequali, volva laxa, lamellis liberis carneis. Hoed vlezig, zacht op het gevoel, klokvormig-uitgebreid, stomp, door vlakliggende vezels zwart gestreept. Steel massief, nagenoeg overal van dezelfde dikte; omhulsel slap; plaatjes vrij, rozerood van kleur.

GROEIPLAATSEN. In broebakken en op mesthoopen, soms in digte bosschen, gezellig. Deze zwam is bij ons te lande gevonden: te Leiden door de HH. DOZY en MOLKENBOER, in het Westland door Dr. VAN DER TRAPPEN en eindelijk te Utrecht door schrijver dezes.

AGARICUS VOLVACEUS BULL.

Système Naturel. *Plantae Cellulares*. Subcl. II. *Aphyllae Fungi*, Fam. I. *Hymenomycetes*. Ord. I.
Agaricini, Ser. II. *Hyporrhodius*. Sect. *Volvaria*.

Système de LINNÉ. Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Sect. V. *Mycetes*.

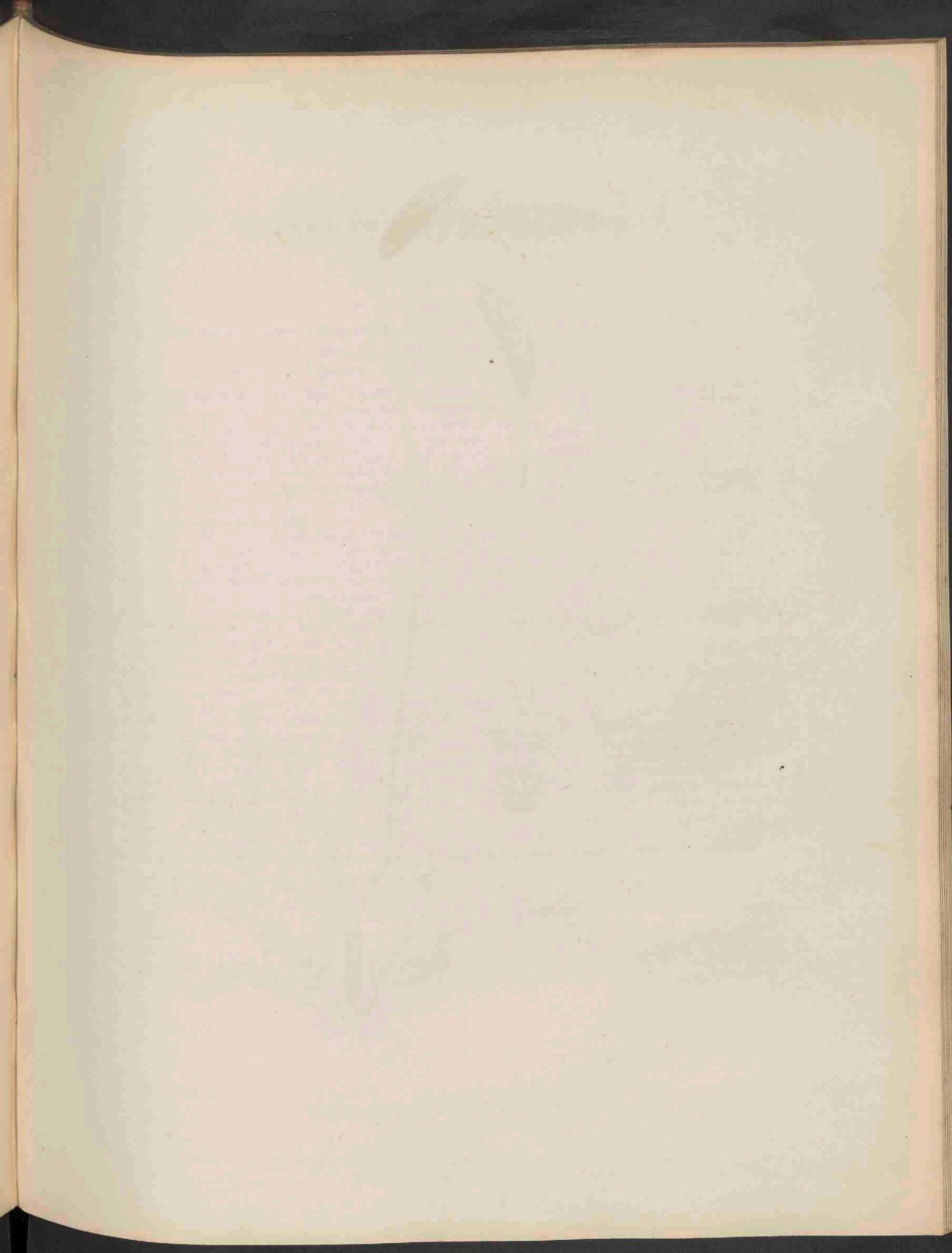
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Lamelles membraneuses, persistantes, à fil tranchant, soudées à la face inférieure de l'hyménophore par un trame. Les spores se trouvent sur des tubes bien développés et s'enfoncent dans l'eau à l'état de sécheresse.

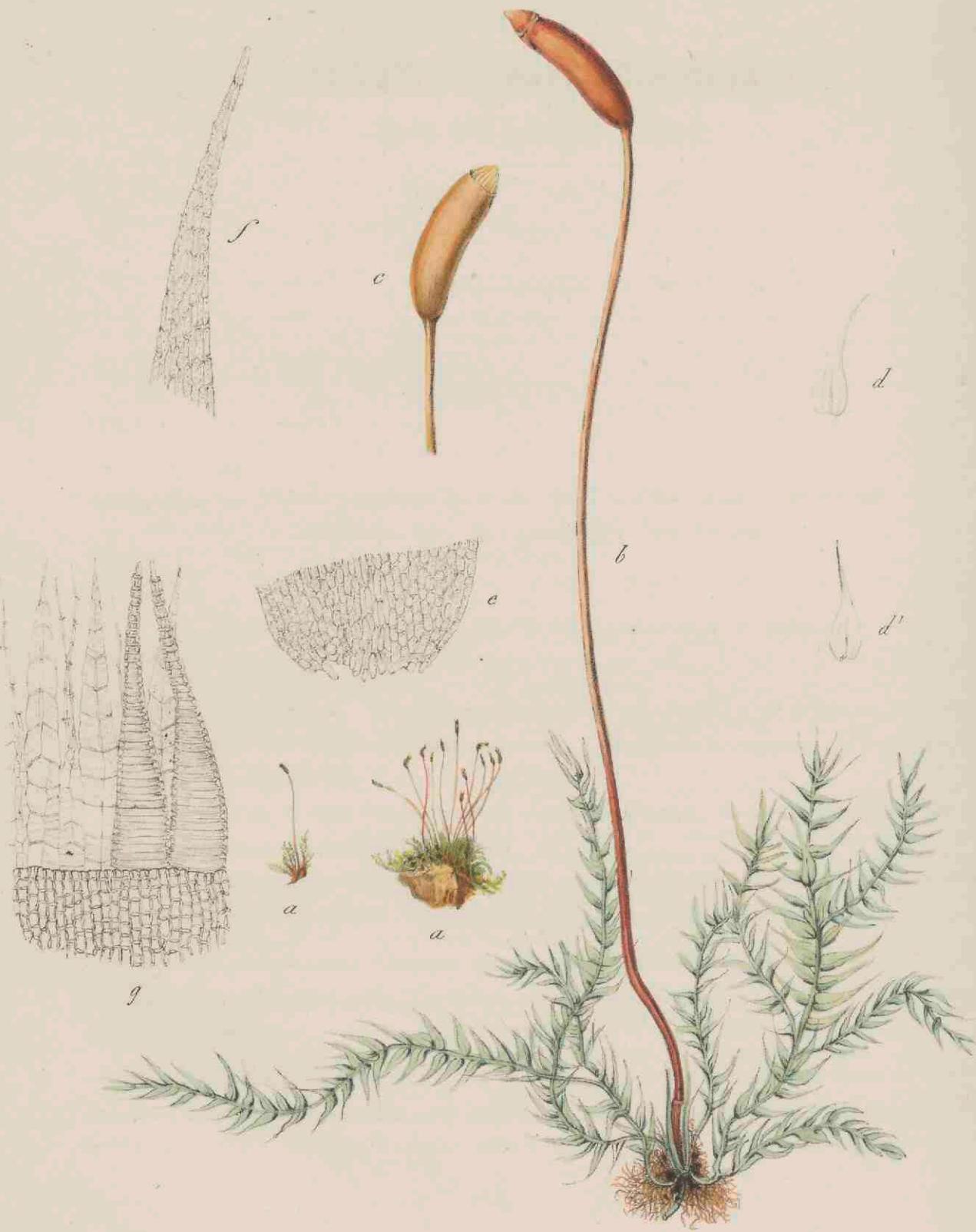
Les champignons de cette division ont une consistance charnue, ils sont putrescibles; une fois secs, il est impossible de les rappeler à la vie.

Spores de couleur rouge. Enveloppe commune persistante, d'abord touchant au chapeau mais distinct de son épiderme (*Volva*). Hyménophore distinct de la pédoncule.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau charnu, mou, épanché en cloche, émoussé, strié en noir par des fibres pédoncule solide d'épaisseur presque partout égale; volve lâche; lamelles libres, spores de couleur rose.

LIEU NATAL. Dans les serres et sur les fumiers, quelquefois dans les forêts denses en troupes. Ce champignon a été trouvé dans notre patrie: à *Leiden* par MM. *Dozy* et *MOLKENBOER*, dans le *Westland* par Mr. *VAN DER TRAPPEN*, enfin à *Utrecht* par celui qui écrit ces lignes.

Amblystegium serpens 938.

AMBLYSTEGIUM, SERPENS.

HIP. SERPENS LINN.

De vrucht rijpt in den herfst.

Natuurlijk Stelsel: *Plantae cellulares foliosae*. Ord. XI. *Musci pleurocarpi*. Trib. IV. *Hypnaceae*.

Fam. IV. *Hypnace Schwyz Synopsis*.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Ord. II. *Musci*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Musci minimi et proceriores, repentes, vage ramasi et ramulasi, ex apice caulis primarii et e ramis innovantes, nunquam stoloniferi. Folia 5—8 sticha, patentia et subsecunda, lanceolata et ovato-lanceolata, e cellulis mollibus rete parenchymaticum vel mixtum efformantibus composita, opaca, costa viridi semiterete ultra medium vel ad apicem procurrente instructa raro ecostata. Flores caulogeni, monoici, raro divisi. Ramulus perichaetialis radicans perbrevis, perichaetium ferens modice longum luxe imbricatum vel subraginans. Capsula in pedicello laevi erecta, subrecta et incurvo cernua, ovalis, incurvo-oblonga et subarcuato-cylindracea membrana malli opaca laxius texta. Operculum magnum tumido-conicum obtusum (unde nominis ratio *obtusus*).

SOORTELIJKE KENMERKEN. Dense demisso caespitosum: caespites laete aut lutesceanti virides ad circuitum adpressi: Caulis prorepens tota longitudine radicans, dense ramulosus, ramulis attenuatis brevioribus longioribusve flexuoso erectis confertis. Folia caulina remota patula rameis majora ovato-lanceolata costa tenuis sub apice evanescente, ramea et ramulina confertiora plerumque subsecunda angustiora, longius acuminata magis chlorophyllosa. Perichaetium in ramulo brevi pallidum foliis erectis elongatis apiculatis tenuibus late tenui costatis sulcatis. Capsula incurvo-cernua elongata et cylindracea subarcuata, sicca valde areuata sub ore ampliato constricta, e luteo fuscescens saepius bicolor demum ferruginea, operculum conoidea-conicum. Annulus e triplice serie cellularum minutarum compositus. Peristomii dentes dilute ferruginei siccitate epotuto incurvi, processus integri cilia perfecta, sporae viridulæ, Bryol. Eur. VI Tab. 564.

Digt en platgedrukt zodevormende; zoden helder- of geelachtiggroen, aan den rand aangedrukt. Stengel voortkruipend, over zijne geheele lengte wortelend, digt vertakt; takjes versmald, verschillend van lengte, gebogen; overeind bijeenstaande. Bladeren des stengels verwijderd uitstaande, groter dan die van de takken, eirond-lancetvormig met eene fijne rib die beneden den top verdwijnt, bladeren van de takken en van de takjes digter bijeen; meest eenigszins eenzijdswendig, smaller, met eene langere spits en met meer chlorophyl. Krans bevestigd op een kort bleek-gekleurd takje, zijne bladeren overeindstaand, uitgerekt toegespitst, dun, met eene breedte fijne rib, gesleefd. Vrucht gebogen-knikkend verlengd en cilindervormig benevens min of meer boogvormig. In droogen staat sterk boogvormig onder de verwijde opening ingesnoerd, van geel roestkleurig dikwijs tweekleurig, maar dan toch eindelijk roestkleurig. Operculum bol-kegelvormig. Ring zamengesteld uit drie reiken zeer kleine cellen. Tanden van den binnenrand ligt roestkleurig in droogen staat van uitstaand gebogen, uitsteeksels gaaf, wimpers volkommen. Kiemkrels groenachtig.

Hoogst wisselvallig, zoowel in digtheid als in mindere of meerdere duidelijkhed van de groene of geelachtige kleur der zoden, in grootte of wijze van vertakking der bladeren, in onderlingen stand van de bladeren, in vorm van deze; in meerdere of mindere lengte van hare rib; in gedaante eindelijk en in kromming van de rib.

GROEIPLAATSEN. Op steenen, rollen, hout, op wortels en stammen van boom en wel in hunne sleuven, zeldzamer op den grond op het platte land door geheel Europa, soms ook in bergachtige streken maar dan op boomstammen.

AMBLYSTEGIUM, SERPENS.

HIP. SERPENS, LINN.

Les fruits murissent en Automne.

Système Naturel: *Plantae cellulares foliosae*. Ord. XI. *Musci pleurocarpi*. Trib. VI. *Hypnaceae*.
Fam. IV. *Hypnææ Schwyz. Synopsis.*

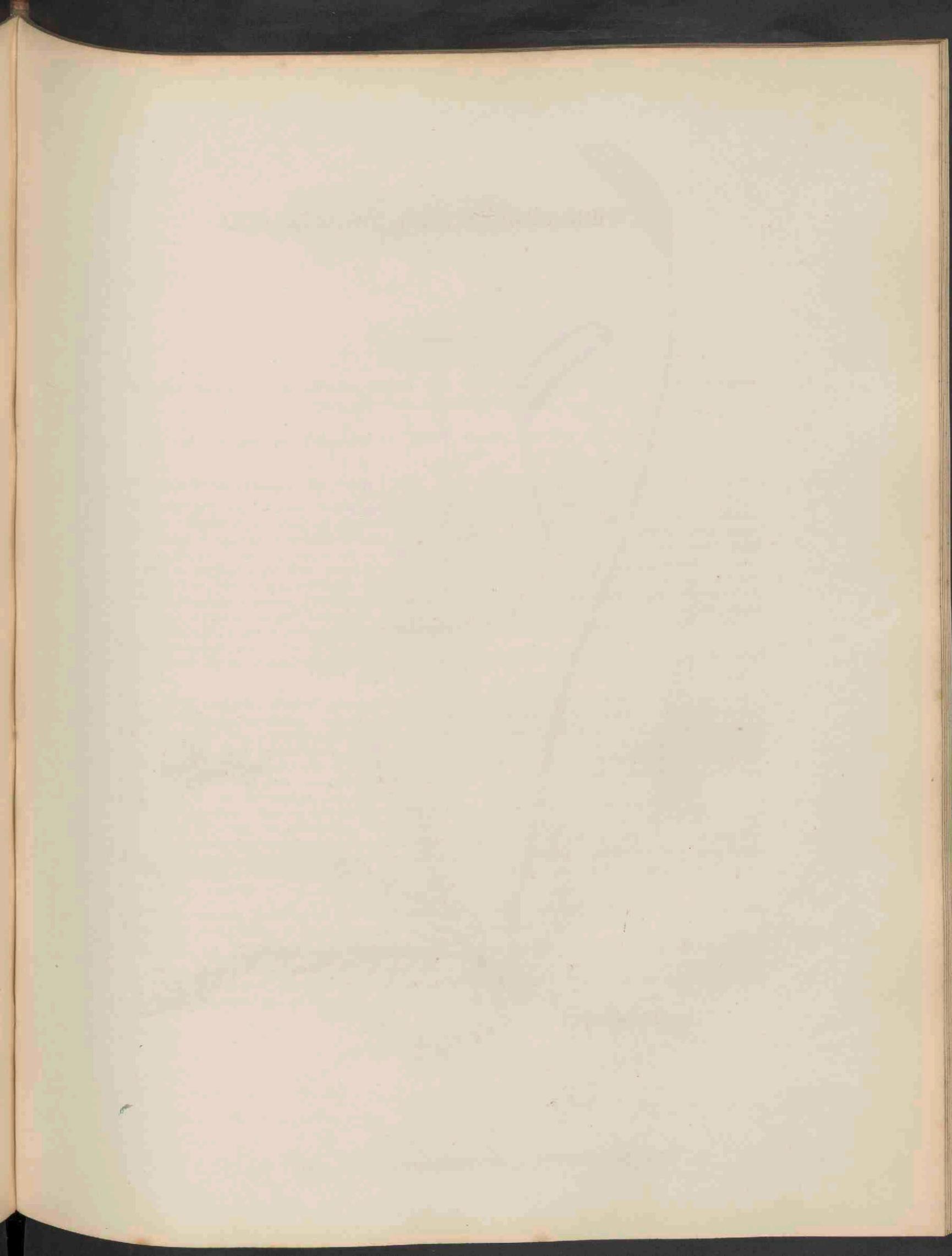
Système de LINNÉ. Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Ord. II. *Musci*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Mousses très-petites mais d'une longueur considérable, rampantes, à ramifications vagues croissant au sommet de la tige primaire et aux branches, ne formant jamais de stolones. Feuilles distribuées en 5 ou 8 rangées patentes et subsecondes, lancéolées et ovato-lancéolées, constituées, formées de cellules molles à tissu parenchymatique ou mixte, opaques, munies d'une côte verte demi-cylindrique, s'étendant jusqu'au delà du milieu ou bien jusqu'au sommet, rarement déstituées de côte. Fleurs caulogènes, monoïques, rarement dioïques. Branche périchétiale radicante, très courte portant un périchétium de longueur médiocre, légèrement imbriqué au presqu'engainants. Fruit situé sur une pédoncule lisse, érigé, presqu'érigée et ovaire, recourbée oblonguement et cylindracée à forme d'arc légèrement recouverte d'une membrane molle opaque. Couvercle grand à forme de cône enflé obtus (delà le nom *αὐθλὺς* signifie obtus.)

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Formant des gazon aplatis, d'un vert clair ou bien jaunâtre, apprimés au bord. Tige rampante radicant sur toute sa longueur, à ramifications denses, branches se rétrécissant, d'une longueur variable, recourbées rapprochées entre eux. Feuilles caulinaires éloignées patentes plus grandes que celles des branches, ovaires-lancéolées, munies d'une côte tendre s'évanouissant au dessous du sommet, celles des branches primaires et secondaires plus rapprochées ordinairement presque secondes plus étroites, plus longuement acuminées et contenant plus de chlorophylle. Périchaetium situé sur une petite branche courte, pâle à feuilles érigées élongées, apiculées tendres, munies d'une côte large et mince, sulcées. Fruit recomposé, nutant élargi et cylindrique, presqu'à forme d'arc, sec fortement recourbé constringé sous l'aperture élargie, de jaune brunâtre, très souvent bicolore, enfin ferrugineux. Couvercle à forme de cône convexe constitué d'une triple série de cellules très-petites. Dents du péristome diluément ferrugineux par la sécheresse, recourbés de distants qu'ils étaient auparavant, aphophysées intègres, cils parfaits. Spores verdâtres.

D'une variabilité énorme, tant en ce qui regarde la densité des gazon, qu'en ce qui regarde leur couleur d'un vert plus ou moins jaunâtre, la grandeur des plantes et leur ramification, l'arrangement comme la forme des feuilles et la longueur de leur côte, enfin la circonférence et la courbure du fruit.

LIEU NATAL. Sur les pierres, le bois putride, les racines et les troncs d'arbres et dans leurs excavations, assez rarement sur la terre par les régions campestres de toute l'Europe, quelquefois cependant aux troncs d'arbres des régions montagneuses.

Amblystegium Turatkanum 939.

AMBLYSTEGIUM JURATZKANUM SCHWYZ.

Natuurlijk Stelsel: *Plantae cellulosa foliosae*. Ord. XI. *Musci Pleurocarpi*. Trib. VI. *Hypnaceae*.
Fam. IV. *Hypneae Schwyz Synopsis*.

Stelsel van LINNAEUS: Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Ord. II. *Musci*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Zie vorige Plaat.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Laxe caespitans; saturate viride, formis minoribus *A. riparii* haud dissimile. Caulis repens radicans, ramis erectis. Folia squarrosa, modice conferta, caulina edeltoideo-ovata longe et anguste acuminata acuta, ramulina angustiora sensim anguste lanceolato-acuminata, utraque usque versus apicem costata, margine praecipue basi subdenticulata, molli, viridi, basi concava, ad angulos leviter decurrentes excavata atque laxius rectangulo- et quadrato-areolata magisque chlorophyllosa, rete reliquo laxiusculo elongato-rhomboideo. Flores in caule repente; perigonia polyphylla, antheridiis minimis. Perichaetium laxum, vaginula crassiuscula nuda dupla longius, foliis tenuissimis pallidis elongato-lanceolatis. Capsula *A. Serpentis* similis, subarcuata cernua, siccavacua suberecta superne subito arcuata sub ore strangulata, primum bicolor, tandem tota feruginea, annulo augusto.

Peristomii dentes dilutei aurei late hyalino-marginati, intus lamellosi; peristomium internum lutescens.

Los zodevormende, donker groen, niet ongelijk aan de kleinere vormen van *A. Riparium*, stengel kruipend, wortelend, met opgerigte takken. Bladeren sappig, matig bijeenstaande; die van den stengel aan driehoekig-eivormig lang en smal toegespitst, scherp; die der takken smaller, langzamerhand smal lancetvormig toegespitst, aan beide zijden tot aan de spits geribd, aan den rand, vooral bij de basis, min of meer getand, zacht, groen, aan de basis hol, aan de hoeken ligt aflopende, uitgehouden en gevormd uit een los weefsel van regthoekige en vierkante cellen dat rijker is aan chlorophyl; het verdere weefsel is vrij los en bestaat uit verlengd-ruitvormige cellen. De bloemen zitten op den kruipenden stengel; omhulsels van de mannelijke bloemen veelbladig, mannelijke bloemen zelf zeer klein. Krans los, scheedje tamelijk dik, naakt, tweemaal zoo lang met zeer dunne, slechts verlengd-lancetvormige bladen. De vrucht is gelijk aan die van *A. SERPENS*, nagenoeg boogvormig, overhangende, wanneer zij droog en geledigd is nagenoeg overeindstaand, aan de bovenzijde plotseling gebogen en onder de opening te zamengesnoerd, eerst weekleurg, eindelijk geheel roestkleurg, met een smallen ring.

Tanden van den binnenmond ligt-goudkleurg, met een breeden doorschijnenden rand, aan de binnenzijde met plaatjes bezet; inwendige binnenmond geelachtig.

Dit mos vindt men voor het eerst beschreven in de Synopsis bryologiae europeae van SCHIMPER. Bij ons te lande werd het tot dusver alleen onderscheiden door mij, als groeiende op steenen in het plantsoen tegenover den Hortus Botanicus te Utrecht. Waarschijnlijk is het tot dusver door onze Botanici verward met *A. SERPENS*.

AMBLYSTEGIUM JURATZKANUM SCHWYZ.

Système Naturel: *Plantae cellulosa foliosae*. Ord XI. *Musci Pleurocarpi*. Trib. VI. *Hypnaceae*.
Fam. IV. *Hypneae Schwyz Synopsis*.

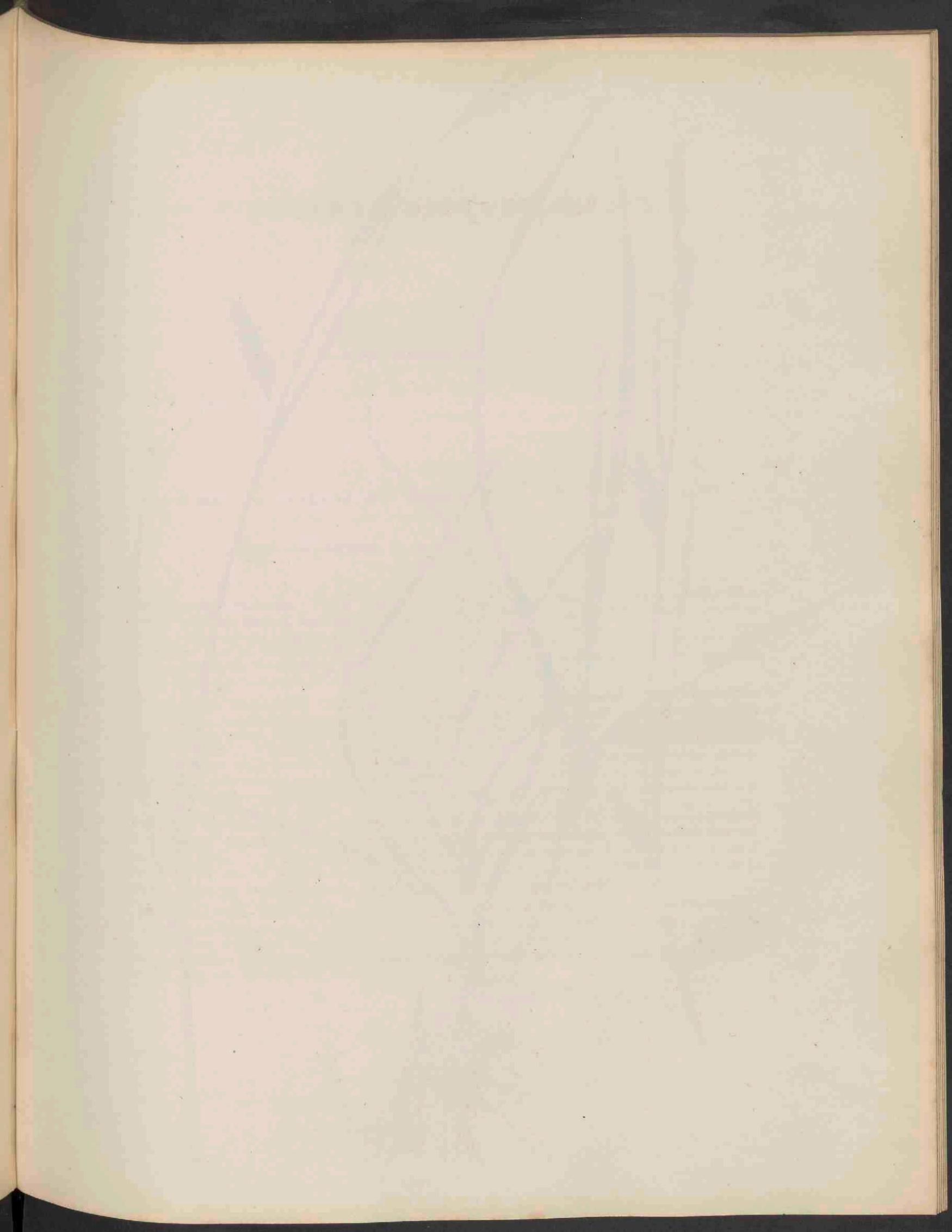
Système de LINNÉ: Cl. XXIV. *Cryptogamia*. Ord. II. *Musci*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Voyez la table précédente.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Lâchement céspiteux, d'un vert foncé, analogue aux variétés plus petites d'*A. riparium*. Tige rampante, radicante à branches érigées. Feuilles squarreuses assez rapprochées; feuilles caulinaires de l'ovoidétrigone longuement et étroitement acumineés, aiguës; celles des branches plus étroites, de plus en plus étroitement lanceolées acuminées, costées munies d'une côté s'étendant jusqu'au sommet à chaque côté, serrulées au bord, surtout vers la base, plus au moins denticulées, molles, vertes, concaves à la base; aux angles elles sont légèrement decurrentes, excavées et constituées d'un tissu léger de cellules rectangles et cavées, lequel contient plus de chlorophylle; le reste du tissu est assez lâche et est constitué de cellules à forme de losanges élongés. Les fleurs se trouvent sur la tige rampante; les perigones des fleurs males polyphylles, fleurs males elles-mêmes très-petites, gaine assez grosse, de longueur double à feuilles très-minces, polies, allongées-lanceolées. Le fruit est analogue à celui de *A. SERPENS* presque recourbé en arc, nutant, presqué érigé quand il est sec et vide, tout à coup courbé au dessus et rétréci sous l'aperture, d'abord bichrome et enfin tout à fait ferrugineux, muni d'un anneau étroit. Dents du péristome de couleur d'or clair, à bord large pellucide lamellés à la face intérieure; péristome interne jaunâtre.

*Cette espèce fut décrite pour la première fois dans la Synopsis bryologiae europaea de SCHIMPER.
Dans notre patrie elle ne fut distinguée que par moi qui la trouvai sur un promenade vis-à-vis
du jardin Botanique à Utrecht.*

Il est probable que jusqu'à présent nos Botanistes l'aient confondue avec A. SERPENS.

Carex distans L.

CAREX DISTANS, L.

Natuurl. stelsel: van DE CANDOLLE. Cl. *Vasculares*. Cl. II. *Monocotyledoneae*. O. *Cyperaceae*.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XX. *Monoechia*. Ord. III. *Triandria*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Flores unisexuales. Spiculae 2-multiflorae. Gluma univalvis. Fem. Ovar-1, involucro proprio lagenaeformi inclusum. Stylus stigmatibus 2 vel 3. Fructus utriculum spurium, ex involucro persistente et aucto formatum, nucem includentem, exhibit. — Bloemen eenslachtig. Aartjes 2-veelbloemig. Kafje eenkleppig. Vrouwelijke bloem met één eijerstok, die in een afzonderlijk fleschvormig omhulsel is besloten 1-stijl, 2 of 3 stempels. De vrucht bestaat uit het blijvend en uitgegroeid omhulsel, waarin een nootje is ingesloten.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Spica mascula solitaria, femineis plerumque 3, erectis, ovato-oblongis densifloris, omnibus longe remotis, infima exserte pedunculata, bracteis longe vaginantibus, infimis foliaceis spicam superantibus, stigmatibus 3, fructibus ovatis trigonis subinflatis antice planiusculis in rostrum bifidum rectum margine serrulato scabrum acuminatis glabris *nervosis*, *nervis lateribus paulo magis prominulis*, *glumis ovatis obtusis* mucrone scabro terminatis, culmo glabro, ligula oppositi folia oblonga, radice caespitosa. — De mannelijke aar staat alleen, de vrouwelijke aren zijn meest drie in getal, overeindstaand, eirond-langwerpig, digt met bloemen bezet, alle op grote afstanden van elkaar verwijderd; de onderste is vooruitstekend gesteeld. De schutbladen vormen lange scheiden de onderste zijn bladachtig en langer dan hunne aar; stempels drie in getal, vruchten eirond-driekant min of meer gezwollen, van voren eenigzins vlak, in een tweedeeligen regten snavel met een gezaagden, ruwen rand uitloopende, glad voorzien metaderen, waarvan de zijdelingsche een weinig meer uitpuilen dan de overige, kafjes eirond, stomp, in eene ruwe punt uitloopend; halm glad; tongetje tegenover het blad staand, langwerpig, van boven verbreed; wortel zodevormend. —

GROEIPLAATSEN. In vochtige graslanden (vooral naar den zeekant). *Carex distans* is gevonden: te Amsterdam door Dr. C. M. VAN DER SANDE LACOSTE; te Kampen door den Heer R. BONDAM; op Texel door den Heer HOFFMAN; op Zuid-Beveland door Dr. VAN DEN BOSCH; aan den Helder door den Heer WENCK. Het afgebeelde exemplaar was door mij gevonden bij de batterijen aan den weg van Utrecht naar Bunnik.

CAREX DISTANS, L.

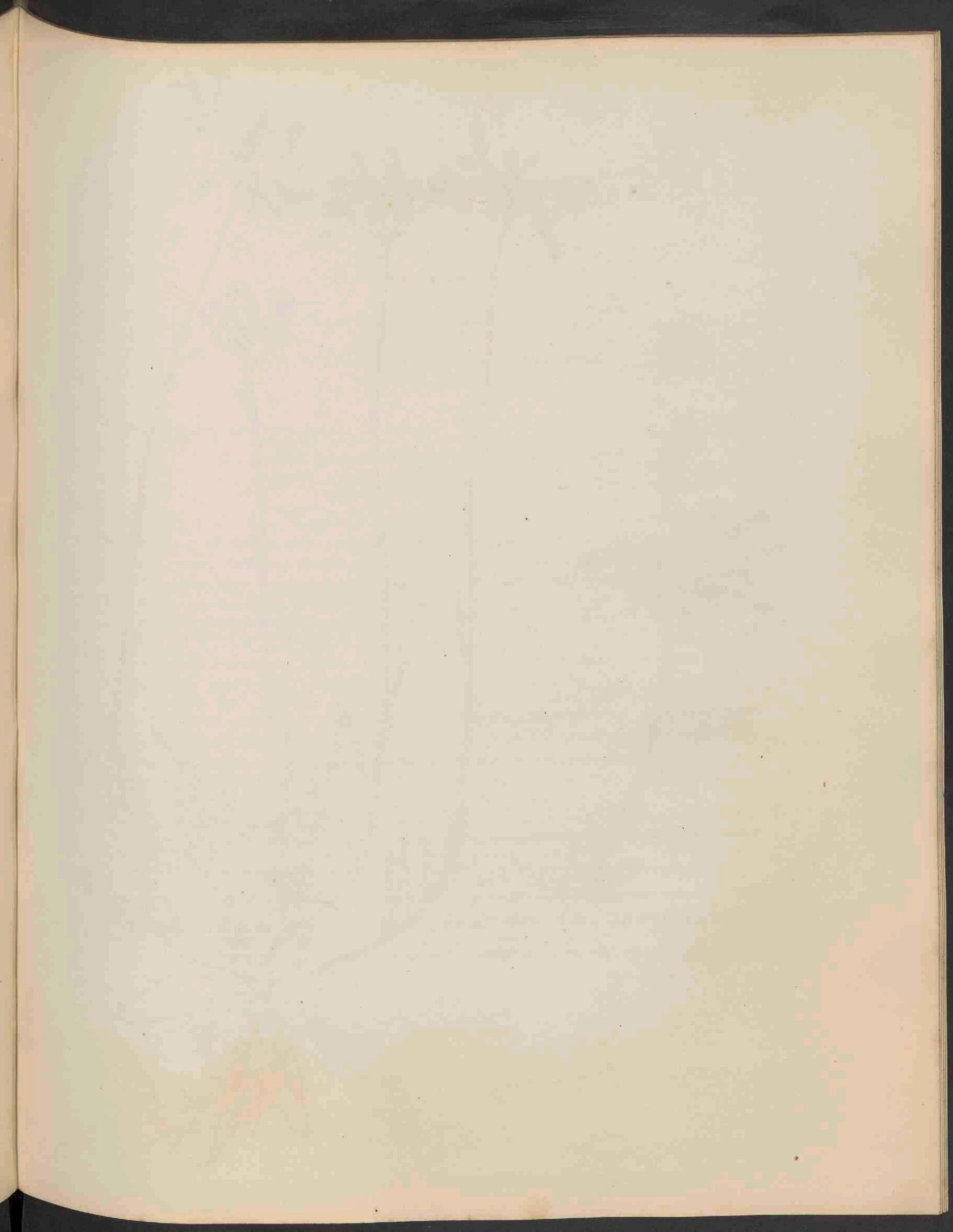
Système Naturel de: DE CANDOLLE. Cl. *Vasculares*. Cl. II. *Monocotyledoneae*, O. *Cyperaceae*.

Système de LINNÉ. Cl. XX. *Monoecia*. Ord. III. *Triandria*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES Fleurs unisexuelles. Epis uni-multiflores. Ecaille florale à une volve. Fleur femelle: l'ovaire unique renfermé dans une enveloppe spéciale à forme de bouteille. Style 1 ou 3 stigmates. Le fruit est formé de l'enveloppe persistante et agrandie, renfermant une noix.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Epi mâle solitaire, épis femelles ordinairement 3, ovales-oblongs denses, très-écartés les uns des autres, l'inférieure pédonculé sortant de la gaine, bractées longuement engainantes, les inférieurs herbacées, plus longues que l'épi; 3 stigmates; fruits ovales, trigones, presqu'enflés, un peu aplatis à la face antérieure, terminés en un bec droit, rude, serrulé au bord, qui se divise en deux dents, acuminés, lissés, munis de nervures dont deux latérales un peu *plus saillantes*, écailles ovales obtuses terminées en un point rude; tige lissée, ligule oblongue opposée au limbe, souche cespituse.

LIEU NATAL. Dans les prés humides (surtout du côté de la mer). Le *Carex distans* a été trouvé: à *Amsterdam* par Mr. C. M. VAN DER SANDE LACOSTE, à *Kampen* par Mr. R. BONDAM; à *Texel* par Mr. HOFFMANN; à *Zuid-Beveland* par Mr. VAN DEN BOSCH; au *Helder* par Mr. WENCK. La planche ci-jointe a été prise d'après un exemplaire que je trouvai près des fortresses au chemin de *Utrecht* à *Bunnik*.

Hieracium pratense 941.

HIERACIUM PRATENSE. TAUSCH.

Stelsel van LINNAEUS: XIX. *Polygamia* O. S. *aqualis*.

Natuurlijk Stelsel van DE CANDOLLE. I. *Vasculares*. Cl. I. *Dicotelydoneae*, Subcl. II. *Calyciflorae*.

O. *Compositae*. Subordo. III. *Cichoraceae*, Juss. Lubk. *Orepideae*.

GESLACHTS KENMERKEN. Involucrum imbricatum; achenia conformia, teretia, 10-striata, vel subprismatica, ad apicem usque aequalis latitudinis, in margine apicis annulo tenui crenulato instructa, penitus crostrata. Pappus pilosus radiis piliformibus fragilibus. Receptaculum nudum. Omhulsel dakvormig; dopvruchten van gelijke gedaante, rond, ieder met tien strepen of bijna prismatisch, tot boven toe overal even dik, aan de spits bezet met een lederen gekartelden ring, geheel en al ongesnaveld. Zaadpluis haarvormig met brooze haarvormige stralen. Bloembed naakt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Caule inferno paucifolio hirsuto pilis elongatis gracilibus, superne corymbo nigropilosō pilis glanduliferis setosisque, corymbo polycephalo denso, pedicellis sub anthesi glomeratis foliis viridibus subglancescentibus oblongo lanceolatis pilis gracilibus hirsutis sed pube stellulata destitutis vel infra sparsius purcius adspersis. Stengel van onderen schaarsgebladerd beruigd met lange slanke haren, van boven, evenals de tuil, zwart-behaard met klierdragende en borstelige haren; tuil veelhoofdig, digt, met bloemstelen die tegen den bloeitijd opeen zijn gedrongen, bloemen groen naar het zeekeurige toe, langwerpig, bezet met slanke stijve haren maar vrij van stervormig vilt of hiermede enkel aan de benedenzijde schaars hier en daar bezet.*

GROEIPLAATSEN. In drooge graslanden, volgens KOCH in veenstreken. Bij ons te lande is volgens den Prodromus de onderhavige soort tot dusver enkel gevonden: te Leiden door Dr. DOZIJ alsmede in Zeist en te Woudenberg door onzen verdienstelijken bioloog Dr. VAN DER SANDE LACOSTE. Bij Utrecht vond ik *Hieracium Pratense* in groote hoeveelheid langs den spoorweg, bij de batterijen op den weg naar Bunnik, alsook enkele exemplaren op den weg achter Abstede.

HIERACIUM PRATENSE. TAUSCH.

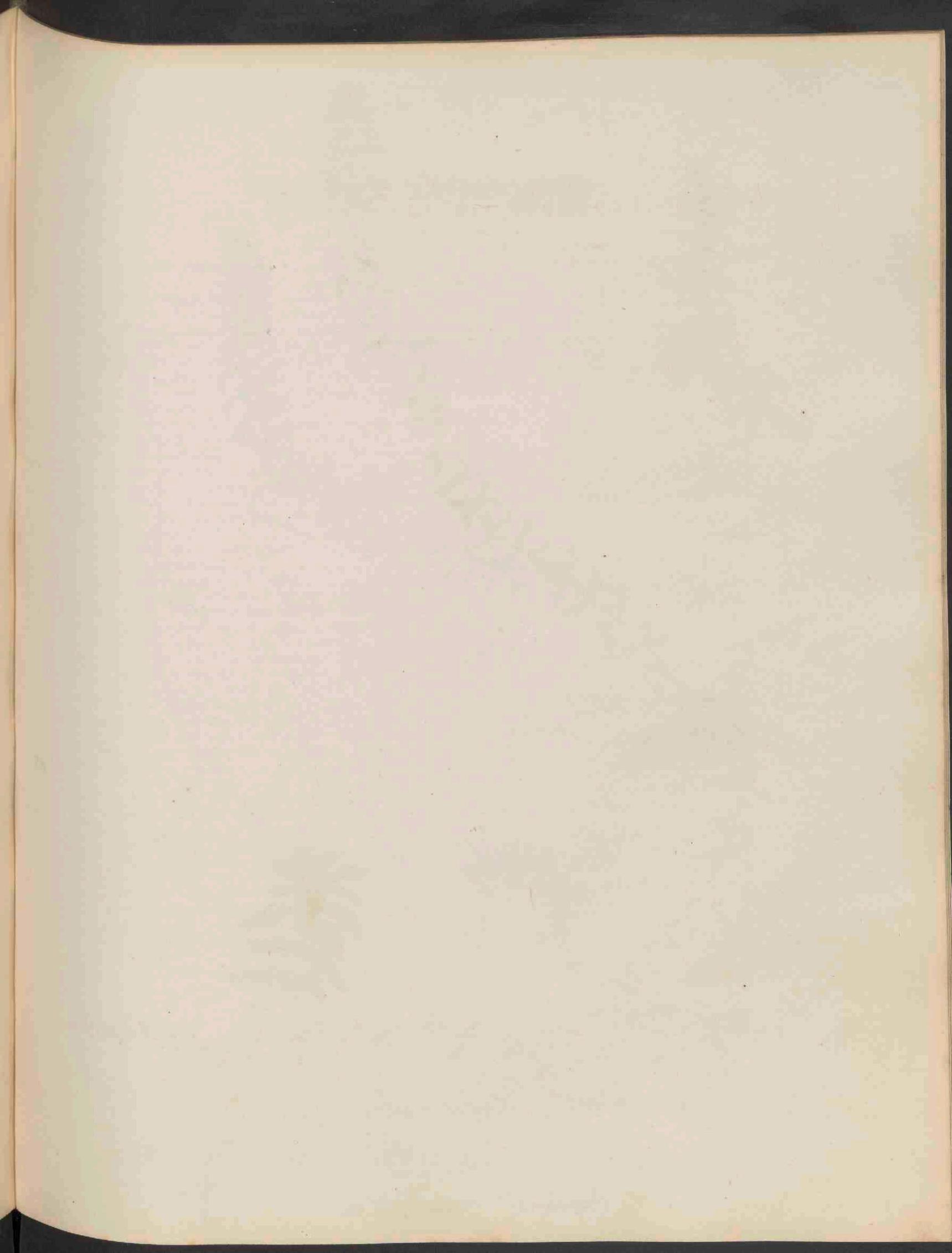
Système de LINNÉ: XIX. *Polygamia* O. S. *aqualis*.

Système Naturel de DE CANDOLLE: I. *Vasculares*. Cl. I. *Dicotelydoneae*, Subcl. II. *Calyciflorae*.
O. *Compositae*. Subordo. III. *Cichoraceae*, Juss. Lubk. *Orepideae*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Pericline imbriqué; atènes conformes à 10 côtes subcylindriques ou subprismatique jusqu'au sommet d'une épaisseur égale, munis au sommet d'un anneau tendre crénelé, entièrement dépourvus de bec au sommet. Aigrette poileuse à poils fragiles. Receptacle dépauvre de paillettes

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles à base de tige en petit nombre, la partie supérieure de la tige ainsi que le corymbe munis de poils novis glanduleux et chevelus, *corymbe serré à calathides nombreuses, pédoncules vers l'époque des fleurs agglomérés*, feuilles vertes *un peu glauques* oblongues lancéolées pourvues de poils minces, très nombreux mais dépourvues de poils étoilés ou n'étant que parsemée de quelques uns à la face inférieure.

LIEU NATAL. Dans des prairies sèc, selon Dr. KOCH dans les contrées sombreuses. Selon le *prodromus florae batavae* l'espèce en question est seulement trouvée dans notre pays à Leiden par M. Dozy ainsi qu'à Zeist et Woudenberg par notre botaniste savant M. VAN DER SANDE LACOSTE. Près d'Utrecht je trouvai l'Hieracium pratense en grande quantité à coté du chemin de fer; près des forteresses sur le chemin de Bunnik et aussi sur le chemin à Abstede.

Elodaea canadensis 942.

UDORA OCCIDENTALIS PURSCH. (ELODAEA CANADENSIS MICHaux.)

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXII. Dioecia. O. Enneandria.
Natuurlijk stelsel van de CANDOLLE. Vasculares Cl. II. Monocotyledoneae. Subcl. I. Phanerogamae. O. 163. Hydrocharideae.

GESLACHTS-KENMERKEN. Flores divici. Calycis limbus tripartitus. Cor 3 petala. Masc. Stamg. Pistilla 3, abortiva. Fem. Parastamina 3, filiformia. Nectarii squamae 3, carnosae. Styli 6; stigmata bipartita. Bloemen tweekleurig. Slip van den kalk drieëdelig. Bloemkroon driebladig. *Mannelijk:* meeldraden 9. Stempels 3, onontwikkeld. *Vrouwelijk:* Bijmeeldraden 3, draadvormig. Schubben van het honigbakje 3, vlezig. Stijlen 6; stempels tweedeelig.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis lanceolato-linearibus rectis tenuissime mucronulato-serrulatis serraturis anteorsum versis. Bladeren lancetvormig, regt, hoogst fijn gespitst-gezaagd; met de zaagtanden naar den top gekeerd.

Onze plant is in den regel geheel ondergedoken. De opwaarts gerigte stengels ontspruiten uit een kruipenden onderaardeschen stengel, die aan den oorsprong der straks genoemde takken met bundels vezelachtige wortels bezet is. De bladen zijn ongesteeld en vormen drie reijen aan den eenigzins driekantigen stengel; vallen zij af, dan laten zij lijkteekens achter in den vorm van knopen. De rozenrode bloemen verheffen zich boven het water. Zij zijn gezeten op een langen draadvormigen steel. Deze steel komt voort uit eene tweebladige scheele welke een weinig beneden den top van het bloemdragende bakje, in den oksel van het blad is aangehecht. De geheele plant is doortrokken met een fraai heldergekleurd bladgroen dat er gemakkelijk door alkohol kan worden uitgetrokken, in enkele cellen van den stengel is het door eene rode kleurstof vervangen.

GROEIPLAATSEN. In stilstaande en in stroomende zoete wateren.

Udora occidentalis werd bij ons te lande voor het eerst in belangrijke hoeveelheid waargenomen in 1860. Men vindt haar derhalve in den Prodromus florae batavae niet vermeld. Het oorspronkelijk vaderland van de plant is het noorden van Amerika, van waar zij omstreeks 1836 naar Schotland schijnt te zijn overgebracht. Volgens sommigen zou haar de hoogeeraar BERGSMA in de cingels om Utrecht hebben doen planten, met het doel daardoor Nederland met eene kostelijke mestspecie te verrijken, en zou zij op deze wijze bij ons burgerrecht hebben gekregen. Wat daarvan ook moge zijn, zóóveel is zeker dat zij zich bij ons uitstekend te huis gevoelt en er zich op ongelooftijke wijze vermenigvuldigt. Naauwelijks twee jaren na hare aanplanting bij Utrecht was het reeds nagenoeg onmogelijk in den omtrek dier stad ééne sloot aan té wijzen die er niet zoo goed als geheel mede was volgroeid. Deze snelle vermeerdering wekt te groter verbazing zoo men in het oog houdt, dat er blijkbaar ten onzent uitsluitend vrouwelijke exemplaren van de plant voorkomen, en dezen er zich enkel door middel van stekken en loten kunnen voortplanten. Door het verstoppen van kanalen en sluizen, door het verontreinigen van het water, enz. maakt zij zich tot een lastig en verwenscht water-onkruid. Eene proefneming van den heer ABELEVEN te Nijmegen om haar door veenvorming dienstbaar te maken aan de zamenleving, schijnt mislukt te zijn. Voor veen- of voor mestspecie bevat zij te weinig vaste bestanddeelen.

Overigens bevat zij in verhouding tot het water waarin zij om Utrecht groeit, eene verwonderlijk grote gehalte aan anorganische stoffen vooral potasch en beukenzand. Dit is gebleken uit de analyse die de Heer D. R. BISDOM er weinige jaren geleden van heeft gedaan en gepubliceerd. Een doeltreffend middel om de Udora in hare verspreiding tegen te gaan en haren groei binnen de perken te houden ware voor ons vaderland geene geringe weldaad. Zoude het niet mogelijk zijn in Amerika eenig dier, insect of visch op te sporen dat der plant vijandig is, en dat dier evenzeer in onze grachten over te brengen?

UDORA OCCIDENTALIS PURSCH.

(ELODAEA CANADENSIS MICHaux.)

Système de LINNÉ. Cl. XXII. *Dioecia*, O. *Enneantheria*.

Système Naturel de DE CANDOLLE. *Vasculares* Cl. II. *Monocotyledoneae*. Subcl. I. *Phanerogamæ*. O 163. *Hydrocharideæ*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Fleurs dioiques. Limbe du calice divisé en trois. Carolle à trois pétales. M. Etamines 9. Pistils 3, abortifs. F. Staminades 3, filiformes. Ecailles du nectaire 3 charnues. Styles 6; stigmates divisés en deux.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles lancéolées-lineaires, droites, très-subtilement mucronées, serrulées; les dents de la serrature dirigées vers le sommet.

D'ordinaire la plante en question est tout-à-fait submergée. Les tiges ascendentes proviennent d'une tige souterraine rampante, qui à l'origine des dites branches est munie de sarsceaux de racines fibroreuses. Les feuilles sont sessiles et forment trois rangées à la tige un peu trigone. En se détachant elles donnent lieu à des cicatrices en forme de noeuds.

Les fleurs couleur de rose s'élèvent au dessus du nouveau. Elles sont portées par un pedoncule long filiforme. Ce pedoncule provient d'une gaine à deux feuilles que se trouve attachée dans l'axille d'une feuille un peu en dessous du sommet de la branche florigère.

La plante en son entier est penetrée d'un chlorophylle fort beau et d'une couleur claire. Ce chlorophylle peut facilement être extrait par l'alcool. Dans quelques cellules de la tige il est remplacé par un chromatogène rouge.

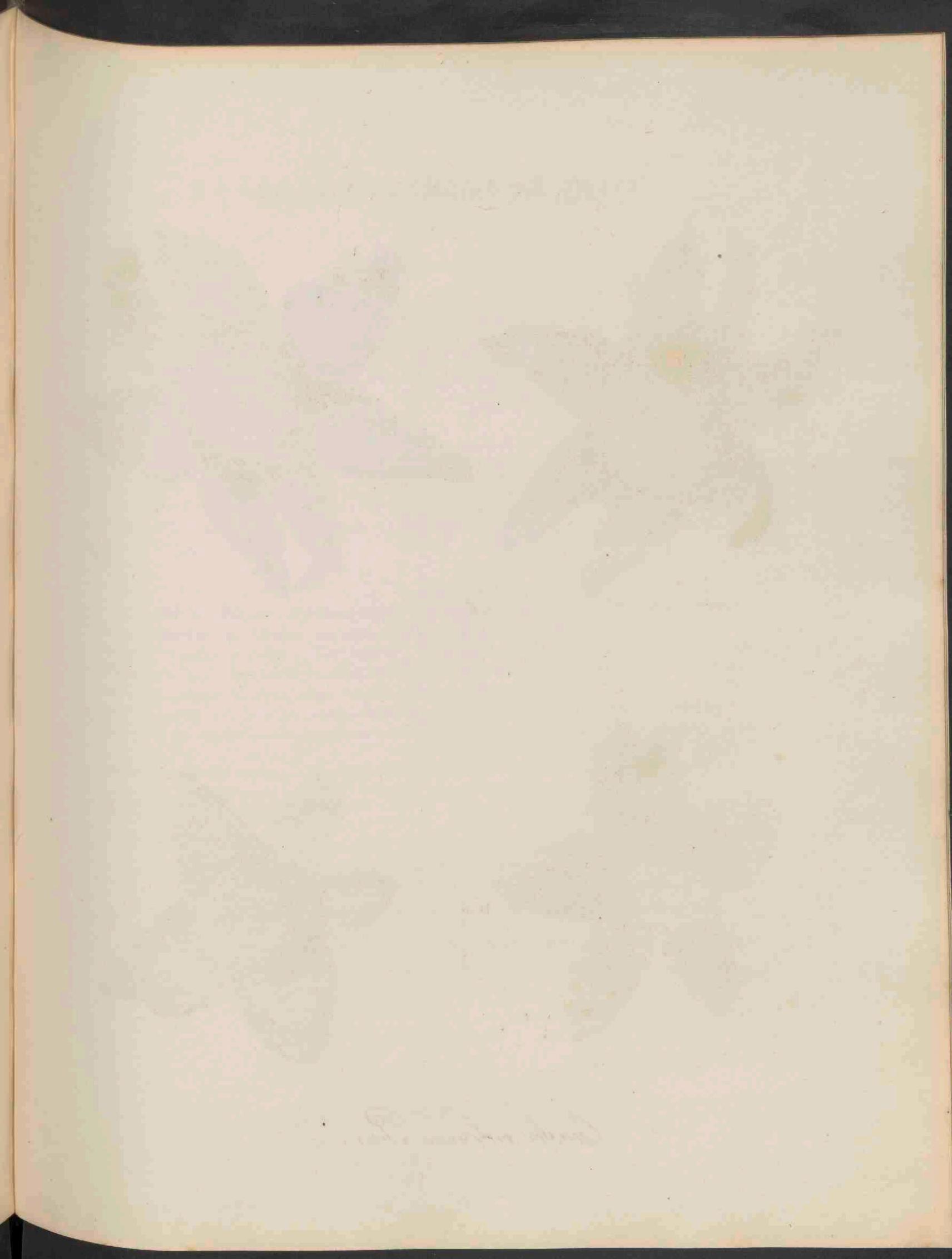
LIEU NATAL. Dans les eaux douces stagnantes et mobiles.

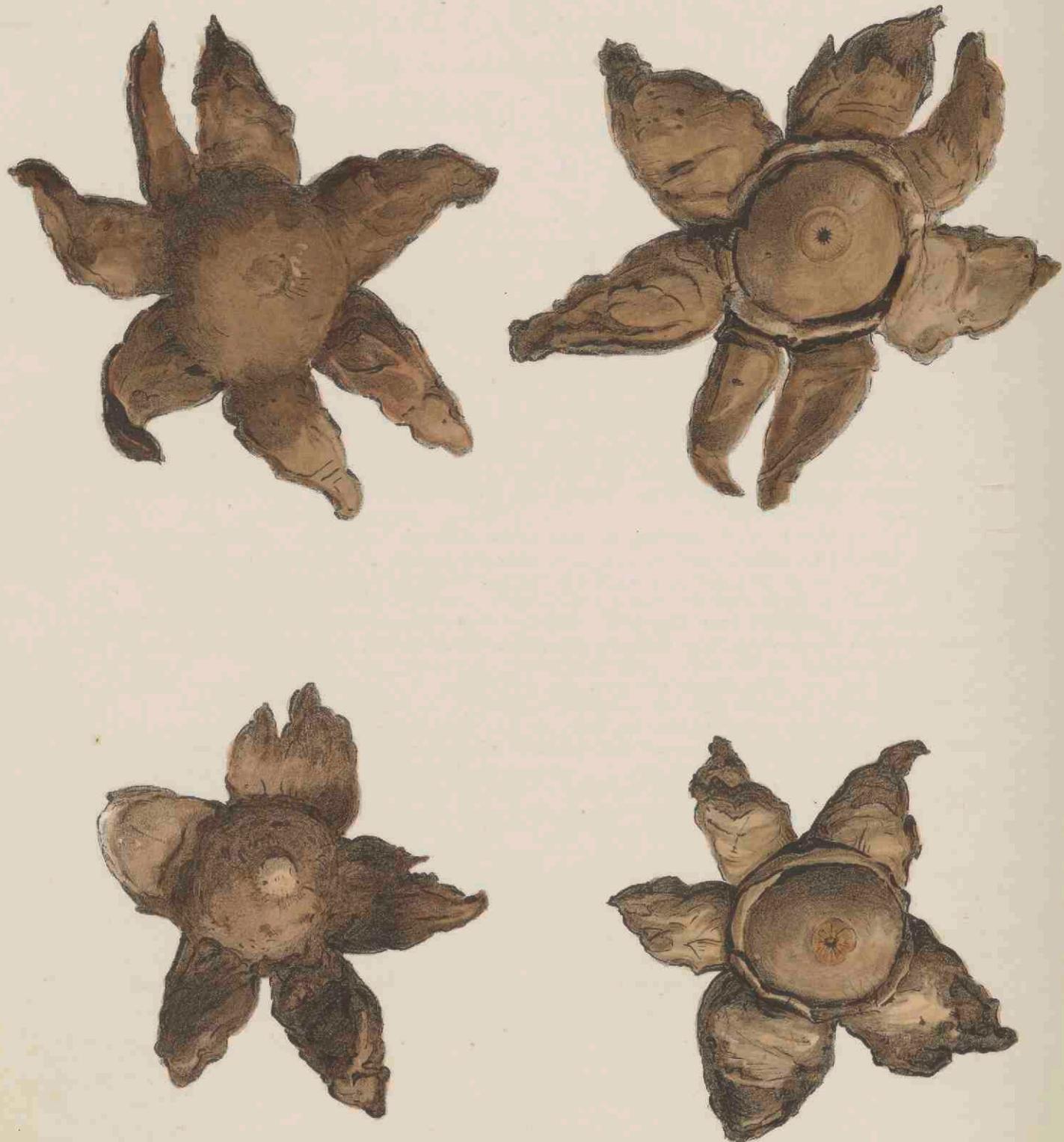
L'Udora Occidentalis fut remarquée chez nous pour la première fois en quantité considérable vers 1860. Par conséquent le prodromus florae batavae n'en fait pas mention. Le sol originaire de la plante est l'Amérique boréale, d'où *l'Udora* paraît être transportée en Ecosse 1836. Selon quelques uns elle a été plantée par le professeur BERGSMA dans les canaux qui environnent la ville d'Utrecht, dans le but d'enrichir par ce moyen notre pays d'un engrais précieux. Quoiqu'il en soit, il est certain que *l'Udora* se trouve parfaitement chez elle en Hollande et y jouit d'un fertilité presqu' incroyable. A peine deux ans après son importation, ce fut déjà presqu' impossible de trouver un seul fossé à l'alentour d'Utrecht qui n'en était pas à peu près, entièrement rempli. Cette rapide multiplication est de plus frapante si nous prenons en considération que chez nous ils ne se trouvent que d'exemplaires féminins, et que la plante y est bornée à la multiplication par des échantillons et stolones.

En obstruant les canaux et les écluses, en troubant les eaux elle forme une ivraie aquatique importune et détestée. Un expériment de M. ABELEVEN à Nymegen, afin de l'utiliser à la formation de tourbe paraît avoir manqué. Pour servir à la tourbière ou à l'engrais il lui manque une quantité suffisante d'éléments fixes.

D'ailleurs elle contient en raison de l'eau qui l'environne à Utrecht un montant énorme de matières inorganiques. Nous devons ce fait à l'analyse de *l'Udora* qui a été faite et publiée par M. D. R. BISDOM, il y a peu d'années.

Un moyen propre à restreindre sa dispersion et de limiter sa vigueur serait un vrai bienfait pour notre pays. Ne serait ce pas possible de rechercher en Amérique quelqu' animal, insecte ou poisson p. c. hostile à la plante, et de le transporter de même dans nos canaux?

Geastrum rufescens. Pers. 943.

GEASSER RUFESCENS FRIES.

Stelsel van LINNAELS. Cl. *Cryptogamia*. O. *Fungi*.

Natuurlijk Stelsel van DE CANDOLLE. Cl. III. *Cellulares*. Ord. *Fungi*, Fam. *Gasteromycetes*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Peridium duplex, utrumque persistens; exterius corticatum, stellatin fissum, discretum ab interiori papyraceo apice dehiscente. Capillitium laxum, peridio undique adnatum, poridiis inspersis (subpedicellatis). *Radiculosi, sessiles, se peridium interius subinde pedicellatum.* Omhulsels twee in getal, beide duurzaam; het buitenste met eene schors bedekt, stervormig gespleten, afgescheiden van het binnenste dat papierachtig is en zich aan den top opent. Haarnet los, aan alle kanten met het omhulsel verbonden, de (bijna gesteeld) sporen insluitende. *Worteldragende ongesteeldde zwammen, het inwendige omhulsel nu en dan gesteeld.*

SOORTELIJKE KENMERKEN. Peridio exteriori multifido, demum revoluto, interiori sessili nudo, ore dentato. Het buitenste omhulsel veelsplettig, ten slotte omgeworpen, het binnenste ongesteeld en naakt met eene getande opening.

De kleur van deze soort is aanvankelijk roodachtig wit, later bruin. Het uitwendige omhulsel is aan de schors vastgehecht, stevig, duurzaam, minder diep ingesneden dan Geaster Hygrometicus — met deze wordt zij soms verwisseld, ten slotte geheel omgeslagen; het binnenste aanvankelijk als in een zak ingesloten, maar ongesteeld, bijna eironde, met eene duidelijk getande opening.

GROEIPLAATSEN. Op den grond in dennebosschen. Knapenburg bij Heemstede. Thans wegens verandering van aanleg welligt niet meer aldaar te vinden.

GEASSER RUFESCENS FRIES.

Système de LINNÉ: Cl. *Cryptogamia*. O. *Fungi*.

Système Naturel de DE CANDOLLE. Cl. III. *Cellulares*. Ord. *Fungi*, Fam. *Gasteromycetes*.

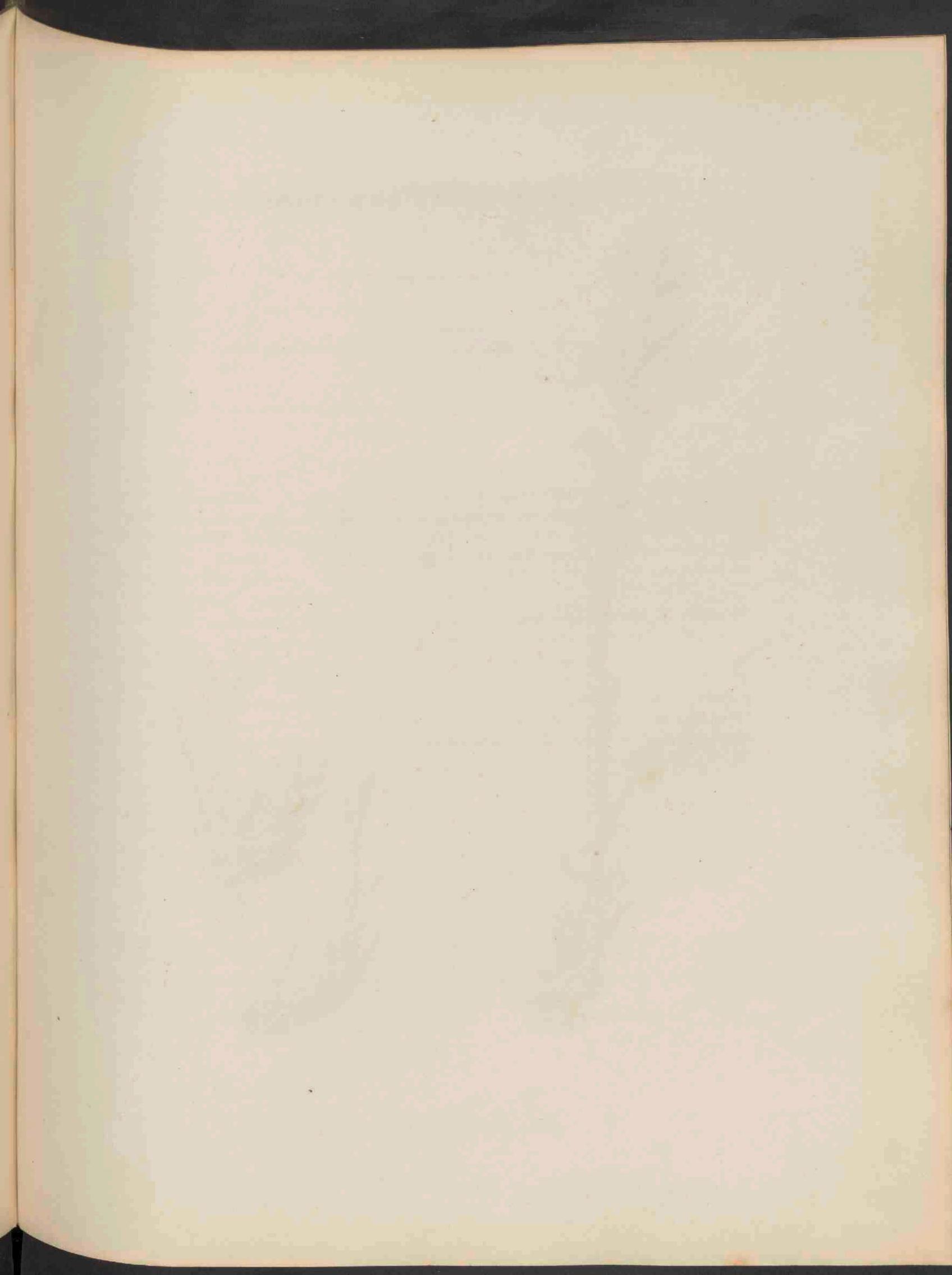
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Peride double, chacune de ses parties persistente, l'extérieure munie d'une écorce fine en étoile, séparée de l'intérieure papyracée s'ouvrant au sommet. Capillice laxe, partout soudé au peride, contenant les sporis (subpedicellés.)

Fonges radiculés, sessiles, peride interne quelquefois pedicellé.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. L'enveloppement extérieur encrassé, l'intérieur sans manches et nu avec une incision dentée.

Le couleur du *Geaster Rufescens* est d'abord blanc-rougeâtre, ensuite brun. L'enveloppement extérieur est attaché à l'écorce, incisé moins profondément que *GEASTER HYGROMETICUS*.

LIEU NATAL. Sur le sol dans les sapinières. à Knapenburg près de Heemstede. Aujourd'hui peut-être on ne la trouvera plus là à cause de changement d'arrangement.

Orobanche minor g. 44.

OROBANCHE MINOR. LUTTON.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XIV. *Dydy namia*. *O. angiospermia*.

Natuurlijk Stelsel van DE CANDOLLE. *Vasculares*, Cl. I. *Dicotelydoneae*. Subcl. III.

Corolliflorae O. Orobancheae.

GESLACHTS-KENMERKEN. Cal. quadrifidus vel disepalus, sepalis saepius bifidis. Cor. ringens, inferne glanduloso-carnosa, denique, basi circumscissa remanente, secedens. Caps. 1. locularis, placentis parietalibus oppositis. Kelk viersplettig of tweebladig. In het laatste geval, kelkbladen zeer dikwijls tweedeelig. Bloemkroon grijnzend, van onderen klierachtig-vlezig, eindelijk afvallend met terugslag van haar grondstuk, waarvan zij dan in de rondte is afgesneden. Zaaddoos éenhokkig, met wandstandige vruchtbodem.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Sepalis plurinervii* basi ovata subito angustè subulatis tubum corollae aequantibus longioribusque bifidis velaciniis subulatis, *corolla tabulosa arcuata labiis obtuse denticulatis* venosis undulatis, superiore bilobo porrecto, lobis labi inferioris subrotundis subaequalibus, staminibus sub medio tubi insertis glabus inferne pilis sparsis obsitis. Kelkbladen veelnervig, van uit een eivormig grondstuk plotseling snaai priemvormig, even lang als de kroonbuis of langer soms in tweeën gespleten, bloemkroon buisvormig gebogen, hare lippen met kleine stompe tanden bezet, geaderd en gekruld, de bovenlip tweekwabbig verlengd, de kwabben van de onderlip nage-noeg rond en aan elkander gelijk; meeldraden ongeveer op het midden van de buis ingehecht, glad, van onderen begroeid met verstrooide haren.

De bloemen staan in eene digte aar, die echter van onderen losser is; de schutblaadjes zijn eironde lancetvormig, toegespitst even lang als de bloem of iets langer onduidelijk generst, van donzig tot bijna wolachtig toc. De bloemkroon is witachtig, paarsch, gestreept, dikwijls met een paarschen tint. De stijl is paarsch; de stempel purperkleurig of paarsch. De stengel 1—4 palmen lang, fijn donzig-viltig en klierdragend, van onderen nauwelijks verdikt, met lancetvormige schubben bezet, vooral van onderen.

GROEIPLAATS. Op de wortels van Trifolium Ratensi et Frativum. Bij ons te lande waargenomen: Zuid-Beveland door Dr. VAN DEN BOSCH; bij Nijmegen door den Heer ABELEVEN; te Maastricht door den Heer FRANQUINET en verder om Utrecht op verscheiden plaatsen. Zij bloeit in Junij en Julij.

OROBANCHE MINOR. LUTTON.

Système de LINNÉ. Cl. XIV. *Dydyynamia*. *O. angiospermia*.

Système Naturel de DE CANDOLLE. *Vasculares*, Cl. I. *Dicotelydoneae*. Subcl. III.

Corolliflorae *O. Orobancheae*.

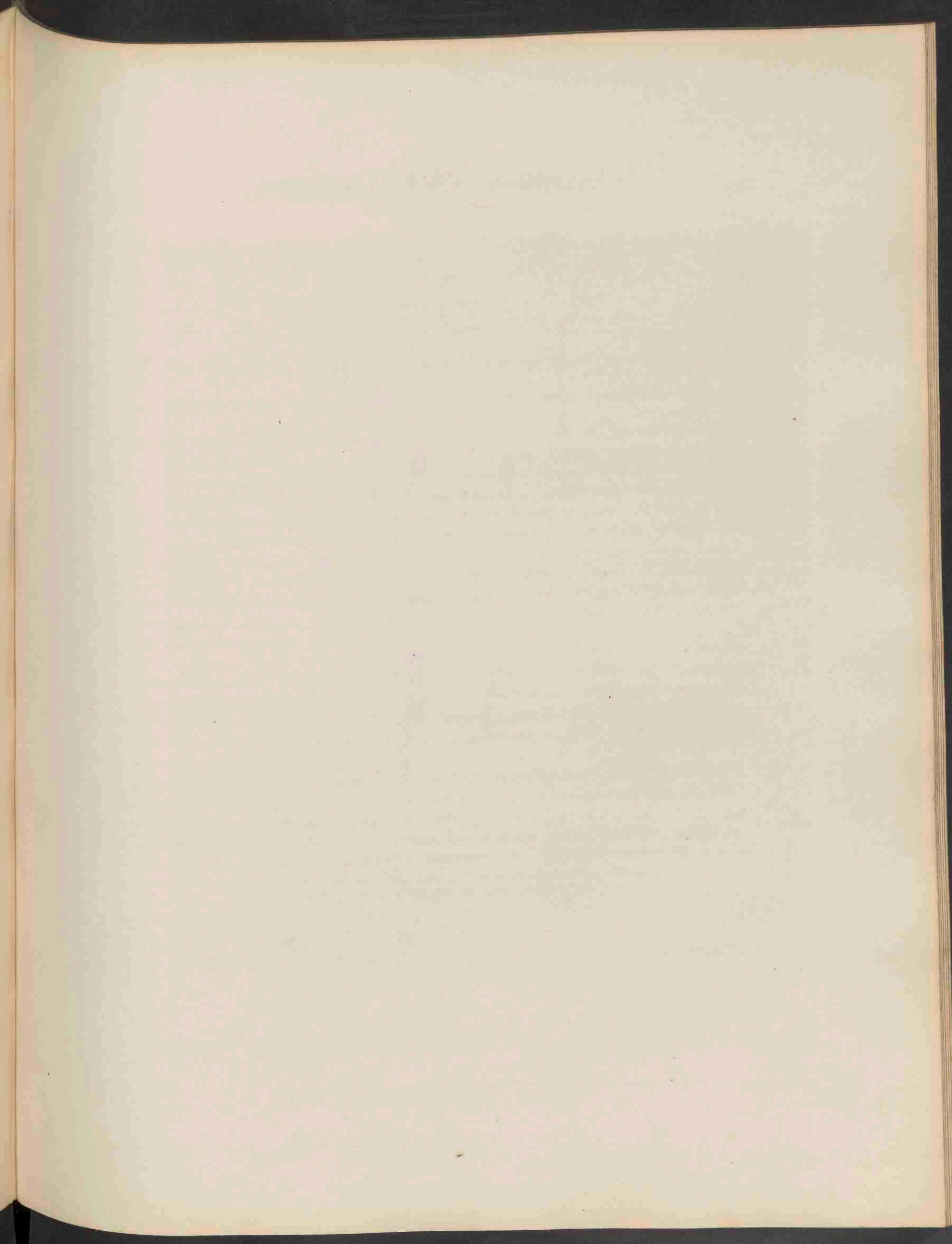
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice formé de 2 pièces distinctes ou un peu soudées à la base, bifides ou plus rarement entières. Corolle bilabie, sa partie inférieure glanduleuse-charnue; enfin se détachant sa base persistente circumcise. Ovaire à 4 placentes. Capsule s'ouvrant en deux valves adhérentes au sommet et à la base et séparées seulement dans leur milieu.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Sépales multinervées, à base ovale, entiers ou bifides, subitement acuminés-subulés, égalant ou dépassant le tube de la corolle. Celle-ci tubuleuse, arquée ses lèvres obtusément denticulées, vénenses, undulées, la supérieure bilobée, à lobes porrigées, l'inférieure à lobes arrondis et presqu'égaux, étamines insérées vers le milieu du tube de la corolle glabres, vers la base munies de poils épars.

Fleurs en épis serrés, lâche à la base; bractées ovales-lancéolées, acuminées, égalant la fleur ou la dépassant un peu, obscurément nervurées, pubescentes sublagineuses. Corolle blanchâtre avec des striès lilas, et souvent teintée de violet. Style violacé, stigmate purpurin ou violet. Tige de 1—4 decimètres, finement pubescentitomenteuse et glanduleuse à peine renflée à la base, munie surtout d'écaillles lancéolées.

LIEU NATAL Sur les racines du *Trifolium pratense* et *sativum*.

Dans notre pays cette plante a été observée en *Zuid-Beveland* par M. VAN DEN BOSCH, près de *Nijmegen* par M. ABELEVEN, à *Maastricht* par M. FRANQUINET et d'ailleurs à divers endroits aux environs d'*Utrecht*. Elle fleurit en Juin et Juillet.

Buxbaumia aphylla. Haller. 945

BUXBAUMIA APHYLLA, HALLER.

Stelsel van LINNAEUS. Cl. XXIV. *Cryptogamia*. O. *Musci*.

Natuurlijk stelsel van DE CANDOLLE. Cl. III. *Cellulares*. Ordo *Musci*. Fam. *Buxbaumiaceae*.

GESLACHTS KENMERKEN. Acaulis, annua aut biennis. Folia involuci floralis, subrotunda apice ciliata vel profunde laciniata, nervo nullo, arcolis latio oblongis. Capsula maxima, in pedicello crasso scrabro inserta, mucronata, obliqua sursum depressa, basi convexa, gebba ovata. Calyptra parva, fugax, cylindrico-companulata, coriacea obtusa. Annulus nullus praeter marginem revolutam oris capsulae. Peristomium duplum; exterius e 3 vel 4 phalanges tela cellularis formatum, in dentes irregulares vel moniliformes, rubros devisum interius membrana pallida, conica, plicata.

Columella magna et tumida, parte superiori cum aperculo decidua. Sporangium breve pedicellatum. Sporidia parva laevia. Vaginula ovata. Inflorescentia divisa. Flos sterilis gemmifornis, antheridium solitarium, subsessile, rotum datum, arctegonius 3-4. Weinig paraphysis. Mengeloos, eenjarig, of tweearig. Bladeren van het bloemomhulsel rondachtig aan den top gezaagd of diep gesleefd, zonderader.

Frucht zeer groot, gezeten op een dikken, ruwen steel, gespitst, schuinsch, van boven ingedrukt, van onderen bol, gebogcheld, eivormig. Huis klein, spoedig afvallen, cylindervormig, klokvormig, liesachtig, stomp. Ring afwezig tenzij men den oingeslagen rand van de opening der vrucht als zoodanig wil beschouwen. Binnenrand dubbel; zijn binnenste gedeelte bestaat uit drie of vier lagen van cellen, en verdeeld onregelmatig of kransvormig geplaatste tanden; het buitenste gedeelte is een bleek, kegelyvormig, gevouwen vlies.

Pijler kort en dik; zijn bovenste gedeelte blijft wanneer het deksel afvalt, hiermede verbonden. Zaaddoos kort gesteeld, sporen klein en glad. Scheedje eirond. Bloeiwijze tweehuizig. Onvruchtbare bloem, knopvormig, antheridium, bijna ongesteeld.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caulis vix praesens; folia inferiora rotunda profunde dentata; superiore longe ciliata; capsula plano-convexa, rotundato-ovata, subrubia; peristomium exterius irregulariter divisum, crassum cellulosum. Stengel naauwelijks zigbaar; onderste bladeren rond, diep getand; bovenste lang gewimperd, vin vlak-bol, rond-eivormig, roodachtig; buitenste binnenrand onregelmatig verdeeld, dik en celachtig.

GROEIPLAATSEN. In dennebosschen, gezellig.

Bij ons te lande gevonden: te Ede door Mr. Z. E. Büze, in het Reizenburgsche bosch door mij.

BUXBAUMIA APHYLLA , HALLER.

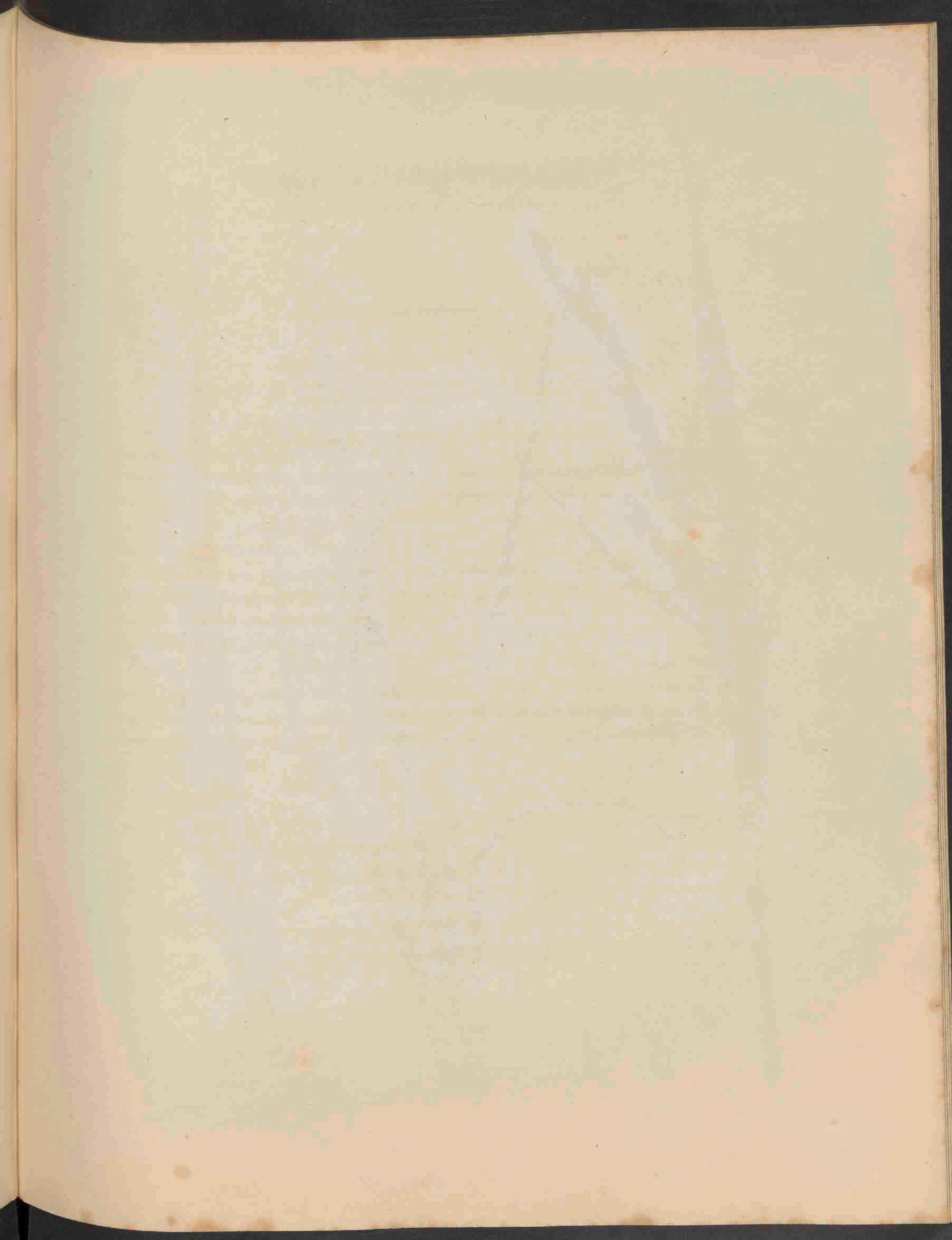
Système de LINNÉE. Cl. XXIV. *Cryptogamia*. O. *Musci*.

Système Naturel de DE CANDOLLE. Cl. III. *Cellulares*. Ord. *Musci*. Fam. *Buxbaumiaceae*.

CARACTÈRES GÉNERIQUES. Depourvue de tige, annuelle ou biennale. Feuilles de l'involucrume floral rondes, serrées ou pro fondément laciniées au sommet, sans nervature, aux aréoles larges oblongues. Capsule très-grande portée par un pédoncule gros, scabre, mucronée oblique déprimée à sa partie supérieure, à l'inférieure convexe, bossue, obtuse. Bonnet petit, fugace cylindré-campanulé, coriacé, obtus. Anneau représenté seulement par le bord tourné de l'ouverture du fruit. Péristome double; l'extérieur formé par 3 ou 4 couches de tissu cellulaire, partagé en dents irrégulières ou moniliformes, rouges; l'intérieur formé par une membrane, pâle, conique, plicé. Columelle grande et inflée; sa partie supérieure reste attachée à l'operculum quand le dernier tombe. Sporangium brèvement pédoncule. Spores petits, lisses. Gaine ovoïde. Inflorescence dioïque. Fleur stérile gemmiforme. antheridium solitaire, subcæsile, rond, archegones paraphyses peu nombreuses.

CARACTÈRES SPECIFIQUES. Tige à peine visible; feuilles inférieures rondes profondément denticulées; les supérieures munies de cils longs. Capsule plane-convexe, ronde-ovoïde, rougeâtre. Péristome externe irrégulièrement divisé, gros et celluleux.

LIEU NATAL. Dans les forets de pins. Dans notre pays elle a été trouvée à Ede par M. L. H. Büze; dans le forêt de Reizenburg par moi.

Carex paludosa Good. 946.

CAREX PALUDOSA. Good. *Moeras-Rietgras.*

Bloeit Mei — Julij.

STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. XXI. Monoecia. O. Triandria.

Stelsel van De Candolle. Plantae vasculares. Cl. Monocotyledoneae O. Cyperaceae.

GESLACHTS KENMERKEN. Zie afsl. 186, pl. 940.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Spicis masculis 2—3, glumis inferioribus obtusis. Spicis femineis 2—3 cylindricis erectis densifloris sessilibus pedunculatisve, glumis acuminatis cuspidatisve, bracteis foliaceis evaginatis, stigmatibus 3. Fructibus ovatis vel oblongo-ovatis compressis subtrigonis nervosis in rostrum breve bidentatum acuminatis, glabris. Culmo acutangulo angulis scabro.

Mannelijke aartjes 2—3; hunne onderste kafjes stomp. Vrouwelijke aartjes 2—3, spilvormig overeindstaand, zittend of gesteeld. Schutbladen bladachtig, zonder scheede. Stampers 3. Vruchten eirond of langwerpig-eirond, zaamgedrukt, min of meer driekant, geaderd, toegespitst tot een korten snavel met twee tanden, onbehaard. Halm met scherpe, ruwe kanten.

GROEIPLAATSEN. Aan waterkanten, op moerassige plaatsen: Amsterdam, Leyden, Kampereiland, Beekhuizen, Utrecht (Blaauwkapel, Westbroek), enz.

Van de verwante Carex riparia onderscheidt onze soort zich, doordien bij eerstgenoemde de mannelijke kafjes alle puntig zijn, niet afgerond nl. zoals bij C. Paludosa.

CAREX PALUDOSA. Good.

Fleurit de Mai — Juillet.

SYSTÈME DE LINNÉ. Cl. XXI. Monoecia 0. Triandria.

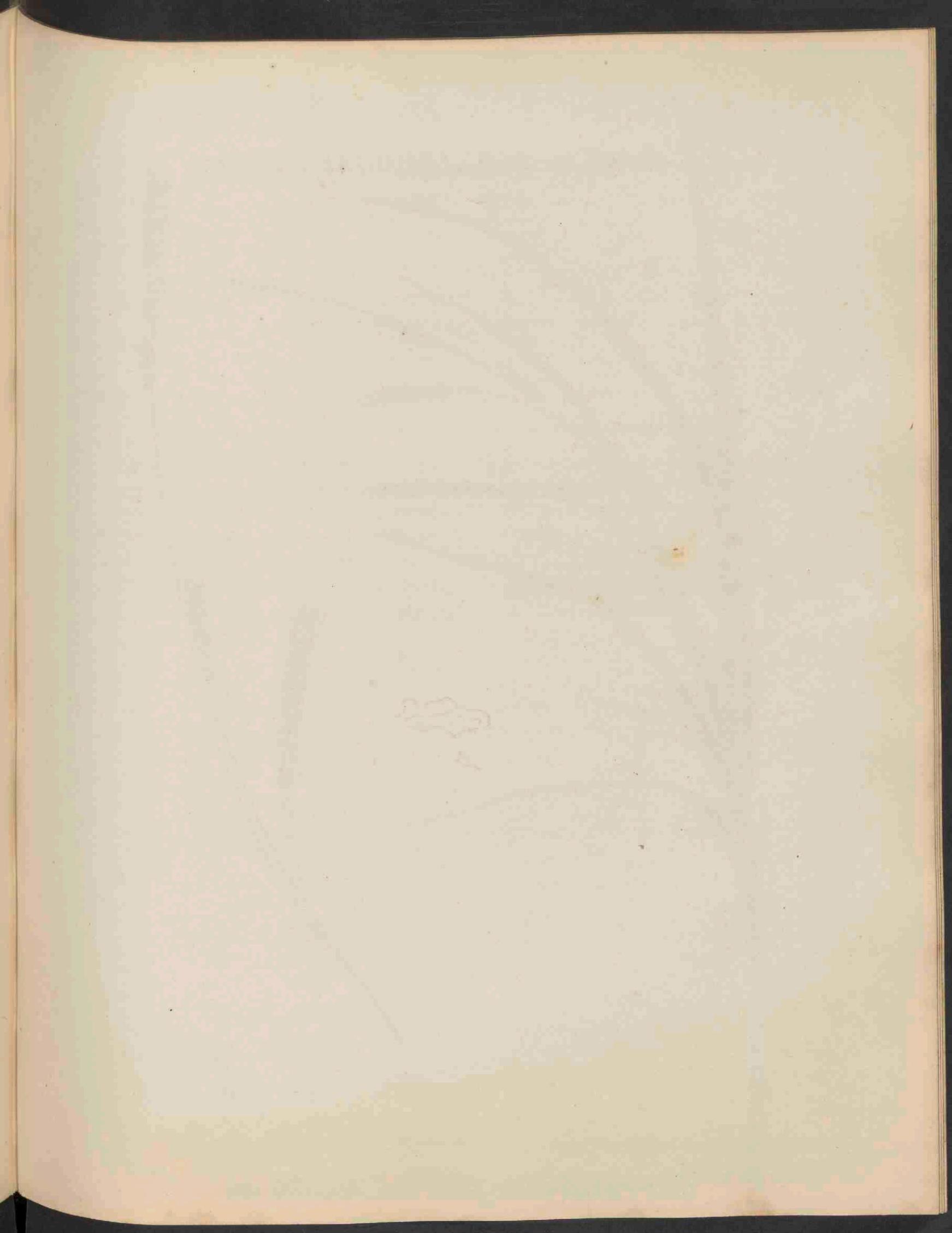
Système de De Candolle. Plantae vasculares. Cl. Monocotyledoneae. 0. Cyperaceae.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Voir la livraison 186, pl. 940.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Deux ou trois épis mâles; leurs écailles inférieures *arrondies au sommet*. Deux ou trois épis femelles cylindriques dressés; le *supérieur sessile*, l'*inférieur pedonculé*. Bractées foliacées, non engainantes. Trois stigmates. Fruits *ovales ou ovales-oblongs*, comprimés, *plus ou moins anguleux aux bords, nerviés, acuminés en un bec échancré*.

LIEU NATAL. Au bord des eaux dans les lieux marécageux: à Amsterdam, Leyde, l'île de Kampen, Beekhuizen, Utrecht (Blaauwkapel, Westbroek) etc.

Notre espèce se distingue de la Carex riparia, à laquelle elle se rapproche, puisque chez cette dernière les écailles mâles sont toutes acuminées et non arrondies comme chez C. Paludosa.

Carex paludosa Good. var. *pendula*. 947.

CAREX PALUDOSA. Good., var. Pendula.

Bloeit: Mei — Julij.

STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. XXI. Monoecia, 0. Triandria.

Stelsel van De Candolle. Plantae vasculares. Cl. Monocotyledoneae 0. Cyperaceae.

GESLACHTS KENMERKEN EN SOORTELIJKE KENMERKEN. Zie Carex paludosa.

De vorm, dien wij voorstellen *pendula* te noemen, onderscheidt zich van den gewone, doordien zijn onderste aartje zeer lang gesteeld en hangend is. Hierdoor verkrijgt hij niet weinig overeenkomst met sommige vormen van *Carex acuta* Fr.

GROEIPLAATSEN. Tot hiertoe vond ik den boven beschreven vorm slechts achter de kerk te Blaauwkapel.

CAREX PALUDOSA. Good., var. Pendula.

Fleurit de Mai — Juillet.

SYSTÈME DE LINNÉ. Cl. XXI. Monoecia, 0. Triandria.

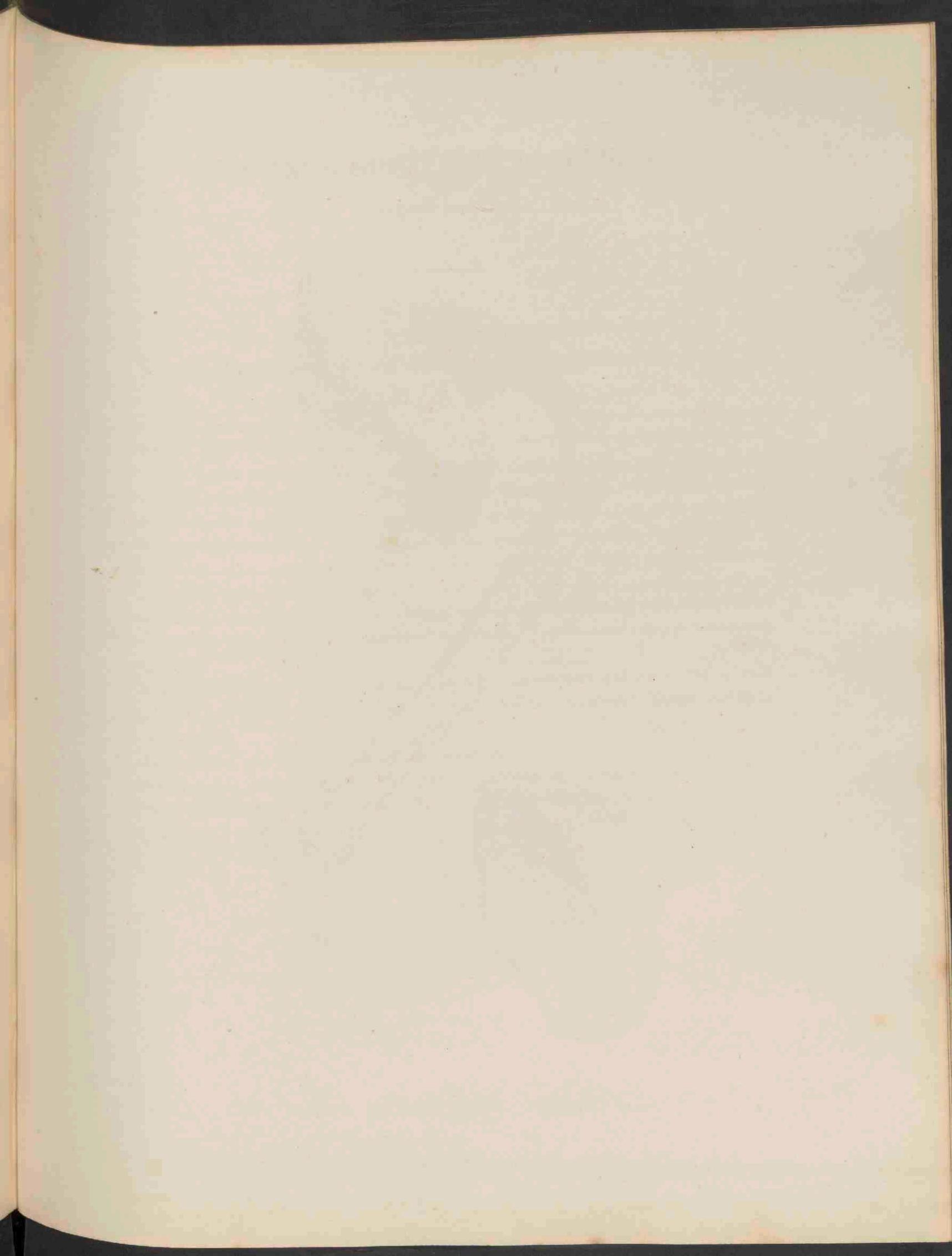
Système de De Candolle. Plantae vasculares. Cl. Monocotyledoneae 0. Cyperaceae.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES ET SPÉCIFIQUES. Voir *Carex paludosa*.

La forme que nous proposons de séparer comme *pendula* se distingue de la variété ordinaire de *C. paludosa* en ceci que l'épi inférieur en est très-longuement pédonculé et pendant, ce qui lui donne beaucoup de ressemblance avec quelques formes de la *Carex acuta* Fr.

LIEU NATAL. Jusqu'ici je n'ai trouvé cette variété que derrière l'église à Blaauwkapel.

Lentinus suffutescens Brot. 948.

LENTINUS SUFF(R)UTESCENS. Brot.

Groeit in den Zomer.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. XXIV. Cryptogamia. Ord. 4. Fungi.

Nat. stelsel. Plantae cellulares s. Acotyledoneae. Fungi. Hymenomycetes. O. I.
Agaricini (Fries.)

GESLACHTS KENMERKEN. Totus fungus coriaceus l. e carnoso lento lignescens, tenax, aridus. *Lamellae* cum hymenophoro concretae, discretae (nec plicaeformes) *tenues*, absque trama distincta, *acie acuta*, *dentata vel inciso-lacerata*. Sporae albae, raro lutescentes. *Fungi aridi, turde crescentes*, persistentes, *normaliter epiphyli*. De geheele zwam is leerachtig of van taai-vlezig houtachtig. *Plaatjes* met den kiemvliesdrager vergroeid, onderling niet vergroeid (niet plooivormig), dun, zonder duidelijk geraamte, *scherp op de snede, getand of wel ingesneden en ingescheurd*. Sporen wit, zelden geelwordend. *Drooge zwammen die langzaam groeijen en niet verrotten*. Ze ontwikkelen zich gewoonlijk op hout.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Pileo* carnoso-lento e convexo infundibuliformi, inaequali, laevi *glabro ferruginascente*. Stipite elongato subramoso lignescente. *Lamellis* crenato-laceris pallidioribus *lutescentibus*.

Hoed vlezig-taai, van bol-trechtersvormig, ongelijk, glad, *onbehaard*, eindelijk *roestkleurig*. Steel langgerekt, ligt vertakt, later houtachtig. *Plaatjes* gekarteld, ingescheurd, bleeker van kleur en geelwordend.

GROEIPLAATSEN. Op hout, voornamelijk op timmerhout.

Het exemplaar, hierbij afgebeeld, was gevonden in eene schuur bij Zeist door den Heer A. VAN DER MERSCH, student te Utrecht. Vroeger was onze soort hier te lande nog niet opgemerkt.

LENTINUS SUFF(R)UTESCENS. Brot.

Se développe en Été.

SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. XXIV. Cryptogamia. Ord. 4. Fungi.

Système naturel. Plantae cellulares. Fungi. Hymenomycetes. O. I. Agaricini (Fries.)

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Le fonge est tout à fait coriacé ou bien d'abord carneux-tenace enfin ligneux, tenace et sec.

Lamelles unies au hyménophore, libres entre elles (non en forme de plis), minces, sans trame distincte, aigues, dencelées ou incisées-déchirées. Spores blanches, rarement jaunissantes.

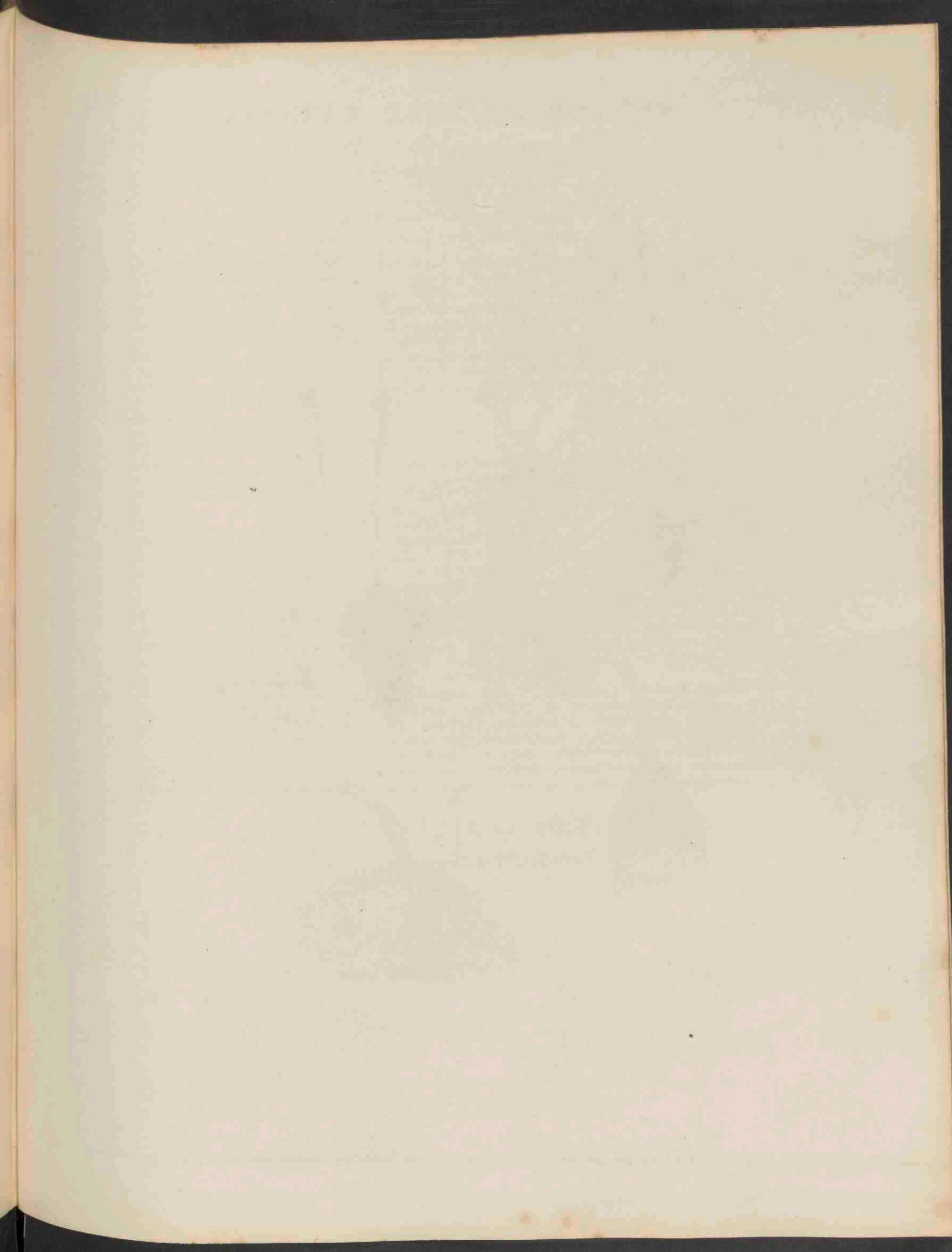
Fonges secs, croissant lentement, persistants, ordinairement lignatiles.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Chapeau charnu-tenace, de convexe en forme d'entonnoir, inégal, lisse, *glabre*, ferruginescant. Pédoncule allongé, un peu rameux, lignescant. *Lamelles crenulées-déchirées, plus pales, jaunissantes.*

LIEU NATAL. Sur le bois, surtout sur le bois charpenté.

Le spécimen de la planche est trouvé dans une grange près de Zeist par M. VAN DER MERSCH étudiant de droit à Utrecht. Auparavant elle n'avait pas encore été observée dans notre pays.

Barbula muralis.

Barbula laevipila 949.

BARBULA MURALIS. Linn., Timm.

Muur-kronkeltand.

Draagt vrucht: April — Junij.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. XXIV. Cryptogamia, O. 2. Musci.

Natuurlijk stelsel: II. Plantae cellulares I. Acotyledoneae. Musci. Ord. I. Musci acrocarpi.

Trib. II. Musci stegocarpi. Fam. XIV Pottiacei. (Schmpr.)

GESLACHTS KENMERKEN. Plantae caespitantes, sub apice innovantes, dichotomeque ramosae. Caulis praecipue basi radicibus longis numerosis instructus. Folia uniuqe patentia, lanceolata ovato-oblongo- et elongato-lanceolata, ligulata et spathulata, costa terefi, instructa, opaca e reti superne minuto rotundato vel quadrato hexagono, inferne laxiusculo hexagono rectangulo hyalino, composita. Calyptra cucullata. Capsula in pedicello plus minus elongato erecta, raro cernua, forma inter ovalem atque cylindraceam ludens, regularis vel leniter curvula. Operculum angustum, pro more longe productum, muticum. Peristomii dentes 32 longi et longissimi e tubo basilari breviore vel longiore eleganter quadrato areolato nascentes, filiformes, e duplice serie cellularum efformati, pro more articulati, valde papillosi purpurei, bis ter quaterque sinistram versus contorti, parce hygroscopi. Habitatio terrestris, saxatilis et arborea.

Zodevormende planten, die onder de spits groeien en zich gaffelvormig vertakken. Haar stengel is, vooral van onderen, bezet met talrijke lange wortels. Bladeren overal wijd-uitstaande, lancetvormig, eironde-langwerpig en verlengd-lancetvormig, tongvormig en spatelvormig, voorzien van een ronde rib, dof, zamengesteld uit doorschijnende cellen, die aan de spits van het blad klein en rondachtig- of vierkant-zeshoekig, naar den grond toe meer of min los zeshoekig-regthoekig zijn. Huik peperhuisvormig. Zaaddoos doorgaans gestrekt op een meer of min langgerekte steel, zelden knikkend, in gedaante spelende tusschen het eironde en het cylindervormige, regelmatig of zacht gebogen. Deksel smal, gewoonlijk sterk uitstekend, stomp. Tanden van den binnenmond 32 in getal, lang en zeer lang, ontspuitende uit een langere of kortere vierkant-mazige buis, draadvormig, zamengesteld uit twee lagen cellen, met grote tusschenruimten geleed, met vele tepels bezet, purperkleurig, twee-, drie- tot viermaal links gewonden, weinig hygrocopiesch. Groeiplaats: op den grond, op rotsen en op boom.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Subg. BARBULA sect. IV. REVOLUTAE. Flores monoeci. Dense pulvinato-caespitosa. Folia oblonga et lingulato-spathulata margine revoluta ex apice obtuso costa excedente pilifera. Capsula erecta vel subcernua, brunnea, ovato-oblonga et oblongo-cylindracea operculo obliquirostro. Annulus perangustus. Peristomii dentes e membrana basilari angusta longi ter quaterque arcte convoluti.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Ondergeslacht BARBULA. Afd. IV. REVOLUTAE. Bloemen tweehuizig. Digt kussenvormig-zodenvormend. Bladeren langwerpig en tongvormig-spatelvormig met omgeslagen rand en een middelrib, die zich voortzet buiten de stompe spits, haardragend. Vrucht opgericht of een weinig overgebogen, bruin, eironde-langwerpig en langwerpig-cylinder-vormig, met een schuin gesnaveld deksel. Ring zeer smal. Tanden van den binnenmond ontspuitend uit een smal basilair-vlies, smal, lang en drie- of viermaal boogvormig zamengerold.

GROEIPLAATSEN. Op oude muren, daken, zandigen grond, palen, enz. overal algemeen.

BARBULA LAEVIPILA. (Brid., Br. en Sch.)

Gladharige kronkeltand.

Draagt vrucht Mei — Junij.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. XXIV. Cryptogamia. Ord. 2. Musci.

Nat. stelsel. Zie Barbula muralis.

GESLACHTS KENMERKEN. Zie Barbula muralis.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Subgen. SYNTICHIA. Flores monoici. Pulvinato-caespitosa. Folia oblonga et oblongo-spathulata apice emarginato pilo sublaevi hyalino e costa rubella oriente instructa. Capsula in pedicello crassiusculo breviore oblongo-cylindracea brunnea. Annulus e duplice serie cellularum formatus. Peristomii tubus tertiam ejus partem metiens.

Ondergeslacht SYNTICHIA. Bloemen eenhuizig. Kussenvormig-zodevormende. Bladeren langwerpig en langwerpig-spadelvormig, aan de spits uitgerand en voorzien van een gladachtig doorschijnend haar, dat ontspruit uit de roodachtige rib. Vrucht gedragen door een nog al dikken, kerten, langwerpig-cylinder-vormigen bruinen steel. Ring zamengesteld uit twee rijen cellen. Buis van den binnenmond zoo lang als een derde van dezen.

GROEIPLAATSEN. Zeer algemeen aan boomstammen, zelden op steenen.

BARBULA MURALIS. Linn., Timm.

En fruit: Avril — Juin.

SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. XXIV. Cryptogamia. O. 2. Musci.

Système naturel: Cellulares foliaceae. Musci. O. I. M. acrocarpi. Tr. II. M. stegocarpi. Fam. Pottiacei (Schmpr.)

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Plantes caespitantes, croissant en dessous du sommet, à branches dichoto-miques. Tige, surtout à sa partie inférieure, munie d'une abondance de radicules longues. Feuilles partout patentes, lancéolées ovales-oblongues et allongées-lancéolées, ligulées et spathulées, munies d'une côté cylindrique, opaques, composées d'un tissu fin à hexagone rond ou carré vers le sommet, un peu laxe et rectangle-hexagone hyalin vers la base. Calyptre conique. Fruit érigé sur un pedoncule plus ou moins allongé, rarement cernuant; sa forme variant depuis l'ovoïde jusqu'au cylindracé, régulier ou doucement courbé. Opercule étroit, ordinairement très-saillant, obtus. Dents du péristome 32, longues et très-longues, provenant d'un tube basilaire de différente longueur, élégamment pourvues d'aréoles carrées, filiformes, composées d'un série double de cellules, articulées à de grandes distances, fortement munies de papilles, purpurines, deux, trois et quatre fois contournées à gauche, un peu hygroscopiques. Lieu natal: à terre, sur les rochers et sur les arbres.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Sous-genre BARBULA. Divis. IV. REVOLUTAE. Fleurs monoïques. Forme des gazons denses en coussins. Feuilles oblongues et linguées-spathulées, à bord retourné, leur côté se prolongeant au-delà du sommet obtus, munies de poils. Fruit érigé ou un peu cernu, brun, ovoïde-oblong et oblong-cylindrique. Opercule à bec oblique. Anneau très-étroit. Dents du péristome composées d'une membrane basilaire étroite longuement et quatre fois contournée en arc.

LIEU NATAL. Sur les vieux murs, les toits, le terrain sablonneux, les piliers etc., commune partout.

BARBULA LAEVIPILA. (Brid., Br. et Sch.)

En fruit Mai — Juin.

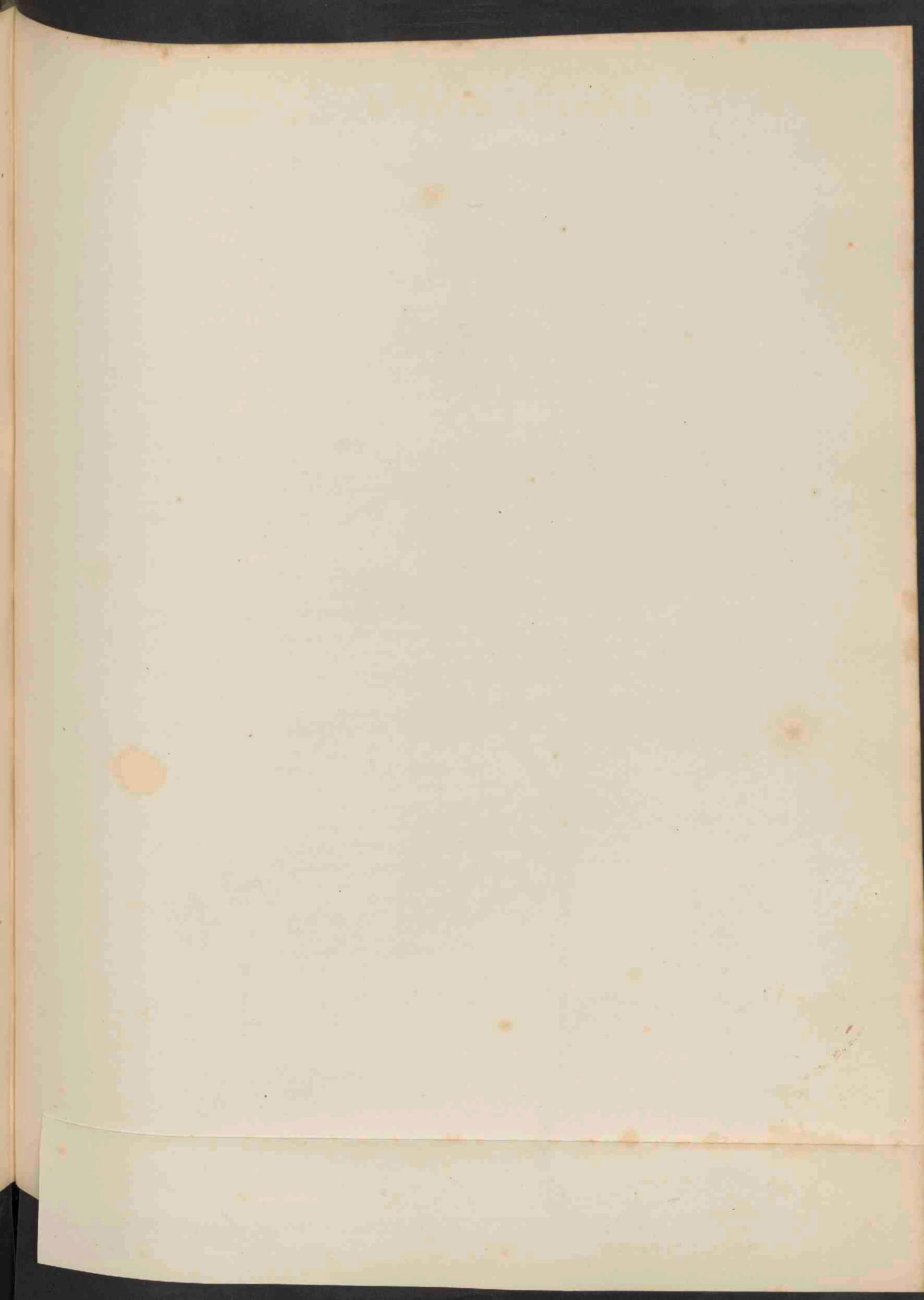
SYSTÈME DE LINNÉ Cl. XXIV. Cryptogamia. Ord. 2. Musci.

Système nat. Voir *Barbula muralis*.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Voir *Barbula muralis*.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Sous-genre SYNRICHIA. Fleurs monoïques. Gazons en coussin. Feuilles oblongues et oblongues-spathulées, emarginées au sommet, munies d'un poil un peu lisse, pellucide, provenant de la côté rougeâtre. Fruit porté par un pédoncule assez-gros, court, oblong-cylindracé, brun. Anneau composé d'une série double de cellules. Tube du péristome égalant le troisième de sa longueur.

LIEU NATAL. Très-commun aux troncs d'arbres, rare sur les pierres.

Senecio cracifolius L. 950.

SENECIO ERUCIFOLIUS. L.

Bloeit Julij — September.

STELSEL VAN LINNAEUS. Cl. XIX. Syngenesia. Polygamia superflua.

Nat. stelsel. Vasculares. Cl. I. Dicotyledoneae. Subcl. II. Calyciflorae O. Compositae. Subord. Corymbiferae. Trib. III. Senecionideae.

GESLACHTS KENMERKEN. Involucrum cylindricum vel conicum, foliolis aequalibus uniserialibus, basi calyculatum foliolis plerumque minoribus. Flores disci hermaphroditici, tubulosi, limbo 5 dentato. Stylus superne glaber. Stigmata semiteretia capitato-truncata, apicem versus densius puberula. Flores marginales feminei ligulati, rarius omnes hermaphroditici et tubulosi. Achenium erostatum, exalatum, sulcatum. Pappus pilosus, acheniorum marginalium saepe caducus. Receptaculum nudum.

Omhulsel spilvormig of kegelyvormig, zijne blaadjes onderling gelijk en eenreijig, van onderen bezet met een kelkje welks blaadjes meestal kleiner zijn. Schijfbloemen tweeslachtig, buisvormig. Stempels halfronde, kopvormig-afgeknot, naar de spits toe digt bedorst. Randbloemen vrouwelijk, tongvormig, zelden alle tweeslachtig en buisvormig. Vrucht ongesnaveld, ongevleugeld, gesleefd. Pluis haarrachtig. Bloemdak naakt.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis pinnipartitis, inferioribus petiolatis, ceteris sessilibus, pinnis linearibus dentatis pinnatifidisque, baseos minoribus integerrimis auriculaeformibus Corymbo polyccephalo conferto. Calyculo pleiophyllo involucrum dimidium aequante Acheniis piloso scabris omnibus aequaliter papposis, radice repente.

Bladeren vindeelijc, de onderste gesteeld, de overige ongesteeld; vinnen lijnvorrig getand of vinspletig, aan het onderste gedeelte kleiner, volmaakt, gaaf, oorvormig. Bloemtuil veelkoppig, gedrongen Kelkje veelbladig, half zoo groot als het omhulsel. Vruchten behaard en ruw, alle op dezelfde wijze gepluist. Wortel kruipend.

GROEIPLAATSEN. In kreupelbosschen, aan beplantte dijken en wegen.

De Prodromus florae batavae vermeldt deze soort als gevonden: te Kampen door den Heer BONDAM, te Zeist door den Heer KRAEPELIEN, te Wageningen door Dr. MOLKENBOER, op Zuid-Beveland door Dr. VAN DEN BOSCH, te Beuningen door den Heer ABELEVEN. Het boven afgebeelde specimen is afkomstig van den weg tusschen Utrecht en het Vossegat.

SENECIO ERUCIFOLIUS. L.

Fleurit de Juillet—Septembre.

SYSTÈME DE LINNÉ. Cl. XIX. Syngenesia. Polygamia superflua.

Système naturel. Vasculares. Cl. I. Dicotyledoneae. Subcl. II. Calyciflorae O. Compositae. Subord. Corymbiferae. Trib. III. Senecionideae.

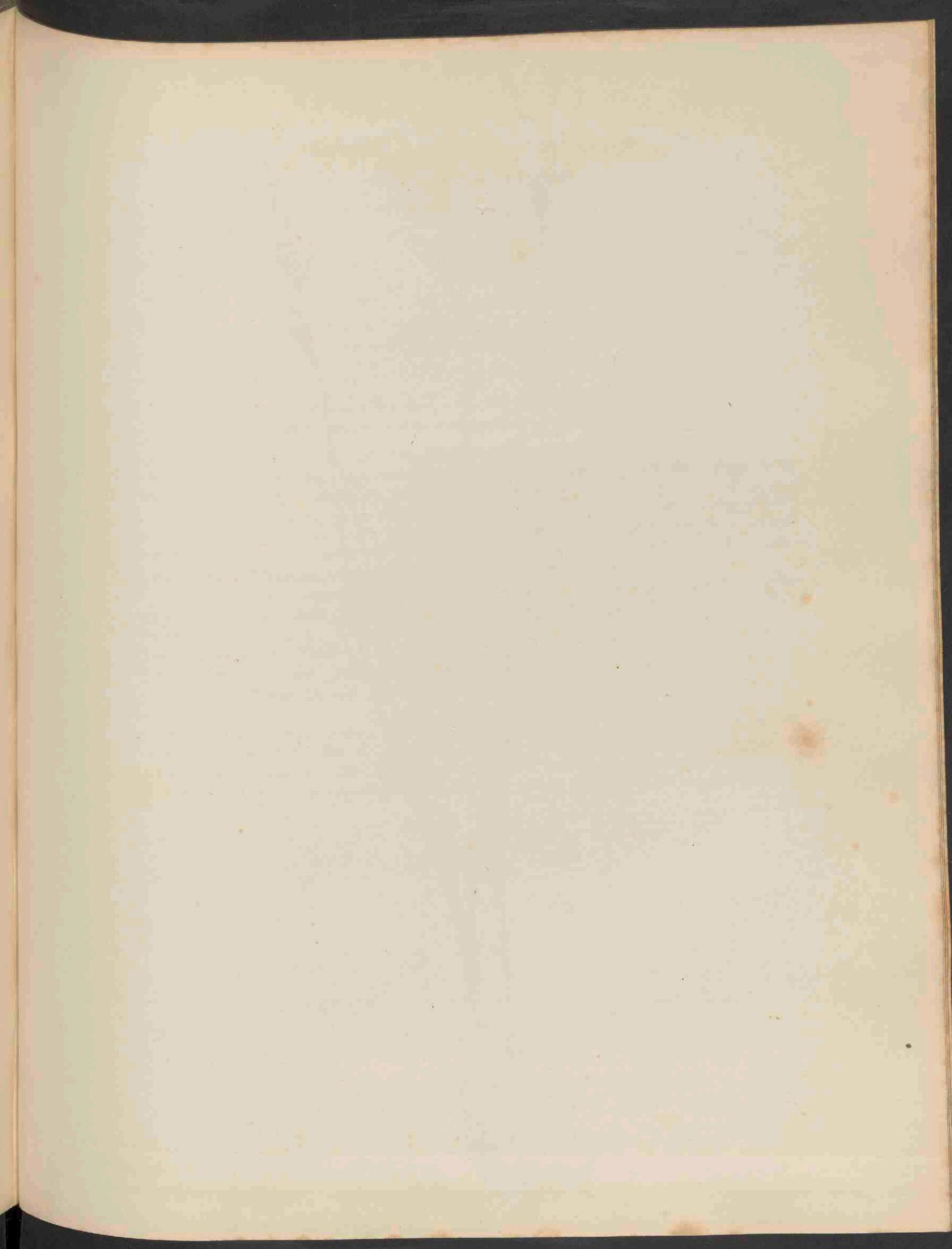
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Péricline cylindrique ou conique, composé d'un seul rang de folioles égales, le plus souvent pouvu en dessous d'écaillles plus courtes et disposées en forme de calicule. Fleurs toutes hermaphrodites et tubuleuses ou, plus souvent, les fleurs de la circonference femelles et ligulées. Stigmates demicylindriques, tronqués, velus seulement au sommet. Akènes dépourvus de bec et d'ailes, munis de côtes. Aigrette formée de poils. Réceptacle nu.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles pennatilobées, les inférieures pétiolées, les autres sessiles, les segments linéaires denticulés ou pennatisées, ceux de la base plus petits, très-entiers et en forme d'oreille. Calathides nombreuses en corymbe dense. Calicule à plusieurs feuilles, égalant la moitié du péricline. Akènes tous également hérissés. Souche rempante.

LIEU NATAL. Dans les broussailles, le long des digues bordées d'arbres et des chemins.

Le Prodromus florae batavae signale cette espèce comme trouvée: à Kampen par M. BONDAM, à Zeist par M. KRAEPELIEN, à Wageningue par MOLKENBOER, à Zuid-Beveland par VAN DEN Bosch, à Beuningen par M. ABELEVEN. Le spécimen de la planche dérive de la route d'Utrecht à la forteresse dite Vossegat.

Carex Vulgaris. Fr. 951.

CAREX VULGARIS. L.

Gewoon Rietgras.

Bloeit: Mei — Junij ¼.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. XX. Monoecia. Ord. III. Triandria.

Natuurl. Stelsel van De Candolle: Vasculares monocotyledoneae. O. Cyperaceae.

GESLACHTS-KENMERKEN: Zie Afl. 186, N°. 940.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Spica mascula solitaria rarius gemina; femineis 2—3 rarius 4 erectis, oblongo-cylindricis sessilibus, infima rarius pedunculata. Bracteis basi brevissime auriculatis vagina destitutis, infima foliacea culmo breviore rarius eundem aequante. Stigmatibus 2. Fructibus glabris ellipticis antice planis dorso convexiusculis multinerviisque brevissime rostratis rostello terete integro, vaginis non reticulato-fissis. Culmo stricte erecto acute angulato angulis scabro. Radice laxa caespitosa stolonifera.*

Eén (zelden twee) mannelijk aartje. Vrouwelijke aartjes 2—3, zelden 4, opgerigt langwerpig-spilvormig, ongesteeld; het onderste zelden gesteeld. Schutbladen van onderen met korte oortjes, zonder scheede; het onderste bladachtig, korter dan de halm, zelden even lang als deze. Stempels 2. Vruchten glad eirond, van voren afgeplat, aan de achterzijde eenigzins bol en veelnervig, zeer kort gesnaveld met ronden gaven snavel. Scheedjes niet netvormig gespleten. Halm stijf opgerigt, met scherpe ruwe kanten. Wortel los zodevormende en voorzien van uitloopers.

GROEIPLAATSEN. Volgens den *Prodromus Florae Batavae* vindt men deze soort „in vochtige grazige zandgronden”. Dat zij echter wel degelijk ook op kleigrond voorkomt, bewees mij het exemplaar van de afbeelding. Ik vond dat nl. aan den kant van eene sloot bij de batterijen op den weg van Bunnik naar Utrecht, alwaar onze Carex in menigte groeide.

CAREX VULGARIS. L. *Laiche ordinaire.*

Fleurit: Mai — Juin 2.

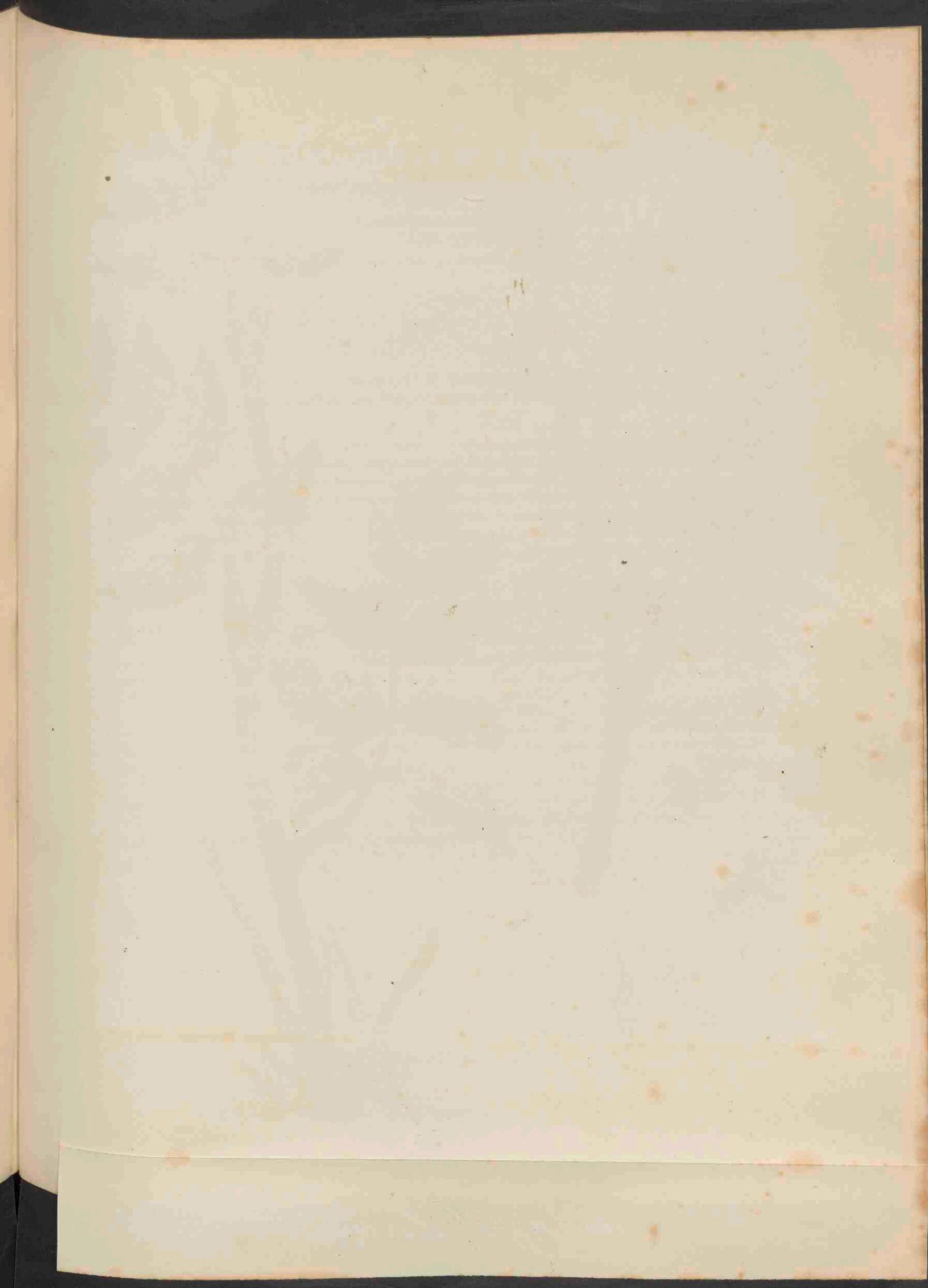
SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. XX. Monoecia. Ord. III. Triandria.

Système de De Candolle: Vasculares monocotyledoneae. O. Cyperaceae.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES: Voir la livraison N°. 186, N°. 940.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. *Un ou plus rarement deux épis mâles.* Deux ou trois, rarement quatre épis femelles dressés, oblongs-cylindriques, sessiles, l'inférieur rarement pédonculé. Bractées à la base brièvement auriculées non engainantes, l'inférieure foliacée, non dépassant l'épi mâle rarement égalant l'épi mâle. Stigmates 2. Fruits lisses elliptiques, aplatis à la partie antérieure, un peu convexes à la partie postérieure, multinervés, terminés par un bec rond et intégrer. Gaïnes non fendues en filet. Tige dressée, trigone avec les angles aigus et rudes. Souche légèrement cespiteuse, stolonifère.

LIEU NATAL. Selon le *Prodromus Florae batavae*, notre espèce habite les paturages sablonneux. Le spécimen de la planche cependant prouve qu'elle ne dédaigne nullement le terrain argileux. Je le receillis au bord d'un fossé près des forteresses sur la route de Bunnik à Utrecht, où le Carex vulgaris se trouvait en abondance.

Pimpinella magna L. 952

PIMPINELLA MAGNA. L. *Groote Steenbreek. Bevernaart.*

Duitsch. Grosser Bibernell. Rother Steinbruch.

Engelsch. Great Burnet Saxifrage.

Bloeit: Junij — Augustus 2.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. V. Pentandria. Ord. II. Digynia.

Stelsel van De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. O. Umbelliferae.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calicis margo obsoletus. Petala obovata, emarginata cum lacinula inflexa. Fructus a latere contractus, ovatus, stylopodio pulvinato coronatus. Mericarpia jugis filiformibus aequalibus; lateribus marginantibus. Valleculae multivittatae. Carpophorum liberum, bifidum. Albumen gibboconvexum, antice planiusculum.

Kelk met gaven rand. Bloembaden omgekeerd-eironde, uitgevreten, met het slipje binnenaarts gebogen. Vrucht van ter zijde zaamgedrukt, eivormig. Stijlvoet kussenformig. Halfvruchtjes ieder met vijf draadvormige onderling gelijke rugjes; ter zijde voorzien van een rand. Gleufjes veelstriemig. Vruchtdrager vrij, gesplist. Eiwit bultig-bol, van voren eenigzins afgeplat.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis pinnatis, foliolis acutis dentatis indivisis lobatis laciniatisve. *Caule folioso angulato-sulcato*. Stylis ovario longioribus. Fructibus oblongo-ovatis glabris.

Bladeren gevind met *spits*, getande, ongedeelde, gelobde en geslipte blaadjes. *Stengel bebladerd, hoekig en gesleefd*. Stijlen langer dan de eijerstokken. Vruchtjes langwerpig eironde, glad.

De geheele plant is 1—10 decimeters hoog, glad of eenigzins viltig en uiterst wisselvallig. De wortel is bundelvormig en eenigzins verdikt. De stengel is hol en van boven vertakt. Bloemen wit of rozerood.

GROEIPLAATSEN. Gevonden: te Leijden door den Heer STEKHoven, te 's Hage door Dr. MOLKENBOER, op Zuid-Beveland door Dr. VAN DEN Bosch. Bovendien groeit zij op den Ringdijk te Amsterdam en op verschillende plaatsen om Utrecht. Het afgebeelde exemplaar vond ik achter de kerk te Blaauwkapel.

De verscheidenheden "*laciñata* Koch" en "*d. dissecta* Koch" met gepalmd-vindeelige bladeren, groeijen: eerstgenoemde aan het kanaal te Katwijk (Dozy), alsmede te Kampen (BONDAM), de andere te 's Hage (DE BRUYN), te Wassenaar (Dozy), te Kampen (BONDAM), te Zwol (THORBECKE), te Kuik (DE BRUYN), te Maastricht enz.

PIMPINELLA MAGNA. L. *Boucage Saxifrage élevé.*

Nom Allemand. Grosser Bibernell. Rother Steinbruch.

" Anglais. Great Burnet Saxifrage.

Fleurit: Juin — Août 2.

SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. V. Pentandria. Ord. II. Digynia.

Système de De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. O. Umbelliferae.

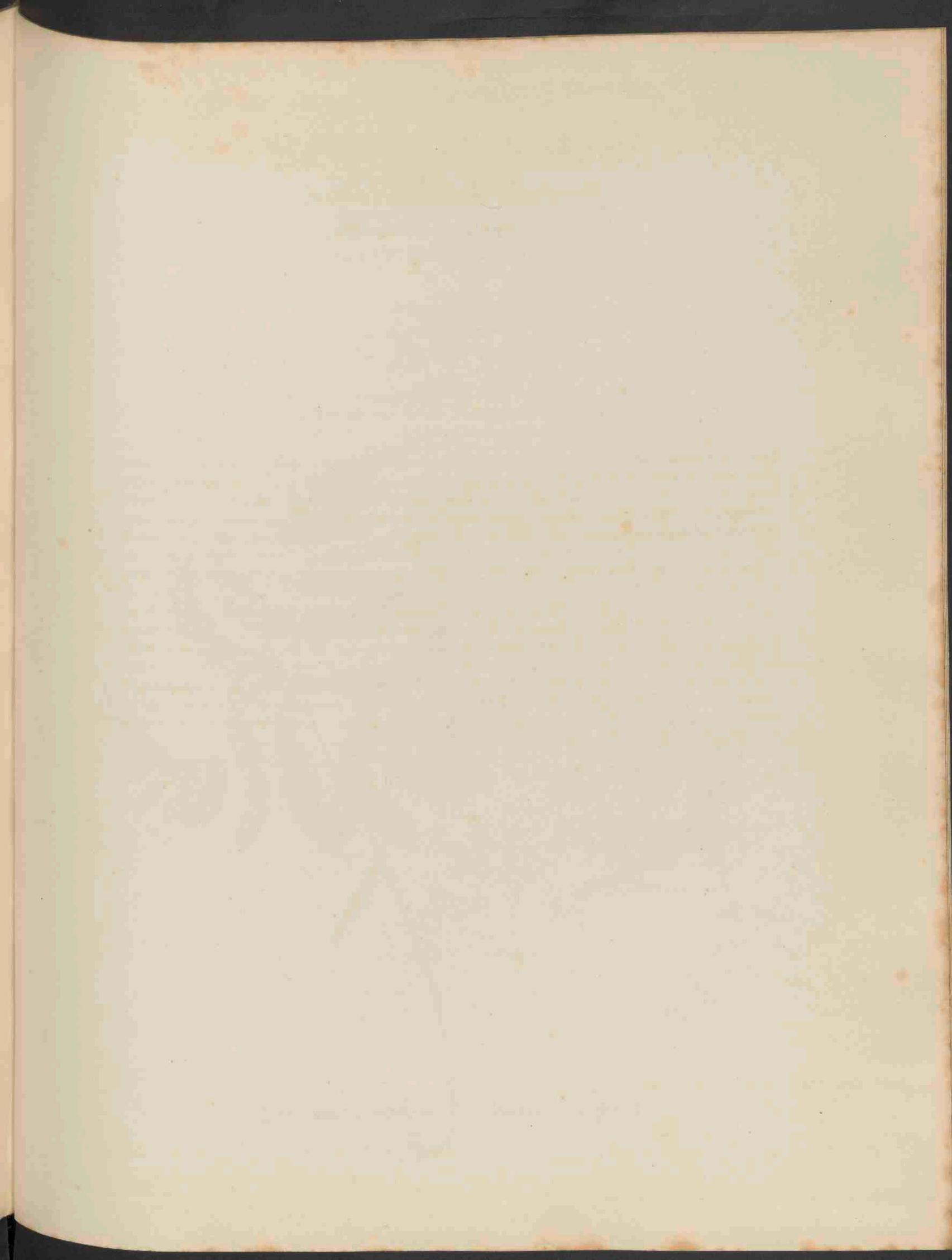
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice à limbe oblittré. Pétales ovales, émarginés, avec un lobule fléchi en dedans. Fruit oval, comprimé par le côté, couronné par le stylopode discoïde; méricarpes à côtes 5 filiformes, égales; vallécules à *plusieurs bandelettes*. Carpophore *libre*, bifide. Graine convexe et gibbeuse sur le dos, *plane du côté de la commissure*.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles pennatiséquées à segments *aigus ou acuminés* tantôt pennatifides ou plus rarement bipennatifides. *Tige feuillée anguleuse sillonnée*. Styles *plus longs* que l'ovaire.

Plante de 1—10 décimètres, glabre ou pubérulause, extrêmement polymorphe. Fleurs blanches ou roses.

LIEU NATAL. Trouvée à Leyden par M. STEKHoven, à la Haye par M. MOLKENBOER, à Zuid-Beverland par M. VAN DEN BOSCH. D'ailleurs elle croît sur la digue dite "ringdijk" à Amsterdam et à plusieurs endroits près d'Utrecht. Le spécimen de la planche a été trouvé derrière l'église de Blaauwkapel.

Les variétés "*v. laciniata* Koch" et "*d. dissecta* Koch", à feuilles palmées-pennatiséquées croissent: la première au canal de Katwijk (Dozy) et à Kampen (BONDAM), l'autre à la Haye (DE BRUYN), à Wassenaar (Dozy), à Kampen (BONDAM), à Zwol (THORBECKE), à Kuik (DE BRUYN), à Maastricht etc.

Polypodium *dryopteris* 953.

POLYPODIUM DRYOPTERIS. L.

Eik-boomvaren.

Duitsch. Eichen-Tüpfelfern.

Engelsch. Oaks Polypody.

Draagt vrucht: Junij — Augustus 2.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. XXIV. Cryptogamia. O. I. Filices.

Stelsel van De Candolle: Plantae vasculares monocotyledoneae. Ord. Filices.

GESLACHTS-KENMERKEN. Sori subrotundi sparsi vel seriati. Zaaddoosjes rondachtig, verstrooid of reijen-vormend.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Frondibus glabris ambitu deltoidēis ternato-bipinnatis*, pinnis infimis pinnatipartitis, pinnulis oblongis obtusis integerrimis vel inferioribus crenatis. Soris semper disjunctis. Bladeren glad, drieenkant van omtrek, drie- of viermaal gevind; vinnen langwerpig stomp, zeer gaaf, de onderste soms gekarteld. Zaaddoosjes altijd gescheiden.

Bovenste afdeelingen van het blad zamenvloeiend en teruggebragt ieder tot eene onverdeelde kwab; aderen bogtig, onderling gelijk en voortloopende tot aan den rand van het blad. Groepen van zaaddoosjes gezeten op het verloop van de aderen der tweede orde in de kwabben.

GROEIPLAATSEN. Op rotsen en op steenachtigen grond, op oude muren en aan den voet van boomen.

Dit zeldzame varen werd bij ons te lande ontdekt door den Heer WTEWAAL, in het Beekbergerwoud. Later werd het door den Heer OUDEMANS gevonden in het park bij het Loo. Bovendien vond ik het langs de gracht om Dennenburg bij Driebergen, aan de zijde van den weg.

POLYPODIUM DRYOPTERIS. L.

Polypode des chênes.

Nom Allemand. Eichen-Tüpfelfern.

" Anglais. Oaks Polypody.

Fleurit: Juin — Août 2.

SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. XXIV. Cryptogamia. O. I. Filices.

Système de De Candolle: Plantae vasculares monocotyledoneae. Ord. Filices.

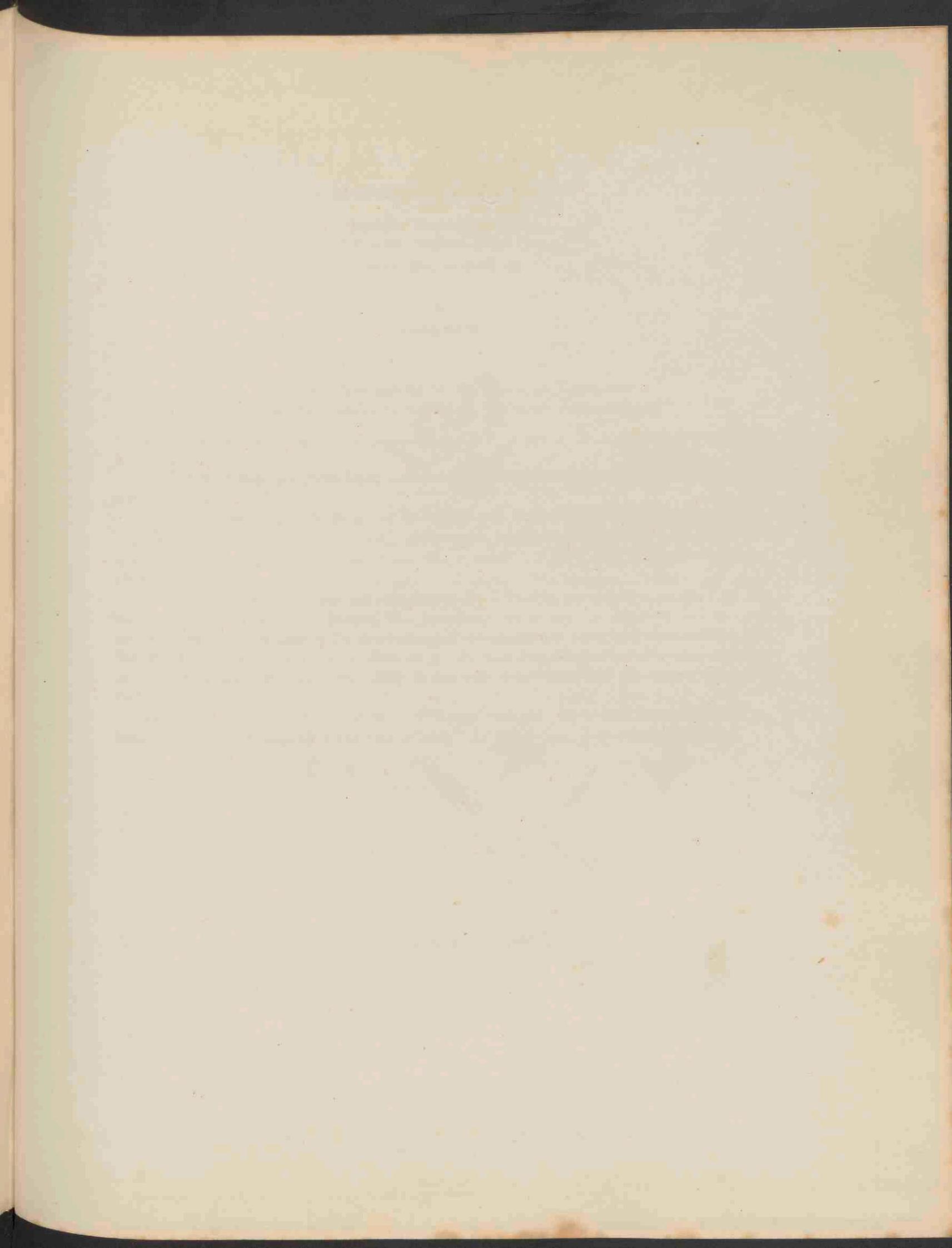
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Sporanges *arrondis*, épars ou disposés en séries régulières.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Frondes *triangulaires* dans leur pourtour, *bi- tripennatiséquées et ternées* à la base; segments inférieurs *pennatiséqués*; divisions des segments inférieurs et moyens triangulaires lanceolées, à lobes obtus entiers ou dentés. Sporanges toujours séparés.

Segments supérieurs confluents et réduits à de simples lobes; veinules flexueuses égales et atteignant le bord de la fronde. Groupes de sporanges naissant sur le trajet des nervures secondaires des lobules. Rhizome traçant.

LIEU NATAL. Sur les rochers, le terrain pierreux, les vieux murs et au pied des arbres.

Cette fougère rare a été trouvée pour la première fois par M. WITTEWAAL dans la forêt de Beekbergen. Plus tard M. OUDEMANS la recueillit dans le parc près du Loo. Moi-même je la trouvai le long de la fosse qui entoure la villa Dennenburg près de Driebergen, du côté de la route.

Tillaea muscosa. 954.

TILLAEA MUSCOSA. L. *Mosachtige Tillaea.*

Duitsch. Moosartige Tillaea.

Engelsch. Mossy Tillaea.

Bloeit: Mei — Junij ☀.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. IV. Tetrandria. O. Tetragynia.

Stelsel van De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. O. Crassulaceae.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calix 3—4 partitus. Corolla 3—4 petalis libris. Stamina 3—4. Carpella 3—4. *disperma*.

Kelk met 3—4 blaadjes. Bloemkroon met 3—4 vrije blaadjes. Meeldraden 3—4. Vruchtjes ieder met twee zaadjes.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caulibus basi decumbentibus. Floribus axillaribus sessilibus trifidis.

De takjes zijn 2—6 centimeters lang, glad en gewoonlijk van onderen tot boven bezet met bloemen. Bloempjes wit. De kelk is dikwijls gekleurd. Blaadjes glad, tegenoverstaand, hol, eirond, gespitst.

GROEIPLAATSEN. De Flora van VAN HALL geeft de Tillaea op als gevonden te Hees bij Nijmegen door den Heer G. J. BROERS. Het exemplaar van de plaat is afkomstig van een pad op de buitenplaats *Dennenburg* bij Driebergen. Te dezer plaatse werd onze soort ontdekt door Jhr. Mr. G. A. SIX, onzen ijverigen entomoloog. Ik vond hier de plant altijd zonder bloem of vrucht. De analyse van onze afbeelding is dan ook overgenomen uit RABENHORST's „*Plantae Criticae*“.

Aan de Middellandsche Zee vond ik de Tillaea in menigte. Ze is daar standvastig rood gekleurd en veel meer gedrongen dan hier te lande. In Duitschland is ze tamelijk zeldzaam.

TILLAEA MUSCOSA. L. *Tillaea Mousse.*

Nom Allemand. Moosartige Tillaea.

" *Anglais.* Mossy Tillaea.

Fleurit: Mai — Juin ☺.

SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. IV. Tetrandria. O. Tetragnia.

Système de De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. O. Crassulaceae.

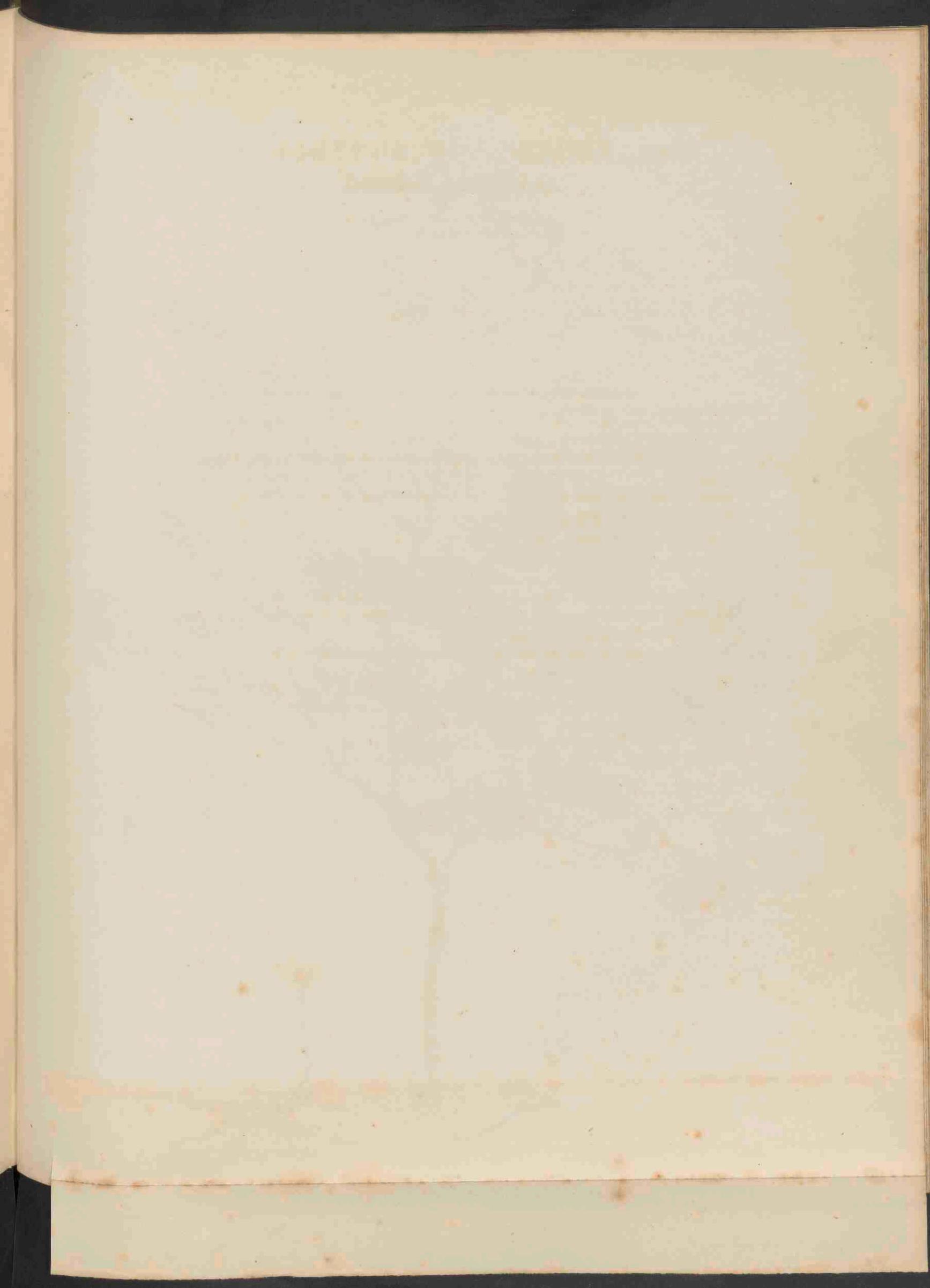
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice à 3—4 divisions. Corolle à 3—4 pétales *libres*. Etamines 3—4. Carpelles 3—4 à 2 graines.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Tiges étalées à la base. Fleurs axillaires solitaires fendues en trois parties.

Plante à tiges de 2—6 centimètres, filiformes, très-grêles, florifères dès la base, étalées ou ascendantes. Corolle blanche. Calice souvent coloré. Feuilles glabres, opposées.

LIEU NATAL. La Flore de M. VAN HALL mentionne la Tillaea comme trouvée à Hees près de Nymegen par M. G. J. BROERS. Le spécimen de la planche dérive de la campagne de Dennenburg près de Driebergen. A cet endroit notre espèce fut découvert par M. G. A. SIX, avantageusement connu à cause de ses travaux entomologiques. Quant à moi, je l'y trouvai toujours sans fleur ni fruit. J'ai donc été obligé d'emprunter l'analyse de la planche aux "Plantae Criticae" de M. RABENHORST.

Aux rivages de la Méditerranée je rencontrais la Tillaea en abondance. Elle y paraît être constamment colorée en rouge et beaucoup plus compacte que dans notre pays.

Thalictrum silvestre Koch. 955

THALICTRUM SILVATICUM. Koch.

Bosch-Thalictrum.

Duitsch. Wald Wiesenraute.

Wald Unstarkraut.

Engelsch. Sylvan Rue.

Bloeit: Junij — Julij ¼.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. XIII. *Polyandria*; O. *Polygynia*.

Stelsel van De Candolle: *Vasculares dicotyledoneae*. Subd. I *Thalamiflorae*. Ord. *Ranunculaceae*.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calix subpetaloideus, 4—5 sepalus valde caducis. Corolla o. Carpella nucamentacea, disperma, receptaculo minuto disciformi inserta. Stylus brevis, persistens.

Kelk bijna bloemkroonachtig met 4—5 blaadjes die zeer spoedig afvallen. Bloemkrans ontbreekt. Vruchtjes nootachtig, ieder met één zaadje en gezeten op een klein schijfsvormig bloembed. Stijl kort, blijvend.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule ad genicula stricto leviter pruinoso. *Petiolis partialibus compresso teretibus obsolete angulatis*. Foliolis subrotundis tridentatis vel trifidis et quinquedentatis subtus glaucis glabris. *Auriculis vaginarum brevibus rotundatis revoluto-patulis*. Stipellis nullis. Ramis patentibus. *Floribus staminibusque pendulis*. Radice longe lateque repente.

Stengel aan de geledingen zwak berijpt. Bijzondere bladsteel rond en zamengedrukt, duidelijk hoekig. Blaadjes rondachtig met drie tanden bezet of driespletig en bezet met vijf tanden, van onderen zeegroen en glad. *Oorfjes van de scheeden kort en rond, omgeslagen en afstaand*. Geen schutblaadjes. Takken uiteenloopend. *Bloemen en meeldraden eenigzins hangend*. Wortel heinde en ver kruipend.

GROEIPLAATSEN. Deze soort is nog niet vermeld in den *Prodromus Florae Batavae*. Ik vond haar langs de helling van een boschrijken heuvel aan den weg achter Meer-en-Berg bij Bloemendaal, en bestemde haar als *Thalictrum minus*. Nadat ik echter mijne exemplaren had ingezonden voor het herbarium van onze Vereeniging voor de Flora in Nederland enz., erkende Dr. VAN DEN Bosch ze als behorende tot *Thalictrum silvaticum*. Tot dusver is ze, behalve ter gemelder plaatse, nog nergens hier te lande gevonden.

THALICTRUM SILVATICUM. Koch. *Rue des bois.*

Nom Allemand. Wald Wiesenraute.
Wald Unstatkraut.
" Anglais. Sylvan Rue.
Fleurit: Juin — Juillet 2.

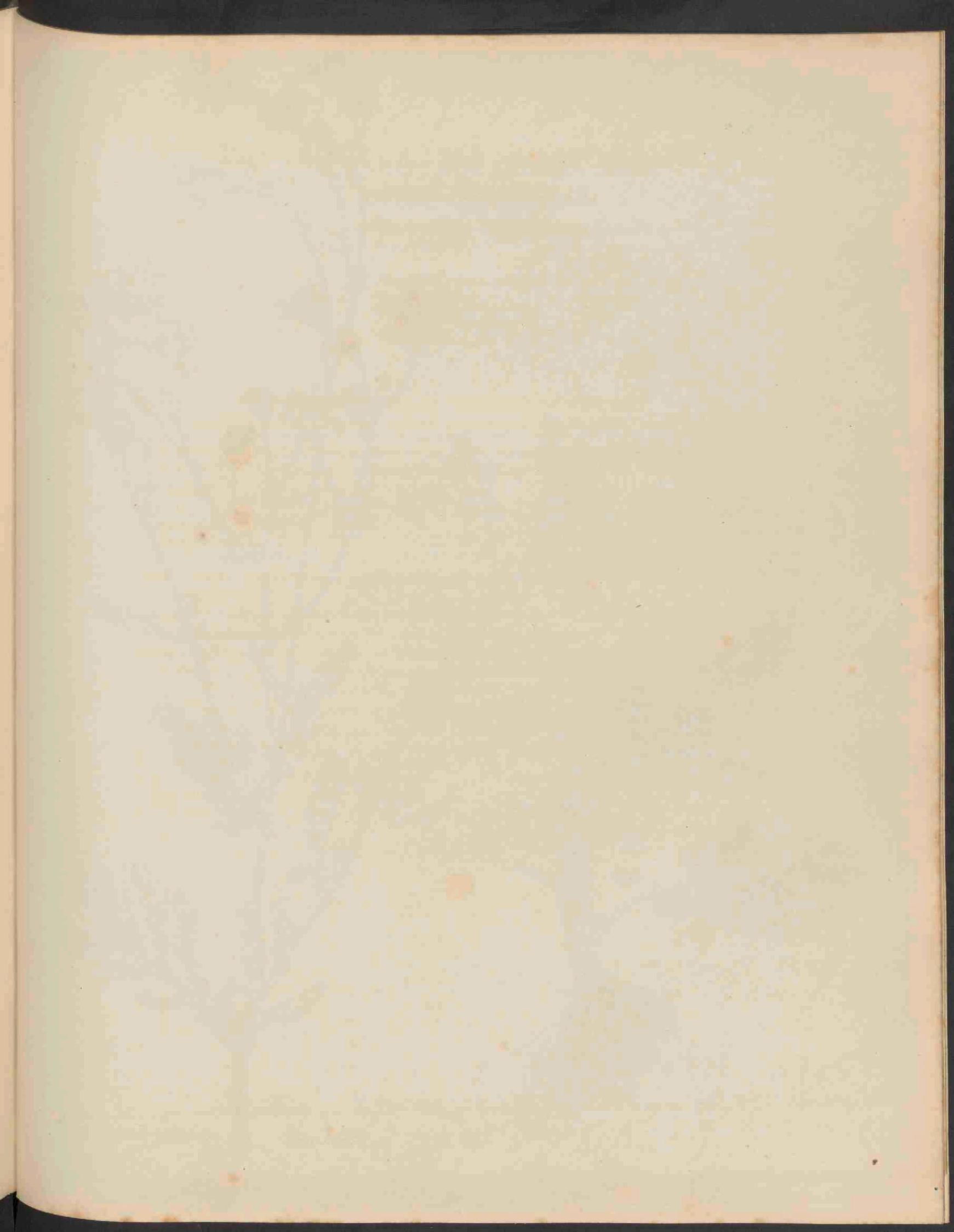
SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. XIII. Polyandria. O. Polygynia.

Système de De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. Subd. I. Thalamiflorae. Ord. Ranunculaceae.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice presque corolloïde à 4—5 sépales très caducs. Corolle *nulle*. Carpelles insérés sur un réceptacle étroit disciforme. Style court, persistant.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Tige droite et légèrement pruineuse aux genoux. Pédoncules partiels comprimés ronds, distinctement anguleux. Feuillettes presque rondes à trois dents ou fendues en trois et à cinq dents, glauques et lisses en dessous. Oreilles des gaines courtes, rondes retournées patentées. Stipules *nuls*. Branches patentées. Fleurs et étamines un peu pendantes. Souche longuement rempante.

LIEU NATAL. Notre espèce n'a pas encore été mentionnée dans le *Prodromus Florae Batavae*. Je la découvris sur le penchant d'une colline au bord de la route derrière l'établissement Meer-en-Berg près de Bloemendaal en la déterminant comme *Thalictrum minus*. Cependant, après que j'eus envoyé mes échantillons à l'herbier de notre Société botanique, M. VAN DEN Bosch les reconnut comme faisant partie du *Thalictrum silvicum*. Jusqu'ici elle n'a pas été observée ailleurs dans notre pays.

Senecio aquaticus L.

SENECIO AQUATICUS. Huds. Water-Kruiskruid.

Duitsch. Wasser-Kreuzwurz. — Wasser-Kreuzkraut.
Engelsch. Water Ragwort.

Bloeit: Julij — Augustus ♀ of ♂.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. XIX. Syngenesia. Ord. Polygamia superflua.

Stelsel van De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. subcl. Calyciflorae. Ord. Compositae. Subord. I. Corymbiferae. Trib. III. Senecioideae.

GESLACHTS-KENMERKEN: Zie Afl. 188, №. 950.

SOORTELIJKE KENMERKEN. *Foliis* radicalibus caulinisque inferioribus petiolatis oblongo-ovatis basi attenuatis lyratis, caulinis ceteris *auricula multipartita amplexicaulibus pinnatipartitis, pinnis dentatis subpinnatifidisve*. Ramis corymbi erectis. Calyculo subdiphylo brevissimo adpresso. *Acheniis* disci pilososcabris, *margine glabris*, his pappo paucipiloso caduco. Radice praemorsa, fibrosa.

Wortelbladeren en benedenste stengelbladeren gesteeld, langwerpig-omgekeerd-eirond, van onderen versmald, liervormig. Bovenste stengelbladen met een veelvuldig verdeeld oortje, stengel-omvattend, vindeelig; vinnen getand of bijkans getand. Takken van den bloemtuil overcindstaand. *Fruchtjes* van de schijf behaard-ruw, die van den rand glad. Laatstgenoemde voorzien van eene afvallende pluis met weinig haren. Wortel dik, vezelig.

GROEIPLAATSEN. In vochtige weilanden, enz.

Te Leiden, Kampen, Meppel, Deventer, Beekhuizen, Wassenaar, Utrecht, enz.

Het afgebeeld exemplaar is van de Cleverlaan bij Haarlem.

SENECIO AQUATICUS. Huds. *Sénéçon aquatique.*

Nom Allemand. Wasser-Kreuzwurz. — Wasser-Kreuzkraut.
" Anglais. Water Ragwort.

Fleurit: Juillet — Août ♀ ou ♂.

SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. XIX. Syngenesia. Ord. Polygamia superflua.

Système de De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. Subcl. Calyciflorae. Ord. Compositae. Subord. I. Corymbiferae. Trib. III. Senecioideae.

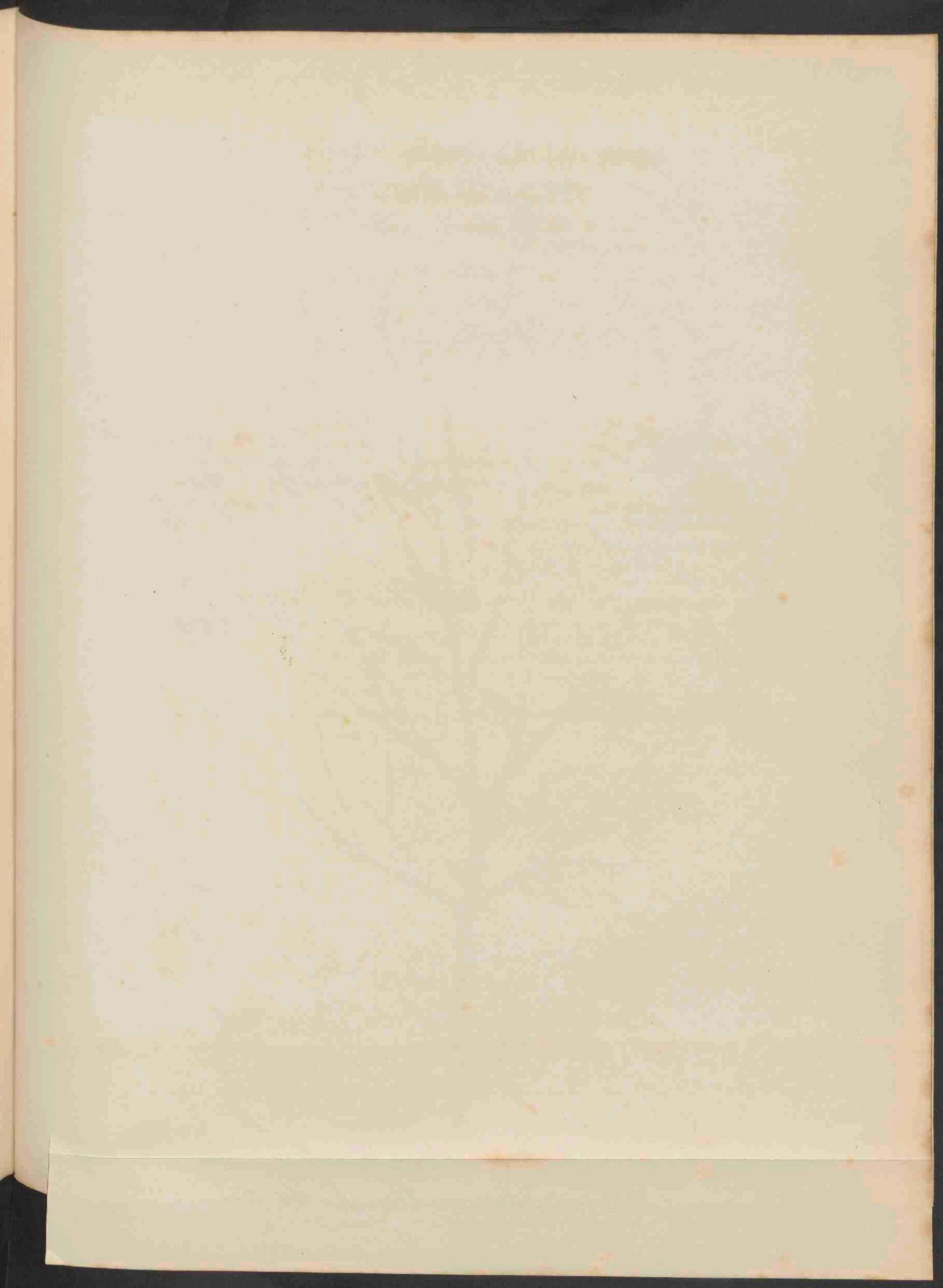
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES: Voir la Livraison 188, N°. 950.

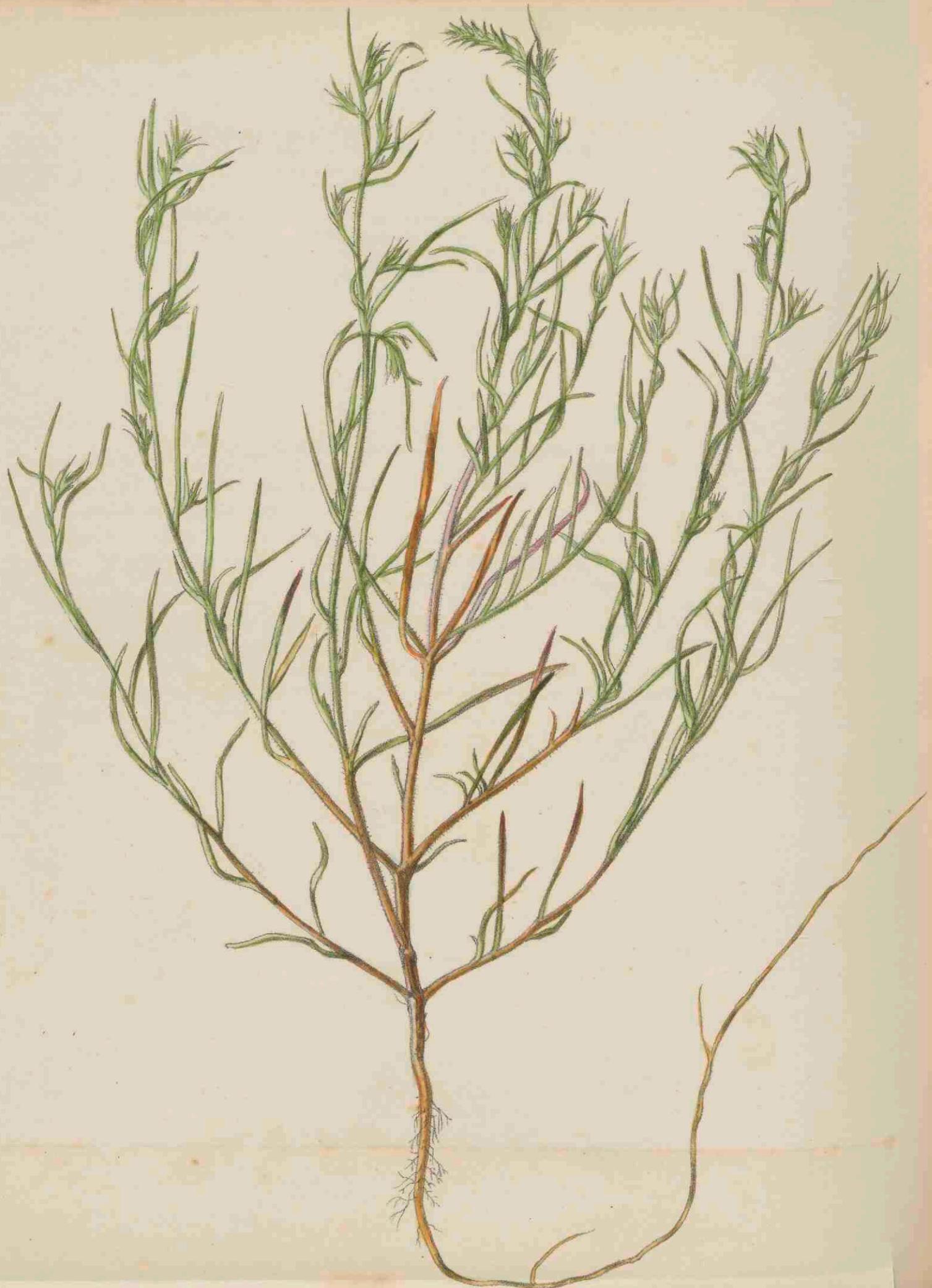
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles inférieures petiolées, ovales oblongues rétrécies à la base, lyrées; les supérieures *pinnatipartites sessiles et auriculées à segments dentés plus ou moins pinnatipartites*. Pédoncules du corymbe étalés-dressés. Calicule à 1—2 écailles très-petites appliquées. *Akènes du disque munis de petits poils; ceux de la circonférence glabres.* Ceux-ci munis d'une aigrette à poils rares, caduque. Racine épaisse, pourvue de fibres longues.

LIEU NATAL. Prairies humides, etc.

A Leiden, Kampen, Meppel, Deventer, Beekhuizen, Wassenaar, Utrecht, etc.

Le spécimen de la figure a été trouvé au bord de la route dite Cleverlaan près de Haarlem.

Corispermum Marshallii 957.

CORISPERMUM MARSCHALLII. Steven.

Marschall's Vlieszaad.

Duitsch. Marschall's Wanzensame.
Engelsch. Marschall's Tickseed.

Bloei: Julij — Augustus ⊙.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. I. Monandria. Ord. Digynia.

Stelsel van De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. Subcl. Monochlamideae. Ord. Chenopodeae.

GESLACHTS-KENMERKEN: *Perigonum e squamula hyalina 1—5 compositum vel nullum. Stamina 1—5. Stigmata 2. Nux compressa, latere anteriore convexa, margine acuta vel membrana scariosa obsita.*

Bloemhulsel bestaande uit 1—5 doorschijnende schubjes. Meeldraden 1—5. Stampers 2. Nootje zamengedrukt, aan de buitenzijde bol, voorzien van een scherpe rand of omzoomd met een verdroogd vlies.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Perigonio nullo. Nucibus glabris suborbiculatis, *ala denticulata apice excisa* in medio excisurae bimucronata. Bracteis supremis ovato-lanceolatis attenuato-acutis foliisque uninerviis mucronatis.

Bloemhulsel afwezig. Nootjes glad, rondachtig, met een vleugel die van boven is ingekerfd en midden in de inkerving twee spitsjes heeft. Bovenste schutblaadjes eirond-lancetvormig, naar de spits toe versmald, evenals de bladen éénribbig en gespitst.

GROEIPLAATSEN. In de duinen, vooral op akkers. Bij ons het eerst gevonden te Overveen door den Heer STEKHOVEN. Het afgebeeld exemplaar is van de pan achter het Bentveld bij Zandvoort.

CORISPERMUM MARSCHALLII. Steven.
Corisperme de Marschall.

Nom Allemand. Marschall's WanzenSame.

" *Anglais.* Marschall's Tickseed.

Fleurit: Juillet — Aout ☉.

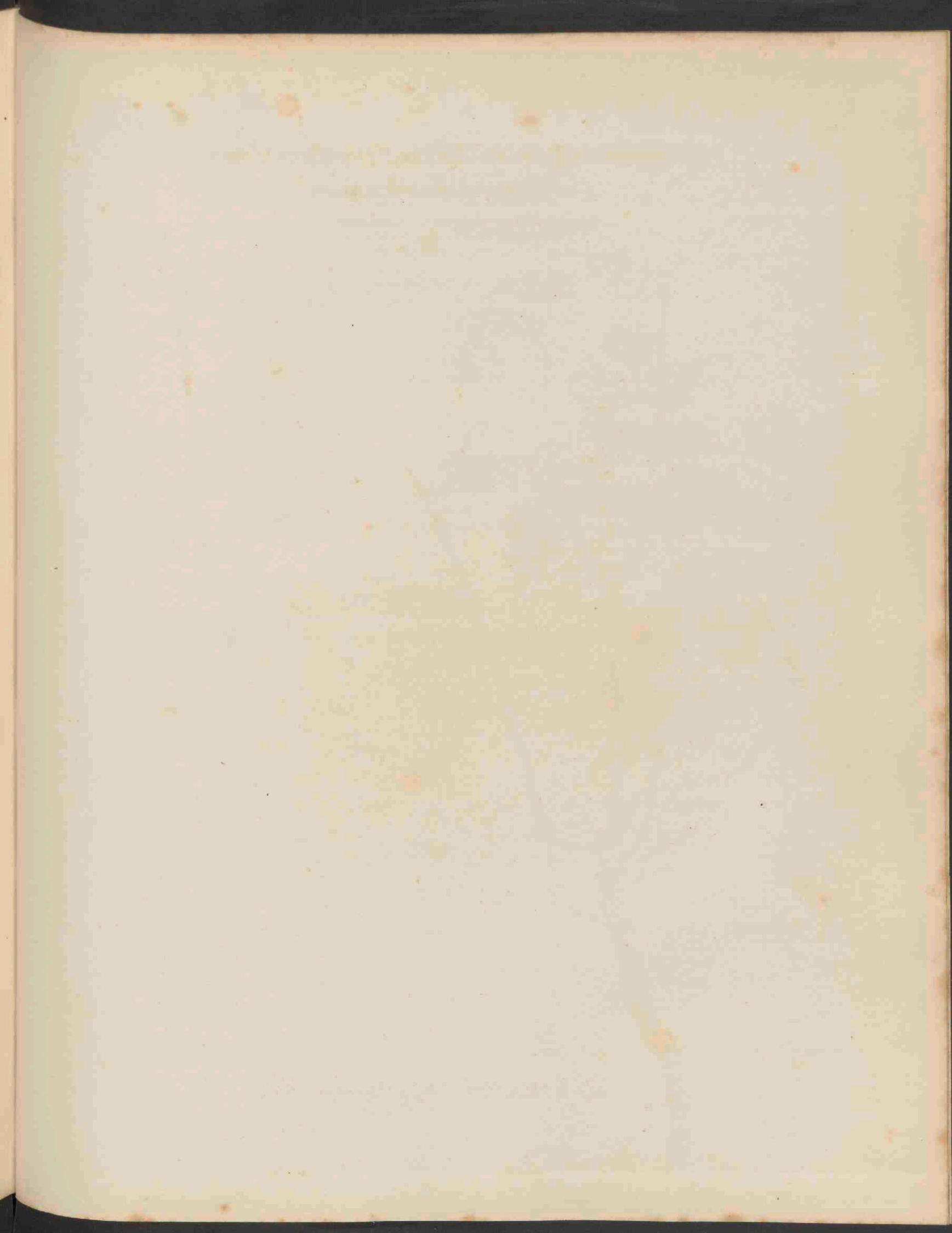
SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. I. Monandria. Ord. Digynia.

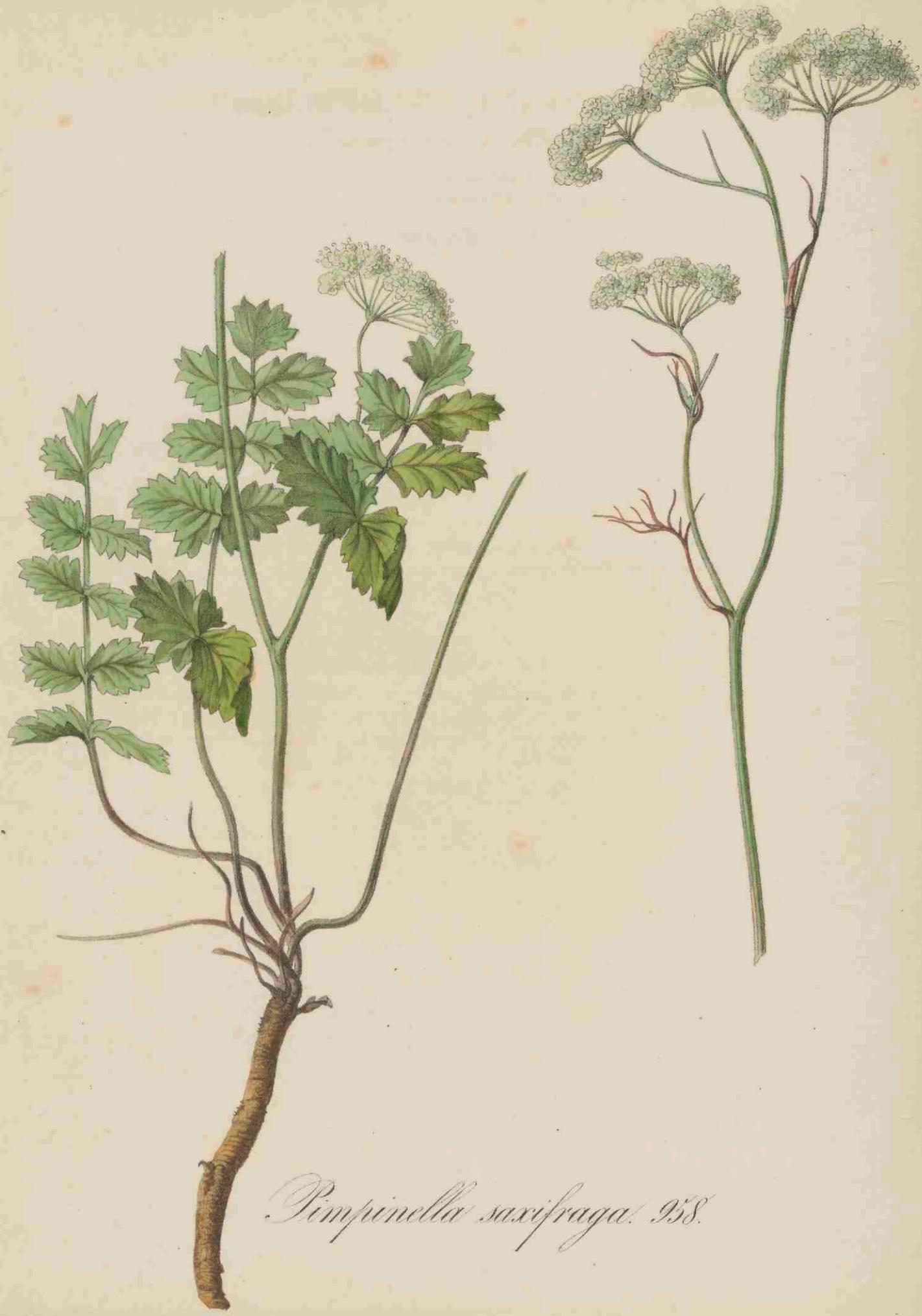
Système de De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. Subcl. Monochlamideae. Ord. Chenopodeae.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice monophylle ou nul, plus rarement à 1—5 sépales membraneux. Etamines 1—5. Styles 2. Fruit comprimé, convexe extérieurement, à marge tranchante ou entourée d'une aile scarieuse.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Calice nul. Fruits glabres ronds, à aile denticulée découpée au sommet bimucronée au milieu de la découpe. Bractées supérieures ovales-lanceolées atténuees-aigues comme les feuilles uninerviées mucronées.

LIEU NATAL. Dans les dunes, surtout aux champs cultivés. Trouvée pour la première fois dans notre pays à Overveen par M. STEKHOVEN. Le spécimen de la figure dérive de la plaine derrière le Bentveld près de Zandvoort.

Pimpinella saxifraga. 258.

PIMPINELLA SAXIFRAGA. L. Var. Poteriifolia.
Kleine Steenbreek.

Duitsch. Gemeine Bibernell. — Stein-Bibernell.
Pfefferwurz. — Bockspeterlein.

Engelsch. Lesser Burnet Saxifrage.

Bloeit: Junij — Augustus 2.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. V. Pentandria. Ord. Digynia.

Stelsel van De Candolle: Vasculares monocotyledoneae. Ord. Umbelliferae. Subord. I. Orthospermae.
Trib. III. Ammineae.

GESLACHTS-KENMERKEN: Zie Afl. 189, N°. 952.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Foliis pinnatis, foliolis; ovatis obtusis dentatis lobatis laciniatisve.
Caule tereti tenuiter striato superne subnudo glabro vel pubescente. Pedunculis glabris. Stylis
sub anthesi ovario brevioribus. Fructibus ovatis glabris.

Bladeren gevind; blaadjes eirond, stomp, getand, gekwabd of geslipt. *Stengel rond, fijn gestreept, van boven zoo goed als naakt, glad of vijlig. Bloemsteeltjes glad. Stijlen tijdens den bloei-*
tijd korter dan het ovarium. Vruchten eirond, glad.

GROEIPLAATSEN. In zandige streken, op open, grazige plaatsen, in bouwlanden, enz.

Te Wassenaar, Katwijk, Overveen, Deventer, Groesbeek, Schouwen, enz.

GEBRUIK. De soorten van Steenbreek of Bevernel worden voor een goed veevoeder, inzonderheid voor het melkvee gerekend.

PIMPINELLA SAXIFRAGA. L. Var. *Poteriifolia*.
Boucage Saxifrage. — *Persil des Boucs.*

Nom Allemand. Gemeine Bibernell. — Stein-Bibernell.

Pfefferwurz. — Bockspeterlein.

" Anglais. Lesser Burnet Saxifrage.

Fleurit: Juin — Août ♀.

SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. V. Pentandria. Ord. Digynia.

Système de De Candolle: Vasculares monocotyledoneae. Ord. Umbelliferae. Subord. I Orthospermae.
Trib. III. Ammineae.

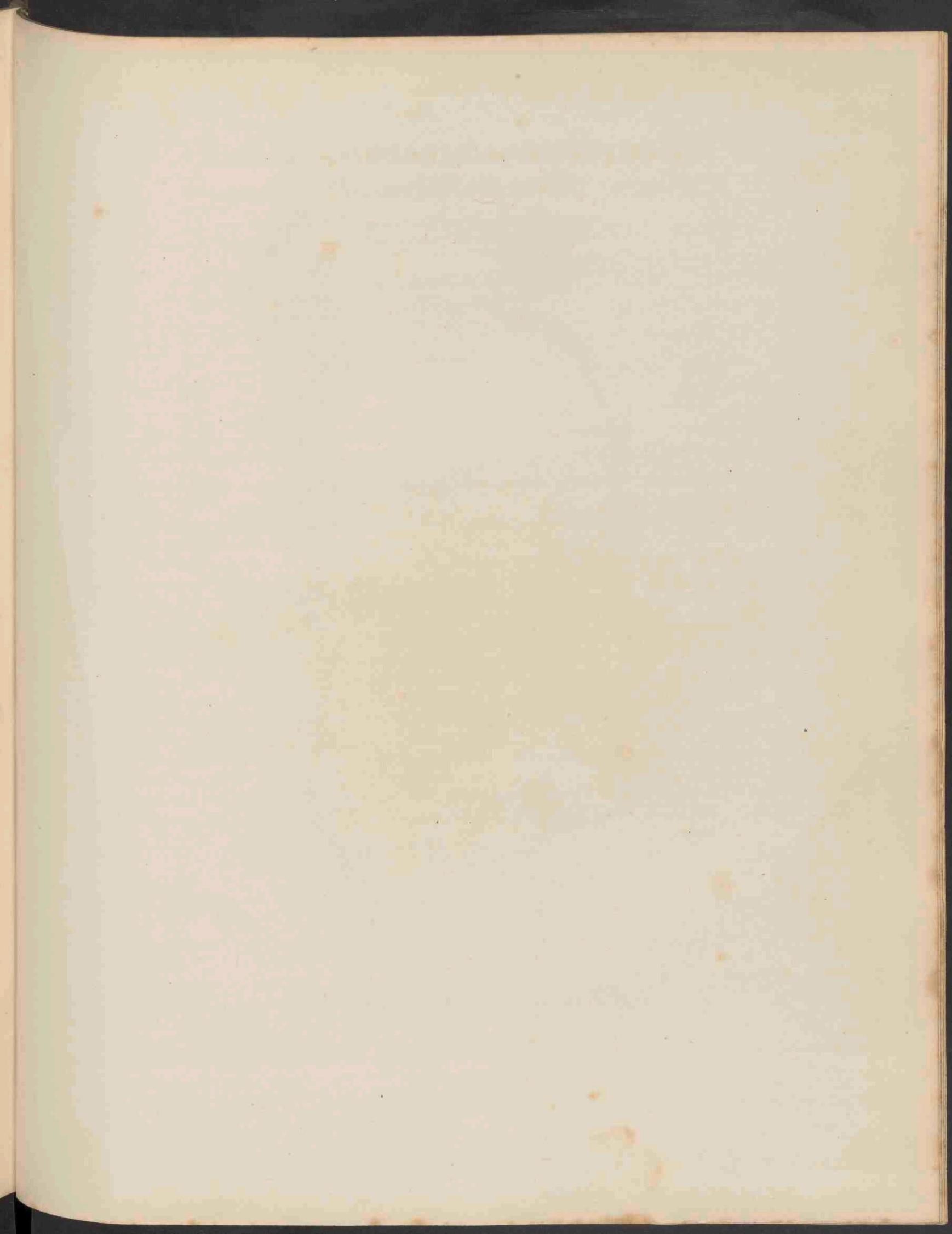
CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Voir la Livraison 189, N°. 952.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Feuilles pinnées; segments ovales, obtus, dentés, lobés ou laciniés. Tiges cylindriques, finement striées, presque nues dans leurs trois quarts supérieurs, tantôt glabres tantôt pubescentes. Styles moins longs que l'ovaire. Fruits ovoïdes, glabres.

LIEU NATAL. Sur le terrain sablonneux aux lieux incultes, sur les champs, etc.

A Wassenaar, Katwijk, Overveen, Deventer, Groesbeek, Schouwen, etc.

USAGE. Les sortes de *Boucage* sont une saine nourriture pour le bétail.

Monotropa hypopitys 259

MONOTROPA HIPOPITYS. L.

Woekerend Stofzaad.

Duitsch. Vielblumiges Ohnblatt. — Büchen-Ohnblatt.
Fichten-Ohnblatt. — Fichtenspargel. — Waldwurz.
Engelsch. Beech-Monotropa. — Fir-Monotropa.

Bloeit: Julij — Augustus 1.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. X. Decandria. Ord. Monogynia.

Stelsel van De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. Subel. II. Calyciflorae. Ord. Monotropeae.

GESLACHTS-KENMERKEN. Calix 4—5 sepalus, sepalis planis. Corolla 5 petala; petalis basi gibba subcalcarata, intus mellifera.

Kelk met 5 vlakke blaadjes. Kroon met 5 blaadjes. Bloemblaadjes van onderen bultig, bijna gespoord, van binnen honigdragend.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Racemo multifloro. Petalis apice dentatis.

Bloemtros veelbloemig. Bloembladen van boven getand.

Bloemen kort gesteeld. Bloemtros in den bloeitijd ineengedrongen en omgebogen, tijdens de vruchtvorming los en gestrekt. Kelkbladen smal lancetvormig of langwerpig, vlak. Bloembladen geelachtig, gestrekt, min of meer uitgesperd, langer en breder dan de bloembladen. Zaaddoos eirond, van binnen gesleufd. Bladeren schubvormig, doorschijnend, gestrekt, eirond-langwerpig. Stengel 1—3 decimeters hoog, niet vertakt, overeindstaand, dik en vlezig, van onderen met meer bladeren bezet dan van boven. Wortel geschubd.

De geheele plant onderscheidt zich door een sterken, eigenaardigen geur en bevat somtijds (altijd?) veel looistof.

GROEIPLAATSEN. In bosschen, vooral in de duinen. Velsen, Overveen, Wulverhorst, Dart-huizenberg, de Bildt, enz.

Volgens sommigen is de *Monotropa* eene woekerplant, volgens anderen drijft zij slechts wortels in rottende bladeren, enz. Laatstgenoemde meening schijnt mij toe alleen juist te zijn.

MONOTROPA HIPOPITYS. L. *Monotrope des hêtres. — Monotrope des sapins.*

Nom Allemand. Vielblumiges Ohnblatt. — Büchen-Ohnblatt.
Fichten-Ohnblatt. — Fichtenspargel. — Waldwurz.
„ Anglais. Beech-Monotropa. — Fir-Monotropa.

Fleurit: Juillet — Aout 2.

SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. X. Decandria. Ord. Monogynia.

Système de De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. Subcl. II. Calyciflorae. Ord. Monotropae.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Calice à 4—5 sépales. Corolle à 4—5 pétales connivents, gibbeux et presque éperonnés à la base.

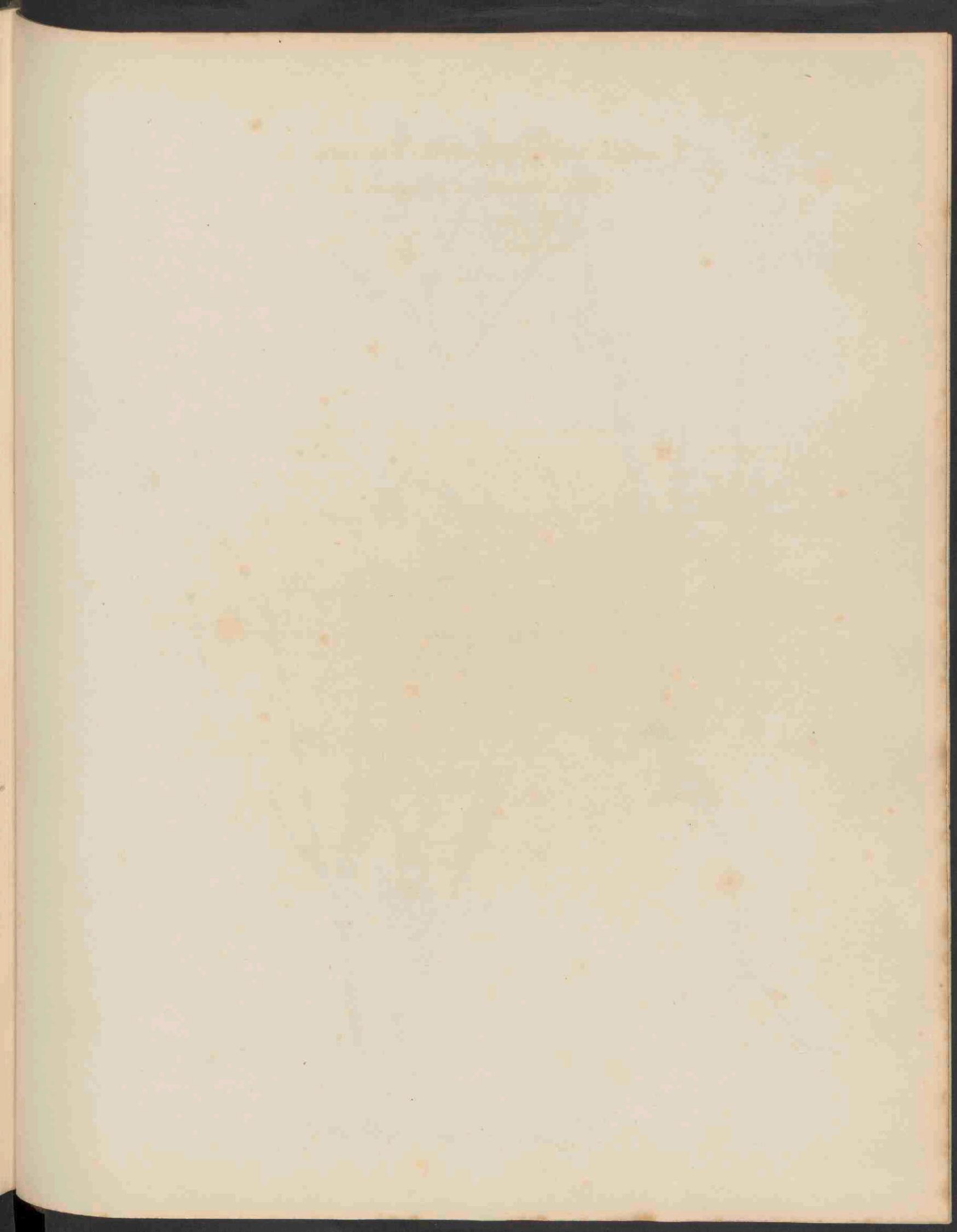
CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Grappes multiflores. Pétales dentés au sommet.

Fleurs brièvement pédonculées, réunies en une grappe serrée et recourbée au moment de la floraison, plus lâche et dressée lors de la fructification. Calice à divisions étroitement lancéolées ou oblongues, planes. Pétales jaunâtres, dressés, subétalés, plus longs et plus larges que les sépales. Capsule ovale, sillonnée intérieurement. Feuilles squamiformes, transparentes, dressées, ovales-oblongues. Tige de 1—3 décimètres, simple dressée, épaisse et charnue, plus feuillée à la base. Souche écailléeuse, à fibres radicales intriquées.

Toute la plante se distingue par une odeur particulière forte et contient quelquefois (toujours?) beaucoup de tannine.

LIEU NATAL. Dans les forêts, surtout dans les dunes. Velsen, Overveen, Wulverhorst, Dart-huizen, de Bildt, etc.

D'après quelques auteurs la *Monotropa* serait une plante parasite, selon d'autres elle ne fait que mettre des racines dans les feuilles putrides etc. La dernière opinion me paraît être la seule vraie.

Crepis virens Vill. 960

CREPIS VIRENS. Vill. *Groenachtig Streepzaad.*

Duitsch. Grünender Pipau.

Engelsch. Green Crepis.

Bloeit: Junij — November ☼.

STELSEL VAN LINNAEUS: Cl. XIX. Syngenesia. Ord. Polygamia aequalis.

Stelsel van De Candolle: Vasculares dicotyledonae. Subcl. Calyciflorae. Ord. Compositae. Trib. Cichoraceae. Subtrib. Crepideae.

GESLACHTS-KENMERKEN. Involuerum calyculatum vel subimbricatum. Achenia *conformia*, teretia vel subcompressa, 10—30 striata, *apice angustiora vel rostro praedita*. Pappus pilosus, radiis capillaribus. Receptaculum nullum.

SOORTELIJKE KENMERKEN. Caule foliato corymboso. *Foliis* radicalibus lanceolatis dentatis vel runcinato-pinnatifidis, caulinis superioribus linearibus *planis basi sagittatis; involuci foliolis exterioribus linearibus adpressis*, interioribus in superficie interiori glabris, *acheniis linearis-oblongis* 10 striatis basi *apiceque subaequaliter obtusis apiceque non attenuatis*, striis laevibus. Receptaculo glabro. Stengel met bladeren bezet en tuivormig verdeeld. Wortelbladeren lancetvormig, getand of schaafsvijs uitgesneden en vinspletig; bovenste stengelbladeren lijnvormig vlak, van onderen pijlvormig; buitenste bladeren van het omhulsel lijnvormig aanliggend, de binnenste aan de binnenzijde glad. Vruchtkes lijnvormig langwerpig, ieder met 10 strepen aan den grond en aan den top nagenoeg gelijkelijk stomp, aan den top niet toegespitst, glad gestreept.

GROEIPLAATSEN. Aan dijken en wegen, heggen enz.

De plaat is genomen naar een exemplaar van Bloemendaal.

CREPIS VIRENS. Vill.

Crepide verdâtre.

Nom Allemand. Grünender Pipau.

" *Anglais.* Green Crepis.

Fleurit : Juin — Novembre ☽.

SYSTÈME DE LINNÉ: Cl. XIX. Syngenesia. Ord. Polygamia aequalis.

Système de De Candolle: Vasculares dicotyledoneae. Subcl. Calyciflorae. Ord. Compositae. Trib. Cichoraceae. Subtr. Crepideae.

CARACTÈRES GÉNÉRIQUES. Péricline caliculé ou subimbriqué. Akènes *tous uniformes*, arrondis ou subcomprimés, portant 10—30 stries longitudinales, *amincis au sommet ou terminés en bec*. Aigrette à poils capillaires. Réceptacle nul.

CARACTÈRES SPÉCIFIQUES. Tige feuillée rameuse corymbeuse. Feuilles radicales lancéolées dentées ou roncinées-pennatifides; les caulinaires supérieures linéaires, *planes sagittées à la base*. *Folioles extérieures du péricline linéaires appliquées*, les intérieures lisses à la face intérieure. Akènes *linéaires-oblongs*, portant 10 stries planes, presque également obtus au sommet et à la base. Réceptacle glabre.

LIEU NATAL. Aux digues, routes, haies etc.

La figure a été prise d'après un spécimen de Bloemendaal.

